

**MUMBAI METROPOLITAN REGION
DEVELOPMENT AUTHORITY**

**ANNUAL REPORT
2021-2022**

MMRDA OFFICE
New Administrative Building
Bandra Kurla Complex, Bandra (East), Mumbai - 400 051.

**MEMBERS OF THE MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT
AUTHORITY
FROM 1ST APRIL, 2021 TO 31ST MARCH, 2022**

Sr.No.	Designation	Name	Period
1.	Minister for Urban Development, Maharashtra State (CHAIRMAN)	Shri Eknath Shinde	01.04.2021 to 31.03.2022
2.	Minister for Housing, Maharashtra State	Dr. Jitendra Avhad	01.04.2021to 31.03.2022
3.	Minister of State for Urban Development, Maharashtra State	Shri Prajakt Tanpure	01.04.2021to 31.03.2022
4.	Mayor of Mumbai	Smt. Kishori Pednekar (Vacant)	01.04.2021 to 07.03.2022 08.03.2022 to 31.03.2022
5.	Chairman, Standing Committee, Brihanmumbai Municipal Corporation	Shri Yashwant Jadhav (Vacant)	01.04.2021 to 07.03.2022 08.03.2022 to 31.03.2022
6. To 8.	Councillors of Brihanmumbai Municipal Corporation	Shri Yashwant Jadhav (Vacant) Shri Manoj Kotak (Vacant) Shri Ravi Raja (Vacant)	01.04.2021 to 07.03.2022 08.03.2022 to 31.03.2022 01.04.2021 to 07.03.2022 08.03.2022 to 31.03.2022 01.04.2021 to 07.03.2022 08.03.2022 to 31.03.2022
9. To 10.	MLA's from Mumbai Metropolitan Region nominated by State Govt.	(Vacant)	01.04.2021 to 31.03.2022
11.	MLC nominated by State Govt.	(Vacant)	01.04.2021 to 31.03.2022
12.	Chief Secretary to Govt. of Maharashtra	Shri Sitaram Kunte Shri Debashish Chakraborty Shri Manukumar Shrivastav	01.04.2021 to 30.11.2021 01.12.2021 to 28.02.2022 01.03.2022 to 31.03.2022
13.	Municipal Commissioner, BrihanMumbai Municipal Corporation	Shri I.S.Chahal	01.04.2021 to 31.03.2022
14.	Addl. Chief Secretary (1), Urban Development Department, Govt. of Maharashtra	Shri Bhushan Gagrani	01.04.2021 to 31.03.2022
15.	Principal Secretary Housing Department, Govt. of Maharashtra	Shri S.V.R.Shrinivas Shri Milind Mhaiskar	01.04.2021 to 02.06.2021 03.06.2021 to 31.03.2022
16.	Managing Director, CIDCO	Dr. Sanjay Mukharjee	01.04.2021 to 31.03.2022
17.	Metropolitan Commissioner (Member - Secretary)	Shri R.A.Rajeev (Contract basis) Dr. Sonia Sethi (Addl. Charge) Shri S.V.R. Srinivas	01.04.2021 to 31.05.2021 01.06.2021 to 02.06.2021 03.06.2021 to 31.03.2022

**MUMBAI METROPOLITAN
REGION DEVELOPMENT
AUTHORITY**

**ANNUAL REPORT
2021-2022**

INDEX

Sr. No.	Subject	Page No.
	ORGANISATION	1
1	IMPLEMENTATION OF REGION PLAN FOR MUMBAI METROPOLITAN REGION : 1996-2011	2
2	FINANCING INFRASTRUCTURE IN MMR	3
3	BANDRA-KURLA-COMPLEX-(CIVIL WORKS)	5
4	MITHI RIVER AND VAKOLA NALLA WORK AND DEVELOPMENT OF MITHI RIVER SURROUNDING AREA IN BANDRA –KURLA COMPLEX	6
5	MITHI RIVER PROJECT PHASE-I AND R & R	9
6	OSHIWARE DISTRICT CENTER	9
7	IMPLEMENTATION OF EXTENDED MUIP	11
8	MUMBAI TRANS HARBOUR LINK PROJECT - SEWRI – NHAVA SHEVA	20
9	IMPROVEMENT OF CHHEDA NAGAR JUNCTION AT GHATKOPAR ON EASTERN EXPRESS HIGHWAY	22
10	CONSTRUCTION OF SANTACRUZ-CHEMBUR-LINK ROAD UNDER MUMBAI URBAN INFRASTRUCTURE PROJECTS	23
11	MUMBAI METRO RAIL PROJECT	24
12	WADALA NOTIFIED AREA	62
13	MONORAIL SUPPLEMENTRY SYSTEM TO MASS RAPID TRANSIT SYSTEM	64
14	IMPLEMENTATON OF MULTI MODAL INTEGRATION PLANS AT 30 STATIONS OF METRO LINE 2A & 7	66
15	FUNICULAR RAILWAY AT MATHERAN	67
16	OUTER AREA ROAD DEVELOPMENT SCHEME	68
17	CHHATRAPATI SHIVAJI MAHARAJ INTERNATIONAL AIRPORT NOTIFIED AREA	72
18	CONSTRUCTION OF GRAND MEMORIAL OF BHARAT RATNA DR. BABASAHEB AMBEDKAR AT INDU MILL	74

INDEX

Sr. No.	Subject	Page No.
19	DEVELOPMENT OF BANDRA-KURLA COMPLEX	76
20	DEVELOPMENT PLAN FOR AMBERNATH, KULGAON-BADLAPUR & SURROUNDING NOTIFIED AREA, NOTIFIED AREA OF 27 VILLAGES FROM KALYAN & AMBERNATH TALUKAS & BHIWANDI SURROUNDING NOTIFIED AREA	78
21	MMR-HERITAGE CONSERVATION SOCIETY AND THE MMR-ENVIRONMENT IMPROVEMENT SOCIETY	86
22	MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY POST REHABILITATION AND RESETTLEMENT WORK	87
23	E-GOVERNANCE IN MMRDA, SMART BKC PROJECT	89
24	ELECTRIC HYBRID BUSES	89
25	INTERNATIONAL FINANCIAL SERVICES CENTRE (IFSC) IN BANDRA KURLA COMPLEX	90
26	MUMBAI METROPOLITAN REGIONAL WATER SUPPLY RESOURCE DEVELOPMENT PROGRAMME	91
27	RENTAL HOUSING SCHEME	94
28	CO-OPERATION CELL	97
29	PLANNING AND DEVELOPMENT CONTROL OF BACK-BAY RECLAMATION SCHEME-BLOCK III TO VI	99
30	TRANSIT ORIENTED DEVELOPMENTS	100
31	WESTERN EXPRESS HIGHWAY ACCESS CONTROL	101
32	PEDESTRIAN SUSPENSION BRIDGE BETWEEN CITY PARK (E-BLOCK, BKC) TO MAHARASHTRA NATURE PARK (MNP)	102
33	SPECIAL PLANNING AUTHORITY FOR METRO RAIL PROJECTS	103
34	URBAN DESIGN	105
35	PREPARATION OF MASTER PLAN AND URBAN DESIGN GUIDELINES FOR THE KALINA CAMPUS OF THE UNIVERSITY OF MUMBAI	107
36	MASTER PLAN FOR USE OF SALT LANDS IN MUMBAI	107
37	BALASAHEB THACKERAY RASHTRIYA SMARAK	108
38	CONSTRUCTION OF 4 LANES (TWIN TUBE 2+2 LANES) HIGHWAY TUNNEL BETWEEN THANE CITY AND BORIVALI.	110
39	FOB ON METRO LINE -7	113
40	ANNUAL ACCOUNT	115

CHAPTER - I

ORGANISATION

The Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA) has been set up on the dated 26th January, 1975 under the Mumbai Metropolitan Region Development Authority Act, 1974. The jurisdiction of the Mumbai Metropolitan Region (MMR) extends over an area of 6328 Sq. Kms. and it includes within its area of operation the 9 Municipal Corporations namely, Municipal Corporations of Greater Mumbai, Thane, Kalyan-Dombivali, Navi Mumbai, Ulhasnagar, Bhiwandi-Nizampur, Vasai-Virar, Panvel and Mira-Bhayandar and 9 Municipal Councils viz., Ambernath, Kulgaon-Badlapur, Matheran, Karjat, Khopoli, Pen, Uran, Alibag, Palghar and 1469 villages from Thane, Raigad and Palghar Districts.

The Authority has been established as a planning and coordinating body for ensuring balanced and planned development of MMR according to the Final Regional Plan.

MMRDA's functions involve preparing and financing projects of Regional significance, helping local bodies in their infrastructure projects, coordinating the development efforts in the MMR and preventing development that is likely to have adverse impact on the Region.

The Government of Maharashtra has appointed MMRDA as a “Special Planning Authority” for ‘Bandra-Kurla Complex’, ‘Ambernath, Kulgaon-Badlapur and Surrounding Notified Area’, ‘Oshiware District Centre’ ‘Backbay Reclamation Block III to VI’, ‘Wadala Notified Area’, ‘Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport Ltd. Notified Area’ ‘India United Mills No. 6 (Indu Mill), Dadar’, ‘Kalyan Growth Centre’ and ‘Bhiwandi Surrounding Notified Area (60 villages). MMRDA has taken up major projects like Mumbai Urban Transport Project, Mumbai Urban Infrastructure Project, Mumbai Metro Railway Project, Mumbai Trans Harbor Link (MTHL), Monorail Project, Eastern Freeway, Sahar Elevated Road, Santacruz-Chembur Link Road, MMR Nirmal Abhiyan, Sky walk Project and Rental Housing Projects.

CHAPTER – II

MAJOR ACTIVITIES DURING THE YEAR

1. IMPLEMENTATION OF FINAL REGIONAL PLAN FOR MUMBAI METROPOLITAN REGION

The first Regional Plan for Mumbai Metropolitan Region (MMR) was sanctioned in 1973. After considering various planning aspects, the Authority prepared the revised Regional Plan for the period of 1996-2011 which was sanctioned by the State Government on dated 23rd September, 1999. It came into force on dated 01st December, 1999. MMRDA initiated revision of the second Regional Plan (preparation of third RP for MMR) before completion of its plan period. Following the recommendations of the Draft Regional Plan 2016-2036, the State Government has established Panvel Municipal Corporation by including surrounding villages of erstwhile Panvel Municipal Council area.

In view of 74th Constitutional Amendment and subsequent enactment of Maharashtra Metropolitan Planning Committees (Constitution & Functions) (Continuance of provisions) Act, 1999, the State Govt. established Mumbai Metropolitan Planning Committee (MMPC) for Preparation of the Revised Regional Plan for MMR, 2016-2036. MMRDA is supposed to assist the MMPC in preparation of the Regional Plan as per the MMRDA Act, 1974. The draft Regional Plan of MMR, 2016-36, was published as per the provisions of the MR&TP Act, 1966 for inviting suggestions & objections from the public on dated 19th September, 2016. Subsequently, after carrying out due procedure, the Modified Draft Regional Plan 2016-2036 (MDRP) was submitted to the MMPC by MMRDA on dated 30th October, 2017. The MMPC further submitted the MDRP to the Government of Maharashtra for sanctioning on dated 23rd February, 2018. Thereafter, the GoM vide notification dated 07th August, 2019 has sanctioned the Regional Plan for Matheran Eco-Sensitive Zone. Further the GoM vide notification dated 20th April, 2021 has accorded sanction to the Regional Plan, for the remaining region.

The following activities were carried out in the past year-

A) Implementation of Final Regional Plan:

The revised (third) Regional Plan prepared by MMRDA on behalf of MMPC was finally sanctioned by the Government by the notification dated 20th April, 2021. The said RP shall be called as “Final Regional Plan of Mumbai Metropolitan Region” (FRP of MMR). MMRDA prepared 55 part plans of FRP according to the said notification dated 20th April, 2021. Further, approval to the plans was obtained from the Government. The FRP came into force from dated 19th June, 2021. Vide the same notification, the Government has directed MMRDA to prepare detailed Planning Proposals/Zone Plan/Layout Plans for Urbanisable Zones (UZ), Growth Centres (GC), Local Growth Centres (LGC) and Station Development Area (SDA). It includes Kharbav Growth Centre, Poynad Surrounding Area (GC+UZ+Pezari LGC), Bapgaon-Amne Surrounding Area (UZ+Amne LGC), Alibag Surrounding Area (UZ+ Gondhalpada LGC), Pen Rural (UZ), Badlapur to Wangani UZ, Wangni to Neral (UZ+Shelu SDA) and Neral to Karjat (UZ + Bhivpuri SDA) alongwith LGC of Kadav, Goveli, Chave and Khadvali (LGC+SDA). The work of preparation of detailed Zone Plans is in advance stage.

B) Revision of Regional Plan of extended Metropolitan Region:

The Government by the notification dated 09th September, 2019 has extended area of MMR. The Regional Plan applicable to the part of Raigad District, newly added to the region has completed 30 years. Therefore, it is realised that RP for the said part has to be revised. Hence, MMRDA has requested MMPC for directions in this regard. Further, MMRDA has initiated collection of preliminary data for RP revision.

2. FINANCING INFRASTRUCTURE IN MMR

2.1 MMRD FUND

MMRD fund is created from to the internal resources of MMRDA. It is used for implementing project in MMR by MMRDA. From the fund financial assistance is also being provided for regional, urban and rural infrastructure projects in MMR to various implementing agencies in the region. Till the end of March, 2022, financial assistance of ₹ 2269.98 crore has been provided from MMRD Fund for the various projects.

INTEGRATED VILLAGE DEVELOPMENT SCHEME (IVDS) :

A rural infrastructure financing scheme called 'Integrated Village Development Scheme' (IVDS) is approved by the MMRDA during the year 2005-06 by allocating ₹ 25 lakhs each for the selected 109 villages from Thane and Raigad Districts. The scheme ended in March, 2017. Therefore, no new works were approved under IVDS. So far a grant of ₹ 22.72 Cr. has been released to Raigad and Thane Zilla Parishads. Out of the total released amount ₹ 98.85 Lakh was released in the year 2017-2018 and 2018-2019 to Raigad and Thane Zilla Parisads for the works which were approved upto to the end of March 2017.

2.2 MUMBAI URBAN DEVELOPMENT PROJECT - REVOLVING FUND

MMRDA co-ordinated the World Bank assisted Mumbai Urban Development Project (MUDP) during 1985-1994. 45% of the repayments from the implementing agencies of projects financed under this scheme are provided as source for the MUDP- Revolving Fund, established in MMRDA. The objective of the fund is to provide loan assistance for capital investment in the urban infrastructure projects in MMR and provide grant for technical studies and preparation of project reports. By the end of March 2022 a total of ₹1457.64 Crores (₹1456.48 Cr. loan & ₹1.16 Cr. GIA) has been disbursed against the 46 proposals sanctioned from the Fund.

2.3 MEGACITY SCHEME

The centrally sponsored Megacity Scheme was being implemented since 1995 for development of urban infrastructure in MMR. The Government of India and Government of Maharashtra have contributed 25% each of the project cost and the balance 50% was to be raised by the implementing agencies. The scheme was being implemented by the Municipal Corporations of Brihan Mumbai, Thane, Kalyan-Dombivali, Navi Mumbai and Bhiwandi-Nizampur and by the Brihan Mumbai Electric Supply and Transport Undertaking (BEST), Maharashtra State Road Development Corporation (MSRDC) and City and Industrial Development Corporation of Maharashtra Ltd. (CIDCO) and MMRDA.

The MMRDA is nodal agency for the scheme and a Revolving Fund has been established in MMRDA for this scheme. The Government of India and Government of Maharashtra have contributed ₹460.76 Cr. and ₹461.11 crores respectively to the scheme (Total-₹ 921.87 Cr.). Under this scheme, 65 projects costing ₹1777.84 Cr. have been sanctioned between 1993-2004 and an amount of ₹910.79 Cr. has been released to the implementing agencies from the Revolving Fund till now.

Under the Mega City Revolving Fund Scheme ₹465.73 Cr. loan was sanctioned upto March, 2020 for 5 projects of three implementing agencies (which include Mira-Bhayandar Municipal Corporation ₹340 Cr. (for underground sewerage Project, Concretization of roads & Basic Service for Urban Poor (BSUP). Bhiwandi Nizampur City Municipal Corporation ₹50 Cr., Kulgaon- Badlapur Municipal Council ₹75.73 Cr. for Underground Sewerage Projects) A total amount of ₹373.60 Cr. has been released upto March, 2022 for these projects.

3. BANDRA – KURLA COMPLEX (CIVIL WORKS)

Bandra-Kurla Complex is India's one of the most prominent International Finance and Business Centre. Many of the well-known Indian and International Banks/Companies have set their offices in Bandra-Kurla Complex (BKC). As such, following infrastructural development works which were taken up by MMRDA in BKC area have been completed: -

1. Concretization of Internal Roads.
2. Providing underground utility ducts.
3. Providing foot paths, cycle tracks and parking areas landscaping etc.

As mentioned above, the work of concretization of all roads in 'G', 'G- Text' and 'GN' block has been completed along with construction of footpaths, utility ducts and laying of underground services like sewer lines, SWD lines etc. The road concretization program covered concretization of 17.80 k.m. of roads and the works are complete.

To resolve the problem of traffic congestion at Kalanagar junction, Construction of 2+2 lane flyover from Bandra-Kurla Complex to WEH, towards Sea Link side and at grade road from Dharavi to Sea Link is in progress.

Apart from this, the infrastructure in BKC area is being regularly maintained through maintenance contracts. Refurbishment of footpaths and 9 road junctions in G- Block is in progress.

An amount of ₹497.89 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

4. MITHI RIVER AND VAKOLA NALLA WORK AND DEVELOPMENT OF MITHI RIVER SURROUNDING AREA IN BANDRA-KURLA COMPLEX

After deluge of 26th July, 2005 in Mumbai due to unprecedented heavy rainfall, Government of Maharashtra has established Mithi River Development and Protection Authority. Accordingly, the work of desilting and widening wherever possible was included in Phase-I work amounting to ₹34.50 crores in BKC area. This work has been completed in June, 2006. After completion of Phase-I the work of Mithi River & of Vakola Nalla as Phase-II works were planned as per the recommendations of Central Water and Power Research Station, Pune and Environment Improvement Report by IIT, Mumbai and recommendations of Chitale's Fact-finding Committee. The said work includes improvement of bed gradient by deepening, construction of retaining walls along both sides, and construction of roads on both side, beautification work by developing green belts in BKC area etc. these Phase-II works cost amounting to ₹570.76 crores have been approved in 117th Authority's meeting dated 28th September, 2006. Upto date expenditure incurred for phase-II works is ₹ 506.34 Cr.

After completion of Phase-I works, the works of phase-II work are undertaken M/s. Tata Consulting Engineers Ltd. is appointed Project Management Consultant for these works. These works are started in the month of March, 2007 as per the recommendations of CWPRS for desilting, widening as per the prevailing circumstances, rock excavation up to required bed profile of Mithi River, constructing retaining wall along both sides of the river etc. were included. The alignment of Mithi River & Vakola Nalla has been approved by Mithi River Development and Protection Authority in its 6th meeting held on dated 25th May, 2010. As per date, the work of widening is completed wherever possible excluding the mangroves and encroachment stretches. At present work of construction of retaining wall is 92% completed. Balance work of retaining wall will be completed after final judgement by Hon'ble National

Green Tribunal. The beautification work is completed in 1.12k.m. stretch. Mithi River Phase-II works completed are as under:

Mithi River & Vakola Nalla Works

Sr. No.	Name of Work	Target (in cum)	Achievement up to 31st March, 2022 end (in cum)
1.	Deepening	2615763	2769274
2.	Widening	824690	746136
3.	Rock excavation	440244	256010
4.	Construction of Retaining Wall	8.51km	7.77km

Up to date expenditure at ₹506.34 crores incurred for Phase-II works.

The details of phase-II works are as under:

Sr. No.	Name of work	Budget Provision for tendered amount (₹ in crores)	Annual expenditure incurred upto March, 2022 (₹in crores)
1.	Widening and deepening of Mithi River from Mahim Causeway to Dharavi Bridge (Ch. 0.00m to Ch.1280.0m) in Bandra-Kurla Complex.	44.57	11.30
2.	Widening and deepening of Mithi River from Dharavi Bridge to Mini confluence (Ch.1280.0m to Ch. 3300.0m) in Bandra-Kurla Complex.	45.56	42.15
3.	Widening and deepening of Mithi River from Mini Confluence to CST Bridge (Ch.3300.0m to Ch.5930.0m) in Bandra-Kurla Complex.	96.04	64.52
4.	Widening and deepening of Vakola Nalla from Vakkola bridge to SCLR (Ch. 645.0m to Ch.2525.0m) in Bandra-Kurla Complex.	19.18	20.90
5.	Construction of Retaining wall along Vakola Nalla from vakola bridge to SCLR (Ch.645.0m to Ch.2525.0m) in Bandra-Kurla Complex	38.44 43.69 (Revised)	46.09

Sr. No.	Name of work	Budget Provision for tendered amount (₹ in crores)	Annual expenditure incurred upto March, 2022 (₹ in crores)
6.	Construction of Retaining wall from Mini confluence (Ch.3300.00m) to CST Bridge (Ch.5930.00 m) on BKC side and from Mini Confluence (Ch.3300.00m) to (Ch.4350.00m) on LBS Marg side.	33.54	35.22
7.	Widening and deepening of Mithi River from ch.0.0m (Mahim Causeway to Ch. 2140.0m, (in sea))	13.81	13.77
8.	Widening and deepening of Mithi River from ch.0 to ch..2140 m in sea. (Balance works)		1.87
9.	Beautification of wooded bund area (from Ch.1500.0m to Ch.2500.0m) along Mithi River and development of peripheral road.	09.79	10.59
10.	Construction of Retaining Wall including Service Road from Ch.0.0m to ch.1280.0m near Mahim Causeway along bank of Mithi River	08.06	9.83
11.	Construction of Retaining Wall along bank of Mithi River from Ch. 2600.0m to Ch.5883.0m towards BKC side including Service Road.	40.80	36.03
12.	Construction of Retaining Wall along bank of Mithi River from Ch. 3500.0m to Ch.5883.0m towards LBS Marg including Service Road.	42.93	52.22
13.	Construction of Retaining Wall along the bank of Vakola Nalla in the stretch of Ch. 705.0m to Ch. 245.0m including Service Road.	19.80	26.86
14.	Tata Consulting Engineers (Project Management Consultants)	3.47	8.07
15.	Balance work of widening and deepening of Mithi River from Ch.0.00m to Ch. (-) 2140m	15.00	5.72

Sr. No.	Name of work	Budget Provision for tendered amount (₹ in crores)	Annual expenditure incurred upto March, 2022 (₹in crores)
16.	Risk and cost	30.31	20.87
17.	Miscellaneous	2.0	42.66
18.	Maharashtra Maritime Board	0.25	0.26
19.	Annual Desilting		49.70
20.	Gabbion Wall		1.02
21.	Honey Comb		3.75
22.	Removal of debris and misc. works at Mahim causeway between ch.0.0 mt to 1280 along Mithi river		0.50
23.	Cleaning and Odor Control		2.44
	Total	468.80	506.34

Phase-I = ₹ 34.50 Cr. + Phase-II = ₹506.34 Cr. = ₹540.84 Cr.

An amount of ₹560.39 Crores for Phase-I & Phase-II has been incurred on this project till March, 2022.

5. MITHI RIVER PROJECT PHASE I & II R &R

Out of the 5604 affected and eligible PAPs under Mithi River Project Phase I & II, 5144 eligible PAPs have been allotted alternate residential tenements/commercial shops. Original eligible PAPs are resettled and resettlement of PAPs newly held eligible as per Government Resolution dated 16th May, 2015 is in progress.

6. OSHIWARE DISTRICT CENTRE

A district centre for serving the needs of Western Suburbs was proposed at Oshiware, on the Western Railway between Jogeshwari and Goregaon Railway Station. The Planning Proposals for Oshiware District Centre prepared by Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA) as a Special Planning Authority have been approved by Government on dated 16th January, 1992. Accordingly, the lands are developed by participation of Land Owners method in which the lands are acquired

from the land owners at a nominal price of ₹ 1/- and the same lands are leased to owner for a period of 60 years. MMRDA has so far acquired and leased back land admeasuring about 22.77 ha.

Government on request of MMRDA has sanctioned the modification to the sanctioned Planning Proposals to permit residential use upto 50% of FSI of the land included in Core Commercial Zone and Commercial Transformation Zone on dated 19th September, 2002.

MMRDA on dated 23rd October, 2007 had submitted the proposal of modification to the rates of lease premium to be increased to 50% of the Ready Reckoner Rates indicated in para. 6.5.3 of the sanctioned Planning Proposals for Oshiware District Center to Government for sanction. MMRDA had also submitted the proposal to increase the FSI of Commercial (I.D.) Zone and Commercial (Transformation) Zone upto 4.0 and that of Residential Zone, Residential Cum Shopping Zone, Mixed Land use Zone, Social and Cultural Facility Zone and Public Utilities and Services Zone upto 3.0 to the Government on dated 31st July, 2009 for approval. MMRDA has also submitted the proposal to permit 'Commercial' users in 'Mixed Landuse' Zone to the Government on dated 2nd June, 2009 for approval.

Govt. by its notification dated 18th November, 2015 has deleted the area to the west of Swami Vivekanand Road from the jurisdiction of MMRDA and included the same in the jurisdiction of MCGM as Planning Authority. On request of MCGM, MMRDA has forwarded the original files of ongoing building proposals in the deleted area to the MCGM.

Government by its another notification dated 18th November, 2015 has sanctioned modifications to the sanctioned Planning Proposals of Oshiware District Centre. Accordingly, for the base FSI of 1.5 for Residential, Residential-cum-shopping, Mixed land use, Commercial (Integrated Development) and Commercial (Transformation) Zone and for the base FSI of 1.0 for Socio-Culture and Public and utility services zones, no lease premium is now charged. The total FSI (including base FSI + FSI) for Commercial (Integrated Development) & Commercial (Transformation) Zone is 4.0, Socio-Cultural and Public and Utility, Services zones in now 3.00. The additional FSI can be availed on plots abutting roads having minimum width of 25m by paying premium at 60% of Ready Reckoner Rates. Govt. vide notification dated 31st May, 2017 has allowed to use upto 50% of total permissible FSI (including additional FSI) in Residential, Residential cum Shopping and Mixed Land Use Zone for

commercial purposes and in Commercial (ID) and Commercial Transformation zone for Residential purposes. Till now, additional FSI has been issued in Eleven cases.

The Slum Rehabilitation Scheme submitted by M/s. Adarsh Industrial Estate, M/s. Textile Processing Corporation & Wonderland Estate Development Pvt. Ltd were approved for rehabilitation of PAP's in O.D.C. The construction of rehabilitation buildings proposed by M/s. Adarsh Industrial Estate is completed and full Occupation Certificate to said buildings has been issued. The construction of all the rehab buildings, except one building proposed by M/s. Textile Process Corporation is completed & O.C has been issued accordingly. The construction work of rehab buildings proposed by M/s. Wonderland Estate Developers Pvt. Ltd. is in progress and part Occupation to the some of the buildings proposed by M/s. Wonderland Estate Developers Pvt. Ltd. has been issued.

During this year, ₹104,84,72,430/- in lieu of Additional BUA premium ₹1,19,54,78,082/- towards other premiums have been recovered from the applicants in Oshiwara District Centre. (These do not include lease premium). In the reporting year building permissions have been issued in nine applicants and development charge of ₹15,11,90,574/- along with additional development charge of ₹ 15,35,02,678/- have been recovered from the said applicants.

OSHIWARA DISTRICT CENTRE (ENGINEERING WORKS)

It is obligatory on MMRDA to provide offsite infrastructure facilities to the land developers in the Oshiwara District Centre. Accordingly, as per the recommendations of MMRDA, infrastructure works have been taken up for execution. The infrastructure works under Priority-I and Priority-II i.e. road network, laying of balance water supply and sewer lines are taken up in hand.

An amount of ₹ 69.48 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

7. IMPENTATION OF EXTENDED MUIP

MMRDA has implemented Mumbai Urban Infrastructure Project in Mumbai Municipal Corporation area. Similarly, public representative demanded the implementation of MUIP projects in other municipal corporations and councils outside the Mumbai Municipal Corporation. Lakhs of citizens daily travel to Mumbai city from MMR region for work. To facilitate these citizens with such infrastructure facilities, the policy decision taken to extend MUIP outside Mumbai city within MMR region to ease

the traffic congestion in MMR region in future. MMR region include mainly Thane, Navi Mumbai, Panvel, Vasai-Virar, Mira-Bhayandar, Ambernath, Badlapur, Karjat, Khopoli and Kalyan-Dombivali Municipal Corporation.

MMRDA Authority, in its 120th meeting held on dated 24th December, 2007 has approved infrastructure works of roads and flyovers in these regions amounting to ₹1493.26 crores in First phase. Under this phase, the works of construction of 3 Creek Bridges, 2 Railway Bridges, 9 flyovers and widening and improvement of 131.50 k.m. road are taken up. Among these works, 58.10 k.m. road and flyovers at Panvel, Waghbill, Manpada, Patlipada, Railway Bridge at Vasai, Shil Mahape, Kapurbawdi, Meenatai Thakare Chowk, Almeda Chowk and Mahatma Gandhi Road are completed. Railway Bridge at Naigaon-Juchandra and Kopri Railway Bridge are in progress. Some of these works have been implemented through Thane Municipal Corporation and MSRDC by providing funds to them.

For comprehensive development of Mumbai Region, the additional works of ₹1113.35 Cr. connecting religious places /tourist places/industrial regions/educational regions have been approved in 129th meeting of MMRDA held on dated 8th September, 2011 under second phase. These works include construction of 5 flyovers and widening & improvement of 145.12 km roads. Among these, road works and flyover at Vanjarpatti, Mankoli, Rajnoli flyover and Durgadi Bridge are completed. Whereas, the works of flyovers at Mumbra baypass Jn. & Shilphata-Kalyan Phata are in progress.

The works amounting ₹3628.51 Cr. have been sanctioned in 134th meeting of the Authority held on date 27th June, 2014 under third phase which includes 132.99 k.m. Roads, 32 Bridges and 3 Tunnels. Among these, the works of construction of flyovers at Thane Belapur Road on Savita Chemical Junction, Ghansoli Junction, Talavali Junction & Vehicular Underpass on Mahape Junction are completed and in Bhivand City the flyover at Bhivandi Kalyan road and road widening at Neral Dasturi road, Forestnaka to Badlapur and Shilphata mahape are completed. The work of Kalyan Ring Road and other works are in progress.

Phase-I : The present status of important works approved by Authority in its 121st Meeting held on dated 24th December, 2007 amounting to ₹1493.26 Cr. to Extended Mumbai Urban Infrastructure Project are as follows:

Sr. No.	Name of works	Cost ₹ in crores	Status	Agency
1.	Improvement of Naigaum Juchandra-Bopane road State Highway No.41	108.05	Work completed	MMRDA
2.	Bridge over Vasai creek 3 lane between Naigaon-Bhayandar.	1501.16 (Revised)	Tender process is in progress.	MMRDA
3.	Improvement of Borivali-Gorai Road and construction Bridge over Gorai Creek	214.00	Work of Details project report (DPR) is completed & obtaining CRZ clearance is in progress.	MMRDA
4.	Construction of Creek Bridge at Manoritar on Manori Marve Road	210.00	Due to strong opposition from local residents the procedure is kept on hold for time being.	MMRDA
7.	Widening of Kopri ROB	258.76	MMRDA is executing approaches work of this project. The work is in progress. The work of part of bridge within Railway premises is being executed by Railway through funds provided by MMRDA. This work is also in progress by Railways. Phase-I: work is completed & opened to traffic on 04/01/2022. Phase-II: work is in progress.	MMRDA

Phase-II: The present status of additional works approved by Authority in its 129th meeting held on dated 8th September, 2011 amounting to ₹1113.35 Cr. to Extended Mumbai Urban Infrastructure Project are as follows:

Sr. No.	Name of works	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
1	Construction of Flyover at Mumbra Bypass Junction	97.97	Work is in progress.	MMRDA
2	Widening of Road from Shilphata to Kalyan Phata junction and construction of Flyover	191.17	Work is in progress.	MMRDA

Phase-III : The present status of additional works approved by Authority in its 134th meeting held on dated 27th June, 2014 amounting to ₹3628.51 Cr. are as follows:

Sr. No.	Name of Work	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
1.	Construction of Bhiwandi bypass Road.	201.00	Due to local opposition, the land acquisition process is halted.	MMRDA
2.	Construction of Kalyan ring road.	578.00	1) Land Acquisition process for Segment- I, II, III is in progress by Kalyan-Dombivali Municipal Corporation. 2) Work under Segment- IV to VII are being complicated within the land made available by KDMC. Accordingly, handing over process is being done for the completed stretches on “as is where is basis” to KDMC.	MMRDA

Sr. No.	Name of Work	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
3.	Construction of Link Road between Shirgaon (SH-40) Padgha-Titwala-Badlapur (SH-35)	495.00	Due to opposition of local people, the work has been foreclosed.	MMRDA
4.	Improvement of Dasturi Matheran Pathway including beautification.	49.00	Work of parking plot completed before time and handed over to council. Pathway work will be completed as per schedule.	MMRDA
5.	Construction of creek bridge on Revas Karanja Road.	405.00	Work is taken up in hand by Maharashtra State Roads Development Corporation (MSRDC)	MMRDA
6.	Improvement & Beautification of 4 nos. of view point of Matheran	47.00	95% work is completed; work is in progress.	MMRDA
7.	a) Construction of six lane bridge at Motagaon on Mankoli–Motagaon road across Ulhas Creek.	245.00	Work is in progress near Motagaon in Kalyan-Dombivali Municipal Corporation area. Work on two pillars in Ulhas Bay is underway. 70% of the total work has been completed. The land acquisition process on Mankoli side is underway and the rest of the work is planned to be completed by December, 2022.	MMRDA
	b) Construction of Mankoli	74.50	The work is 90%	MMRDA

Sr. No.	Name of Work	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
	Motagaon Link Road.		complete and the rest is in progress.	
8	Construction of 6 Lane Bridge at Durgadi on NH-222 across Ulhas creek.	101.70	The appointment of new contractor M/s. T & T as per office order dated 08 th March, 2019. It was expected to complete the work within 18 months as per the schedule. But due to pandemic of Covid-19, the work needs additional time period for its completion. Accordingly, the contractor was awarded the EOT upto dated 31 st October, 2021. But the actual work was completed on dated 31 st December, 2021 due to Covid-19 pandemic 2 nd wave and unexpected heavy rains, the ulhas river was flooded caused hindrances for the completion of work. The work was completed and opened to traffic on dated 17 th February, 2022.	MMRDA
9	Construction of flyover on old Mumbai Pune road at	63.28	Work completed and handover process to	MMRDA

Sr. No.	Name of Work	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
	Navade Phata junction		MSRDC is in progress.	
10	Construction of link road between Airoli to Katai Naka.	944.20	For Phase-1 contractor appointed and by now work of Elevated section is 82% completed and that of tunnel section 64% completed. For Phase-II also contractor appointed and 44.75% work is completed.	MMRDA
11	Construction of Pedestrian walkway from Thane to Vitawa (Kalwa)	23.25	70% work completed.	MMRDA

Phase-IV: In the 138th meeting of the Authority held on dated 28th September, 2018, the Hon'ble Chief Minister and Chairman, Authority is authorised for acceptance of the proposals received from public representatives under the Extended Mumbai Urban Infrastructure Project. Accordingly, Hon'ble Chief Minister & Chairman, Authority has sanctioned the following works: -

Sr. No.	Name of Work	Approx. Cost (₹ in Cr.)	Status	Agency
Works in MBMC area				
1.	Improvement of road from Jaisal Park to Ghodbunder Road.	Phase-I: 74.65 Phase-II: 231.76	Phase-I: 60% work completed and remaining work is foreclosed due to non-availability of land form MSRDC. Phase-II: The work has been cancelled by Hon'ble Minister, Urban Development and	MMRDA

			Chairman of Authority in the month of February, 2021.	
2.	Construction of proposed road work from Subhashchandra Bose Maidan, Bhayander west connecting to main link road, Dahisar (W) in Mira-Bhayander Municipal Corporation area.	160.00	Since link between Dahisar Link Road upto Mira-Bhayander (W) (Part of Coastal Road) is proposed to be taken up by MCGM, DPR has been handed over by MMRDA to MCGM on dated 11 th February, 2022 for necessary action.	MMRDA
3.	Widening & Improvement of road from Murdha Gaon (Subhashchandra Bose Maidan) to Uttan Gaon.	139.82	Phase-I: The work was undertaken, but due to the opposition of the locals and the responsibility of land acquisition with MBMC. MBMC could not made available the work front to MMRDA, therefore, the work has been stopped. Phase-II: Work handed over to MBMC for execution.	MMRDA MBMC
Works in Bhiwandi Nizampur Municipal Corporation area				
4.	Concretization of 15 roads	171.05	Work completed	MMRDA
5.	Concretization of 20 roads	20.45	Out of 20 roads, 9 roads work completed by PWD and remaining 11 roads are cancelled.	MMRDA/ BNCMC/ PWD

Works in Kulgaon- Badlapur Municipal Corporation area				
6.	Widening and construction of cement concrete road including storm water drain from Bharat petrol pump to Kharvai Juveli in Badlapur Municipal Council.	105.00	Phase-I: Work order dated 16 th September, 2019 issued and work near to completion. Phase-II: Land acquisition to be done by Kulgaon Badlapur Municipal Corporation (Till date land acquisition is pending from KBMC)	MMRDA
Works in Ulhasnagar Municipal Corporation area				
7.	Construction of Kalyan Badlapur Road on encroachment free land in Ulhasnagar Corporation area.	25.43	MMRDA has completed 100% work in the encroachment free stretches made been available by Ulhasnagar Municipal Corporation in February, 2021. The handing over of road to UMC is in progress.	MMRDA
Works in Ambernath Municipal Council area				
8.	Concretization of 5 k.m. road	56.98	Work Completed	MMRDA
9.	Improvement & widening of Talaja MIDC to Khoni road.	456.04 Phase-I ₹ 76.50	Work of Phase-I is completed. Work of Phase-II will be undertaken after land acquisition.	MMRDA
Works in Kalyan- Dombivali Municipal Corporation area.				
10.	a) Construction of 12 road works	126.82	Work completed and procedure of handing over to Kalyan-Dombivali	MMRDA

			Municipal Corporation (KDMC) is initiated.	
	b) Construction of 8 roads works	47.58	Work is in progress through KDMC	KDMC

An amount of ₹4733.13 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

8. MUMBAI TRANS HARBOUR LINK (MTHL) SEWRI-NHAVA SHEVA

The proposed Mumbai Trans Harbour Link ('MTHL') has been planned to facilitate decongestion of the island city by improving connectivity between Island city and main land (Navi Mumbai) and development of Navi Mumbai Region was envisaged about 30 years back. Govt. of Maharashtra, vide G.R. dated 4th February 2009, decided that the project will be owned and implemented by Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA). Earlier the project was planned as transport project. Govt. of Maharashtra, vide G.R. dated 8th June, 2011, designated the project as Regional Development Project.

Scope of the work: The scope of the project includes construction of a 22 k.m. long, 6-lane bridge. This includes about 16.5 k.m. long marine viaduct and 5.5 k.m. long viaducts on land on either side. The link has interchanges at Sewri in Mumbai and at Shivaji Nagar & Chirle on NH-4B on Navi Mumbai side.

Benefits of the project:

- Development of Navi Mumbai and part of Raigad District
- Faster connectivity with the proposed Navi Mumbai International Airport (NMIA)
- Savings in fuel and commuter's time due to shorter connectivity with Navi Mumbai & Konkan
- The link will help in decongesting Mumbai thereby reducing the pollution.

Project implementation:

The project is being implemented on Design-Build basis. Japan International Cooperation Agency (JICA) has agreed to provide Official Development Assistance (ODA) loan for the project.

Present status:

1. JICA carried out preparatory survey for the project for appraising the project for granting loan. The survey included technical study and the Environmental & Social Impact Assessment studies. JICA submitted the Final Report of the survey. JICA has ascertained the total cost of the project to be about ₹17,843 Crore. The total project cost includes the cost of construction, price escalation, contingencies, land acquisition, administrative costs taxes, and interest during construction etc. JICA would be providing ODA loan up to about 85% of the total cost of the project. Govt. of India has agreed that MMRDA shall be the direct borrower of the ODA loan from JICA. The loan agreement has been signed between JICA and MMRDA on dated 31st March 2017 and dated 27th March, 2020.
2. The project has received the CRZ clearance on dated 25th January 2016 and in-principle clearance for diversion of 47.417 ha. of forest land on dated 22nd January, 2016. Similarly, permission to cut the mangroves has been received from Hon. Bombay High Court. Forest department has granted permission to start the work. Permissions/ consents from other authorities / stakeholders (e.g. Railways, National Highway Authority of India, CIDCO, Mumbai Port Trust, Jawaharlal Nehru Port Trust, Bhabha Atomic Research Center, Maharashtra Maritime Board) have also been received.
3. MMRDA appointed M/s AECOM Asia Company Ltd. - PADECO Co. Ltd. - Dar Al-Handasah - TY Lin International consortium as General Consultant for the MTHL Project in December 2016.
4. The project will be implemented in 3 packages for civil works and 1 package for Intelligent Transport System (ITS).
5. M/s L&T Ltd-IHI Infrastructure Systems Ltd. Consortium, M/s DAEWOO Engineering & Construction Company Ltd. - Tata Projects Ltd. JV and M/s L&T Ltd have been appointed as contractors for Package-1, Package-2 and Package-3 of the MTHL project respectively. The Letters of Commencement have been issued to the Contractors for Package-1, Package-2 and Package-3 on dated 23rd March 2018. The appointment of contractor M/s. Starbag for package-4 ITS is being carried out by following bid process management.
6. The work of construction of pile foundation, pile cap pier and segment casting is in progress at site. Also the work of span erection is in progress. Presently,

74% physical progress and 75% financial progress is achieved. The first orthotropic steel deck was erected on dated 3rd January, 2022. The similar steel span erection work is in progress at package-1 and 2 of projects.

7. The project construction period is 4 ½ Years. As such, the project was scheduled to be completed by September 2022. However, due to covid-19 pandemic the expected completion date is September, 2023.

An amount of ₹12376.50 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

9. IMPROVEMENT OF CHHEDA NAGAR JUNCTION AT GHATKOPAR (EAST) ON EASTERN EXPRESS HIGHWAY.

MMRDA has recently completed construction of Santacruz Chembur Link Road (SCLR) and Eastern Freeway. The traffic on both these roads accumulates at Chheda Nagar Junction at Ghatkopar (East) on Eastern Express Highway (EEH). Chheda Nagar Junction is witnessing heavy traffic jams as the traffic on both SCLR and Eastern Freeway is adding to the traffic on EEH. In view of heavy traffic jams at this junction, a junction improvement project is being implemented at Chheda Nagar.

This scheme involves construction of flyover in Sion-Thane direction. Two level flyover in Mankhurd Thane direction, Connector to SCLR from existing Chheda Nagar flyover and vehicular underpass at Kamraj Nagar. Expected cost of this project is ₹249 crore. The work is started on dated 29th June, 2018. The works of connector to SCLR from existing Chheda Nagar flyover and first phase of vehicular underpass are completed and opened to the traffic on dated 14th March, 2022. Other works are in progress.

An amount of ₹128.68 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

10. CONSTRUCTION OF SANTACRUZ-CHEMBUR-LINK ROAD UNDER MUMBAI URBAN INFRASTRUCTURE PROJECTS

PART-I: Elevated road covering Vakola Junction, Ambedkar Chowk / University Junction and BKC Junction and construction of elevated road from MTNL Junction, BKC to LBS flyover at Kurla.

Project Overview:

The growth of commercial complexes at Bandra-Kurla-Complex (BKC) is phenomenal. The major corporate has established their head offices in BKC including ICICI Bank, Dena Bank, Wockhardt, International Convention Centre of Reliance, Bharat Diamond Bourse, National Stock Exchange, State Bank of India, NABARD, U.S. Consulate etc. Being in the geographical Centre of the city, there are traffic flows from all direction converging to BKC. The arterial road around the BKC has reached the traffic saturation in shortest time and it is essential to connect BKC to Eastern Express Highway and Western Express Highway through an elevated corridor. Considering substantial development in BKC such connectivity to BKC will play vital role.

Details of Project:

- Length: 5.90 k.m.
- Width: 17.2 m & 8.5 m for 4 Lane and 2 Lane respectively
- Cost: 645 Cr (Revised)
- Date of Work Order: dated 27th October, 2016
- Scheduled date of completion: dated 31st March, 2023

Benefits of project:

Connectivity from Eastern Express Highway to Western Express Highway
(Reduction of travel time: 45 min)

Present status: Till date Progress 72% achieved

PART-II: Construction of Elevated Road from BKC to Vakola Junction (Vakola Nalla) under Mumbai Urban Infrastructure Project.

Project Overview:

In order to reduce the traffic congestion at Kalanagar Junction, the roads around BKC will be developed and the traffic will be smoothened in the shortest possible time. Since the connection thus formed will benefit greatly.

Details of Project-

- Length: 1.4 k.m.
- Width: 17.2 m & 8.5 m for 4 Lane and 2 Lane respectively
- Cost: 148.15 Cr (Revised)
- Date of Work Order: dated 18th October, 2017
- Scheduled date of completion: dated 30th November, 2022

Benefits of project:

Connectivity from Eastern Express Highway to Western Express Highway
(Reduction of travel time: 35 min)

Present status: Till date Progress 70% achieved

Total expenditure incurred till March, 2022 is ₹ 652.36 Crores for complete project.

11. MUMBAI METRO RAIL PROJECT

Mumbai, the financial capital of India, is the heart of commercial and trade activities of the country. About 1 Crore 10 lakhs people travel daily by public transport with modal share of Rail by 52% and by Bus 26%. Mumbai's present public transport system is putting a huge strain on the existing suburban railway service. The role of bus service is limited to providing complementary services to suburban railways. The existing road and railway capacity needs to be increased to reduce road congestion and for a comfortable and efficient public transport system.

The Mumbai Metropolitan Region Development Authority appointed the M/s. Delhi Metro Rail Corporation (DMRC) [assisted by Tata Consultancy - TCS and Indian Institute of Technology – IIT Mumbai] in May, 2003 to prepare the Mumbai detailed feasibility study and prepare detailed project reports for Mumbai Metro Rail System. The Metro Master Plan prepared by DMRC was approved in the 110th meeting of the Authority held on 28th May, 2004. The Master plan includes a total of 9 Metro lines with total length of 146.5 km out of which 32.5 km. were proposed as underground metros and the rest are elevated metro railways. A public hearing workshop was held on 22nd January, 2004 to get the views, opinions and suggestions of the people on the Mumbai Metro plan. The metro master plan covers areas where rail-based services

are not currently available and unconnected. In order to provide easy accessibility within 0.5 km. to 1 km. metro master plan has been prepared. The master plan corridors connect important stations like Churchgate, Chatrapati Shivaji Maharaj Terminus, Mumbai Central, International and Domestic Airports and major business hubs. These corridors are having planned interchanges with suburban stations. Also this route will facilitate interchange of transport system at Thane, Navi Mumbai, Vasai, Virar etc. near Mumbai.

The 110th meeting of the Mumbai Metropolitan Region Development Authority held on 28th May, 2004 approved the master plan of the Mumbai Metro Lines prepared by the Delhi Metro Railway Corporation Ltd. and the stages of its implementation. There are 9 metro routes in this master plan and their total length is 146.50 km. Some changes were made in the outline of the plan while determining the implementation strategy and preparation of detailed project report.

Revised Metro Railway Master Plan

So far, 11.40 km. of the metro master plan Metro route is operational. As per the direction given by the Chief Minister, Government of Maharashtra, with a view to improving the transport system in Mumbai and the metropolitan region, total 337.1 kms Metro network was identified. The Metro Corridors will be implements as soon as possible.

The details of various metro routs are as follows:

Metro Line No.	Name of Metro Lines	Length in Kms	Status
ML-1	Versova-Andheri Ghatkopar	11.4	Started from 8 th June, 2014
ML-2A	Dahisar-DN Nagar	18.6	Civil & System works are in final stage Completion.
ML-2B	DN Nagar – Mandale	23.6	Civil works is in progress.
ML-3	Colaba-Bandra-Seepz (UG)	33.5	Implementing from MMRCL
ML-4	Wadala-Thane – Kasarvadvali	32.3	Civil works is in progress.

ML-4A (Ext. of ML-4)	Kasarvadvali-Gaimukh	2.70	Civil works is in progress.
ML-5	Thane-Bhiwandi- Kalyan	24.9	Civil works is in progress (Phase-I) (Thane-Bhuiwandi)
ML-6	Swami Samarth Nagar- Jogeshwari-Vikhroli	14.5	Civil works is in progress.
ML-7	Dahisar(E) – Andheri(E)	16.5	Civil & System works are in final stage of completion.
ML-8	CSMIA-NMIA(High Speed)	35.0	Details Projects Report (DPR) received from DMRC
ML-9 & ML-7A	Dahisar-Mira- Bhayander & Andheri (East) – CSMIA(Partly UG)	13.5	Civil works is in progress.
ML-10	Gaimukh-Shivaji Chowk	9.2	Appointment of General Consultant is under finalization for Line 10 & 12
ML-11 (Ext. of ML-4)	Wadala-CSMT	12.7	
ML-12 (Ext. of ML-5)	Kalyan-Taloja	20.7	
ML-13	Shivaji Chowk (Miraroad-Virar)	23.0	Details Projects Report (DPR) being finalized.
ML-14	Kanjurmarg-Badlapur	45.0	Draft DPR received from Milan Metro
	TOTAL	337.1	

Metro Line 1 : Versova-Andheri-Ghatkopar

Versova-Andheri-Ghatkopar corridor is 11.40 km. long elevated corridor having total 12 elevated stations. It connects eastern and western suburbs of the city to the Western and Central Railway providing interchanging facility with the Central and

Western Railway at Ghatkopar and Andheri respectively. The corridor has reduced the time required to travel from Versova to Ghatkopar from 70 min. to 20 min. The corridor caters to the key areas in the city viz. MIDC, SEEPZ and other commercial areas.

To implement this project, Mumbai Metropolitan Region Development Authority, Reliance Energy and Veolia, France has jointly established Special Purpose Vehicle like Mumbai Metro One Pvt. Ltd. on 22nd December, 2006.

This metro line is approved to operate on a Public-Private-Build, Own, Use and Transfer (BOOT) basis. The total project cost as estimated by the bidder is ₹2356 Crore. The debt to equity ratio is 70:30. Equity contribution of MMRDA is 26%. MMRDA has given ₹650 Crores Viability Gap Funding (VGF) to Mumbai Metro One Pvt. Ltd. (MMOPL) that includes ₹471 Crore from Government of India (GOI). Remaining VGF amount ₹179 Crores was given by MMRDA. The works in respect of the VAG corridor is completed and has been opened for use of the public from 8th June, 2014. Presently the daily ridership of Mumbai Metro Line-1 is about 4 to 4.5 Lakh on working weekdays.

Metro Line 2A : Dahisar-D.N.Nagar

FEATURES	Metro Line-2A (Dahisar - D. N. Nagar)
Length	18.60 km (Elevated)
Stations	17 Nos. (All Elevated) 1) Dahisar (E), 2) Anand Nagar, 3) Kandarpada, 4) Mandapeshwar, 5) Eksar, 6) Borivali (west), 7) Pahadi Eksar, 8) Kandivali (West), 9) Dahanukarwadi , 10) Valnai, 11) Malad (West), 12) Lower Malad, 13) Pahadi Goregaon, 14) Goregaon (West), 15) Oshiwara, 16) Lower Oshiwara, 17) Andheri (West).
Elevated / Underground	Elevated
Depot locations	Charkop (Malvani) (16.4 Ha)
Interchange stations	1) D. N. Nagar (Metro Line 1) 2) Andheri (E) - Dahisar (E) corridor (Metro Line 7) 3) Shastri Nagar (Metro Line 6)

Project base cost	₹ 4,673 Cr. (with land and central taxes only. At July, 2015 prices)
Project completion cost	₹ 6,410 Cr. (including, R&R, land and interest during construction.)
EIRR	17.19%
FIRR	8.65%
Central Govt. Contribution	-
State Government Contribution (in INR crores)	1,422.5 (State Government Taxes ₹465 Cr. + 50% of Central Govt. taxes ₹292.5 Cr. + Land Cost ₹665 Cr.)
MMRDA Contribution : Civil works + consultancy fees + 50% central taxes + R & R (in INR crores)	2,184.5 (50% of Central Govt. Taxes ₹292.5 Cr. + Cost of Civil Works ₹1872 Cr. + IDC of ₹ 20 Cr.)
ADB Loan (in INR Crores)	ADB Loan – USD 906 Million, NDB Loan – USD 260 Million (Co-financing for ML- 2A, 2B & 7 , Systems Components)
Completion cost (in INR crores)	₹6410 (Including taxes, R&R, land and interest during construction.)
PHPDT	2031-38509
Ridership / day	
2031	16.58 Lakhs/day
Rolling Stock	Width: 3.20 m Height : 3.9 m Length : 21.84 m Axle load 17 tonnes Seating Arrangement - Longitudinal 25kV Overhead traction, CBTC/UTO Technology
Passenger Capacity	6 Coach rake — 1756 8 Coach rake – 2244
Status	1. Foundation stone laid down by Hon'ble Prime

	<p>Minister on 11th October, 2015.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Being executed by DMRC on deposit work basis. 3. Contracts for Viaduct/Stations awarded on 16th June, 2016 (in two packages AC-O1& AC-02 for ₹ 640.86 Cr. & 704.06 Cr. respectively) 4. DDC appointed (Consortium of AECOM-KSPL-AA) for ₹ 12.34 Cr. 5. Foundation, pier, piercap, casting of U-girders is in progress for viaduct & stations. 99.34 % civil work completed, end of March, 2022. 6. Financial Progress–99.34% overall payment done including AC-01, AC-02. (End of March, 2022) 7. Charkop Depot Contract awarded to M/s Anupam Constructions on 15th February, 2017 for ₹90.99 Cr. and work is completed. 8. Phase-I Dahisar (East) to Dahanukarwadi 9.0 km & 9 stations completed and Planned to be opened for public soon. 9. Phase –II Charkop to D.N. Nagar 9.6 km & 8 stations: - All civil works of viaduct including track work and stations completed. Civil works of entry/exit structures, E&M, traction and S&T works are in process – Target to complete - September, 2022.
<p>Current work status (Systems)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tender for Automatic Fare Collection, Rolling stock and Signaling & Telecommunication for Line 2A, 2B & 7 has been awarded to M/s. Datamatics Global Services Ltd., M/s. BEML and M/s Alstom respectively. 2. Tender for Platform screen door (PSD) work has been awarded to M/s. KTK Group Co. Ltd. by M/s. DMRC and work is in progress. 3. Tender for Power supply has been awarded to

	<p>M/s. Mavin Switchgears and Control Pvt. Ltd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • One Sub - station (110kV incoming supply, 25kV traction supply and 33kV Auxiliary supply) at Charkop depot has been commissioned on 02 February, 2021 and handed over to MMMOCL. • Another, Sub-station at DN Nagar, Erection work of Major equipment completed and HT cabling & testing work is in progress. <p>4. Tender for Traction work (ASS & OHE) has been awarded to M/s. Sterling-Cimechel Consortium.</p> <ul style="list-style-type: none"> • OHE, ASS & SCADA works of Priority-1 section of Mumbai Metro Line-2A consisting of 9 stations from Dahisar East to Dahanukarwadi station including Charkop Depot were commissioned. • OHE erection work of Priority-2 section of MML-2A from Valnai to Andheri West station work is in progress. • For ASS work of Priority-2 section of MML-2A, 33kV GIS and 33/0.415kV Dry Type transformer at 8 stations have been installed in ASS room. Testing of GIS & other equipment are in progress for Auxiliary supply system in Stations. • For SCADA work of Priority-2 section of MML-2A, equipment erection and installation work is in progress. • Catenary Maintenance Vehicle has been delivered in Charkop Depot and handed over to MMMOCL.
--	--

	<p>5. Tender for E&M works has been awarded to M/s. Jakson Ltd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • All E&M assets of Priority-1 section from Dahisar East to Dahanukarwadi station including Charkop Depot have been commissioned and handed over to MMMOCL. • For Priority-2 section, all E&M material has been delivered at site. LT panels has been installed at 8 stations. DG set has been installed at 8 stations. Earth mat work completed at all 8 stations. • For Priority-2 section, Cable laying, HVAC installation, Fire detection & suppression work are in progress at 8 stations and lighting installation is in progress at 8 stations. • Work in IBL, Workshop Line, ETU Building, RGM Shed in Charkop depot is completed. <p>6. Tender for Lifts has been awarded to M/s. Johnson Lifts Pvt. Ltd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • All 37 nos. of Lifts of Priority-1 section from Dahisar East to Dahanukarwadi station including Charkop Depot have been commissioned and handed over to MMMOCL. • For Priority-2 section, 30 nos. of Lifts are delivered at site. • For Priority-2 section, 22 nos. of lifts already installed and testing and commissioning completed in 14 lifts and lift license also obtained for these 14 lifts from Lift inspector, Maharashtra. Installation work of balance lifts is in progress. <p>7. Tender for Escalators has been awarded to Consortium of Schindler India Pvt. Ltd. and</p>
--	---

	<p>Schindler (China) Elevators Company Ltd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • All 52 nos. of Escalators of Priority-1 section from Dahisar East to Dahanukarwadi station have been commissioned and handed over to MMMOCL. • For Priority-2 section, 51 nos. of Escalators are delivered at site. • For Priority-2 section, 47 nos. of Escalators already hoisted at stations. Out of 47, installation completed on 30 Escalators and testing and commissioning completed on 28 Escalators. Installation work of balance Escalators is in progress. <p>8. In Charkop Depot there is provision for 18 Nos. of Train Stabling Lines and 3 IBL Lines. So far 14 Train sets have arrived in Depot while remaining are expected by June, 2022.</p> <p>9. Signaling & Tele communication & Automatic Fare Collection works is in progress.</p> <p>10. S&T System for Line 2A and 7 (Phase 1 - 18 Stations) has been commissioned. For Line 2A and 7 (Phase 2-12 Stations) Cabling, material shifting and installation works in progress.</p> <p>11. AFC System for Line 2A and 7 (Phase 1 - 18 Stations) has been commissioned. For Line 2A and 7 (Phase 2-12 Stations) primary, secondary cabling and Material Shifting in progress.</p> <p>12. ITS - Issuer and Acquirer bank (SBI) – Implementation of NCMC (Open loop system) works in progress.</p> <p>13. ITS - Mobile App. As service (Maas) - M/s. Amnex - Mobile App. Development in progress.</p>
--	---

Metro Line 2B : D. N. Nagar-Mandale

Details	
Corridor Length	23.643 km.
Stations	20
Design Train Headway	Year 2031 – Per 5.50 minutes
Car Depot and Stabling Depot	31.4 Ha. (Mandale, Mankhurd)
Interchange Stations for Metro	<ol style="list-style-type: none"> 1. D. N. Nagar (Metro Line-1 – Ghatkopar to Versova) 2. Bandra (Suburban) 3. ITO Junction (Metro Line-3 Colaba to SEEPZ). 4. Kurla (E) (suburban) 5. EEH station (Metro Line-4 Wadala to Kasarwadvali) 6. Chembur (Monorail) 7. Mankhurd (Suburban)
Other Required Land Including Depot	Private – 3.17 Ha. Govt. – 35.12 Ha.
Duration of the implementation of the project	Viaduct & stations: 30 Months. Depot: 42 Months.
Temporary Needed Land (During Construction)	11.00 Ha.
Base Cost (Excluding Land Cost & Taxes)	₹5,983.00 Cr.
The cost of land	₹935.40 Cr.
Contingencies cost on land (3%)	₹28.06 Cr.
State Taxes	₹463.00 Cr.
Central Government Tax (Original) CD+ED+ST	₹851.00 Cr.
Project Base Cost (Including Central Taxes)	₹8261.00 Cr.

Rehabilitation & Resettlement Expenditure	₹91.59 Cr.
The cost of project completion (Including all taxes, Inflation, IDC etc.)	₹10,986 Cr.
Loan (for Systems Component)	ADB: 350 Million US \$
	NDB: 350 Million US \$ (for Metro Line-2A, 2B, & 7)
EIRR	25.20%
FIRR	10.78%
Passenger Capacity (6-Coaches Car)	1) 6 Coaches Car – 1756 2) 8 Coaches Car – 2244
Passenger per hour per direction traffic (PHPDT)	Year 2031 – 38509
Daily Ridership	Year 2031-32 – 10.49 Lakhs
Rolling Stock	1. Width 3.20 m 2. Height 3.90 m 3. Length 21.84 m, CBTC/UTO technology
Status	1. State Cabinet approved Metro Line-2B project vide G.R. dated 25 th October, 2016. 2. Foundation laying for Metro Line-2B was done by Hon. Prime Minister of India dated on 24 th December 2016. 3. State Govt., Urban Development Department published Notification under MRTP Act, 1966 declaring Metro Line - 2B as Vital Urban Transport Project on 01 st March, 2017. 4. MoUD published notification for Metro Line-2B on dated 23 rd March, 2017. 5. M/s. AICA Consortium has been appointed as a GC for Metro Line-2B and the work has been commenced.

	<p>6. M/s. Systra MVA Consulting India Pvt. Ltd has been appointed as a DDC for Metro Line-2B on dated 12th January, 2018 and the work has been commenced.</p> <p>7. Earlier Contract awarded for the Civil work of package C-101 (CA-04R) (D. N. Nagar-MTNL, BKC) in January, 2018 have been terminated on dated 31st January, 2020 due to Slow/Unsatisfactory progress. The balance civil work has been awarded to the new contractor M/s. J. Kumar Infracorps Limited dated on 28th May, 2021 and the civil work is in progress. Civil work progress till date is 8.57 %.</p> <p>8. Earlier Contract awarded for the Civil work of package C-102 (CA-06) (MTNL, BKC-Diamond Garden, Chembur) in April, 2018 have been terminated on 31st January, 2020 due to Slow/Unsatisfactory progress. The retendering is in progress for the appointment of the new contractor for balance civil works.</p> <p>9. Package CA-07 (Diamond Garden to Mandale, Mankhurd) Civil work has been awarded to M/s NCC Ltd. dated on 17th January, 2019 and the civil work is in progress. Civil work progress till date is 46.21%.</p> <p>10. Earlier Contract for the Civil work of package C-103 (CA-14) (Mandale Depot) awarded to M/s MBZ-RCC (JV) in January, 2018 and has been terminated on 31st January, 2020 due to</p>
--	--

	<p>Slow/Unsatisfactory progress. Tendering process for appointment of new Contractor for balance works is completed. At present, LoA has been issued to M/s. Ahluwalia Contracts (India) Ltd. dated on 06th November, 2020 and civil work is in progress. Civil work progress till date is 26.03%.</p> <p>11. Overall Civil work progress of Metro Line-2B till date is 18.97%</p>
Current work status (System)	<ol style="list-style-type: none"> 1. M/s. AICA Consortium has been appointed as a GC for Metro Line-2B and the work is in progress. 2. M/s. Systra MVA Consulting India Pvt. Ltd has been appointed as a DDC for Metro Line-2B on dated 12th January, 2018 and the work is in progress. 3. Tender for Automatic Fare Collection, Rolling stock and Signaling & Telecommunication for Line 2A, 2B & 7 has been awarded to M/s. Datamatics Global Services Ltd., M/s. BEML and M/s. Alstom respectively. 4. Tender Preparation for other subsystem is in progress. 5. EHV Line shifting works in progress near the following locations: <ol style="list-style-type: none"> (a) Halav Bridge- Work Completed (b) S. G. Barve Marg - Work is in Progress (c) Anushakti Nagar - Work Completed (d) BSNL-Work Completed 6. In June, 2023, 18 Stabling Lines out of 72 are expected to be ready for Stabling of

	<p>Train sets at Mandale Depot. Remaining Stabling Lines will be ready by May, 2024.</p> <p>7. Manufacturing of Rolling Stock is in Progress.</p> <p>8. Review of Civil drawing with respect to S&T and AFC is in progress.</p>
--	---

Metro Line 4 : Wadala-Ghatkopar-Mulund-Thane-Kasarvadavali

The Cabinet has approved this proposal in its Meeting dated on 27th September, 2016 and the GR dated on 25th October, 2016 has also been issued to that effect. The Authority has sanctioned the civil works for this Metro Project to M/s. CHEC-TPL JV and M/s. RINFRA ASTALDI JV dated on 12th April, 2018. Civil works are in progress through the contractors.

Salient features of this Metro Project:

Details	
Corridor Length	32.32 km.
Stations	30 (All Elevated)
Design Train Headway	Year 2031 – Per 3.00 Minutes
Proposed Car Depot and Stabling Depot	41.5 Ha. (Mogharpada)
Interchange stations for metro	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wadala (Monorail) 2. Kurla Eastern Express Highway (Metro Line 2B D N Nagar to Mankhurd) 3. Gandhi Nagar (Metro Line 6 Swami Samarth Nagar –Vikhroli) 4. Kapurbawadi (Metro Line 5 Thane – Bhiwandi – Kalyan)
Other Required land including Depot	Private – 37.96 Ha. Government – 5.55 Ha.
Duration of the implementation of the project	52 Months
Temporary Needed Land (During	13.2 Ha. (Government)

Construction)	
Base Cost (Excluding Land Cost & Taxes)	₹7,845cr.
The Cost of land	₹1,307.4 Cr.
Contingencies cost (3%)	₹228.50 Cr.
State Taxes	₹630 Cr.
Central Government Tax	₹1,293 Cr.
Project Base Cost (Including Land, Contingencies on land and Central Taxes)	₹10,485 Cr.
Rehabilitation & Resettlement Expenditure	₹125.21 Cr.
Project Base Cost (Including Land, Contingencies on land and all taxes)	₹11,115 Cr.
The Cost of Project completion (Including all taxes, Inflation, IDC etc.)	₹14,549 Cr.
Loan (for Systems Component)	Loan for System Components and MMI for Metro Line-4 and 4A is provided by KfW Bank, Germany as below, Official Development Assistance (ODA)- Euro345 Million. Official Development Assistance- Plus (ODA Plus)- Euro 200Million. Grant- Euro 2.2Million.
Economic Internal Rate of Return (EIRR)	22.79%
Financial Internal Rate of Return with asset development (FIRR)	8.22%
Passenger Capacity (6 –Coaches Car)	6 Coaches Car – 1756 8 Coaches Car – 2244
Passenger Per hour per direction traffic (PHPDT)	Year 2031 -33,417
Daily Ridership	Year 2031-32 - 12.13 Lakhs
Rolling stock	Width 3.20 m

	<p>Height 4.048m</p> <p>Length 22.01m, CB TC/ UTO technology</p>
Status	<ol style="list-style-type: none"> 1) State Cabinet approved Metro line 4 project vide G.R. dated on 25th October, 2016. 2) Foundation laying for Metro Line 4 was done by Hon'ble Prime Minister of India on dated on 24th December, 2016. 3) Govt. in Urban Development Department published Notification under MRTTP Act, 1966 declaring Metro Line 4 as Vital Urban Transport Project on 01st March, 2017. 4) MoUD published notification for Metro Line 4 on 23rd March, 2017 5) Consortium of M/s. DB Engineering & Consulting GmBH, Hill International Inc., Louis Berger Consulting Company Ltd has been appointed as General Consultant for Metro Line 4 on 4th October, 2017 and the work has commenced. 6) M/s. SYSTRA MVA Consulting India Pvt. Ltd. has been appointed as Detail Design Consultant for Metro Line 4 on 21st December, 2017 and the work has been commenced. 7) Letter of Acceptance (LoA) to the contractors for via-duct and stations in five packages has been issued on 12th April, 2018 as follows, and the

	<p>work has been commenced.</p> <p>i. Package 08, 10 & 12 - M/s. RINFRA-ASTALDI JOINT VENTURE.</p> <p>ii. Package 09 & 11 - M/s. CHEC - TPL LINE 4 JOINT VENTURE.</p> <p>8) In above all five packages construction activity such as piling, pile Cap, pier, pier cap, U-Girder casting and launching construction activities for Metro Stations & Viaduct is in progress.</p> <p>9) Metro Line-4 total Progress 35.35% completed.</p> <p>10) The process of re-tendering of construction work of Mogharpada Depot is in progress.</p>
Current work status (System)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tender for Signaling & Train Control and Platform Screen Door System, Telecommunication and Rolling Stock are being submitted to KfW for their No Objection. 2. Tender preparation for other system components is in progress. 3. EHV Line shifting works in progress near the following locations: <ol style="list-style-type: none"> (a) Amar Mahal (b) Sahakar Cinema-1 crossing work completed out of two crossings. (c) Bhajan Samaj-1 crossing work completed out of two crossings. (d) Lavender Bough-1 crossing work completed out of two crossings

	<ul style="list-style-type: none"> (e) Sonapur Junction (f) Shangrilla (g) Kolshet, Thane <p>4. HT/LT Crossing Works.</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) 22kV O/H Line to U/G Cable Conversion work between Dosti Imperia to D-mart, along Ghodbunder road, Thane is completed. (b) Total 19 nos. of HT/LT crossing work completed from Tavgyan Vidyapeeth to Vedant Hospital, Thane. (c) Jupiter Hospital, Thane - Work Completed. (d) Mulund Check naka - Work is in progress. (e) Near S Ward Office - Work Completed. (f) Near Shangrilla Biscuit Company - Work Completed.
--	--

Metro Line 4A : Kasarvadavali-Gaimukh (Extension to Metro Line-4)

Tremendous urbanization is occurring on both sides of the stretch between Kasarvadavali to Gaimukh on Ghodbunder Road. Citizens are using buses and auto rickshaws for travelling which is creating traffic congestion. To provide an alternate option, it is much essential to connect this area through Metro connectivity.

State Cabinet in its Meeting held on 27th December, 2018 has accorded approval for the implementation of this Metro Corridor. Government of Maharashtra has published the Government Resolution on 25th January, 2019 for this project. The authority approved the project on 11th September, 2019. This contract has been awarded to M/s. J. Kumar Infraprojects Ltd. to start the construction work. Architectural works are in progress through the contractor.

Salient features of the corridor:

Sr. No.	Details	
1	Length of the corridor	2.668 KM (Fully Elevated)
2	Total Stations	2 (Elevated)
3	Proposed Car Depot	Proposed depot of Metro Line-4.
4	Completion cost of project	₹ 949.00 Cr.
5	Status	<p>1. For the execution of Metro Line-4A, LoA has been given to M/s. J. Kumar Infraprojects Ltd. on dated 11th September, 2019.</p> <p>2. Civil works such as Utility Identification, Soil Investigation, Working Pile, Test Pile, Pile cap, Pier, Pier Cap, Pier Cap Casting, U-Girder Casting, Pier Cap and U-Girder launching, etc. are going on in full swing.</p> <p>3. The responsibility of General Consultant for Metro Line-4A has been given to the existing General Consultant of Metro Line-4 i.e. Consortium of M/s. DB Engineering & Consulting GmBH, M/s. Hill International Inc. and M/s. Louis Berger Consulting Pvt. Ltd.</p> <p>4. The responsibility of Detailed Design Consultant (DDC) for Metro Line-4A has been given to the existing Detailed Design Consultant (DDC) of Metro Line-4 i.e. M/s. Systra MVA Consultant (India) Pvt. Ltd.</p> <p>5. Overall 31% of Civil Works are done in Metro Line-4A.</p>

6	Current Work Status (systems)	Current Status (for Systems) for Metro Line-4 and Metro Line-4A is same. Tender for Signaling & Train Control and Platform Screen Door System, Telecommunication and Rolling Stock are being submitted to KfW for No Objection. Tender preparation for other system components is in progress.
---	-------------------------------	---

Metro Line 5 : Thane-Bhiwandi-Kalyan

Considering the rapid growth in Thane – Bhiwandi – Kalyan area and directed by Government of Maharashtra to estimate the daily ridership, design, and technology for appropriate efficient mass transport study for Thane – Bhiwandi – Kalyan Corridor M/s. D’ Applonia SPA Genova, Italy & TCE Ltd. Mumbai were appointed as a consultant in February, 2015.

Consultant has submitted final Detailed Project Report to MMRDA in September, 2016, the length of the Metro Corridors 24.9 K.M. (Elevated) and has 16 Metro Stations. The completion cost of the said project is ₹8416.51 Cr. The project report was approved at the 141st Meeting of the Authority held on 19th October, 2016. The project has been approved by the Cabinet on 24th October, 2017 and the Government of Maharashtra has given Administrative Approval to the project as per the Government Resolution dated 21st December, 2017.

Metro Lines – Details of Metro Project are under: -

Details as per DPR	
Corridor Length	24.9 km
No. of Station:	15 (All Elevated)
Design Train Headway	Year 2031 – Per 4 Minutes
Proposed Car Depot	20.89 Ha. (Kasheli)
Interchange Stations	Kalyan (Integrated with Suburban Station) Kapurbavdi (Metro Line 4 Wadala – Kasarvadavli)

Other Additional Land	Pvt. – 3.25 Ha.
Temporary Needed Land (During Construction)	6 Ha. (Pvt.)
Project Implementation Period	October, 2017 – October, 2024
Base Cost (Civil, R&R, Systems, GC, Contingencies, etc.)	₹5197.50 Cr.
Base Land Cost	₹112.51 Cr.
Contingencies on Land Cost (3%)	₹3.38 Cr.
State Government Taxes (Base)	₹716.46 Cr.
Central Government Taxes (Base)	₹592.38 Cr.
Base Cost of Project	₹6,622.23 Cr.
Escalation	₹1,774.28 Cr.
Interest During Construction	₹20.00Cr.
Project Completion Cost (including land and all taxes with IDC)	₹8,416.51 Cr.
EIRR	17.09%
FIRR with PD	6.02%
Passenger Capacity (6 Coach Train)	6 passengers per sq.mtr.- 1756 passengers
PHPDT peak Hour Peak Direction Traffic	year 2031 – 26,143
Daily Ridership	Year 2031 – 3.025 Lacs
Rolling Stock	Width 3.20 m. Hight 3.90 m. Length 21.84 m.
Status	Phase 1(Thane – Bhiwandi) 1. LoA for civil work for Phase-1 of ML- 5 i.e. (Thane – Bhiwandi) has been already awarded to M/s. AFCONS Infrastructure Limited on 09 th August, 2019 for carrying out the civil works. 2. Consortium of M/s. Systra - CEG – SMCIPL have been appointed as General

	<p>Consultant (GC) on 13th August, 2019.</p> <p>3. Consortium of M/s. Veritas Architects SDN. BHD., Archohm Consultant Pvt. Ltd. & LKT Engineering Consultant Ltd. have been appointed as Detailed Design Consultant (DDC) on 5th July, 2019.</p> <p>4. Overall, 52.35% of Civil Works have been completed in Metro Line - 5 phase-1 up to March, 2022</p> <p>5. Consortium of M/s Systra MVA Consulting (India) Pvt. Ltd. & SYSTRA has been appointed as General Consultant for system works on 31st May, 2021.</p> <p>Phase 2: (Bhiwandi - Kalyan)</p> <p>6. The construction work along the ML-5, phase 2 alignment between Bhiwandi to Temghar (i.e. 3 km) portion has a huge R&R requirement i.e. 1597 structures & therefore to minimize the R&R, approval was accorded in the 152nd Authority Meeting, MMRDA on dated 28th February, 2022 to the proposal of making the alignment between Bhiwandi to Temghar from Elevated to underground. Due to this modification, the current R&R requirement is 862 structures. Therefore, this modification resulted to saving of 735 structures. However due to construction of underground Metro in this 3 Km stretch, there will be an additional cost implication of ₹1427 Cr. on the overall project cost. Further the proposal will be sent to</p>
--	--

	<p>Government for approval and further procedure.</p> <p>7. Also, local representatives requested to improve the route (Phase-2: Dhamankar Naka, Bhiwandi to Kalyan APMC) of Metro Line- 5. Accordingly, on dated 05th May, 2020, M/s. Delhi Metro Rail Corporation has been appointed to check feasibility study of Metro Line-5 extension route i.e 1) Rajiv Chowk to Temghar via Vanjar Patti Naka and 2) Durgadi Chowk to Ulhasnagar via Khadakpada and Shahad. Accordingly, the consultant has submitted the feasibility report in January, 2021. According to the report, Metro Neo or Metro Lite or Bus Rapid Transit (BRT) system should be used to provide Metro facility in the above-mentioned area without any change in the original route of Metro Line - 5 project. M/s. DMRC recommended the Competent Authority to approve their submitted report, so that appropriate action may be taken.</p>
<p>Current work status (Systems)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. General consultant (Systems) ML - 5 & 9/7A appointment finalized. Letter of Acceptance (LoA) issued on 31st May, 2021 (to consortium of M/s Systra MVA India Pvt. Ltd. & M/s. Systra S. A.) 2. Contract Agreement signed with GC (Systems) on 12th November, 2021. 3. GC (Systems) office inauguration done on 22nd December, 2021. 4. Currently, System Tenders like Rolling

	<p>Stock, Signaling & Telecommunication (S&T), Power Supply & Traction (PST), Electrical & Mechanical (E&M), Lifts & Escalators etc. are under preparation, to be finalized by end of November, 2022.</p> <p>5. Detailed Design Consultant (DDC) –for E&M works, tender to be floated by end of April, 2022 and is expected that DDC will be on board by end of June/July - 2022.</p>
--	---

Metro Line 6 : Swami Samarth Nagar-Vikhroli

Details	
Length	15.31 km
Stations	13 Nos. (All elevated)
Elevated / Underground	Fully Elevated
Depot locations	Kanjurmarg (15 Ha)
Temporary Needed Land	6.6 Ha. (Government)
Interchange stations	1. Infinity Mall (Metro Line 2A) 2. JVLR Metro Station Metro Line 7 3. SEEPZ area (Metro Line 3) 4. Gandhi Nagar Junction (Metro Line 4) 5. Jogeshwari (Western Suburban Railway) and Kanjurmarg (Central Suburban Railway)
Project completion cost	₹ 6,716 Cr. (Including taxes, R & R, land and interest during Construction.)
Ridership	Year 2031- 7.69 Lakhs/ day
Rolling Stock	Width : 3.20 m Height : 3.9 m Length 21.84 m
Status	1. Implementation of Swami Samarth Nagar to Vikhroli corridor of Mumbai Metro Project, including all the works mentioned in the DPR for a length of 15.31 Km will be under taken by MMRDA and executed through DMRC on

	<p>Deposit Terms in accordance with the approved DPR. The work shall be executed by DMRC and financed by MMRDA.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Civil Contracts awarded to M/s. J. Kumar – CRTG (JV) for BC- 03 package, M/s. MBZ-EIIL (JV) for BC-02R and M/s J. Kumar Infraprojects for BC- 01R1 package (Total length: 15.31 Km) on 07th Aug 2018, 05th September, 2018 & 13th February, 2019 respectively with a completion period of 30 months. 3. Detailed Design Consultant (DDC) awarded to M/s. MM S. p. A and SMEC India Pvt. Ltd. (JV) in April, 2018. 4. Traffic Permissions have been given for entire length of section. 5. Land Acquisition is in progress. 6. 4 Casting Yards have been setup (Bandra = 6.7 Ha, BKC= 1.65 Ha, Wadala= 2.84 Ha and Malwani = 3.5 Ha) for Pre-casting of U-Girder, Pier Cap, T-Girder, L-Girder etc. 7. Physical Progress (BC-01R1, BC-02R and BC-03) = 52.00% (March, 2022) 8. Financial Progress (BC-01R1, BC-02R and BC-03) = 54.00% (March, 2022)
<p>Current work status (Systems)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Consortium of M/s. SYSTRA, Systra MVA Consulting (India) Pvt. Ltd. & Consulting Engineers Group Ltd. has been appointed as General Consultant for Metro Line 6 on 20th May, 2020. 12 Nos K1 & K2 core experts including P.D & Dy. PD have already joined the GC. 19 Nos. of Noncore experts have also joined. 2. The work of Preparation of various system tender packages is under process.

	<p>3. The contract for “Appointment of Green Building Consultant for Providing IGBC (MRTS) Advisory and Certification Service to MMRDA for Metro Line - 6 comprising of 13 Metro stations for obtaining IGBC platinum Ratings.” for Line 6 awarded to M/s. Green Tree, Delhi.</p> <p>4. EHV Line modification work at Tagore Nagar is completed</p>
--	---

Metro Line 7 : Andheri (E)-Dahisar (E)

Details	
Length	16.5 km (Elevated)
Stations	13 Nos. (All elevated) 1) Gundavali 2) Mogra 3) Jogeshwari (East) 4) Goregaon (East) 5) Aarey 6) Dindoshi 7) Kurar 8) Akurli 9) Poisar 10) Magathane 11) Devipada 12) Rashtriya Udyan 13) Ovaripada.
Elevated / Underground	Elevated
Interchange stations for Metro	1) Gundavali (WEH of line-1: Versova-Andheri-Ghatkopar) 2) Ovaripada (line -2A: Dahisar- D.N Nagar) 3) Jogeshwari(East)(line 6: Swami Samath Nagar - Vikhroli)
Project base cost	₹4,628 Cr. (with land and central taxes only At July 2015 prices)
Project completion cost	₹6,208 Cr. (including state taxes and 7.5% p.a escalation)
EIRR	22.06%
FIRR	8.20 %.
Central Govt. Contribution	Nil

State Government Contribution(in INR crores)	₹431 Cr. (State Government Tax) + ₹302.5 Cr. (50% Central Government Tax) + ₹606 Cr. (Land) = ₹1,339.5 Cr.
MMRDA Contribution: Civil works + consultancy fees + 50% central taxes + R&R (in INR crores)	₹302.5 Cr. (50% Central Government Tax) + ₹2,320 Cr. (Civil Work) ₹2,622.5 Cr.
ADB Loan (in INR crores)	ADB Loan – USD 906 Million, NDB Loan – USD 260 Million (Co-financing for ML- 2A, 2B & 7, Systems Components)
Ridership/day	--
2031	Daily commuter - 6.68 Lakhs (PDPH – 18,584)
Rolling Stock	Width: 3.20 m Height : 3.9 m Length : 21.84 m Axle load 17 tons 25kV Overhead traction, CBTC/UTO technology.
Passenger Capacity	6 Coach rake – 1,756 8 Coach rake – 2,244
Status	<ul style="list-style-type: none"> • The first phase of Metro Line 7 was completed and the route from Aarey to Dahisar will be opened for public soon. • Work on the Phase-II of Metro Line 7 is in advance stage of completion and the Authority intends to complete the Line by September, 2022.
Current work status (System)	1. M/s. AICA Consortium has been appointed as a GC and M/s. Ayesa India has been appointed as a DDC for Metro Line-7.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Tender for Automatic Fare Collection, Rolling stock and Signaling & Telecommunication for Line 2A, 2B & 7 has been awarded to M/s. Datamatics Global Services Ltd., M/s. BEML and M/s Alstom respectively. 3. Tender for Platform screen door (PSD) work awarded to M/s. CRRC Times Electric Co. Ltd. Zhuzhou by M/s. DMRC. All PSD gates commissioned at Phase-1 stations (9 Stations from Aarey to Ovaripada) and installation work at Phase-2 stations is under progress. 4. RSS of Line 7 and ASS of 9 stations for Phase 1 of Line 7 is commissioned and revenue operation has commenced. Phase 2 station ASS installation work is in progress. 5. Phase1 OHE is commissioned from Dahisar to Aarey Phase 2 OHE Erection work is in progress. 6. Contract package for E&M works awarded to M/s. Sterling & Wilson Pvt. Ltd. All LT Panels, Station Lighting, Lightning Protection Fire Alarm & Suppression system, Diesel Generators, Building Management System etc. commissioned at phase-1 stations (9 stations from Aarey to Ovaripada) Installation work at phase-2 stations is under progress. Overall progress of Line 7 E&M works is approx. 76%. 7. Contract package for Elevators works awarded to M/s. Consortium of Cranex & IFE. All Lifts of Phase-1 Stations (9 stations from Aarey to Ovaripada) commissioned and
--	--

	<p>work at Phase-2 stations is under progress. The overall progress is approx. 84%.</p> <p>8. Contract package for Escalators works awarded to M/s. Johnson Lifts Pvt. Ltd. All 82 no. of Escalators are delivered at site. All Escalators at Phase-1 stations (9 stations from Aarey to Ovaripada) commissioned & and work at phase-2 stations is under progress. Overall progress is approx. 92%.</p> <p>9. For Line 7 the Depot is of Line 2A only i.e. Charkop Depot, where provision for 18 Nos. of Train Stabling Lines and 3 IBL Lines has been made. So far 13 Train sets have arrived in Depot, while remaining are expected by June 2022.</p> <p>10. S&T System for Line 2A and 7 (Phase 1- 18 Stations) has been commissioned. For Line 2A and 7 (Phase 2- 12 Stations) Cabling, material shifting and installation works in progress.</p> <p>11. AFC System for Line 2A and 7 (Phase 1- 18 Stations) has been commissioned. For Line 2A and 7 (Phase 2- 12 Stations) primary, secondary cabling and Material Shifting in progress.</p> <p>12. ITS- Issuer and Acquirer bank (SBI) – Implementation of NCMC (Open loop system) works in progress.</p> <p>13. ITS-Mobile App. As service (Maas)- M/s. Amnex-Mobile App. Development in progress.</p>
--	--

Metro Line 8: High Speed Metro Rail Connectivity between Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport (CSMIA) to Navi Mumbai International Airport (NMIA).

In the 6th UMMTA Core Committee meeting held on 2nd March, 2015, it was decided that the DPR for entire corridor to be completed. Subsequently, UDD, GoM had forwarded the minutes of the said meeting on 1st January, 2016. As mentioned in the meeting, the DPR for the finalization of the alignment of the respective corridors of (a) CST-Panvel fast corridor and (b) Metro Connectivity between CSMIA-NMIA is to be carried out by MRVC, MMRDA and CIDCO respectively. In view of the above to entrust the work of updation of DPR for CSMIA-NMIA High speed corridor, M/s. DMRC was appointed as a consultant for the preparation of DPR.

At present, MRVC's CSMT-Panvel fast corridor which was going to be integrated with Metro Line-8 (CSMIA-NMIA) beyond Mankhurd upto NMIA has been deferred. Thus to implement ML-8, MMRDA is re-examining it on Public Private Partnership (PPP)/Swiss Challenge Mode with different alignment options without integrating at Mankhurd with MRVC's CSMT-Panvel Fast Corridor. Authority in its 147th meeting held on 27th February, 2019 has given in-principle approval for preparation of Detailed Project Report for ML-8 on PPP mode and accordingly M/s. Delhi Metro Rail Corporation has prepared the DPR of ML-8 from CSMIA to Mankhurd and Draft Detailed Project Report has submitted to Authority.

Metro Line 9 & 7A : Metro Line 9 Dahisar (E) to Mira Bhayandar & Metro Line 7A Andheri (E) to CSMIA.

Metro Line 7A and Metro Line 9 are the extension of the Metro line 7 (Andheri to Dahisar). The southern extension of the Metro line 7 i.e. ML 7A is from Andheri (E) to CSMI Airport T2 whereas northern extension is from Dahisar (E) to Mira-Bhayandar. As per DPR the length of project is 13.581 km having 10 elevated stations and 1 underground station.

Considering the operability, the alignment of ML 9 has been modified. Two elevated stations viz MBMC Sports Complex and Indralok are excluded. Considering better interoperability, minimum R&R and interconnectivity with proposed Metro line

10, the alignment of Line 9 is revised and Pandurang wadi station is relocated. Also, the scope of the project is modified at the start of Metro line 9 by the inclusion of Dahisar (E) elevated station. Now, there are 9 elevated stations and 1 underground station. This project also includes integrated flyovers at Kashimira road, Mira Bhayandar.

Project Features:

Sr. No.	Details as per DPR	
1	Corridor Length	13.581 km Elevated-11.386 km Underground -2.195 km
	Dahisar (E) to Mira-Bhayandar	Elevated – 10.406 km
	Andheri (E) to CSMI Airport	Elevated – 0.980 km Underground – 2.195 km
2	Stations	11 Nos. (Elevated -10 Underground -1)
3	Car Depot	Rai Murdhe - 32 Ha.
4	Land required (other)	7.99 Ha
5	Land required (temporary)	7.5 Ha
6	The cost of land	₹500.90 Cr.
7	Contingency expenditure for the land (3%)	₹15.03 Cr.
8	State Taxes (Original)	₹294.92 Cr.
9	Central Government Tax (Original)	₹645.63 Cr.
10	Total Cost of Project (Original)	₹5,365.20 Cr.
11	Escalation	₹1,049.80 Cr.
12	Intermediate Interest in Construction (IDC)	₹103.00 Cr.
13	The cost of project completion	₹6,607 Cr.
14	Financial Inclusion Rate with Property Growth (FIRR with PD)	8.29%
15	Passenger Capacity (8-Coaches Car)	1) 3 passengers per sqm. - 1368 Passenger Capacity 2) 6 passengers per sqm. - 2352 Passenger Capacity

Sr. No.	Details as per DPR	
16	Passenger per hour per direction traffic (PHPDT)	Year 2031-30,389
17	Daily Ridership	Year 2031-32-11.12 Lakh
18	Status	<p>Consortium of M/s. Veritas-LKT-Archohm has been appointed as Detailed Design Consultant (DDC) for the civil works. Letter of acceptance has been issued on 05th July, 2019.</p> <p>Consortium of M/s. SYSTRA-CEG-SMCIPL has been appointed as General Consultant for the civil works. Letter of acceptance has been issued on 13th August, 2019.</p> <p>For the civil works of Metro line 7A &9, Letter of acceptance has been issued to M/s. J Kumar Infraprojects Limited on 09th September, 2019 as the contractor.</p> <p>Civil Work has been started as below: -</p> <p>I. For Metro Line 7A - 68 piles, 142 Secant piles, 59 hard piles, 83 soft piles, 11 pile cap, erection of 9 pier cap and erection 4 U-girders work has been completed.</p> <p>II. For Metro Line 9 - 1633 Pile, 267 Pile cap, 289 Pier, 122 Pier cap and erection 151 U-Girders work has been completed.</p>
19	Current work status (Systems)	1. General consultant (Systems) ML-5 & 9/7A appointment finalized. Letter of Acceptance (LoA) issued dated on 31 st May, 2021 (to consortium of

Sr. No.	Details as per DPR	
		<p>M/s. Systra MVA India Pvt. Ltd. & M/s. Systra S. A.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Contract Agreement signed with GC (Systems) dated on 12th November, 2021. 3. GC (Systems) office inauguration done on 22nd December, 2021. 4. Currently, System Tenders like Power Supply & Traction (PST), Electrical & Mechanical (E&M), Lifts & Escalators etc. are under preparation, to be finalized by end of November, 2022. 5. Detailed Design Consultant (DDC) – for E&M works, tender to be floated by end of April, 2022 and is expected that DDC will be on board by end of June/July - 2022.

Metro Line 10 : Gaikmukh-Shivaji Chowk (Mira Road)

Metro Line 10 – Gaimukh to Shivaji Chowk (Mira Road) is further extension of Metro Line 4A (Kasarvadvali-Gaimukh). It is North-West extension of Gaimukh-Kasarvadavali-Wadala (Line-4) Metro Corridor up to Shivaji Chowk. Thane-Ghodbunder area is developing very rapidly, and the citizens of this area are mainly travelling through bus and Auto rickshaws. Currently the area is served mainly by bus and Auto rickshaws, which results to major chaos in the area.

The proposed Metro route will be connected to Mumbai, Borivali, Mira-Bhayander and Thane cities and complete a circle of Metro networks for a seamless travel throughout. M/s. DMRC was appointed to prepare the Detailed Project report for the corridor and submitted the final DPR in September, 2018.

Authority in its 146th meeting dated 21st November, 2018 has accorded its approval. This Metro Line is 9.209 km long, of which 8.414 km is elevated and 0.68 km is underground. In this corridor 4 elevated Metro Station are proposed. The Cabinet has approved this proposal in its Meeting dated 23rd July, 2019 and the GR dated 06th September, 2019 has also been issued to that effect. In this corridor, 4 elevated Metro Stations are proposed. Currently, tendering process for Appointment of General Consultant for Civil and Systems Works is in progress.

Salient features of the corridor:

Sr. No.	Details as per DPR	
1.	Standard Gauge	1435 mm
2.	Length	9.209 km. (8.414 km. Elevated & 0.68 km. Underground)
3.	Total Station	4 Stations (Elevated)
4.	Proposed Depot	Mogharpada
5.	Additional Land	8.13 Ha.
6.	Base Land Cost	₹219.40 Cr
7.	Contingencies On Land Cost (3%)	₹6.58 Cr
8.	State Taxes (Base)	₹212.24 Cr
9.	Central Taxes (Base)	₹277.35 Cr
10.	Project Base Cost (including Land And Taxes)	₹3820.94 Cr.
11.	Escalation	₹547.05 Cr.
12.	Interest During Construction (IDC)	₹22 Cr
13.	Project Completion Cost	₹4476 Cr
14.	FIRR	10.91%
15.	EIRR	22.86%
16.	Passenger Capacity (8 Coach Train)	(1) 6 no. of Passengers per sq.mt 1368 Passenger Capacity (2) 8 no. of Passengers per sq.mt 2352 Passenger Capacity.

17.	PHPDT	Year 2031-48, 122
18.	Daily Ridership (Lakhs)	Year 2031-32, 21.62 Lakhs
19.	Status	Tendering process for Appointment of General Consultant for Metro Line-10 is in progress.

Metro Line 11 : Wadala-CSMT

Metro Line 11 Wadala to CSMT is one of the corridor of 118 km Mumbai Metro Master Plan to be implemented expeditiously in 3-4 years. This corridor is an extension of Wadala- Mulund-Thane-Kasarwadavali. Metro Line-4 which is currently under implementation. It was earlier upto GPO now extended to CSMT to integrate with Line-3.

The alignment is planned to pass through Mumbai Port Trust area which is undergoing redevelopment. This alignment will integrate with Metro line 4, Monorail, CST, Harbour Railway and Metro line 3. It will be partly elevated and partly underground. The length of this corridor is approx. 12.774 km. DPR was prepared by M/s DMRC.

This corridor was approved in 146th Authority Meeting dated 21st November, 2018 and the Government Resolution by Government of Maharashtra is issued dated on 06th September, 2019. Currently, Signing of MOU between MMRDA and MbPT in the form of land is under process.

Salient Features:

Sr. No.	Details as per DPR	
1.	Standard Gauge	1435 mm.
2.	Length	12.774 km.
3.	Total Station	2 (Elevated) & 8 (Underground)
4.	Proposed Depot	Mogharpada/Anik Bus Depot, at Wadala or any suitable place.
5.	Additional Land	11.696 Ha.
6.	Project implementation Period	7 Year, 2019-2026

Sr. No.	Details as per DPR		
7.	Base Land Cost	₹227.73 Cr.	
8.	Contingencies on land cost (3%)	₹6.83 Cr.	
9.	State Taxes	₹525.8 Cr.	
10.	Central Taxes	₹424.5 Cr.	
11.	Project base cost (Including land and taxes)	₹6,135.18 Cr.	
12.	Escalation	₹1,597.52 Cr.	
13.	Interest During Construction (IDC)	₹56.00 Cr.	
14.	Project completion cost	₹8,739.00 Cr.	
15.	FIRR	7.63 %	Entire ridership for corridor from CSMT-Wadala-Ghatkopar-Mulund-Thane-Kasarwadavali-Gaimukh is considered including share for MbPT
16.	EIRR	17.41%	
17.	Passenger Capacity (8 Coach train)	1. 6 Passenger per sq.mt - 1368 Passenger Capacity. 2. 8 Passenger per sq.mt – 2352 Passenger Capacity.	
18.	PHPDT	Year 2031 – 36,635	Entire ridership for corridor from CSMT-Wadala-Ghatkopar-Mulund-Thane-Kasarwadavali-Gaimukh is considered is including share for MBPT
19.	Daily ridership (Lacs)	Year 2031-32 – 16.9	
20.	Status	Signing of MOU between MMRDA and MbPT in the form of land is under process.	

Metro Line 12 : Kalyan-Taloja Ext. of Metro Line-5

As per the recommendations in the Comprehensive Transportation Study (CTS) - 2008 of MMR and considering the development plan of 27 villages, Kalyan Growth Centre & NAINA area and the need of better public transport to cater the rapid growth of urbanization in Kalyan – Dombivli, Taloja/Navi Mumbai due to upcoming international airport, MMRDA has proposed to extend the Metro Line-5 (Thane-Bhiwandi-Kalyan) up to Taloja (Navi Mumbai Metro) which further connects to Navi Mumbai International Airport. Accordingly, MMRDA has taken up the preparation of Detailed Project Report (DPR) through M/s. Delhi Metro Rail Corporation Ltd. M/s. DMRC has submitted the brief project report of said corridor in October, 2018. Authority in its 146th Meeting held on 21st November, 2018 has approved the said project. M/s. DMRC has prepared the DPR considering the growth of the land along with corridor and submitted in January, 2019. The DPR of said project was sent for approval of State Cabinet. The State Cabinet has approved it in its meeting dated 23rd July, 2019 and the GR dated 06th September, 2019 has also been issued to that effect. Procedure for appointment of General Consultant for civil and system this Metro Line-12 is in progress.

Sr. No.	Details as per DPR	
1.	Standard Gauge	1435 MM
2.	Length	20.756 km. Elevated
3.	Total Station	17 Stations (Elevated)
4.	Proposed Depot	Pisarve -20 Ha.
5.	Other Required Land	30.81 Ha.
6.	Temporary Land Required (during construction of project)	8.8 Ha.
7.	Project implementation Period	2019 – 2024
8.	Original Cost (Including Civil works, R&R, Systems, GC& Contingencies)	₹3838.20 Cr.
9.	Cost of Land	₹285.65 Cr.
10.	Contingencies on land cost (3%)	₹8.57Cr.

Sr. No.	Details as per DPR	
11.	State Taxes	₹275.93 Cr.
12.	Central Taxes	₹329.72 Cr.
13.	Project base cost (Including land and taxes)	₹4738 Cr.
14.	Escalation	₹1053 Cr.
15.	Interest During Construction (IDC)	₹74 Cr.
16.	Project completion cost	₹5865 Cr.
17.	FIRR	6.00%
18.	EIRR	14.51%
19.	Passenger Capacity (8 coach train)	1) 6 Passenger per sq.mt – (3 Coach Car) - 862 Passenger Capacity 2) 8 Passenger per sq.mt – (6 Coach Car) 1756 Passenger Capacity
20.	PHPDT	1. Year 2031 – 12,407 2. Year 2041 – 13,924
21.	Daily Ridership (Lacs)	1) Year 2031- 32 – 2.62 Lakhs 2) Year 2041- 42 – 2.94 Lakhs
22.	Status	Tendering procedure for appointment of General Consultant for this Metro line is in progress.

Metro Line 13 : Shivaji Chowk (Miraroad-Virar)

The Authority has appointed M/s. Delhi Metro Rail Corporation (DMRC) in August, 2018 to prepare a detailed project report of Metro Line 13 (Shivaji Chwok (Miraroad to Virar)). The total approximate length of this route is 24 km. Two options have been identified for alignment of Metro Line 13 and further work is underway.

Metro Line 14 : Kanjurmarg to Badlapur Corridor

MMRDA in its 147th Authority Meeting held on 27th February, 2019 has given in-principle approval for preparation of DPR for Kanjurmarg to Badlapur and Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport (CSMIA) to Navi Mumbai International Airport (NMIA) Corridor based on Public Private-Partnership (PPP) or Swiss Challenge Guidelines.

As per MoU M/s. MM S.P.A owned by Municipality of Milan, Italy was appointed as on 12th July, 2019 as a Consultant on single source basis for the preparation of Detailed Project Report (DPR) for Line 14 i.e. Kanjurmarg to Badlapur. The Consultant has submitted draft final report and Final Detailed Project Report is expected to submit shortly.

The approximate length of this corridor is approximately 38 kms. Kanjurmarg to Badlapur corridor will provide East-West Connectivity between Mumbai and eastern parts of the region. The estimated daily ridership on this corridor is 7.5 lakh per day (Expected) for 2041.

12. WADALA NOTIFIED AREA

To reduce Traffic congestion and pollution in South Mumbai by relocating all transport companies, booking and forwarding Agents, Commercial Agents, Public Carrier Companies etc. from their present location, the Government in Urban Development Department (UDD) vide letters dated 30th November, 1983 and 27th June, 1984 handed over the land admeasuring 126.64 Ha to MMRDA for developing the Truck Terminal at Wadala. The land u/r is leased for 99 years to MMRDA. MMRDA prepared layout indicating 4 phases, and the detailed layout of Phase-I was sanctioned by MCGM on 06th September, 1986. Govt. of Maharashtra vide Notification dated 03rd December, 2005 appointed MMRDA as a SPA for Wadala Notified Area for development of Truck Terminal and ISBT.

The Planning Proposals and Development Control Regulations (DCRs) of the said Notified Area were sanctioned on dated 16th November, 2010 and 10th January, 2011 respectively with a global FSI 4.00. In the Empowered Committee meeting held on dated 5th June, 2010 under the Chairmanship of Hon. Chief Secretary to Government of

Maharashtra, it was decided to shift the Wadala Truck Terminal at Mankhurd or outside the Mumbai City and develop said area on the lines of Bandra Kurla Complex.

Infrastructure like Monorail Depot, internal roads and other required services/utilities have been developed and the Metro line – 4 and its Depot is proposed within the Notified Area. Further, the development of plot Block C (Lodha's development) which is almost nearing completion have tremendously driven the market forces for the demands of Residential and Commercial uses in the surroundings as well as within the Notified Area. Therefore, the land values have gone higher and considering the Mumbai's economic growth and commercial potential of Wadala, it has been decided to propose this area as future Commercial area on the lines of BKC. Considering the existing Monorail and its Depot, proposed Metro-line 4 and its Depot, proposed ISBT, and adjoining Anik Bus Depot, Eastern Freeway the notified area forms a multi-modal transport hub and hence, a Transit Oriented Development (TOD) is envisaged for Wadala Notified Area.

In view of above, a detailed Layout Master Plan along with Urban Design Guidelines is prepared and accordingly modifications are proposed to the planning proposals of Wadala Notified Area. The Govt. has sanctioned Revised Planning Proposal along with DCRs for Wadala Notified Area. Vide Notification No. TPS-4318/464/Cr-128/2019/UD-11 on 16th September, 2019. Further, Govt. has modified the purpose of development of land for Commercial Centre on lines of Bandra-Kurla Complex instead of Truck Terminal, ISBT as stipulated in earlier Notification dated 03rd December, 2005.

Present Status:

The Land of Phase-I in WTT admeasuring 22.53 Ha. remains highly underutilized with existing G+1 and G+3 structures consuming earlier FSI 1.00, therefore it is decided to relocate all these existing transport allottees on a smaller land parcel of approx. 1.96 Ha. and to get freed approx. 20.82 Ha. of land for Revenue Generation by leasing out this land. The existing allottees (BGTA/Mahasangh) have agreed for their relocation and the Memorandum of Understanding (MoU) have been executed between MMRDA and the allottees. Further, the consultant is appointed for design and execution of new building for relocation.

The modifications to planning proposals are proposed under Section 37(1) read along with Section 115 of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966; MMRDA has published modifications, draft proposed Land Use Plan and draft DCRs. Further, procedures are carried out under the provisions of MR & TP Act. 1966 and accordingly the said proposal of modifications to planning proposal is sent to government on 02nd July, 2018 for sanction. Now, Govt. vide its Notification dated 16th September, 2019 has sanctioned the Revised Planning Proposals for Wadala Notified Area along with DCRs. The plots as proposed in the Revised Planning Proposals will be disposal as per MMRDA's Land Disposal Regulations, 1977. The Revenue generated from disposal of plots, will be utilized for infrastructure development in Mumbai Metropolitan Region (MMR).

13. MUMBAI MONORAIL PROJECT – CHEMBUR TO SANT GADGE MAHARAJ CHOWK

Project Status –

The Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA) has implemented an elevated Monorail project as a supplementary transport system in congested areas of Mumbai. Moreover, it can easily cross sharp turns and ups and downs. The project was implemented in two phases; the civil work of Phase I (Chembur to Wadala) was commissioned in February, 2014 and Phase II (Wadala to Sant Gadge Maharaj Chowk) was commissioned in March, 2019.

Salient Features-

Number of stations	17 Stations
Design of RST	4 cars
Maximum Passengers capacity	564
Max. Speed	80 kmph
Average Speed	30 kmph
Operation Hours	Morning 5.30 am to Mid night 11.30 pm
Journey Time	45 minutes

For this project, through Mumbai Metropolitan Region Development Authority, consortium of Larsen & Toubro and Scomi Engineering, B.H.D. Malaysia Group was appointed as Contractor. The total proposed cost of the project was ₹ 2460 crore (plus ₹ 256 crore taxes).

The impact of the project on the infrastructure sector future –

Sant Gadge Maharaj Chowk - Wadala – Chembur, 20 km route is not only Mumbai’s but India’s first Monorail project. This route will provide people with comfortable, air-conditioned, reliable and affordable public transport.

Additional information regarding project –

Some of the monorail stations will be connected near suburban railway stations as well as metro stations. The details are as under-

Suburban Railway stations		
Sr. No.	Railway stations	Monorail stations
1	Wadala Road	Wadala Bridge
2	Chembur	Chembur
3	Curry road	Lower parel
4	Mahalaxmi	GMC

Metro Stations		
Sr. No.	Metro Stations	Monorail stations
1	Line – 2B	VNP & RC Marg
2	Wadala Line - 4	Bhakti Park
3	Mumbai Central Line-3	GMC

The details of fare structure of Monorail project are as follows:

Distance (Km)	0-3	3-12	12-18	18-24
Fare (₹)	10	20	30	40

Current Status –

- MMRDA is looking after Operation & Maintenance of the Monorail Project since December, 2018.
- Today, MMRDA is operating Monorail with 7 trains with 18 minutes of headway.

- Also, one more RST will be commissioned soon which will reduce the headway to 15 mins.
- MMRDA has appointed M/s. Medha Servo Drives Pvt. Ltd. for Design, Supply, Testing, Commissioning of 10 new RSTs.
- After, commissioning of new 10 RSTs, MMRDA will operate with 5 minutes of headway, which will increase the passengers and ultimately the revenue.
- MMRDA has appointed a consultant named Colliers International Pvt. Ltd. for Market Assessment for maximization of revenue sources and to generate Non-Fare Box Revenue through various projects.
- Also, station facilities such as drinking water, free internet, mobile app, QR ticketing, etc., is being introduced for passenger convenience.

14. IMPLEMENTATION OF MULTI MODAL INTEGRATION PLANS AT 30 STATIONS OF METRO LINE 2A & 7

MMRDA is contemplating to commission Metro Line 2A: Dahisar (E) –DN Nagar (17 Stations) and Line 7: Dahisar (E) - Andheri (E) (13 Stations) at the earliest. To ease access/egress to metro stations, MMRDA had undertaken “Planning and Design of Multi Modal Integration (MMI) plans” at Metro stations of Metro line 2A & 7 focussing on accessibility, safety and mobility (last mile connectivity) to Metro stations.

Multi-Modal Integration Project Objectives:

1. Improve overall access to Metro Station and its surrounding areas;
2. To provide necessary infrastructure for walking, cycling and public transport;
3. To bridge the first and last mile connectivity in most efficient and economic manner.
4. To improve urban realm through urban place making, making walking and cycling a pleasurable user experience.
5. Seamless integration with other Public Transit Modes and Improve passenger information system;
6. Improve traffic flow under Metro Station including junction design, provisioning of parking bays etc.;
7. Improve aesthetics in the station area using urban design elements

Current status:

Implementation of MMI plans is taken up at 30 stn. of ML 2A & 7 in 0-250m in 04 packages. Implementation work is in progress at all 30 stations.

15. FUNICULAR RAILWAY AT MATHERAN

MMRDA was appointed M/s. RITES Ltd. For carrying out feasibility study for Funicular Railway at Matheran in year 2009 and submitted the same in year 2010.

Now MMRDA has again initiating to implement Funicular Railway at Matheran. However, there is need to update the feasibility report due to following reasons: -

- 1) Change of Geographical area.
- 2) Increasing of population.
- 3) Cost estimated base year 2009 price level.
- 4) Up gradation of technology.

To review and update the feasibility studies for Funicular Railway at Matheran M/s. RITES Ltd. have been appointed as a consultant on single source basis. Consultant has submitted final feasibility report. Further, it is needed to prepare the Detailed Project Report (DPR) for this project including validation of feasibility report, preparation of tender document, bid process management, Appointment of Independent Engineer (IE) and transaction advisory services to implemented the project on Public Private Partnership basis. Authority in its 149th Meeting held on dated 07th July, 2020 accorded the approval to implement the project on PPP basis and appointment of consultant to validation of feasibility report, prepare DPR, tender document, bid process management, Appointment of Independent Engineer (IE) and transaction advisory services. Now the process of appointment of consultant is initiated.

16. OUTER AREA ROAD DEVELOPMENT SCHEME

MMRDA is implementing Outer Area Road Development scheme since 1986. In this scheme MMRDA was providing 90% grant assistance to local bodies for construction/upgradation of roads in the outer area of MMRDA excluding Municipal Corporations. Afterwards, considering the financial weak condition of local bodies, it is decided to increase the grant to 100% during 141st Authority meeting held on dated 19th October, 2016.

Purpose of scheme is to help local bodies for developing roads i.e., essential for mobility and connectivity in MMR and ensure access for ST bus service to local people and other public transport throughout the year.

Zilla Parishad/Municipal Councils submits proposals for grant assistance to MMRDA, which includes technically sanctioned detailed estimate along with resolution of local body.

MMRDA is implementing this scheme under “Sub-Project-10”. The details are as below.

Sr. No.	Scheme Name	Administrative approximate amount (in cr.)	Present Status	Concerned Agencies
1	Implementation of road under OARDS in Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad and Panvel Municipal Corporation	69.66	In sub-project 10, is approved for 27 road projects in Authority's 134 th Meeting held on dated 27 th June, 2014. Out of this, 6 road projects costing ₹ 5 crores and above have been completed by MMRDA. Out of balance 21 works taken up by Local Authorities are completed.	MMRDA Thane Zilla Parishad Raigad Zilla Parishad, Panvel Municipal Corporation

Under Sub-Project 11, following works are sanctioned: -

Sr. No.	Scheme Name	Administrative approximate amount (in cr.)	Present Status	Concerned Agencies
1	Implementation of road under OARDS in Thane Zilla Parishad, Kulgaon Badlapur Nagar Parishad & Ambernath Nagar Parishad & Karjat Nagar Parishad	327.85	Hon'ble Chief Minister & Chairman, MMRDA accorded approval on dated 23 rd March, 2016 for 230 nos. of road works. Out of 230 works, 8 works are completed & 1 works is cancelled by MMRDA and remaining 221 works completed by local bodies.	MMRDA Thane Zilla Parishad Kulgaon-Badlpaur Nagar Parishad Ambernath Nagar Parishad & Karjat Nagar Parishad
2	Implementation of road under OARDS in Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad & Karjat Nagar Parishad.	128.42	Hon. Chief Minister & Chairman, MMRDA has accorded approval on dated 17 th August, 2016 for total 56 nos. of various road works. Out of 56, 2 bridge works is in progress and 4 road works is in Ambernath is completed by MMRDA and 3 works cancelled. 44 works are completed by Local Bodies and remaining 3 works are in progress by Local Bodies.	MMRDA, Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad & Karjat Nagar Parishad
3.	Implementation of road under OARDS in Raigad	131.88	Hon'ble Chief Minister & Chairman MMRDA has accorded approval on	MMRDA, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad,

Sr. No.	Scheme Name	Administrative approximate amount (in cr.)	Present Status	Concerned Agencies
	Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad, Alibaug Nagar Parishad, Kulgaon-Badlapur Nagar Parishad & Uran Nagar Parishad		dated 17 th August, 2016 for total 71 Nos. of various road works. MMRDA informed to local bodies for implementation of 70 works, out of which 68 works are completed and 2 works cancelled by Local Bodies. & 1 work at Uran is completed by MMRDA.	Alibaug Nagar Parishad, PWD, Thane, Uran Nagar Parishad
4.	Implementation of work under OARDS in Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad, Kulgaon-Badlapur Nagar Parishad, Pen Nagar Parishad.	233.58	Hon'ble Chief Minister & Chairman MMRDA accorded approval on 22 nd November, 2018, 14 th December, 2018, 21 st December 2018, 14 th January, 2019. 15 th March, 2019, 03 rd June, 2019, 25 th June, 2019, 11 th July, 2019, 25 th July, 2019, 30 th July, 2019 & 22 nd August, 2019 for 107 works of ₹298.85 Cr. of various road works. MMRDA has informed to Local bodies for implementation of 84 works. Out of this 29 works is completed & 55	MMRDA, Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad, Kulgaon-Badlapur Nagar Parishad, Pen Nagar Parishad

Sr. No.	Scheme Name	Administrative approximate amount (in cr.)	Present Status	Concerned Agencies
			works is in progress & balance 23 works are being executed by MMRDA & 21 works are completed & 2 works are in progress.	
5.	Implementation of work under OARDS in Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad, Karjat Nagar Parishad.	241.74	Hon'ble Minister, Urban Development & Chairman, MMRDA accorded approval on 20 th January, 2021, 22 nd February, 2021, 20 th April, 2021, 22 nd April, 2021, 27 th April, 2021, 29 th July, 2021, 20 th October, 2021, 12 th November, 2021, 01 st October, 2021, 03 rd March, 2022, 14 th January, 2022 & 14 th March, 2022 for 224 nos. of ₹284.34 Cr. of various road works out of 11 works of ₹94.00 Cr. are taken up by MMRDA & balance 213 works of ₹190.34 Cr. is informed to Local Bodies for implementation.	MMRDA Thane Zilla Parishad, Raigad Zilla Parishad, Palghar Zilla Parishad Karjat Nagar Parishad

From above sanctioned works, works costing ₹5.00 Crores & above are undertaken by MMRDA and for works costing less than ₹5.00 Cr., it is informed to undertake these works by local bodies.

An amount of ₹526.79 Crores has been incurred on this project till March, 2022.

17. CHHATRAPATI SHIVAJI MAHARAJ INTERNATIONAL AIRPORT NOTIFIED AREA (CSMIANA)

1. Urban Development Department (UDD), Government of Maharashtra (GoM) by its Notification dated 14th May 2009 appointed Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA) as a Special Planning Authority (SPA) for Mumbai Airport with an intention for proper planning and development of Airport Notified Area so that the potential of the land is utilized to the fullest extent and also to achieve the technical and aeronautical requirements in prescribed manner.
2. The Urban Development Department, Government of Maharashtra by its Notification dated 17th May 2013 sanctioned the Interim Development Plan (excluding area under encroachment - approx. 125.03 ha) for Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport Notified Area (CSMIANA) covering an area of 802.03 ha. (1981.85 Acres) that includes part revenue villages of Sahar, Vileparle, Kolkalyan, Marol, Brahamanwada, Chakala, Kondivita, Bapnala, Kurla, Mohili, Asalpha & Kirol.
3. The land within said Notified Area is owned by Airports Authority of India (AAI) which AAI has leased to Mumbai International Airport Limited (MIAL) for the period of 30 years, extendable further for period of 30 years.
4. **The Zones from sanctioned Interim Development Plan are as follows :-**
  - **Aeronautical Zone:** The Aeronautical Zone includes operational area and the required aviation infrastructure. High security area with controlled access is included in this zone.
  - **Non Aeronautical Zone:** The Non Aeronautical Zone includes all required social infrastructure facilities, major airport access roads. Metro connectivity & stations, parking, Multi-Level Car Parks, Commercial,

Convention, Hospitality, Institutional, Entertainment, Retail, Health and other facilities.

- **Aeronautical/Non Aeronautical Zone-1:** This zone includes the area which may be used for the Existing, Operational or Aeronautical uses.
- **Excluded Portion (EP):** Excluded portion includes area under encroachment/slums (excluding approx. 40 Ha area under Aeronautical Zone). No Development Plan is prepared for said area.

5. Global FSI of 1.0 is permissible within CSMIANA subject to height availability and other regulations. Maximum permissible FSI on the individual plots is 4.0 subject to availability of height as permitted by Civil Aviation Authorities. Metropolitan Commissioner may allow Floor Space Index to be increased by 1.0 over and above the maximum allowable FSI of 4.0 on any individual plot for starred category residential hotel, Convention Center and Commercial buildings in the Notified Area of CSMIA, subject to special conditions mentioned in respective Government Notifications dated 03rd March, 2014 & 06th May, 2015.
6. As per the Operation, Maintenance & Development Agreement executed between Airport Authority of India (AAI) and Mumbai International Airport Pvt. Ltd. (MIAL) in April, 2006. MIAL shall plan, develop, construct and maintain entire site area of CSMIANA in a phased manner. MIAL as lessee is developing the necessary infrastructure, and Airside facilities and Amenities in accordance to the sanctioned Interim Development Plan for CSMIANA. MMRDA being SPA for CSMIANA is processing and issuing approvals for operational constructions and also granting permissions for other developments in CSMIANA.
7. CSMIANA covers an area of 802.03 ha (1981.85 Acres), out of which 125.03 Ha (308.95 Acres) of land under encroachment/slums is indicated as Excluded Portion (EP) in the sanctioned Interim Development Plan of CSMIANA. The preparation of Development Plan for the said excluded area will be taken up post implementation of Rehabilitation Programme.
8. The Government vide its notification dated 29th June, 2021 has granted approval to incorporate new clause in sanctioned Development Control Regulation of Notified Area for implementing Slum Rehabilitation Scheme in Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport Notified Area (CSMIANA).

9. In accordance with the Sanctioned Development Plan report of CSMIANA Area, City level infrastructure services within CSMIANA notified area like water mains, nallahs, power lines, sewerage lines, etc shall be maintained / developed by MCGM. MMRDA being the Special Planning Authority shall co-ordinate the same as Nodal Agency.
10. In the year 2021-2022, MMRDA has issued Development Permission in 03 cases and Amended layout approval with Approval Letter for operational construction is issued in 01 case. While giving permission, Development Charges of ₹ 43,75,57,478.30 is recovered from the applicant in CSMIANA.

18. CONSTRUCTION OF GRAND MEMORIAL OF BHARAT RATNA DR. BABASAHEB AMBEDKAR AT INDU MILL

The Government of Maharashtra has appointed Mumbai Metropolitan Region Development Authority (MMRDA) as the Special Planning Authority on dated 19th March, 2013 for development of Grand Memorial of Bharat Ratna Dr. Babasaheb Ambedkar on India United Mill no.6, Mumbai, CTS No. 1163 having area about 4.84 Hector. Thereafter GoM vide order dated 20th April, 2013 issued duties to be performed by MMRDA for this memorial work.

MMRDA appointed M/s. Shashi Prabhu and Associates and M/s. Design Associates Inc. as Architects/ Consultants for the memorial work with approval of the GoM. The Bhoomipoojan for proposed memorial work was performed at the hands of Hon. Prime Minister on dated 11th October, 2015.

The GoM vide order dated 14th March, 2016 constituted Single Member Committee under the Chairmanship of Hon'ble Minister, Social Justice and Special Assistance for finalisation of the plan of proposed Grand Memorial. Accordingly, the Committee had various meetings with all stake holders for finalizing the conceptual plan. The Single Member Committee has approved the said amended conceptual plan and the same was also approved by GoM by the letter dated 13th April, 2017 and accordingly MMRDA was directed for further implementation of the project. MMRDA has taken over the land on behalf of GoM on dated 25th March, 2017 for work.

MMRDA has initially borned the expenditure of construction of The Memorial to approve the cost of ₹ 600 Cr. after that same amount will be reimbursed by Govt. of Maharashtra. The tenders were invited on dated 14th March, 2017 on design build basis for Construction of Grand Memorial for Dr. Babasaheb Ambedkar on INDU Mill land.

However, only one bid was received hence as per rule, tender was re-invited. As per the IIT Mumbai consultation, the use of steel and structural steel for the construction of Memorial are revised, resulting to a revised estimate cost of ₹ 622.40 Cr.

The bid of M/s. Shapoorji Pallonji and Co. Ltd. was received in retender. MMRDA in its Authority meeting accorded revised administrative approval to cost of ₹763.05Cr. The work order to M/s. Shapoorji Pallonji and Co. Ltd. was issued on dated 09th February, 2018.

Based on the final approved concept plan, the memorial comprises of following components: -

- Entrance Plaza Building with Information centre, Ticketing Counter, Cloak room, Rest rooms, Security counter, Souvenir Shop, Restaurant and Control room.
- Monument Building having Pedestal 100 ft. high plus Bronze Statue height increased from 250 ft. to 350 ft, the total height of monument is 450 ft.
- Auditorium (capacity-1000 seats)
- Research Centre with Seminar Halls and Library
- Meditation Area & Promenade
- Parikrama Path
- 2 level Basement for vehicle parking (capacity-460 vehicles)

The revised conceptual plan for Grand Memorial of Bharat Ratna Dr. Babasaheb Ambedkar, with increased memorial height of 450 feet (100 feet pedestal plus 350 feet statue) was presented in the GoM Cabinet Meeting on dated 15th January, 2020. The Cabinet has approved the same and has directed MMRDA to obtain administrative approval from its Authority for the revised estimated cost of the proposal. The administrative cost of work is increased from ₹763.05Cr to ₹1089.95Cr due to revised conceptual plan. MMRDA Authority in its 149th meeting dated 07th July, 2020 has accorded revised administration approval to ₹ 1089.95 Cr.

Preparation of detailed design and drawings of revised concept is in progress. Also due to change in the concept, fresh permission/NOC required to be obtained for which proposals were submitted and NOC's are obtained. Final Approval to statue Model is awaited from Govt. of Maharashtra. Till date Ancillary building 49% work is completed and monument pedestal work 8% completed & balance work is in progress. Budget provision made by MMRDA for 2022-23 is ₹300 Cr. The Social Justice and

Special Assistance Development State of Maharashtra has so far, disbursed ₹228.71 crore to the authority as reimbursement of project cost.

An amount of ₹202.21 Crores has been incurred on the project till March, 2022.

19. DEVELOPMENT OF BANDRA-KURLA COMPLEX

Bandra-Kurla Complex is being developed to help arrest further concentration of offices and commercial activities in South Mumbai. It provides suitable plots for financial services, information technology and other ancillary services in the Bandra-Kurla Complex.

MMRDA has so far allotted 11.03 Ha of land in “E” block & 65.89 Ha of land in G Block where a number of office buildings & residential buildings have been constructed.

The development permission for 06 cases and NOC for Occupation Certificate for 01 case were issued during the reporting year 2021-2022. Details are given in the following table:-

Building permissions issued in BKC Notified Area from 01st April 2021 to 31st March, 2022

Sr. No.	Revalidation of CC/Temp. Permission	CC (upto plinth level)	CC (above plinth level)	Amended CC	Occupation Certificate
B & C Block					
---	---	---	---	---	---
D-Block					
---	---	---	---	---	---
E-Block					
---	---	---	---	---	---
F-Block					
---	---	---	---	---	---
G-Block					
---	---	---	---	---	---
1	Uttar Baharatiya Sangh (UBS) - CTS No: 629/1234 Revalidation of CC above plinth dt. 12/6/2017 for Ground +	Ambani School- PLOT NO. SF-7&9B. M/S. JAMNABEN HIRACHAND AMBANI FOUNDATION (Amended CC Upto plinth)	Ambani School- PLOT NO. SF-7&9B. M/S. JAMNABEN HIRACHAND AMBANI FOUNDATION (CC above plinth) BUA	Convention Center - Plot No. C-64, G block of BKC for Convention & exhibition center & commercial complex for area of BUA of	Convention Center - Plot No. C-64, G block of BKC for Convention & exhibition center & commercial complex

Sr. No.	Revalidation of CC/Temp. Permission	CC (upto plinth level)	CC (above plinth level)	Amended CC	Occupation Certificate
B & C Block					
---	---	---	---	---	---
	1st to 2nd upper floor revalidated from 12/06/2021 to 11/06/2022 [revalidated on dt: 19/07/2021]	BUA 15451.07 sqm (dt:09/04/2021)	15451.07 sqm (dt:11/05/2021)	293813.30 sqm [dt: 23/11/2021]	Part OC BUA- 126701.67 sqm [dt: 06/09/2021]
2	---	---	---	INS-Plot No C-63, INS - BUA of 330.50 sqm [dt:15/12/2021]	---
3	---	---	---	Vibgyor Tower- Plot no C-62M/s Raheja (Amended cc for 13th and 14th floor) [dt: 08/02/2022.]	---
Total	1	1	1	3	1

In the reporting year 2021-22 following development charges & Premium is collected while issuing the development permissions.

A) Development Charges	-	₹ 3,98,32,341/-
B) Lease premium received from allotment of addl. Built up area in 'G' Block	-	₹ 711,00,65,526/-
C) Premium of extension given to building Completion	-	₹ 89,32,555/-
D) Additional Basement Premium	-	₹ 0.00/-
E) Miscellaneous Premium (Deposit/Scrutiny fee/Penalty/Staircase/Premium/Balcony Extn. / Colum Extn.)	-	₹ 15,54,52,186/-

20. DEVELOPMENT PLAN FOR AMBARNATH, KULGAON-BADLAPUR & SURROUNDING NOTIFIED AREA, NOTIFIED AREA OF 27 VILLAGES FROM KALYAN & AMBARNATH TALUKAS & BHIWANDI SURROUNDING NOTIFIED AREA

1. Development Plan for Ambarnath, Kulgaon-Badlapur & Surrounding Notified Area:-

Ambarnath, Kulgaon-Badlapur & Surrounding Notified Area consists of Ambarnath Municipal Council, Kulgaon-Badlapur Municipal Council and 56 Villages from Thane & Raigad Districts. Mumbai Metropolitan Region Development Authority is the “Special Planning Authority” for the said Notified Area. The Government by its Notification dated 25th July, 2005 and dated 11th August, 2008 accorded its sanction to the Development Plan under Section 31 of the said Act.

The Government vide its Notifications dated 26th September, 2016 & dated 14th October, 2016 has cancelled the appointment of Mumbai Metropolitan Region Development Authority as Special Planning Authority for Ambarnath, Kulgaon-Badlapur & Surrounding Notified Area for villages Bid, Adivali, Rohinjan, Dhansar, Pisarve, Turbhe, Karvale Bu., Nagzari, Taloje Majkur, Ghot & Koynavele in Taluka Panvel from Ambarnath, Kulgaon-Badlapur & Surrounding Notified Area and included those villages to Panvel City Municipal Corporation.

Thereafter, the Government vide Notification dated 19th September, 2019 has excluded 14 villages of Thane Taluka 1.Gotheghar, 2.Bhandarli, 3.Uttarshiv, 4.Nagaon, 5.Narivali, 6.Bale, 7.Vaklan, 8.Bamali, 9.Nighu, 10.Navli, 11.Dahisar, 12.Mokashi, 13.Valivali & 14.Pimpri from Navi Mumbai Airport Influence Notified Area (NAINA) and included in AKBSNA.

The report of action taken on the following cases of modification proposals under section 37(1) of the MR&TP Act, 1966 to the sanctioned Development Plan is as follows.

1. As per Government directives dated 13th May, 2009 and subsequent Corrigendum dated 28th October, 2009, MMRDA vide letter dated 8th August, 2018 has submitted the modification proposal to sanctioned DP of AKBSNA u/s 37(1) of MR&TP Act 1966 regarding deletion of land bearing S.No. 69, H.No. 2/2 of village Belavali, Taluka Ambarnath from Reservation no. 5 (Public Office & Staff

Quarters) and Reservation no. 6 (Truck Terminus) and inclusion of the said land in Residential zone. The Government vide letter dated 7th August, 2019 has granted in principle sanction to the said modification and directed the Authority to inform the land owners to pay requisite premium as per Government's directives dated 20th April, 2016. Meanwhile, in view of the other applications received the Authority has reviewed the land ownership and accordingly, vide letter dated 7th April, 2021 has submitted report to the Government.

2. Government vide revised order dated 4th February, 2010 has directed the Authority to complete statutory procedures in respect of modification u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 to exclude the lands bearing S.No. 74, 75, 81, 83(pt) & 84(pt) of village Katrap in the Sanctioned DP of AKBSNA from No Development Zone and include in the Residential Zone and submit the report to the Government. Accordingly, after completing the statutory provisions mentioned u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 the Authority vide letter dated 8th August, 2018 has submitted the modification proposal to the Government for sanction. Government vide Notification dated 29th September, 2020 has accorded sanction to the said proposal subject to certain conditions mentioned therein.
3. As per Government directives dated 26th October 2017, Planning Authority has completed the statutory procedure under section 37(1) of the MR&TP Act 1966 for modification proposal of indicating the alignment of Multimodal Corridor from Virar to Alibag on the map of Sanctioned DP of AKBSNA and vide letter dated 13th November, 2018 has submitted the said proposal to the Government for sanction.
4. As mentioned in Government's directives dated 28th November, 2018, the Authority modified the provisions mentioned under Regulation no.15.5 and 19.8 pertaining to Refuge Area as per the said directives and after completing the statutory provisions mentioned u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 the Authority vide letter dated 30th September, 2019 has submitted the modification proposal to the Government for sanction.
5. With reference to Government's letter dated 13th August, 2019, the Authority vide Resolution no. 1528 passed in its 149th meeting held on 7th July, 2020 has approved to initiate the procedure u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 for carrying out

modification in the area of Reservation No.79 Garden by deleting land bearing S.No.71, Hissa 1(remaining), 7 and 14 (Approx. Area 1.53 Ha) village Kulgaon from No Development Zone and including said land to the Reservation No.79 - Garden located on land bearing S.no. 71, H.no.1(pt), 19(pt), 20(pt), 21(pt). Accordingly, after completing statutory provisions mentioned u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 the Authority vide letter dated 16th March, 2021 has submitted the modification proposal to the Government for sanction.

6. The Authority vide Resolution No. 1529 passed in its 149th meeting held on dated 7th July, 2020 has approved to initiate the procedure u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 for carrying out modification for deletion of land under Raigad CHSL's ownership (Approx. area 988.52 sqm) bearing S.no.43A, H.No. 7pt, village Vadvali of Ambernath Nagar Parishad from Reservation no.126 Medical Facility (area 3100.00 sqm) and inclusion of the said land in the adjoining residential zone. Accordingly, after completing statutory provisions mentioned u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 the Authority vide letter dated 16th March, 2021 has submitted the modification proposal to the Government for sanction.
7. The Authority vide Resolution no. 1530 passed in its 149th meeting held on 7th July, 2020 has approved to initiate the procedure u/s 37(1) of MR & TP Act, 1966 for carrying out rectification of S.no.2 shown on Development Plan of village Badlapur of the said Notified Area. Accordingly, with the approval of Metropolitan Commissioner, a notice for inviting suggestions/ objections from public with respect to the said modification was published in the Govt. Gazette dated 19th-25th November, 2020 and Marathi newspaper 'Sakal' and English Newspaper 'The Indian Express' on 10th November, 2020. The authority is not in receipt of any suggestions/objections within stipulated time. Accordingly, the Authority vide letter dated 30th December, 2020 has requested Chief Officer, Kulgaon Badlapur Nagar Parishad and Tahsildar, Ambernath to provide name and address of land owners, who are affected by the said modification. Kulgaon Badlapur Nagar Parishad vide letter dated 21st January, 2021 has provided details of available landowners. Thereafter, the Authority vide letter dated 17th March, 2021 again requested them to provide details of remaining affected landowners.

8. As per Government's directions dated 17th September, 2020, the Authority has published Notice in the Govt. Gazette dated 19th-25th November, 2020 and Marathi newspaper 'Sakal' and English Newspaper 'The Indian Express' on dated 06th November, 2020 u/s 37 of MR & TP Act, 1966 for inviting suggestions/objections from public with respect to the modification of deleting approx. 80 Acre of land bearing S.No. 9, 10, 11, 12, 13, 31 & 33 of Village Kamba, Tal. Kalyan from Green Zone and include them into Educational Purpose. The authority is not in receipt of any suggestions/objections within stipulated time. As per provisions of the said Act, the hearing was conducted on dated 18th January, 2021 for landowners affected by the said modification and concerned offices. Thereafter, the said proposal was placed in Authority's 150th meeting held on 22nd February, 2021 for information. Thereafter, the Authority vide letter dated 01st March, 2021 has submitted modification proposal to the Government for sanction. The government vide Notification dated 11th May, 2021 sanctioned the said modification subject to conditions mentioned therein.

The Development Charge of ₹46,99,056/- is deposited with MMRDA during financial year April, 2021 to March, 2022 for the said Notified Area.

2. **Development Plan for 27 Villages from Kalyan and Ambarnath Talukas of Thane District.**

1. The Government of Maharashtra vide its Notification dated 30th April, 2016 has appointed MMRDA as Special Planning Authority (SPA) for the area of approx. 1089 Ha. of 10 villages from Kalyan Taluka, Dist. Thane consisting of Nilaje (pt.), Kole, Ghesar (pt.), Katai (pt.), Hedutane (pt.), Mangaon (pt.), Gharivali (pt.), Usarghar (pt.), Sandap, Bhopar (pt.).
2. MMRDA in its 138th Authority Meeting held on 26th August, 2015 granted its in-principle approval for the development of Growth Centre at Kalyan (KGC) through Town Planning Scheme (TPS) in the said SPA area. Further, the provision of ₹1089 Crores has been granted for development of infrastructure in the Growth Centre.
3. Later, MMRDA in its 142nd Authority Meeting held on 29th March, 2017 granted approval for the development of Growth Centre through preparation of one or more Town Planning Schemes (TPS). Accordingly, MMRDA declared its

intention under section 60(1) of the Maharashtra Regional & Town Planning Act, 1966 (MR&TP) on 21st June, 2017 and on 14th November, 2017 to prepare Draft TPS for KGC area. In August 2017, MMRDA requested the Government for granting extension of time period for the preparation and publication of draft TPS. However, the Government informed that the statutory time- period to prepare Draft TPS is lapsed. Later, MMRDA on 15th January, 2019 has again declared intention for preparation Town Planning Scheme as per provisions of MR & TP Act, 1966.

4. MMRDA appointed M/s. HCP Design & Planning Management Pvt. Ltd., Ahmedabad as a 'Consultant' on 29th September, 2017 through e-Tender procedure to carryout detailed physical ownership survey, collect authenticated land ownership details from revenue authority, to prepare Draft TPS with Urban Design Guidelines for the proposed KGC. The consultant started the ground level plot-wise survey in November, 2017, but the said survey work was put on hold due to tremendous opposition from local villagers.
5. The statutory time-limit of 9 months after declaration of intension for the prepare and publish the Draft TPS was lapsed on 14th September, 2019. Prior to expiration of this period, MMRDA by it's letter dated 23rd August, 2019 has requested the Urban Development Dept., Govt. of Maharashtra for an extension of 3 months as per the MR&TP Act, 1966 for said TPS. The reply from the UDD, Govt. of Maharashtra is awaited.
6. In the meanwhile, the Govt. of Maharashtra by its Notification dated 24th June, 2020 has published the Proclamation for the alteration of the limits of KDMC to form 'Kalyan Suburban Municipal Council' by including an area of 18 villages from the then 27 Villages Notified Area from Kalyan & Ambernath Talukas in Thane District, out of which 5 villages are part of the Kalyan Growth Centre. Also, until the 'Kalyan Suburban Municipal Council' is established and starting its functioning, Govt. of Maharashtra vide its letter dated 19th August, 2020 directed that MMRDA has to continue its functioning regarding to development works, development permissions and related other works as Special Planning Authority (SPA) in Kalyan Growth Centre, as they were doing before the proclamation of Council, till further orders from Government.

7. The Government of Maharashtra sanctioned and published Unified Development Control and Promotion Regulations (UDCPR) dated 02nd December, 2020 which is applicable for all Planning Authorities of State of Maharashtra and also to 10 villages of Kalyan Growth Centre. The sanctioned Development Plan (DP) of 27 Villages Notified area from Kalyan and Ambernath Taluka is also applicable to 10 villages of KGC. In view of the opposition from local villagers for Town Planning Scheme and as per the directions received from the Govt. vide letter dated 19th August, 2020, instead of preparing a Town Planning Scheme for the development of Growth Centre, MMRDA is planning to develop the Growth Centre as per the sanctioned Development Plan (DP) of 27 Villages Notified Area from Kalyan & Ambernath Talukas in Thane District and UDCPR. Accordingly, MMRDA is granting development permission on the lands in KGC as per sanctioned DP & UDCPR.

The development charges of ₹ 5,34,05,588/- are deposited with MMRDA for the year April, 2021 to March, 2022 for the said Notified Area (including Mega City).

3. Development Plan for Bhiwandi Surrounding Notified Area.

Government by its notification dated 17th March, 2007 (published in Government Gazette on 19th April, 2007) has appointed MMRDA as 'Special Planning Authority' for Bhiwandi Surrounding Notified Area which includes 51 Villages (revised 60 villages) from Bhiwandi Taluka of Thane District. Government by its Notifications dated 11th March, 2015, dated 4th November, 2016, dated 10th March, 2017, dated 24th March, 2017 & dated 13th June, 2017 has accorded sanction to Draft Development Plan for this Notified Area.

The Report of action taken on the following cases of modification proposal under Section 37(1) of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966 to the sanctioned Development Plan are as follows:

1. With reference to the Government's letter dated 16th July, 2016, MMRDA vide letter dated 8th August, 2018 has submitted the proposal for modification under Section 37(1) of Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966, regarding the deletion of land having area admeasuring about 17.33 Ha. within the 200 mt. Gaothan boundary of village Valshind, Taluka Bhiwandi, Dist. Thane from the

Reservation GWR (3) “Ground Water Recharge” and inclusion in the Residential Zone, and Floor Space Index of 0.5 shall be permissible for the said lands in Residential Zone. In accordance with Section 37 (1) of the MR&TP Act, 1966 Urban Development Department, Government of Maharashtra vide letter dated 27th May, 2019, has requested to grant a hearing to the concerned land owners by giving a personal notice. Accordingly, the hearing was given to the concerned land owners on 14th October, 2019. After completing due procedure, MMRDA vide letter dated 20th February, 2020 has submitted the report to the Government. Thereafter, with reference to Government’s letter dated 18th May, 2021 MMRDA vide letter dated 08th March, 2022 has submitted remarks on subject matter to the Government.

2. Modification to the Sanctioned Development Plan of the Bhiwandi Surrounding Notified Area, for partly deletion of lands bearing S.No. 57pt., 58pt., 67pt. & others at village Pimpalas, Tal. Bhiwandi, Dist. Thane from Commercial zone & reservations and to include the said lands in Industrial zone and also to reduce the width of road at village Pimpalas & Pimpalner, Taluka Bhiwandi, Dist. Thane on the northern part of the National Highway No.3 from 30 mt. wide to 18 mt was initiated. After completing due procedure under Section 37(1) of Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966, the modification proposal was submitted to the Government by letter dated 9th August, 2018 and dated 21st December, 2018. Urban Development Department, GoM vide letter dated 19th June, 2019, has informed authority to check the ownership of the lands coming under this modification, and give hearing to the concerned authority of Water Works-6 reservation and submit the report to the Government. Accordingly, a hearing was conducted for Thane Municipal Corporation (Water Supply and Town Planning Department) and Stem Water Distribution and Infrastructure Co. Pvt. Ltd. on 26th July, 2019. Thereafter, as per the directive of Metropolitan Commissioner on 14th October, 2019, the Authority by letter dated 12th February, 2021 has resubmitted the report for modification proposal to the Government after conducting hearing to all affected land owners and completing the procedure as per the provisions of the said Act.
3. The Authority vide Resolution no. 1428 passed in its 143rd Meeting has accorded its approval to initiate the procedure under Section 37(1) of Maharashtra Regional

and Town Planning Act, 1966 for carrying out modification in alignment of 45m. wide DP road passing through villages Mankoli, Sarang, Surai, Dapode, Tal. Bhiwandi. However, variation is observed in alignment of the said road approved vide Resolution no.1428 and its alignment as per actual land acquisition. Therefore, areas of DP reservations adjoining to the said DP road are changed. Accordingly, Authority vide Resolution no. 1593 passed in its 152nd Meeting has accorded its approval to initiate the procedure for carrying out modification to the Sanctioned Development Plan of the said Notified Area under Section 37(1) of MR & TP Act, 1966 for changes in adjoining Roads, reservations and zones due to revised alignment of the said road, as shown on part plan of Sanctioned Development Plan of the said Notified Area. In accordance to the approval, the Authority has published notice for the said modification in Marathi Newspaper 'Punyanagari' and English Newspaper 'The Hindu' on 29th March 2022 and in Government gazette on 31st March, 2022-06th April, 2022. After completion of period mentioned in the said notice for receipt of suggestion/and objections, further necessary action as per the provisions of MR & TP Act, 1966 will be initiated.

4. The Authority vide Resolution no. 1592 passed in its 152nd meeting has accorded its approval to initiate the procedure for carrying out modification to the Sanctioned Development Plan of Bhiwandi Surrounding Notified Area under Section 37(1) of MR & TP Act, 1966 as per Government Directives no.टिपीएस-1220/886/ प्र.क्र.116/21/नवि-12 dated 14th January, 2022 for deletion of proposed Suburban Railway Line from Village Alimghar to Village Pimpalner, Taluka Bhiwandi, Dist. Thane keeping the continuity of the roads passing through the said alignment and for the area so released including the land between A to B in Residential Zone, B to C in Reservation, C to D in Residential Zone, D to E in Affordable Housing Zone, E to F in No Development Zone, F to G in Water Body and also for retaining the proposed 18m wide DP road on north of the said railway line (P to Q) and deletion of 18m. wide DP road on south of the said railway line (R to E) and the area so released is included in adjoining Residential (R to L)/ Affordable Housing (L to M), (N to E)/ No Development Zone (M to N), as shown on the part plan. In accordance to the approval, the Authority has published notice for the said modification in Marathi Newspaper 'Navakal' and English Newspaper

‘Mint’ on 24th March, 2022 and in Government gazette on 24th-30th March, 2022. After completion of period mentioned in the said notice for receipt of suggestion/and objections, further necessary action as per the provisions of section 37(1) of MR & TP Act will be initiated.

The amount of Development charges of ₹7,83,88,386/- is received during financial year April, 2021 to March, 2022 for the said Notified Area.

21. MMR-HERITAGE CONSERVATION SOCIETY AND THE MMR-ENVIRONMENT IMPROVEMENT SOCIETY

MMRDA established the MMR-Heritage Conservation Society (MMR-HCS) and the MMR-Environment Improvement Society (MMR-EIS) in the year 1996. These Societies were given ₹ 5 crores each as interest free loan, the interest on which provides funds for managing their affairs.

(a) MMR-HERITAGE CONSERVATION SOCIETY:

MMR-HCS has supported various research and documentation projects, implementation of building conservation and technological development, awareness creation and training for heritage conservation.

The Society has so far approved financial assistance for 80 projects with a total cost of ₹ 8.02 crores. In the year 2020-21, the Society provided grants worth ₹ 1.93 lakhs for the projects. No expenditure is incurred in Projects during Financial Year 2021-22

(b) MMR-ENVIRONMENT IMPROVEMENT SOCIETY:

The main objective of the Environment Improvement Society is to promote protection, preservation, improvement and monitoring of environment in MMR. Since its inception, the MMR-EIS has encouraged and supported various environmentalists, Research groups, academic institutions and local bodies to undertake projects relating to the environment.

The Society has so far approved financial assistance for 90 projects with total cost of ₹9.28 crores. In the year 2020-21, the Society provided grants worth

₹29.38 lakhs for the projects. No expenditure is incurred in Projects during Financial Year 2021-22

22. MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY POST REHABILITATION AND RESETTLEMENT WORK

The Post R&R activities have been started in October, 2007 to address the post resettlement issues and smoothen the process for PAPs of MUTP, MUIP, Mithi River and other projects.

Following activities are undertaken by the Social Development Cell :

- 1 Registration of Co-operative Housing Societies:** - By the end of March, 2022, out of probable 496, 434 of MMRDA PAPs and 58 of PAPs of other agencies together a total 492 CHSs are registered. The process of registration of the remaining societies is underway.
- 2 Community Maintenance Fund :-** As per the R&R policy, the PAPs of MUTP are entitled to the Community Maintenance Fund of ₹1000 per PAP. By the end of March, 2022, 187 CHS have been distributed ₹1.76 Crores as Community Maintenance Fund.
- 3 Disbursement of interest on Maintenance Deposit:** - Out of 492 registered CHSs, Maintenance Deposit amount for 81 CHSs is with SRA and for 406 CHSs, amount is with MMRDA. An amount of ₹ 35.10 Crores for 192 CHS has been invested for a period of 10 years. The interest is distributed to CHS from time to time. The process of investment of Maintenance Funds for balance 56 societies is in progress.
- 4 Maintenance Deposit Transfer to CHS:-** For 159 CHSs, whose 10 years mandatory period is completed, a total principal amount of ₹ 33.40 crores is handed over to them.
- 5 Formation of Association -** As per the exit policy of MMRDA, out of the probable 27, 26 Associations for various R&R colonies are registered. 03 Premises CHS are registered. 23 Association of CHSs are registered and

reference is made to SRA in case of 13 Associations where colonies are developed with their approval. As regards remaining 10 Associations for colonies developed with MMRDAs approval. Proposals for 6 Associations are in the process. The preparatory activities are underway for the balance 4 Associations.

- 6 Construction of Community Hall:** Community Halls are provided at Durganagar, Majas and Haryali Village, Kanjurmarg and Police Station is constructed in Indian Oil, Natwar Parekh and Flour Mill each is constructed in Vashi Naka & Hariyali Village, Kanjurmarg (E).
- 7 Construction and Distribution of Work Sheds:-** 15 work sheds were constructed and distributed for livelihood support to socially & economically most vulnerable PAPs at Vashi Naka.
- 8 Self Help Groups:-** Under the LEAP – II project, 22 Self Help Groups covering 500 women are established in the R&R colonies at Vashinaka, Kukreja, Charishma and Panjrapol. The members of the SHGs were given training on capacity building and livelihood generation. In order to create additional employment opportunities to these entrepreneur group members, a container is provided near RTO Branch at Wadala and BKC (Family Court & Bharat Nagar) to Sankalp Mahila Audyogik Sahkari Sanstha Ltd.

R&R for MUTP-2-B and III

1 Extension of Harbour Line from Andheri to Goregaon (MRVC)

The R&R for the sub-project is completed as per the requirement of MRVC.

2 5th and 6th Line between Thane and Diva (MRVC)

The R&R is for the sub-project is completed as per the requirement of MRVC.

3 Proposed by MRVC for funding by AIIB (excluding Airoli – Kalwa)

• Components involving R&R :

- Airoli - Kalwa Elevated Corridor: (1,067 PAPs)
- Panvel - Karjat (Double Line): (Affected PAP List not received from MRVC)
- Virar - Dahanu Quadrupling: (Affected PAP List not received from MRVC)

- **Current Status :**

- Govt. has issued orders for MMRDA to do R&R
- Survey details of 1067 PAPs for Airoli-Kalwa made available by MRVC. Projects located outside Mumbai where R&R tenements M/s Lodha Developers Bhyandarpada rental Housing Tenements (160 Sq.ft + 160 Sq.ft = 320 Sq.ft) were made available for Airoli kalwa Project out of 1067 PAPs only 117 Eligible PAP List received from MRVC for Rehabilitation

23. E-GOVERNANCE IN MMRDA, SMART BKC PROJECT

MMRDA is implementing e-governance Project under the Govt. of Maharashtra e-governance policy and government of India e-gov. guidelines. Under e-governance basic IT infrastructures like Local Area Network & Facility Management Services (LAN & FMS) has been established and facilities such as Providing Computers, Printers and Scanner, Email, Internet, Website Hosting, Implementation of Building Planning Management System, Implementation of Dedicated e-tender portal of MMRDA, document management system, e-Office, Biometric attendance system, and Digital Signature Certificate are being provided.

Mumbai Wi-Fi Hot spot Project under taken by Department of Information Technology (DIT) is funded by MMRDA.

CCTV Cameras are installed in various part of Mumbai under CCTV Surveillance Project. CCTV have been installed in BKC area.

24. ELECTRIC HYBRID BUSES

Background :

- MMRDA purchased 25 E-Hybrid Buses by bid process from M/s Tata Motors Limited (P.O. dated 21st March, 2016).
- Financial grant from DHI, GoI under FAME 2015 – MMRDA received ₹15.25 Cr. (dated 21st August, 2017).
- MMRDA entered into MOU with BEST for O&M with Viability Gap (dated 10th August, 2017)
- Total project cost for 25 buses is ₹ 53.23 Cr. With 5 years extended warranty (Approved on 246th Executive Committee Meeting held on 29th October, 2015).

The project cost is revised to ₹51.71 Cr. after implementation of GST. MMRDA issued Revised Purchased Order to M/s Tata Motors Limited on 9th November, 2017.

- Buses dedicated to Mumbaikars by Hon. Chief Minister, Maharashtra State and Minister of HI & PE, GoI on 16th March, 2018.

Status :

- Since the start of bus operations, 17 Review Meetings have been held with BEST and M/s Tata Motors Limited by MMRDA at Dharavi Depot for the O&M of buses.
- Till date MMRDA has paid ₹ 47,62,80,991/-Cr to Tata Motors Limited. MMRDA has also paid ₹ 7,45,04,321/- Cr to BEST as Viability Gap Funding (VGF) for the period March, 2018 – February, 2019. MMRDA has also paid ₹ 88,17,025/- to Directorate of Insurance, GoM for the Insurance certificates for the first year (2018-19) and ₹ 65,80,493/- to Directorate of Insurance, GoM for the Insurance certificates for the second year (2019-20).
- In 148th Authority Meeting, Hon. Chief Minister, GoM and Chairman MMRDA has given approval for handing over of 25 hybrid buses to BEST. MMRDA vide letters dated 10th June, 2019, 13th August, 2019, 14th August 2019 and 22nd October, 2019 have informed BEST that MMRDA will not incur any expenditure on the Hybrid Buses and have requested BEST to take immediate possession of 25 Hybrid Buses and include them on their regular fleet.

**25. INTERNATIONAL FINANCIAL SERVICES CENTRE (IFSC)
IN BANDRA-KURLA COMPLEX:**

The Govt. of Maharashtra desired to set up an International Financial Services Centre (IFSC) in Bandra Kurla Complex (BKC) for overall growth of Maharashtra and to promote financial services activities in Mumbai in tune with the financial eco-system of BKC. The Authority has appointed a global consultant to prepare a comprehensive Master Plan for the International Financial Services Centre, to be set up on 50 hectares of land.

MMRDA had sought approval from the Government of Maharashtra and the Government of India for setting of International Financial Services Centre under SEZ provisions in Bandra-Kurla Complex. The proposal of MMRDA has been approved by the State Government. Accordingly, the State Government recommended MMRDA's proposal for favorable consideration as per the SEZ Act and Rules for formal approval to the Director, Department of Commerce (SEZ Section), Ministry of Commerce and Industries, GOI.

Meetings were held from time to time between the MMRDA's Officials, Railway Officials, NHSRCL's Consultants and MMRDA's Consultant for the Integration of International Financial Services Centre (IFSC) with High Speed Rail. M/s. TCE has developed the master plan Integrating High Speed Rail Station with IFSC buildings above.

26. MUMBAI METROPOLITAN REGIONAL WATER SUPPLY RESOURCE DEVELOPMENT PROGRAMME

1) 403 Mld Surya Regional Water Supply Scheme:-

Mumbai Metropolitan Region Development Authority has undertaken 403 MLD capacity Surya Regional Water Supply Scheme to provide bulk supply to Mira-Bhayander & Vasai-Virar City Municipal Corporations and Rental Housing projects of MMRDA including 27 villages within the western sub-region of MMR.

Mumbai Metropolitan Region Development Authority's meeting held on 19th October, 2016, an administrative approval to the project is accorded along with the estimate cost of ₹ 1977.29 Cr.

The planning of Surya Regional Water Supply Scheme consists of lifting of raw water from Kawadas pickup weir at the downstream of Surya dam and bringing it to proposed water treatment plant at Surya Nagar. After treatment the water will be conveyed through pipeline to be laid along the State Highway, ZP Road and NH-8 up to the MBRs' of Mira-Bhayander and Vasai-Virar City Municipal Corporation located at Ghodbunder Chene and Kashidkoper respectively.

For implementation of project the process of tendering was completed and the contract proposal of M/s. Larsen & Toubro Ltd. was proposed and approved in the

253rd meeting of Executive Committee of MMRDA held on dated 26th May, 2017 at the total cost of ₹ 1329.01 Cr. on Design, Build, Maintain, Operate and Transfer (DBMOT) basis. Accordingly, the work order was issued to contractor M/s. L&T Ltd on dated 04th August, 2017 and works were commenced. The contractor M/s. L&T Ltd have undertaken the works of planning, designs, fabrication of pipelines etc.

The works of Surya Regional Water Supply Scheme are currently in progress. The total length of 48 kms. of pipeline is completed till March, 2022 out of 80.71 kms. The 1.7 km long Mendhawankhind tunnel is 100% completed in the month of December, 2021. The tunneling work of Tungareshwar tunnel is in progress with 170 m. completed out of 4400 m. The construction of Intake structure at Kawadas is 73% completed. The civil construction of Water Treatment Plant is in progress with 72% of work completed till March, 2022. The total excavation works of Chene MBR is completed up to March, 2022. The excavation works of KK MBR shall commence from the month of April, 2022. The total expenditure incurred on project up to March, 2022 is ₹ 975.14 Cr. (including GST & Price Escalation). The current physical & financial progress of the scheme is 70% & 67% respectively.

All the works of Surya water supply project are scheduled to be completed as per extended date of completion i.e., up to April, 2023.

2) Kalu Water Supply Project :

KIDC has undertaken the construction work of Kalu Dam on Kalu river in village Khapari, Tal, Murbad, Dist. Thane and the said work will be completed through funding from MMRDA. An administrative approval of ₹ 661.01 Cr. has been granted in the 125th Authority Meeting of MMRDA, dated 03rd August, 2009 for Kalu project. The construction of dam will create water storage of 1140 mm³ which will be beneficial for providing to water supply to eastern part of MMR region which includes Thane, Bhiwandi, Kalyan-Dombivali, Ulhasnagar, Kulgoan-Badlapur, Ambernath & other 359 villages in Ambernath region. Out of total sanction funds MMRDA has allocated ₹ 110 Cr. to KIDC for Kalu project till date. Hon. High Court has issued stay order on 02nd March, 2012 due to non-receipt of forest clearances by Kalu project and hence the works were suspended. Now, Hon. High Court has withdrawn the stay order from 13th January, 2020 and KIDC has accordingly recommenced the works of land acquisition and rehabilitation stage II forest clearance is still not received from Forest Department.

3) Construction of Kawadas pickup weir:

Surya being a major water supply project is having two functional dams located across the main river. The major one known as Dhamni dam is located in Vikramgad Tal. and the other known as Kawadas pickup weir is located 8 km downstream of Dhamni dam in Dahanu Tal. having storage capacity of 13.70 Mm³. Further for increasing the storage capacity of Kawadas pickup weir KIDC has proposed to construct new pickup weir about 67 m. in the downstream of existing Kawadas weir to enhance the storage capacity by 13.41 Mm³.

An administrative approval of ₹184.60 Cr. has been granted in the 148th Authority Meeting of MMRDA, dated 08th July, 2019 for Construction of Kawadas pickup weir. (Construction cost of Kawadas weir – ₹ 172.71 Cr. and cost of installation of gates – ₹ 11.89 Cr.)

In the 148th Authority Meeting, MMRDA has approved the total work on deposit basis with KIDC and the resolution for the same has been passed by MMRDA. Further MMRDA & KIDC has signed a MoU on 06th September, 2019 for the above work.

The work order was issued by KIDC on 11th November, 2019 and the construction works started from 02nd March, 2020. The total construction period of the above work is 36 months (including monsoon) and the project is expected to be completed by 2023. Total expenditure incurred till March 2022 is ₹ 6.43Crs.

4) Construction of five KT weirs across Surya River:

The GoM has allocated 146.33 Mm³ of water from Surya dam through Water Resource Department for Surya Regional Water Supply Scheme of MMRDA. Due to allocation of water to MMRDA the irrigation potential was substantially hampered and the concern was accordingly raised by Surya Dharan Pani Bachav Sanghatana and local Kashtakari Sanghatana by showing opposition towards the project. A meeting was then held under the chairmanship of Hon. Governor of Maharashtra on 05th May, 2018 after receipt of request from above sanghatanas to implement the measures for increasing the irrigation potential.

Further a meeting was held under the chairmanship of Hon. Minister, Water Resource on 14th November, 2011 for creating additional water storage of 2.29 Mm³ by constructing five KT weirs across the Surya River through KIDC with submission of

proposal to MMRDA. After receipt of proposal from KIDC, MMRDA in the 149th Authority Meeting has approved total cost of ₹ 50.981 Cr. towards the construction of five KT weirs across Surya River. The detailed information of each KT weir is hereby tabulated below:

Sr. No.	Name of KT weir	Approved cost in Cr.	Water Storage in Mm3	Date of completion
1.	Ghol	7.474	0.162	Work completed
2.	Amboli	8.01	0.544	May - 2022
3.	Urse	11.849	0.748	May - 2022
4.	Chinchare	15.489	0.129	Work completed
5.	Gargoan	8.159	0.644	May - 2023
6.	Total	50.981		

Expenditure incurred till March 2022 is ₹ 32.21 Cr.

27. RENTAL HOUSING SCHEME

1. As per Housing policy 2007, the Government of Maharashtra has initiated Rental Housing Scheme with participation of private sector in the year 2008. GoM has appointed MMRDA as the Project Implementation Agency for the Rental Housing Scheme. There is a provision in the Government Notification to allow additional Floor Space Index (FSI) of 4.00 to the developers (1 for Rental and 3 for Free Sale) and get free houses admeasuring the carpet area of 160/320 Sq. ft. along with 25% of the land free of cost from the developers. Tenements generated from this scheme will be allotted to eligible persons. Except Navi Mumbai Municipal Corporation and Matheran Council, MMRDA is implementing Rental Housing Scheme in entire Mumbai Metropolitan Region from 2008.

2. Allotment Policy for Rental housing residential tenements:

a. As per the Government directives dated 22nd August, 2013, about 50% of the RHUs generated from the RHS located in the Municipal areas of MMR shall be utilized for rehabilitation of the occupants of dilapidated building i.e. for transit accommodation. Also, as per Govt. directives dated 21st February, 2014 and dated 25th May 2017 about 50% of the RHUs generated from the RHS located in non-municipal areas of MMR are earmarked for allotment on ownership basis as Affordable Housing to the Textile Mill workers.

Details of Allotment of Tenements generated in Rental Housing Scheme

Sr. No.	Details	Total RHS	Tenements as per 320 Sq. Ft.	50% tenements as per Govt. GR	Handed over / committed tenements	Tenements to be handed over
For Transit Accommodation in ULB limit						
1.	Thane Municipal Corporation	15	10,272	5,136	3,524	1,612
2.	Mira Bhayandar Municipal Corporation	10	2,789	1,394	1,750	-356
3.	Kalyan Dombivali Municipal Corporation	2	565	283	158	125
4.	Ulhasnagar Municipal Corporation	1	220	110	0	110
5.	Panvel Municipal Corporation	3	3,440	1,720	0	1,720
A	Total	34	17,286	8,643	5,430	3,213
For Mill Worker in U-1 & U2						
6.	Panvel Municipal Corporation	2	5,469	11,576	0	1,183
7.	CIDCO- NAINA area	9	15,397		3,680	
8.	MMRDA SPA	2	2,285		1,244	
B	Total	13	23,151	11,576	4,924	1,183
Total (A+B)		47	40,437	20,219	10,354	4,396

b. MMRDA in its 149th Authority meeting dated 07th November, 2020 has approved revised policy regarding allotment of 320 sq. ft. Residential Tenements on ownership basis from remaining balance 50 % Residential Tenements generated out of Rental Housing Scheme.

- i. 3% Tenements reserved for class 3 and class 4 employees of MMRDA to be allotted on ownership basis.
- ii. 97% Tenements reserved for MMRDA' s PAP as decided by the Authority on priority basis or PAP's of other Urban Local bodies.

This revised policy was sent to Government for approval on 29th September, 2020. Accordingly, Government by letter dated 24th December, 2020 has approved the following revised policy.

Department	As per policy approved by Government	Policy for allotment of remaining balance 50 % tenements		
Urban Local Bodies	50 % Tenements for Transit Accommodation	Sr. No.	Details /Description	Revised Allotment proposal (Percentage)
U1 and U2	50 % Tenements reserved for Mill workers	1.	Tenements reserved for class 3 and class 4 workers of MMRDA to be allotted on ownership basis.	3%
		2	Tenements reserved for MMRDA' s PAP as decided by the Authority on priority basis or PAP's of other Urban Local bodies or as directed by the Government for other PAP's.	97%
		Total		100%

3. Allotment Policy for RH Commercial tenements (Shops):

MMRDA in its 134th Authority meeting held on 27th June, 2014 has finalized policy of allotment of shops generated from Rental Housing Scheme. The shops generated from Rental Housing Scheme are either to be utilized by MMRDA for its PAPs, as required or to be handed over to the Urban Local Bodies located within their jurisdiction as per the rates quoted in ASR, if requested. While the balance shops to be sold in open market by tendering.

4. Since August, 2014, the Government has replaced the 'Rental Housing Scheme' with the 'Affordable Housing Scheme' in the Municipal areas and has discontinued the rental Housing Scheme in the non-municipal areas of MMR. However, the further work of processing of above mentioned 47 Rental Housing Schemes are being done by Rental Housing Division.

5. MMRDA has received various requests from Thane Municipal Corporation, Mira Bhayandar Municipal Corporation, Bhiwandi Municipal Corporation and the Collector, Raigad regarding providing tenements for quarantine facility for Covid patients in the said area. Accordingly, considering the urgency MMRDA has allotted total about 17,021 tenements for the said purpose.

28. CO-OPERATION CELL

Information in respect of societies, registered with Deputy Registrar, Co-Operative Societies, Mumbai Metropolitan Region Development Authority, as on 31st March, 2022 is as under.

Sr. No.	Societies registration scheme under project name	Total societies registered as on 31 st March, 2021	Number of societies registered between Dt. 01 st April, 2021 To 31 st March, 2022	Total Registered societies as on 31 st March, 2022
1	Societies registered under MUTP including SRA registered societies	208	14	222
2	Societies registered under MUIP including SRA registered societies	165	0	165
3	Societies registered under Mithi River including SRA registered societies	45	0	45
4	Project Metro - 3	06	0	06
5	Societies registered under BMC including SRA registered societies	60	0	60
6	Host Community	12	0	12
7	Premises Society	03	0	03
8	Cooperative Housing Society Association	24	1	25
	Total	523	15	538

The work completed by this office during financial year 2021-22 is as followed.

Registration of Co-operative Housing Societies-

As per the provisions of Maharashtra Co-operative Societies Act 1960 and Rules 1961 this office has registered 538 co-operative societies as on 31st March, 2022. During the year 2021-22 this office has registered 15 societies, out of which 14 are Co-operative housing societies and 1 co-operative housing society association.

2. Audit of the Co-operative Societies-

Out of 538 registered co-operative societies, statutory audit of the, 305 societies are completed for the year 2020-21. Directions are issued, to the remaining societies, for completion of statutory audit, as per provisions of Maharashtra Co-operative Societies Act 1960.

3. Elections of Co-operative societies-

Due to COVID restrictions Government of Maharashtra has postponed elections of Co –operative Societies up to month September, 2021. Now State Co-Operative Election Authority has directed to start procedure to conduct elections of the societies. Election of 48 Co-Operative housing societies and associations is completed up to Dated 31st March, 2022 and the process to conduct elections of the remaining societies is in progress at society level.

4. Flat Transfer permission-

As per the Circular No.145 issued by Slum Rehabilitation Authority this office gives permission for the transfer of tenements, to the Members of Co-operative housing societies, who has completed 10 years from the date of allotment, after depositing MMRD Fund. For the year 2020-21 this office has collected MMRD fund of ₹ 15.03 Cr.

5. Proposals for maintenance fund-

MMRDA gives ₹ 20,000/- per tenement maintenance fund to the co-operative housing societies. This fund is kept in joint account of MMRDA and Society for 10 years from date of registration and after 10 years transferred to the society account.

6. Recovery proceedings under Section 154 B-29 of MCS Act, 1960-

This office receives proposals for recovery of default amount due from members of societies. After giving opportunities of being heard to the concerned parties this office issues recovery certificate to the housing society.

7. Training of member of society

As most of the members of co-operative housing societies are illiterate and with less knowledge about Co- operative law, audit, election, book keeping. There is immense need for training of the members and office bearers of the societies and associations. As per the provisions of Maharashtra Co-operative societies act 1960 the training for the office bearers and members is organized through notified agency.

29. PLANNING AND DEVELOPMENT CONTROL OF BACK-BAY RECLAMATION SCHEME – BLOCK III TO VI

The Backbay Reclamation Scheme was originally planned by the State Government in 1920, consisting of eight blocks and till 1930 Blocks I, II, VII and VIII were reclaimed. In 1958 the scheme was revived for Blocks- III to VI and till 1970, out of about 222 Ha. only 91 Ha. of land was reclaimed. In 1978 due to public criticism, the Government froze further reclamation. However, due to this abrupt freezing, truncated profile of shoreline and few awkward pockets were created and unauthorized reclamation still continued. The government, therefore, vide notification dated 15th June 1983, appointed Mumbai Metropolitan Region Development Authority as a “Special Planning Authority” for Backbay Reclamation Scheme (BBRS) Block-III to VI for providing comprehensive development. MMRDA has prepared Development plan for Back Bay Reclamation Scheme (BBRS) Block III to VI and same was sanctioned by GoM vide notification dated 03rd June, 2000 & 17th March, 2001. Government has reclaimed 91 Ha. of 222 Ha. land under Back Bay Reclamation Scheme (BBRS) Block III to VI.

Development works within the area under Back Bay Reclamation Scheme (BBRS) Block III to VI are being implemented by issuing Development Permissions, Occupancy Certificates etc. for the implementation of approved development plan. Ownership of plots in the said area lies with government and government has leased out the plots within said area for long term. Also, the most of the building permissions in the said area were given by MCGM. Maximum plots within Back Bay Reclamation Scheme (BBRS) Block III to VI are already developed.

MMRDA on dated 01st July, 2019 and 08 March, 2021 has issued the excavation permission (in non CRZ portion) and CC upto Plinth (for 1.33 FSI) respectively to the proposed “Reconstruction of Manora MLA Hostel” and on dated 28th October, 2020,

01st January, 2021 & 24th February, 2022 has issued the excavation permission CC upto Plinth and CC above Plinth respectively to the proposed Income Tax building in Nariman Point, Cuffe Parade.

Mumbai Metro Line 3 (Colaba – Seepz) passes through Back Bay Reclamation Scheme (BBRS) Block III to VI and there are two Metro stations (Colaba & Vidhan Bhavan station) that are being developed in the said area. The studies pertaining to the development of these two stations and surrounding areas are being conducted.

MMRDA vide letter dated 28th August, 2017 has given NOC to MCGM to reclaim 121 Ha. of land to be reserved for garden.

30. TRANSIT ORIENTED DEVELOPMENTS

With accelerated development of mass-transit systems and other public transit systems in Mumbai and Mumbai Metropolitan Region (MMR), there is a need to develop efficient, attractive, equitable, inclusive safe and environmentally sound development along the transit within the framework of a competitive market economy. Efficient sustainable, and equitable, Transit Oriented Developments (TOD) are key to the economic and social development of MMR's growing cities.

Successful Urban Development is achieved through Urban Planning that focuses on movement of people and extensive use of the Public Transport along the transit rather than vehicles, a goal clearly expresses in National Transit Oriented Development Policy, (NTODP) by the Ministry of Urban Development (MoUD), Government of India (GoI)

To promote maximum residential, commercial & similar development on walking distance from Mass Rapid Transit System (MRTS) corridor, Government of India (GOI) has published National Transit Oriented Development Policy. Similarly, TOD Policies, along MRTS corridor have been implemented in many cities of India.

With the rapid development of Mass Rapid Transit System (MRTS) and other public transit system in Mumbai & Mumbai Metropolitan Region, MMRDA has submitted draft TOD Policy & draft TOD Regulations for all Municipal Corporation, Other Urban local bodies, Special Planning Authority area and other remaining area within MMR vide letters dated 26th June, 2020 and 08th October, 2020 respectively to Government of Maharashtra (GoM).

The said draft policy & regulations includes land use, densification & also it is proposed to encourage pedestrian walkways to offices, shops & recreational center. In doing so, the growing cities within MMR are expected to have economic & social development.

31. WESTERN EXPRESS HIGHWAY ACCESS CONTROL STUDY

Western Express Highway (WEH) is the major arterial road in Mumbai connecting Mahim at South with Dahisar at North and connects Western suburbs of Mumbai with island city of Mumbai. The WEH is 25.33 k.m. in length and the Right of way (RoW) width varies from 61 m. to 72 m. along its 25 k.m. length. It carries about 3 lakh vehicles daily and thus results into congestion, queuing, air pollution and long delays etc.

To overcome the above challenges and to achieve the optimum speed of 40 k.m.p.h. with safety, and in order to reduce delays and pollution and make the travel comfortable and delightful, MMRDA is committed to undertake certain improvements on the WEH. The intervention of MMRDA will be three fold: (1) Engineering works (2) Traffic & Transportation studies and works planning (3) Urban Design.

MMRDA has decided to take up the improvement of un-planned traffic movements with complete access control and urban landscaping.

Presently, on WEH, local and long distance traffic are merging and weaving resulting into increased conflicts and delays and thus it is planned to segregate the both and improve traffic conditions on WEH. To make WEH as the completely access control highway, MMRDA have appointed global consultants i.e. M/s. Louis Berger Group in September, 2019. The objectives of the study are to review the current situation on WEH from Mahim to Dahisar, Identify critical traffic locations with queue spill back particularly near the off-ramp, to decongest the intersections beneath WEH flyovers, to provide faster Connectivity to CSMIA & Bandra Kurla Complex (BKC), to identify solutions to make access controlled traffic operations on WEH, Enhance aesthetics and ambiance along WEH through redevelopment considering Urban Design/Landscape elements etc., Advanced Intelligent Transport System involving innovative technologies and real time information driven by data that implements policies and operational strategies on WEH.

MMRDA has also made a budget provision for implementation of the above works.

As an apart of WEH Improvement Measures, MMRDA has carried out work of Applying of Road Marking on WEH and the work is under progress. At present, Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport Junction on WEH and Domestic Airport Junction on WEH are taken up and contractor is appointed to implement the underpasses is under progress for the same. The Detailed Report for Immediate and long term plan of access control on WEH will be submitted by consultant shortly. Presently The Consultant has submitted the Draft Techno Economic Feasibility study report wherein, various proposals for improvement of traffic & transportation system of WEH is proposed in this report. Subsequently the implementation of dedicated cycle track along WEH is under progress through contractor. The implementation work of all the above project & appointment of contractor for the implementations work is under progress.

32. PEDESTRAIN SUSPENSION BRIDGE BETWEEN CITY PARK (E-BLOCK, BKC TO MAHARASHTRA NATURE PARK (MNP)

It is proposed to adopt a suspension bridge for the purpose of minimizing the erosion of nature. The proposed pedestrian suspension bridge will connect City Park and Maharashtra Nature Park in the Bandra-Kurla Complex (E-Block). Tourists can enjoy the open air and greenery. Also, this bridge will enable the citizens to enjoy the nature even in the densely populated areas of the city. This distance is approximately 550 meters in length, so it will be convenient as well as pleasant for the tourists to reach the park by walk. This bridge will definitely add to the beauty of Mumbai.

Features of pedestrian suspension bridge:

1. The estimated (approx.) length of the bridge is 550 meters and it is one of the longest pedestrian suspension bridge in the world without any support (Long Span).
2. Two towers are proposed in City Park and Maharashtra Nature Park.
3. The estimated (Approx.) cost of the project is ₹ 98 crore.

As the work of this suspension bridge is unique, it is necessary to appoint a consultant for detailed engineering design and project management service & the nature of work of this consultant will be as follows:

1. Conceptual plan, Estimation of expected number of pedestrians, architectural plan etc.
2. Detailed Engineering design, estimation of detailed cost of the project.
3. Preparation of tender documents for appointment of contractor, Bid Process Management
4. Supervision during construction.

Authority in its 149th meeting held on dated 07th July, 2020 accorded approval for implementation of the project and to appoint consultant for detail design and PMC. Accordingly, M/s WAPCOS Ltd has been appointed as a consultant on dated 26th July, 2020 on single source basis. Updation of design of layout is under progress. Further, No objection from Airport Authority of India has been received for project & CRZ clearance application has been submitted to MCZMA.

33. SPECIAL PLANNING AUTHORITY FOR METRO RAIL PROJECTS

MMRDA has prepared Metro Master Plan to improve the transport system in Mumbai Metropolitan Region. A lot of land is required for the construction of Car depot, casting yard and other related premises for said Metro Rail Projects.

Considering the importance of these projects and the need to develop them in a planned and timely manner, the government has appointed MMRDA as Special Planning Authority (SPA) for certain land pockets in MMR for the purpose of Metro.

GoM vide Notification dated 27th December, 2016 and 30th June, 2018 appointed Special Planning Authority (SPA) for Metro Rail Project. Details of these are tabulated below as follows:

(A) (1) Notification dated 27th December, 2016

- (i) Mumbai Metro line 2A:- Dahisar (E) to D.N.Nagar
- (ii) Mumbai Metro line 7:- Andheri (E) to Dahisar (E)

(2) List of sites / land pockets earmarked for of Metro Rail projects and MMRDA is appointed as SPA

Sr. No.	Location	Other Information	
		C.T.S No.	Area (Ha.)
Land for Metro Car Depot			
1	Dahisar	CTS No. 1444,1445,1455 B,1554 to 1567 (pt.)	22.39
2	Malvani	CTS No. 6A (pt.)	16.40
3	Pahadi Goregaon	CTS No. 1 (pt.)	18.30
4	Mandale, Turbhe	CTS No. 6/1(pt.) CTS No. 10(pt.)	22
5	Vikhroli	CTS No. 1(pt.)	15.40
6	Kanjur	CTS No. 657 A,B,C,D	41
Land for casting yard			
1	Bandra	CTS No. 792 A (pt.)	8.44
2	Malavani	CTS No. 263, Plot No. 2841(pt.)	3.50

(B) (1) Notification dated 30th June, 2018

- i) Mumbai Metro Line 2B – D.N.Nagar to Mandale.
- ii) Mumbai Metro Line 4 - Wadala - Ghatkopar – Mulund – Thane – Kasarvadawali.
- iii) Mumbai Metro Line 5 - Thane - Bhiwandi – Kalyan.
- iv) Mumbai Metro Line 6 - Swami Samarth Nagar - Jogeshwari –Vikhroli.
- v) Mumbai Metro Line 9 - (Extension to Metro Line 7).
Mira Bhayandar – Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport.

(2) List of sites / land pockets earmarked for Rail projects and MMRDA is appointed as SPA

Sr. No.	Location	Other Information	
		CTS No.	Area (Ha.)
Metro Bhavan and Metro Rail Related use table			
1	Pahadi Goregaon (E)	CTS No. 589 A (pt.)	20,387.3 sq.m. (2.03 Ha)

Sr. No.	Location	Other Information	
		CTS No.	Area (Ha.)
Metro rail related use (site office, Labour Camp) table			
1	Dindoshi	CTS No. 108(pt.)	0.41 Ha
2	Malvani	CTS No. 7(pt.)	1.11 Ha
Metro Car Depot Land Table			
1	Mandale Turbhe	CTS No. 6/1(pt.) CTS No. 10(pt.)	15.85 Ha (Excluding the area earmarked for new prison)
Casting Yard Land Table			
1	Anik	CTS No. 229(pt.)	3.50 Ha
2	Mandale	CTS No. 6/1(pt.)	7.98 Ha
3	Mulund (E)	CTS No. 50 (pt.) to 60(pt.), 102(pt.) to 134 (pt.)	5.60 Ha
4	Kavesar (Thane Municipal Corporation)	CTS No. 311 (pt.), 312 (pt.), 313 (pt.), 314 (pt.)	9.64 Ha
5	Kopari (Thane Municipal Corporation)	CTS No. 86 (pt.)	26.88 Ha

MMRDA on 22nd October, 2019 has issued excavation permission for proposed Metro Staff quarters at Charkop Depot, Malvani. Subsequently on 24th November, 2022 the layout approval to Charkop Depot is issued. Also MMRDA on 27th January, 2021 has issued Exemption from the purview of DCPR-2034 to the buildings for Metro Operational use.

34. URBAN DESIGN

- I. Considering Urban Design as an important component for holistic development of a City, Executive Committee in its 268th meeting vide Resolution No. 1415 has given approval to appoint Chief, Urban Design Division and vide office order dated 10th March, 2021 Urban Design Division is independently established in MMRDA.

II. Pursuant to the above order of the Authority, the Urban Design Division is carrying out the works related to implementation of projects from Urban Design point of view for the proposals mentioned below:

1) BKC Entrance Public Plaza under New Kalanagar Flyover, BKC: Conceptual and Detail designs of this project were prepared by Urban Design Division. Accordingly, the project was implemented in coordination with the Engineering Division. On completion, now the said public plaza below the new Kalanagar flyover is open for public/citizens.

2) Mumbai Trans Harbour Link Main Land Corridor (MTHL): With reference to MTHL- Main land corridor, Government is requested to appoint MMRDA as 'Special Planning Authority' vide letter dated 24th December, 2021. Further, the Conceptual Master Plan is being prepared by this division.

3) Mithi River Front Development: The proposal for developing the Mithi river front as a seamless city level public place is under consideration. Consultant will be appointed for the preparation of Master plan for Mithi River front Development.

4) BKC Art Plaza: A Detail Master plan is prepared by this Division for the project. Engineering division has appointed the Contractor and Project Management Consultant (PMC). Presently, the works of obtaining various necessary permissions are underway and the projects under reference will be executed after obtaining various necessary permissions.

5) Enhancement of Ram Mandir Road, Oshiwara District Centre (ODC): - Regarding the proposed work, MMRDA has requested a private developer for development of the said Road in ODC under Corporate Social Responsibility (CSR). The Developer will prepare the detail Master plan as per the supervision and guidance provided by Urban Design Division and accordingly will implement the said work after obtaining all the necessary permission/approvals for the said project.

6) Refurbishment and horticulture work on Western Expressway by M/s. Lakshya Media Group (Kalanagar to Airport): - MMRDA has executed an agreement with M/s. Lakshya Media Group for beautification of 6 km length of

Western Expressway (from Mahim Causeway to Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport). The said project involves Landscaping, installation of e-toilets, bus-que shelters, etc. on the Western Expressway. The work also involves plantation of numerous trees and shrubs on Western Express Highway. Urban Design Division provides remarks and approval to the urban components for the said proposed work to M/s Lakshya Media Group.

35. PREPARATION OF MASTER PLAN AND URBAN DESIGN GUIDELINES FOR THE KALINA CAMPUS OF THE UNIVERSITY OF MUMBAI

MMRDA & University of Mumbai (UoM) signed MoU on 12th May, 2016 for handing over of land to MMRDA for construction of 18.2 m wide elevated road and 30 m wide DP roads. GoM vide GR dated 15th October, 2016 approved the MoU subject to conditions mentioned therein.

Vide letter dated 09th August, 2018, the Vice-Chancellor, University of Mumbai informed MMRDA about the development of the Kalina campus of the University of Mumbai in exchange for the land required for the infrastructure of the Authority.

As approved in 146th Authority Meeting of MMRDA RFP has been floated on 18th February, 2019 for the appointment of Consultant for the Preparation of Master Plan of University of Mumbai Campus at Kalina. Accordingly, after completion of tendering procedure, consultant is appointed.

The consultant has submitted the Conceptual Master Plan of Mumbai University, Kalina Campus and the final master plan is expected to be completed by June, 2022.

36. MASTER PLAN FOR USE OF SALT LANDS IN MUMBAI:

Government of Maharashtra by GR dated 21st August, 2015 has appointed Mumbai Metropolitan Region Development Authority for preparing a comprehensive plan for the proper use of Salt Pan Lands in Mumbai. The Status Report on preparation of Master Plan of Salt Pan Lands subject to CRZ, Mangroves, Wet Lands, Slums, Development Plan Reservations, and Land Ownerships etc. is submitted to Govt. in November, 2016.

A meeting of High Power Committee (HPC), as constituted by Govt. of Maharashtra, by GR dated 21st August, 2015 was held on 14th August, 2019, under the Chairmanship of Hon. Chief Secretary in Committee Room, 6th floor, Mantralaya, Mumbai. The HPC has approved the findings of MMRDA and Master Plan for 30.10 acres subject to the revision to be done by MMRDA. The Report has been submitted by GoM to GoI on 20th August, 2019.

A meeting was held under the Chairmanship of Hon. Chief Secretary on 18th September, 2019 wherein MMRDA was directed to revise the Master Plan of Salt Pan Land in Mumbai based on updated data in GIS Format.

A meeting was held on 09th October, 2019 under the Chairmanship of Hon. Chief secretary, wherein it was presented by MMRDA that based on the revised information received from various departments, out of 40 salt works only 7 salt works have development potential.

MMRDA had issued a tender notice on 20th July, 2021 for the appointment of consultant for the Preparation of Master Plan of Salt Pan Lands in Mumbai and Mumbai Metropolitan Region.

37. BALASAHEB THACKERAY RASHTRIYA SMARAK

In the memory of Balasaheb Thackeray decision of constructing Rashtriya Smarak was taken by Government of Maharashtra. Vide G.R. No.- 3114/मुमंस 140/प्र.क्र. 375/29, दिनांक ०४ डिसेंबर, २०१४. Vide G.R. Shakti Pradan Committee was formed to decide about various activities, funds and place for construction of Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak and report to Government of Maharashtra Shakti Pradan Committee Mayor's bungalow at Dadar for constructing Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak and also recommended to form Board of Governors/Trustees. The same was approved by Government of Maharashtra vide UD GR No. स्मारक 3114/मुमंस 140/प्र.क्र.375/29 दिनांक २७ सप्टेंबर, २०१६. Mayor's bungalow and premises was given on rental base for 30 years with nominal rent and was handed over Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak having area of 3.00 Acre. M/s. Abha Narain Lambah Associate has been appointed as an Architect and Project Management Consultant for construction of Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak.

The Consultant has prepared estimate for the administrative approval considering broad scope estimate is divided as Phase-I and Phase-II as per the scope and priority of the work. Administrative Approval cost of Total Work is ₹ 400 Crore.

Phase-I work comprising, Construction of Entrance Block Building, Artist Centre, Interpretation building and Conservation of Mayor's building into a museum by preserving the cultural heritage of mayor's residential building as well as and landscaping, beautification of the surrounding area, etc. Administrative Approval cost of this work is ₹ 250 Crore.

Phase-II work comprising of Technology, Laser Show, Sinage and Branding, Digital Mapping Projection, Narrative, Storey Telling, Film, Virtual Reality, Audio Visual and Technological Component for the Museum narrative etc. Administrative Approval cost of this work is ₹ 150 Cr.

Urban Development Department Government Resolution No. एमआरडी-2018/प्र.क्र. 147/ नवि-7, दिनांक 16 मार्च, 2021 (Phase-I- ₹ 250 Cr. and Phase-II - ₹150 Cr.). Administrative approval has been received for the amount of ₹ 400 crore.

Authority in its 151th meeting held on 16th November, 2021 wide its Regulation No. 1572 has granted revised Administrative approval to the cost of ₹400 Cr. for Phase-I and Phase-II

For the construction of Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak, Tata Projects Ltd. has received the lowest tender and accordingly work order was issued on dated 24th March, 2021.

Bhumipujan of the Balasaheb Thackeray Rashtriya Smarak carried out by Hon'ble Shri. Uddhavji Thackeray, Chief Minister, Maharashtra State on dated 31st March, 2021.

The completion period for Phase-I Work is 14 months and the work is expected to be completed by May 2022.

Present Status: - Phase-I

- Entrance Block Excavation work, shore piles, Waterproofing work and First Level Concreting work of Raft slab completed. Internal Beams and retaining wall concreting work is in progress.
- Interpretation building Excavation work, Shore Piles, Waterproofing work completed and work of first raft is in progress.

- Admin block, RCC work completed and at present, masonry and internal plastering is in progress.
- Under the heritage conservation of the Mayor's Bungalow building, the old roof has beam completely removed, Renovation of roof partially completed. The work of glazing the stone construction on the facade of the building is in progress.

Progress: For Phase-I Work

Physical Progress - 41%

Financial Progress –21%

Phase-II Work – Appointment of consultant the work is under tendering process.

Total Expenditure of the project at end of month March, 2022 ₹ 48.29 Crores has been spent.

38. CONSTRUCTION OF 4 LANES (TWIN TUBE 2+2 LANES) HIGHWAY TUNNEL BETWEEN THANE CITY AND BORIVALI.

The proposal of Construction of **Twin Tube, 3 Lanes each Highway Tunnel between “Thane City and Borivali” in the State of Maharashtra** by the MSRDC was approved in the 150th meeting of the Board of Directors held on dated 23rd September, 2015.

In the Cabinet Committee meeting held on dated 30th November, 2015 on Infrastructure has declared MSRDC as implementing agency for this project and directed

M/s Aecom Asia Company Limited has been appointed by MSRDC as consultant to prepared DPR and Feasibility for this project on dated 11th April, 2016.

Authority in its meeting held on 07th July, 2020, it has been approved to transfer the project from MSRDC to Mumbai Metropolitan Region Development Authority. As per the approval given by the Board of Directors, the project has been handed over to the Mumbai Metropolitan Region Development Authority with present status, details

of appointment of consultant, scope of work of consultant, payment details of consultant, tender etc. on dated 21st August, 2020 for further action.

Scope of Project:

Presently there is no direct connection between Thane and Borivali. The Thane Ghodbunder Road (SH-42) is a major link road connecting East West link and carries heavy commercial traffic between NH-3 and NH -8.

The distance from Thane to Borivali via Ghodbunder is 23 k.m. It takes about 1 to 1.5 hours to cover the distance from Thane to Borivali in the morning and evening during peak hours and at least 1 hour at other times.

The construction of twin tube tunnel is proposed between Thane and Borivali under Sanjay Gandhi National Park, so that the journey from Thane and Borivali will reduce by 12 K.m.

The consultant sought feedback from the National Institute of Rock Mechanics as to which technology would be appropriate to use for tunnel excavation as part of the tunnel passes through a protected forest area. They have informed to dig the tunnel with the help of Tunnel Boring Machine.

The draft detailed project report plan has been submitted by Maharashtra State Road Development Corporation (MSRDC). Mumbai Metropolitan Region Development Authority has scrutinized the same, as per the directions of the Metropolitan Commissioner; the consultant has been recommended to carry out environmental impact study and traffic study for the project.

In the meantime, the Municipal Corporation has issued an E-tender for the design and construction of Goregaon-Mulund Link Road project. The proposed Goregaon Mulund Link Road (GMLR) and the proposed Thane to Borivali Twin Tube tunnel, 3+3 lane highway tunnel are competing with each other. Accordingly, the consultant was requested to carry out the traffic and feasibility analysis.

As per the study done by the Authority, the V / C (Volume / Capacity) ratio of the tunnel with Thane Borivali 2+2 lane carriageway is 0.63 and LOS (Level of Service) is C. The study shows that the construction of twin tubes, with a 2+2 lane carriageway

between Thane city and Borivali in Mumbai, will be a preliminary feasible from horizon 2027 to 2031.

Highlights of the proposed 2 +2 lane tunnel are as follows:

- Total length - 11.80 k.m. (Tunnel: - 10.25 k.m., junction: - 1.55 k.m.)
- Tunnel Diameter : 12.2 m (2 tunnels each of 2 lanes.)
- At every 300m there will be cross connection lane.
- Fire extinguishers/water hoses, smoke detectors, well illuminated retro reflective / led light sign boards shall be installed at appropriate location.
- The projected volume of traffic in this proposed new connectivity has been estimated to be around 50,000 PCU.
- The total area for land acquisition is 49.54 hectares. Of this, 37.63 hectares is government forest area and 11.91 hectares is private land.
- Out of 11.8 k.m. in length, 4.43 k.m. falls in Thane district and 7.4 k.m. length is proposed in Borivali District. Out of 06 villages, 3 villages (Chitalsar Manpada-Thane, Majiwada-Thane and Magathane-Borivali) joint measurement is proposed to be done by direct purchase method while remaining 3 villages i.e. (Boriwade, Chene and Yeur- Thane) are passing through Govt Forest Area.
- As per the DPR prepared the total estimated cost of the project is approx. ₹8404.00 crore (construction cost ₹6904 Cr., land acquisition + Centages cost ₹1500.00 crore) and the implementation of the project is financially feasible on the principle of Public-Private Partnership (PPP).

PRESENT STATUS:

- As per the revised notification of Central Environment and Forest Department dated December 1, 2009, it was submitted to the Environment and Forests Department for obtaining environmental no-objection. In a letter dated 15th April, 2019 the project has been exempted from mandatory environmental clearance by the Principal Secretary, Environment Department.
- Proposal for obtaining No Objection Certificate as per National Board of Wildlife (NBWL) Permission Rules has been submitted online for approval on dated 06th January, 2021.

- Also, as per the Forest Department Permit Rules, the revised proposal to make changes in the User Agency for obtaining No Objection Certificate was submitted on dated 23rd November, 2020.
- Compensation afforestation (CA) land (Group No. 595) of 60.0359 hector project has been identified at Umravati, Hulambri, Aurangabad on dated 07th May, 2019 and the revised afforestation scheme for 10 years has been presented in Sanjay Gandhi National Park on dated 13th August, 2020.
- The project will be completed within the next five years after obtaining permission from the Forest Department and National Board of Wildlife as well as completion of land acquisition process.

39. FOBs ON METRO LINE 7

MMRDA is contemplating to commission Metro Line 2A and Line 7 along western express highway on priority basis. To ease access to metro stations, MMRDA has undertaken “Planning and Design of Multi Modal Integration (MMI) plans” at Metro stations of Metro line 2A & 7 for daily metro commuters and pedestrians. In this plan, the station influence area is redesigned for efficient and safe dispersal of traffic and the commuters. This also includes planning for Foot Over Bridges (FOBs). Foot over bridges (FOB) has been recommended as an outcome from Multi Modal Integration and various studies.

A consultant has been appointed for the study, planning, detailed design and project management for the FOBs on line 7 stations. The consultant has prepared the request for tender documents for package 1, 2 and 3. The tender process for package 1 and 2 is completed and contractor is appointed for the implementation of the FOB project and the implementation process has started.

The project with implementation cost of ₹210 Cr. has been approved by the Authority in 151st Authority Meeting dated 16th November, 2021.

The project work has been started in December, 2021 and it is expected to complete in year 2023.

The components of FOBS in Metro stations

The Fobs are planned from metro stations to both ends of the roads side. The average width of FOB is 4 meters. Besides the entry –exits and the Fobs are well equipped with many types of equipment. Especially CCTV cameras, safety personnel, lifts, staircase, escalators are also parts of FOB.

The benefits of FOBS in Metro stations

The Multi-modal integration plans mainly focus on accessibility, safety and last mile connectivity to Metro stations. FOBs are an important component of multi-modal integration. The FOBs will not only be beneficial to the metro passengers but also to the pedestrians to cross roads. Many private office spaces and commercial establishments are also connecting their premises to nearby metro stations with FOBs. With this type of direct connectivity, people can go to malls and offices directly from metro stations without crossing the roads. This will reduce the pedestrian –vehicular conflicts and accidents on the roads.

*****

CHAPTER III

ANNUAL ACCOUNTS

The Accounts of the Authority for the year 2021-2022 has been prepared as per MMRDA (Financial) Regulations, 1976 of 13 (F).

1. Following amounts were received from the State & the Central Government since inception:

(₹ in Crores.)

Sr. No.	Particulars	During 2020-21	As at 31.3.2022
1	Contribution for Area Development Schemes and Surveys & Investigations (Section 18(1)(a))	0.00	31.75
2	Contribution to Revolving Fund (Section 18(1)(a))	0.00	3.50
3	Grant from Prime Minister's Fund for Dharavi Development	0.00	2.00
4	Amount received towards special Assistance - Mumbai City	0.00	1.50
5	Contribution to MUDP Revolving Fund from Implementing Agencies	0.00	302.36
6	Megacity Scheme Revolving Fund		
	Contribution - GOM	0.00	460.29
	Grand in Aid - GOM	0.00	0.81
	Contribution - GOI	0.00	439.62
	Grand in Aid - GOI	0.00	1.14
	TOTAL	0.00	1242.97

2. **INCOME & EXPENDITURE IN BRIEF FOR THE YEAR 2021-22 AS FOLLOWS :**

		(₹ in Crores.)	
RECEIPTS		2020-2021	2021-2022
A	Capital Receipts		
1	Lease Premium	242.84	1066.08
2	Development Charges	34.87	109.44
3	Repayment of Loan	87.79	91.93
4	Assistance from GOM-Metro Project	308.28	209.82
5	Assistance from GOI - Vasai Virar Water Supply	105.00	---
6	Assistance form GOI-Mira Bhayandar Water Supply	15.00	39.00
7	Loan from JICA	1381.24	2334.04
8	Loan from ADB & NDB	716.49	558.00
9	Grant in aid for Dr. Babasaheb Ambedkar	---	228.72
10	Dev. Charges/ Deposits SRA	1.08	0.62
11	EMD/ SD & Other Receipts	1122.15	1119.86
		4014.74	5757.47
B	Revenue Receipts		
1	Interest on Deposits	528.56	171.99
2	Interest on Loans	72.56	65.11
3	GLR/ Rent	59.83	30.81
4	Misc. Receipts	72.76	165.39
		733.71	433.30
TOTAL RECEIPTS		4748.45	6190.77
EXPENDITURE		2020-21	2021-22
C	Capital Expenditure		
1	Capital Expenditure (Assets)	5.53	16.05
2	Expenditure on Scheme/Projects	7519.06	9688.95
3	Expenditure on MUIP	921.95	736.09
4	EMD/SD & Other Expenses	821.76	361.04
		9268.30	10802.13
D	Revenue Expenditure		
1	Administrative Expenditure	485.31	301.16
2	Surveys & Studies	1.55	3.91
3	Grant in Aid	112.96	79.46
4	Provision for Depreciation	12.14	234.73
		611.96	619.26
TOTAL EXPENDITURE		9880.26	11421.39

3. **EXPENDITURE INCURRED ON PROJECTS DURING THE YEAR 2021-22 AS FOLLOWS :**

(₹ in Crores.)

Sr. No.	Name of the Project	2021-22
1	Development of Bandra Kurla Complex	35.64
2	Wadala Truck Terminal	5.75
3	Metro Railway Project	4267.21
4	MUIP	736.09
5	Other Projects	5380.35
6	Grant in Aid – Nirmal Abhiyan/Others	79.46
Total		10504.50

4. **LOANS DISBURSED FOR INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT PROJECTS TO THE LOCAL/AUTHORITY/AGENCIES DURING THE YEAR 2021-22 AS FOLLOWS :**

(₹ in Crores.)

Sr. No.	Name of the Agency	Outstanding Loan as at 31.03.2021	Outstanding Loan as at 31.03.2022
1	Vasai Virar Municipal Council	90.10	86.56
2	Kulgaon Badlapur Municipal Council	62.12	58.15
3	MSRDC	505.11	505.11
4	Environment/Heritage Societies	5.00	5.00
5	Thane Municipal Corporation	164.50	142.71
6	MCGM for Water Supply Scheme III A	120.68	107.54
7	Maharashtra Tourism Development Corporation	0.77	0.77
8	Kalyan – Dombivali Municipal Corporation	256.14	233.86
9	Navi Mumbai Municipal Corporation	140.18	115.26
10	Mira Bhayandar Municipal Corporation	41.76	39.48
T O T A L		1386.36	1294.44

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MMRD FUND
CONSOLIDATED BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022
	CONTRIBUTION / LOAN FROM			FIXED ASSETS	
7.77	State Government Sec 18 (I) (a)	7.77	150.45	Office Assets (Statement - A)	2,682.44
3.50	State Govt. u/s. 18(1)(b)	3.50			
0.46	Loan From MEGACITY Fund	0.00	1.04	Capital Work In Progress (Statement - B)	11.75
5,695.50	Loan from JICA for MTHL Project	8,029.54	-	Car Parking	0.00
426.25	Loan From GoM for Metro Project (Secondary Loan)	636.07			
972.18	Loan From GoM for Metro Project (Against ADB Loan)	1,457.48		COST OF LAND	
374.42	Loan From GoM for Metro Project (Against NDB Loan)	447.12	145.88	Bandra Kurla Complex	145.88
7,480.08			0.04	Chitalsar Manpada	0.04
		10,581.49	-	Food Court at Nariman Point	0.00
	CURRENT LIABILITIES & PROVISIONS		224.55	Land Devpt. Cost and Lease Rent	224.55
	LEASE PREMIUM		0.00	Powai	0.00
12,472.70	Bandra - Kurla Complex	13,161.60	0.82	Thane Panchpakhadi	0.82
146.09	Addl. Basement area in BKC.	146.09	4.62	Wadala Truck Terminal (WTT)	1.56
8,039.63	Addl. FSI -BKC	8,079.88	375.91		372.85
0.40	Kalyan Complex	0.40	2.72	WORKS & STUDIES COMPLETED (Statement-C)	2.66
0.55	Chitalsar Manpada	0.55			
377.19	Oshiwara District Centre	632.29		WORKS & STUDIES IN PROGRESS	
2,374.77	Wadala Truck Terminal	2,374.77		ADS Oshiwara	19.36
1.23	Thane - Panchpakhadi	1.23	34.94	Bandra - Kurla Complex	109.54
0.03	Nariman Point	0.03	89.61		
48.00	Addl. FSI - Outer Area	129.81	160.81	Grand Memorial of Dr Ambedkar	202.21
20.17	FSI Premium- Ambernath,Badlapur & Others	20.19	-	Less: Amount Received from GOM	202.21
2.67	Nilje	2.67	160.81		
9.85	BBRS Area	9.85	2,899.86	MUTP-II	2,899.57
23,493.28		24,559.36	864.53	Less: Amount received from World Bank	864.53
			2,035.33		2,035.04
			-	MUTP-III	52.35
			-	Less: Amount receive from GOM	52.35
			-		
	DEPOSITS		10,286.32	Mumbai Metro Railway	14,044.31
1,192.03	Earnest Money & Security Deposit	1,269.55	475.99	Less: Contribution received from GOI - MRTS	475.99
0.28	MNP Society	0.28	9,810.33		13,568.31
2.39	Wadala Truck Terminal	2.39			
0.57	Wholesale Textile Market	0.57	3,024.98	Mono Rail Project	249.60
34.29	Maintenance Deposit (for Societies & Others)	33.67			
12.11	M I A L	12.11	329.37	Wadala Truck Terminal	335.12
0.38	Less : - Exp on Airport Slum Rehabtn	0.38	8,024.26	Mass Trans Harbour Link	12,376.50
1,241.29		1,318.20			
			45.51	Multimodal Corridor in MMR	-
	DEV. CHARGES & SCRUTINY FEES		16.38	Development of Water Resources - Shai Project	16.38
0.10	Dev. & Scrutiny fee - VAVINA	0.10	1,251.08	Development of Water Resources - Surya Project	1,518.81
38.90	Development Charges - MAIL	38.90	189.29	Less:- Contbn from GOI/GOM for Vasai-Viar WSS	189.29
0.02	Development Charges - VAVINA	0.02	35.47	Less:- Contbn from GOI/GOM for Mira-Bhayander WSS	74.47
84.60	Development Charges - Panvel / Ulhasnagar etc	101.15	112.47	Development of Water Resources - Kalu Project	112.47
29.40	Development Charges - Kalyan 27 Villages	29.40	0.01	Admin Bldg & Training Cntr at Cross Maidan	4.99
16.30	Development Charges - Bhivandi	20.08	2.27	National Memorial of Late. Balasaheb Thakre	48.29
1.94	Development Charges - Backbay Reclamation	1.94	24,712.60		30,130.66
-	Development Charges - Vital Project	64.32			
24.01	Infrastructure Charges - Rental Housing	24.01		CURRENT ASSETS, LOANS & ADVANCES	
124.83	Infrastructure Charges - SRA	125.38		DEPOSITS WITH	
40.47	Less: Expenses on SRA Works	40.47		MMRDA Office building	0.08
279.62			364.83	MUTP Project	0.20
			6.87	MCGM for New Residential Bldg	0.00
6.87	Maintenance Fund - Backbay Reclamation		0.06	MSEDC Ltd	0.06
			0.20	Deposit with MCGM	0.20
383.96	TDR - Payable to GOM	383.96	6.50	Deposit with MRVC for skywalk	-
			7.05		0.55
			26.61	Transfer of Fund (Megacity)	3.06
			-	Transfer of Fund (MUTP)	0.29
32,885.11	Carried forward	37,214.71	25,276.38	Carried forward	33,204.25

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MMRD FUND
CONSOLIDATED BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022

ANNEXURE-A

						(Amt. in Crs.)
As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022	
32,885.11	Brought forward	37,214.71	25,276.38	Brought forward	33,204.25	
	M U T P			Deposits (Assets)		
1.72	Payable to MHADA	1.72	0.01	Deposit with Delhi National Consumer Commission	0.01	
11.43	SD / EMD / Retention Money	11.43	0.00	DEPOSITS with Consumer Court	0.00	
0.23	Other Liability	17.41	2.68	DEPOSITS with Others	3.31	
856.65	Payable to Govt. Of Maharashtra (Rly sr charge Ph-2)	856.65	0.02	DEPOSITS with M.T.N.L.	0.02	
1.91	Payable to SPPL	1.91	0.27	DEPOSIT with Reliance Energy	0.27	
871.93			20.54	Deposits with Bombay High Court (LTSE Arbitration)	20.54	
		889.11	4.23	Deposit with MSSC for Monorail	4.23	
			0.28	Deposit with High Court for Case W P No. 11728/2017	0.28	
			55.82	Security Deposits (MBPT for MTHL)	55.82	
			0.00	Super container Line-Monorail	0.00	
			0.01	Deposit to Monorail (Station Deposits)	-	
			-	Deposit to Various Authorities	27.53	
			83.85			112.00
	OTHER LIABILITIES			LOANS AND ADVANCES TO		
648.76	Outstanding Liabilities	1,040.20	0.77	M T D C	0.77	
14.35	Payable to MSRDC - Ext MUIP / Flyovers / Skywalks	14.35	120.68	M.C.G.M. for Water Supply Scheme III - A	107.53	
16.54	Rent / Service Charges receivd in Adv & Other payables	71.91	90.10	Vasai -Virar M C for Surya Project	86.56	
648.49	Encashment of BG	648.49	256.14	KDMC (JNNURM Works)	233.86	
5.14	Grant from GOM for Infrastructure development - Raigad	4.75	505.11	M.S.R.D.C.	505.11	
2.58	MAIL for Sahar Elevated Road	2.58	140.18	Navi Mumbai M.C	115.26	
1,335.85			62.12	Kulgaon Badlapur M. C.	58.15	
		1,782.28	2.50	MMR Environment Improvement Soc. (Interest free)	2.50	
			2.50	MMR Heritage Conservation Soc. (Interest free)	2.50	
			0.00	State Govt. for Megacity RF	0.00	
0.01	INTEREST PAYABLE TO MEGACITY	-	164.50	TMC	142.71	
			41.76	Mira Bhayandar M.C	39.48	
			1,386.36			1,294.42
				INVESTMENTS		
			644.72	Deposits with GoM & PSUs	644.72	
5,135.85	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT	3,266.42	2,093.72	Other Investment	2,341.72	
			0.29	Investment In Equity Shares	0.29	
			2,738.73			2,986.73
			455.77	INTEREST ACCRUED ON DEPOSITS		334.27
				TDS on Income		
			835.19	TDS - Interest (Inv)		859.48
			149.18	TDS - Rent & Others		155.31
			58.03	TDS - Int. on Loan		62.03
			194.18	TDS - on Delayed Interest		196.32
40,228.76	Carried forward	43,152.53	31,177.67	Carried forward		39,204.82

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MMRD FUND
CONSOLIDATED BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022

ANNEXURE-A

						(Amt. in Crs.)
As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022	
40,228.76	Brought forward	43,152.53	31,177.67	Brought Forward		39,204.82
				INTEREST ACCRUED ON LOANS TO		
			0.81	Mira Bhayandar M.C.	0.76	
			10.86	Govt. of Maharashtra for Megacity R.F.	10.86	
			4.83	M.C.G.M. for Water Supply Scheme IIIA	4.30	
			6.00	Navi Mumbai Transport	4.94	
			25.38	M S R D C	25.38	
			0.06	M T D C	0.06	
			6.89	Thane Municipal Corpn	5.99	
			1.01	Kulgoan Badlapur M. C.	0.94	
			12.43	Kalyan Dombivali Municipal Corpn	15.09	
			68.26			68.32
				OTHER RECEIVABLES		
			5.36	Advances to Staff	7.34	
			1,753.79	Advances to contractors for Works (MUIP)	1,043.32	
			25.59	Rent- Office Premises (BKC / WTT & Other)	21.35	
			0.25	Ground Lease Rent-BKC/WTT	0.28	
			21.45	Miscellaneous (Rent, W&W etc.)	90.83	
			0.17	Prepaid Expenses	3.55	
			17.23	Balance with Central Excise Authorities	11.91	
			3.63	Advance to Suppliers & Service Providers	3.82	
			1.94	Receivable from MMOPL (Reim of IE Payment)	5.01	
			0.00	Property Tax WTT	0.00	
			0.07	Property Tax (Spice & Grains Overseas)	0.07	
			0.46	Rent for Temporary use of MMRDA land	0.46	
			954.46	R/ble from GOM Against ADB Loan	120.32	
			369.22	R/ble from GOM Against NDB Loan	0.00	
			0.94	Sundry Recoverables	86.45	
			4.65	Receivable TDS/ Adv.TDS	4.65	
			3,159.21			1,399.35
				CASH AND BANK BALANCE		
			1,528.32	Cash & Bank Balance	602.57	
			4,295.30	Deposits with Banks	1,877.45	
			5,823.62			2,480.02
40,228.76	TOTAL	43,152.53	40,228.76	TOTAL		43,152.53

Reserve fund is part of Residual Development fund

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MMRDA
INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH, 2022

ANNEXURE-B

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE	For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME	For the Year ending 31.03.2022
74.56	To Salaries & Allowances (Statement - D)	82.27		528.57	171.99
6.08	To Staff Welfare Expenses (Statement-D)	6.98			
1.55	To Surveys & Studies	3.91			
14.75	To Security & Guarding Charges	21.59			
188.28	To Administrative Expenses (Statement - D)	188.86			
285.22			303.61		
1.64	To Int. on SRA Deposits	1.45			
60.39	To Metro Line-1-Operation & Maint	17.56			
81.62	To Monorail - Operation & Maintenance	64.27			65.11
	To Grants in Aid to				
37.40	Kulgaon Badlapur Mun Council Outer Area Rd	15.66		24.16	32.73
-	Khopoli Municipal Council-OARDS	4.16		15.25	47.86
2.10	Maharashtra Nature Park Society (MNPS)	2.76			
19.07	Thane Z.P - Development. of Outer Areas	21.36		6.85	3.84
2.60	Raigad Z.P - Development. of Outer Areas	3.22			
-	Uma Paradise to Kalu River-KDMC	1.14		4.07	20.99
1.25	Nasscom Technology & Leadership	-			
1.45	Uran Mun. Council - Outer Area Rd	1.29		1.04	2.66
-	Ambernath Covid-19 Hospital	8.04			
10.08	Karjat Mun. Council - Outer Area Rd	4.89			
1.95	MUIP Extended	8.04			
3.81	Bhivandi- Outer Area Rd Devlp MMR	5.35			
4.48	KDMC (F-Cabin bridge to Ambedkar chowk)	3.01		32.86	21.78
1.89	Pen Muncpl Council Outer Area Rds	-		1.36	2.05
24.99	Thane municipal corp for COVID Hospital,Thane	-		27.43	6.80
0.79	UMC for Redevel & Ext of R&D Centre	-		0.01	-
1.10	Palghar Z.P - Outer Area Rd. devp	0.54		19.54	50.79
112.96			79.46	0.01	0.02
				81.20	81.44
1,027.71	To Expenses on Various Projects	1,381.15			
12.14	To Depreciation (Statement - A & C)	79.00			
57.46	To Expenses on Covid Hospital	73.87			
0.00	To Loss on sale of assets	0.01			
				905.42	1,573.78
1,639.14	TOTAL		2,000.40	1,639.14	2,000.40
905.42	To Balance brought down		1,573.78		5,135.85
0.94	To Prior period Exp (Others)		304.27	0.01	5.23
-	To Prior period Exp (Interest)		-	0.83	3.39
5,135.85	To Balance carried to the balance sheet		3,266.42		
6,042.22	TOTAL		5,144.48	TOTAL	5,144.48

Reserve fund is part of Residual Development fund

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESIDUAL DEVELOPMENT FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE-A

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022
	CONTRIBUTION / LOAN FROM			FIXED ASSETS	
7.77	State Government Sec 18 (I) (a)	7.77	150.45	Office Assets (Statement - A)	2,682.44
0.46	Loan From MEGACITY Fund	0.00	1.04	Capital Work In Progress (Statement - B)	11.75
5,695.50	Loan from JICA for MTHL Project	8,029.54	-	Car Parking	0.00
426.25	Loan From GoM for Metro Project (Secondary Loan)	636.07			
972.18	Loan From GoM for Metro Project (Against ADB Loan)	1,457.48			
374.42	Loan From GoM for Metro Project (Against NDB Loan)	447.12	144.68	COST OF LAND	
7,476.58		10,577.99	0.04	Bandra Kurla Complex	144.68
			-	Chitalsar Manpada	0.04
			224.55	Food Court at Nariman Point	0.00
			0.00	Land Devpt. Cost and Lease Rent	224.55
	CURRENT LIABILITIES & PROVISIONS		0.02	Powai	0.00
			4.62	Thane Panchpakhadi	0.02
			373.92	Wadala Truck Terminal (WTT)	1.56
	LEASE PREMIUM				
12,472.70	Bandra - Kurla Complex	13,161.60			370.85
146.09	Addl. Basement area in BKC.	146.09			
8,039.63	Addl. FSI -BKC	8,079.88	2.72	WORKS & STUDIES COMPLETED (Statement-C)	2.66
0.40	Kalyan Complex	0.40			
0.55	Chitalsar Manpada	0.55		WORKS & STUDIES IN PROGRESS	
377.19	Oshiwara District Centre	632.29			
2,374.77	Wadala Truck Terminal	2,374.77	34.94	ADS Oshiwara	19.36
0.02	Thane - Panchpakhadi	0.02	89.61	Bandra - Kurla Complex	109.54
0.03	Nariman Point	0.03			
48.00	Addl. FSI - Outer Area	129.81			
20.17	FSI Premium- Ambernath,Badlapur & Others	20.19	160.81	Grand Memorial of Dr Ambedkar	202.21
2.67	Nilje	2.67	-	Less: Amount Received From GOM	202.21
9.85	BBRS Area	9.85	160.81		
23,492.08		24,558.16	2,899.86	MUTP-II	2,899.57
			864.53	Less: Amount received from World Bank	864.53
			2,035.33		2,035.04
			-	MUTP-III	52.35
	DEPOSITS		-	Less: Amount receive from GOM	52.35
1,192.03	Earnest Money & Security Deposit	1,269.55	-		
0.28	MNP Society	0.28	-		
2.39	Wadala Truck Terminal	2.39	10,286.32	Mumbai Metro Railway	14,044.31
0.57	Wholesale Textile Market	0.57	475.99	Less: Contribution received from GOI - MRTS	475.99
34.29	Maintenance Deposit (for Societies & Others)	33.67	9,810.33		
12.11	M I A L	12.11	3,024.98	Mono Rail Project	249.60
0.38	Less : - Exp on Airport Slum Rehabtn	0.38			
1,241.29		1,318.20	329.37	Wadala Truck Terminal	335.12
			8,024.26	Mass Trans Harbour Link	12,376.50
			45.51	Multimodal Corridor in MMR	-
	DEV. CHARGES & SCRUTINY FEES		16.38	Development of Water Resources - Shai Project	16.38
0.10	Dev. & Scrutiny fee - VAVINA	0.10	1,251.08	Development of Water Resources - Surya Project	1,518.81
38.90	Development Charges - MAIL	38.90	189.29	Less:- Contbn from GOI/GOM for Vasai-Virar WSS	189.29
0.02	Development Charges - VAVINA	0.02	35.47	Less:- Contbn from GOI/GOM for Mira-Bhayander WSS	74.47
84.60	Development Charges - Panvel / Ulhasnagar etc	101.15	112.47	Development of Water Resources - Kalu Project	112.47
29.40	Development Charges - Kalyan 27 Villages	29.40	0.01	Admin Bldg & Training Cntr at Cross Maidan (Home Guard)	4.99
16.30	Development Charges - Bhivandi	20.08	2.27	National Memorial of Late. Balasaheb Thakre	48.29
1.94	Development Charges - Backbay Reclamation	1.94	24,712.60		
-	Development Charges - Vital Project	64.32			
24.01	Infrastructure Charges - Rental Housing	24.01			
124.83	Infrastructure Charges - SRA	125.38			
40.47	Less: Expenses on SRA Works	40.47			
279.62		364.83		CURRENT ASSETS, LOANS & ADVANCES	
				DEPOSITS WITH MCGM for :-	
			0.08	Fixed Deposit & Bank Guarntee	0.08
			0.20	MMRDA Office building	0.20
			0.00	MUTP Project	0.00
			0.06	MCGM for New Residential Bldg	0.06
			0.20	MSEDC Ltd	0.20
			6.50	Deposit with MCGM	0.20
			7.05	Deposit with MRVC for skywalk	-
			26.61	Transfer of Fund (Megacity)	3.06
				Transfer of Fund (MUTP)	0.29
32,880.41	Carried forward	37,210.01	25,274.38	Carried forward	33,202.25

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESIDUAL DEVELOPMENT FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE-A

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022
32,880.41	Brought forward	37,210.01	25,274.38	Brought forward	33,202.25
	M U T P		0.01	DEPOSITS (ASSETS)	
1.72	Payable to MHADA	1.72	0.00	Deposit with Delhi National Consumer Commission	0.01
11.43	SD / EMD / Retention Money	11.43	2.68	DEPOSITS with Consumer Court	0.00
0.23	Other Liability	17.41	0.02	DEPOSITS with Others	3.31
856.65	Payable to Govt. Of Maharashtra (Rly sr charge Ph-2)	856.65	0.27	DEPOSITS with M.T.N.L.	0.02
1.91	Payable to SPPL	1.91	0.27	DEPOSIT with Reliance Energy	0.27
871.93		889.11	20.54	Deposits with Bombay High Court (LTSE Arbitration)	20.54
			4.23	Deposit with MSSC for Monorail	4.23
			0.28	Deposit with High Court for Case W P No. 11728/2017	0.28
			55.82	Security Deposits (MBPT for MTHL)	55.82
			0.00	Super container Line-Monorail	0.00
			0.01	Deposit to Monorail (Station Deposits)	-
			-	Deposit to Various Authorities	27.53
			83.85		112.00
	OTHER LIABILITIES			LOANS AND ADVANCES TO	
648.76	Outstanding Liabilities	1,040.20	0.77	M T D C	0.77
14.35	Payable to MSRDC - Ext MUIP / Flyovers / Skywalks	14.35	120.68	M.C.G.M. for Water Supply Scheme III - A	107.53
16.54	Rent / Service Charges receivd in Adv & Other payables	71.91	90.10	Vasai -Virar M C for Surya Project	86.56
648.49	Encashment of BG	648.49	256.14	KDMC (JNNURM Works)	233.86
5.14	Grant from GOM for Infrastructure development - Raigad	4.75	505.11	M.S.R.D.C.	505.11
2.58	MAIL for Sahar Elevated Road	2.58	140.18	Navi Mumbai M.C	115.26
1,335.85		1,782.28	62.12	Kulgaon Badlapur M. C.	58.15
			2.50	MMR Environment Improvement Soc. (Interest free)	2.50
			2.50	MMR Heritage Conservation Soc. (Interest free)	2.50
			0.00	State Govt. for Megacity RF	0.00
			164.50	TMC	142.71
			41.76	Mira Bhayandar M.C	39.48
			1,386.36		1,294.42
0.01	INTEREST PAYABLE TO MEGACITY	-		INVESTMENTS	
			644.72	Deposits with GoM & PSUs	644.72
			2,093.72	Other Investment	2,341.72
			0.29	Investment In Equity Shares	0.29
			2,738.73		2,986.73
5,065.03	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT	3,192.86	454.56	INTEREST ACCRUED ON DEPOSITS	333.22
				TDS ON INCOME	
			834.94	TDS - Interest (Inv)	859.00
			149.18	TDS - Rent & Others	155.31
			58.03	TDS - Int. on Loan	62.03
			194.18	TDS - on Delayed Interest	196.32
40,153.23	Carried forward	43,074.25	31,174.21	Carried forward	39,201.29

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESIDUAL DEVELOPMENT FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE-A

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES		As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS		As at 31.03.2022
40,153.23	Brought forward		43,074.25	31,174.21	Brought Forward		39,201.29
					INTEREST ACCRUED ON LOANS TO		
				0.81	Mira Bhayandar M.C	0.76	
				10.86	Govt. of Maharashtra for Megacity R.F.	10.86	
				4.83	M.C.G.M. for Water Supply Scheme IIIA	4.30	
				6.00	Navi Mumbai Transport	4.94	
				25.38	M S R D C	25.38	
				0.06	M T D C	0.06	
				6.89	Thane Municipal Corpn	5.99	
				1.01	Kulgoan Badlapur M. C.	0.94	
				12.43	Kalyan Dombivali Municipal Corpn	15.09	
				68.26			68.32
					OTHER RECEIVABLES		
				5.36	Advances to Staff	7.34	
				1,753.79	Advances to contractors for Works (MUIP)	1,043.32	
				25.59	Rent- Office Premises (BKC / WTT & Other)	21.35	
				0.25	Ground Lease Rent-BKC/WTT	0.28	
				21.45	Miscellaneous (Rent, W&W etc.)	90.83	
				0.17	Prepaid Expenses	3.55	
				17.23	Balance with Central Excise Authorities	11.91	
				3.63	Advance to Suppliers & Service Providers	3.82	
				1.94	Receivable from MMOPL (Reim of IE Payment)	5.01	
				0.00	Property Tax WTT	0.00	
				0.07	Property Tax (Spice & Grains Overseas)	0.07	
				0.46	Rent for Temporary use of MMRDA Land	0.46	
				954.46	R/ble from GOM Against Assian Development Bsnk Loan	120.32	
				369.22	R/ble from GOM Against NDB Loan	0.00	
				0.94	Sundry Receivable	86.45	
				4.65	Receivable TDS/ Adv.TDS	4.65	
				3,159.21			1,399.35
					CASH AND BANK BALANCE		
				1,528.29	Cash & Bank Balance	601.93	
				4,223.26	Deposits with Banks	1,803.35	
				5,751.55			2,405.29
40,153.23	TOTAL		43,074.25	40,153.23	TOTAL		43,074.25

Reserve fund is part of Residual Development fund

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESIDUAL DEVELOPMENT FUND
INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH, 2022**

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE	For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME	For the Year ending 31.03.2022
74.56	To Salaries & Allowances (Statement - D)	82.27	524.86	By Interest on Deposits/ Bank Accounts	169.25
6.08	To Staff Welfare Expenses (Statement - D)	6.98	-		
1.55	To Surveys & Studies	3.91	-	By Interest on Loans to :-	
14.75	To Security & Guarding Charges	21.59	3.31	Mira Bhayandar M.C	3.14
188.28	To Administrative Expenses (Statement - D)	188.86	10.14	M.C.G.M.	9.13
285.22			5.65	Vasai -Virar M C	5.41
		303.61	22.62	KDMC	20.49
1.64	To Int. on SRA Deposits	1.45	14.60	TMC	12.88
60.39	To Metro Line-1-Operation & Maint	17.56	4.15	Kulgaon Badlapur M. C.	3.90
			12.09	Navi Mumbai M. C	10.15
81.62	To Monorail - Operation & Maintainance	64.27	72.57		65.11
	To Grants in Aid to		24.16	By Interest on Mobilisation Adv.to Contractors	32.73
37.40	Kulgaon Badlapur Mun Council Outer Area Rd	15.66		By Interest - Miscellaneous	47.86
-	Khopoli Municipal Council-OARDS	4.16	15.25		
2.10	Maharashtra Nature Park Society (MNPS)	2.76	6.85	By Sale of Tenements (Rental Housing)	3.84
19.07	Thane Z P - Development. of Outer Areas	21.36	4.07	By Sale of Tenements to Mahada (Mill Workers)	20.99
2.60	Raigad Z P - Development. of Outer Areas	3.22	1.04	By Sale of Ticket-Monorail	2.66
-	Uma Paradise to Kalu River-KDMC	1.14			
1.25	Nasscom Technology & Leadership	-			
1.45	Uran Mun. Council - Outer Area Rd	1.29			
-	Ambermath Covid-19 Hospital	8.04			
10.08	Karjat Mun. Council - Outer Area Rd	4.89			
1.95	Grant in Aid for MUIP Extended	8.04			
3.81	Bhiwandi- Outer Area Rd Devlp MMR	5.35		By Other Receipts	
4.48	KDMC (F-Cabin bridge to Ambedkar chowk)	3.01	32.86	Ground Lease Rent - BKC/ WTT/ ODC	21.78
1.89	Pen Muncpl Council Outer Area Rds	-	1.36	Rent for Temporary Use of MMRDA Land	2.05
24.99	Thane municipal corp for COVID Hospital,Thane	-	27.43	Rent (Others)	6.80
0.79	UMC for Redev & Ext of R&D Centre	-	0.01	Profit on sale of Assets	-
1.10	Palghar Z.P - Outer Area Rd. devp	0.54	19.54	Miscellaneous Receipts	50.79
112.96			0.01	Dividend	0.02
		79.46	81.20		81.44
1,027.71	To Expenses on Various Projects	1,381.15			
12.14	To Depreciation (Statement - A & C)	79.00			
57.46	To Expenses on Covid Hospital	73.87			
0.00	To Loss on sale of assets	0.01	909.13	By Balance Carried down	1,576.53
1,639.14	TOTAL	2,000.40	1,639.14	TOTAL	2,000.40
909.13	To Balance brought down	1,576.53	5,974.26	By Balance brought forward of previous years	5,065.03
0.94	To Prior period Exp (Others)	304.27	0.01	By Prior period Income (Interest)	5.23
-	To Prior period Exp (Interest)	-	0.83	By Prior period Income (other)	3.39
5,065.03	To Balance carried to the balance sheet	3,192.86			
5,975.10	TOTAL	5,073.65	5,975.10	TOTAL	5,073.65

Reserve fund is part of Residual Development fund

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
Details of Establishment Expenses for the Year Ending on 31st, March 2022

Statement - D
(Amt.in Crs.)

For the Year 2020-21	Particulars		For the Year 2021-22
	SALARIES & ALLOWANCES		
47.77	Pay	44.79	
7.31	Dearness Allowance	11.21	
-	Grade Pay	0.01	
7.91	H.R.A. (House Rent Allowance)	8.21	
0.21	C.L.A. (Compensatory Local Allowance)	0.20	
0.61	Transportation Allowance	0.63	
0.75	Other Allowances	0.69	
1.33	Leave Encashment (Retirement benefit)	4.88	
0.67	Pension Contbn./Leave salary contbn.	0.75	
0.32	Leave Travel Concession	0.52	
5.31	Contribution to Provident Fund	5.30	
0.00	Contbn to contract Staff & Other exps	0.00	
0.00	Employers Contbn to Superanuation (Other)	-	
0.21	Group Gratuity Insurance	2.79	
2.09	Ex Gratia	2.25	
0.07	Uniform to staff	0.04	
-	Salary & Wages (PWD)	-	
-	Children Education Allownces	0.01	
0.00	Stipend to Apprentice	0.00	
74.56			82.27
	STAFF WELFARE EXPENSES		
5.49	Medical Expenses	5.17	
0.46	Canteen Facilities to Staff	1.74	
0.04	Training & Recruitment Expenses	0.00	
0.09	Staff Welfare Expenses	0.07	
6.08			6.98
	ADMINISTRATIVE EXPENSES		
	OTHER EXPENSES		
3.91	Advertisement & Publicity	2.92	
0.00	Allowance to Committee Members	0.00	
0.07	Audit Fees	0.09	
0.40	Books & Periodicals	0.21	
4.52	Conveyance & Vehicle hiring Expenses	3.99	
10.26	Electricity Charges	18.10	
12.15	Legal / Professional Charges	11.19	
0.20	Honorarium charges	0.08	
0.31	Meeting & Entertainment Expenses	0.15	
0.52	Misc. Expenses	0.16	
0.03	Postage & Courier Charges	0.03	
0.84	Printing & Stationery	1.08	
22.25	Rent,Rates & Taxes	14.36	
1.45	Telephone Expenses	1.23	
0.17	Travelling Expenses	0.28	
0.01	Travelling Expenses (Foreign Tour)	0.00	
1.02	Exps on Bhoomipoojan/ Inaugration	0.49	
4.34	Salary - Outsourcing Manpower Supply	3.77	
0.01	Interest / Penalty Expenses	0.16	
-	Bank Charges	0.32	
	REPAIRS & MAINTENANCE		
2.82	Assets	2.73	
15.58	Office building + Insurance	12.61	
106.76	BKC, WTT , ODC, EEH, WEH	114.12	
	Sky Walk		
	Flyovers		
	STAFF CAR EXPENSES		
0.41	Fuel	0.57	
0.05	Insurance	0.05	
0.22	Repairs & Maintenance	0.19	
188.28			188.86

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY

STATEMENT OF ASSETS AND DEPRECIATION CHARGES AS ON 31ST MARCH, 2022

Statement - A
(Amt. in Crs.)

Sr. No.	Particulars	Depreciated Value as on 01.04.21	Additions during the year 2021-22	Deletions during the year 2021-22	Total as on 31.03.2022	Depreciation for prior period	Depreciation for the year 2021-22	Depreciated Value as on 31.03.2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	MMRDA Office Building	3.39	0.81	-	4.20	-	0.14	4.06
2	MMRDA NEW Office Building	74.41	1.14	-	75.55	-	1.62	73.93
3	MMRDA Residential Building	15.43	-	-	15.43	-	0.37	15.06
4	Food Court Building - BKC	8.56	-	-	8.56	-	0.19	8.38
5	MMRDA Training Centre	9.99	-	-	9.99	-	0.23	9.76
6	Building (Staff Quarters)	1.34	-	-	1.34	-	0.04	1.30
7	Vehicles	0.86	-	-	0.86	-	0.23	0.63
8	Furniture, Fixtures & Fitting	6.91	0.26	-	7.17	-	1.34	5.83
9	Office Equipments	14.33	1.09	0.01	15.41	-	3.09	12.31
10	Computers & Other Peripherals	4.60	5.76	0.01	10.35	0.97	1.74	7.63
11	Computers & Other Peripherals (LAN- New Bldgs)	0.20	-	-	0.20	-	-	0.20
12	E Buses	10.43	-	-	10.43	-	3.10	7.33
13	Monorail - Civil Guideway Structure, Stations)	-	1,327.08	-	1,327.08	-	11.29	1,315.79
14	Monorail - Land Acquisition	-	0.16	-	0.16	-	-	0.16
15	Monorail - Plant And Machinery	-	794.35	-	794.35	-	34.91	759.43
16	Monorail - Rolling Stock	-	481.27	-	481.27	-	20.64	460.63
	TOTAL	150.45	2,611.91	0.02	2,762.35	0.97	78.93	2,682.44

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY

STATEMENT OF CAPITAL WORK IN PROGRESS AS ON 31st MARCH, 2022

Statement- B
(Amt. in Crs.)

Sr. No.	Particulars	Opening Value as on 01.04.2021	Additions during the year 2021-22	Deletions during the year 2021-22	Total as on 31.03.2022	Depreciation for the Year 2021-22	Closing Value as on 31.3.2022
1	2	3	4	5	6	7	8
1	MMRDA office Building- Chitalsar Manpada (WIP)	0.02	-	-	0.02	-	0.02
2	Metro Staff Qtrs at Mandale & Malvani-WIP	0.85	10.71	-	11.56	-	11.56
3	Comp & Peripheral (Busin Process Automation - CWIP)	0.17	-	-	0.17	-	0.17
	TOTAL	1.04	10.71	-	11.75	-	11.75

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY

STATEMENT OF WORKS & STUDIES COMPLETED AND DEPRECIATION CHARGES AS ON 31ST MARCH, 2022

Statement - C
(Amt. in Crs.)

Sr. No.	Particulars	Gross Block as on 01.04.2021	Additions during the year	Deletion during the year	Gross Block as on 31.03.2022	Depreciation for the year (21-22)	Deduction/ Adjustments	Total Depreciation as on 31.03.2022	Net Block as on 31.03.2021	Net Block as on 31.03.2022
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	9 (7-8)		11 (6-9)
1	Pumping Station & Water distribution System	1.29	-	-	1.29	-	-	-	1.29	1.29
2	Maharashtra Nature Park Society(MNPS)	1.43	-	-	1.43	0.07	-	0.07	1.43	1.36
	TOTAL	2.72	-	-	2.72	0.07	-	0.07	2.72	2.66

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESERVE FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE-A

1,00,00,000

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES		As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS		As at 31.03.2022
215.09	CORPUS FUND		215.09		CURRENT ASSETS		
	INTEREST ON CORPUS FUND (CONTRIBUTION)				LOANS AND ADVANCES		
620.27	Balance as per last Year	632.00			Navi Mumbai Mun. Transport Undertaking		-
11.74	Add: Interest for the Year	8.00					
632.00			640.00				
955.99	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT		1,008.21	190.44	Transfer of Fund (RD)		677.99
					INTEREST ACCRUED ON LOANS TO :		
					Navi Mumbai Mun. Transport Udtkg		-
				20.24	TDS ON INTEREST		26.24
				47.97	INTEREST ACCRUED ON BANK DEPOSITS		31.58
				0.15	CASH AND BANK BALANCE		
				1,544.28	Bank Balance	8.63	
				1,544.43	Deposits with Banks	1,118.87	1,127.50
1,803.09	TOTAL		1,863.31	1,803.09	TOTAL		1,863.31

Reserve fund is part of Residual Development fund

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
RESERVE FUND
INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH, 2022

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE		For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME		For the Year ending 31.03.2022
3,540.00	To Bank Charges		-	67.84	By Interest on Deposits		52.43
67.85	To Balance carried down		52.43	0.01	By Interest on Loans to :- Navi Mumbai Mun. Transport Udtkg		-
67.85	TOTAL		52.43	67.85	TOTAL		52.43
	To Prior Period Expenses		0.21	888.14	By Balance brought down of last Year		955.99
955.99	To Balance Carried to Balance Sheet		1,008.21	67.85	By Balance brought down		52.43
955.99	TOTAL		1,008.42	955.99	TOTAL		1,008.42

Reserve fund is part of Residual Development fund

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
REVOLVING FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE-A

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022
3.50	CONTRIBUTION State Govt. u/s. 18 (1) (b)	3.50	1.20	LAND & DEVELOPMENT COST BANDRA-KURLA COMPLEX : Development of Land in "G" Block	1.20
1.21	LEASE PREMIUM Panchpakhandi -Thane	1.21	0.46	THANE PANCHPAKHADI Cost of Land	0.46
			0.34	Development cost	0.34
			1.99		1.99
70.82	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT	73.57	1.21	CURRENT ASSETS Interest Accrued on Deposits	1.06
			0.26	TDS ON INTEREST	0.48
			0.03	CASH & BANK BALANCES : Bank Balance	0.63
			72.04	Deposits with Banks	74.10
			72.07		74.73
75.53	TOTAL	78.27	75.53	TOTAL	78.27

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
REVOLVING FUND
INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH, 2022

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE	For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME	For the Year ending 31.03.2022
0.00	To Bank Charges	-	3.70	By Interest on Deposits/Bank Accounts	2.74
3.70	To Balance carried down	2.74			
3.70	TOTAL	2.74	3.70	TOTAL	-
70.82	To Balance Carried to Balance Sheet	73.57	67.12	By Balance brought down of last Year	70.82
			3.70	By Balance brought down	2.74
70.82	TOTAL	73.57	70.82	TOTAL	-

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
M. M. R. D. FUND
Comparison of Revised Budget Estimates with Accounts for the Year ending 31 March, 2022

Part-I

(Amt in Crs.)

Sr. No.	Receipt	Budget Estimates 2021-22	Revised Estimates 2021-22	As per Accounts 2021-22	Excess/Short
1	2	3	4	5	6
1	Lease Premium	820.65	1,698.28	1,066.08	(632.20)
2	Development Charges	13.10	1.86	109.44	107.58
3	Subdebt Loan from Govt. of Maharashtra for Metro Project	360.00	623.93	209.82	(414.11)
4	Secured Loans from Interenational Institutions- Metro(ADB/NDB)	3,100.00	1,015.30	558.00	(457.30)
5	Secured Loans from Interenational Institutions-MTHL(JICA)	2,380.25	4,083.00	2,334.00	(1,749.00)
6	Infrastructure Charges- Rental Housing	51.25	21.11	-	(21.11)
7	Repayment of Loans	95.75	95.35	91.93	(3.42)
8	Security Deposits/Earnest Money Deposits	250.00	250.00	1,119.86	869.86
9	S R A Deposits	1.00	1.00	0.62	(0.38)
10	Contribution from GOI for Vasai-Virar & Mira Bhayander M.C. For Water supply - Surya Project	50.00	0.00	39.00	39.00
	Grant in aid for Babasaheb Ambedkar	-	0.00	228.72	228.72
11	Urbun Transport Fund	500.00	-	-	-
12	Interest on Deposits(Including int. on Gen-Reserve Fund)	290.00	290.00	171.99	(118.01)
13	Interest on Loans	68.50	68.50	65.11	(3.39)
14	Ground Lease Rent & Compensation of Offices building	60.55	56.95	30.81	(26.14)
15	Advertisement Rights - skywalk/ Bus-Q Sheltar	1.00	1.96	-	(1.96)
16	Miscellaneous Receipts	1,067.05	454.84	162.73	(292.11)
17	Sale of tickets-Monorail	29.25	9.82	2.66	(7.16)
18	Income form MMMOPL-M 3	239.00	0.10	-	(0.10)
19	Sale of TDR	456.40	-	-	-
	TOTAL	9,833.75	8,672.00	6,190.77	(2,481.23)

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
M. M. R. D. FUND

Comparison of Revised Budget Estimates with Accounts for the Year ending 31 March, 2022

Part-II **(Amt in Crs.)**

Sr. No.	Expenditure	Budget Estimates 2021-22	Revised Estimates 2021-22	As per Accounts 2021-22	Excess/Short
1	2	3	4	5	6
1	Administrative Expenditure (Details in Part III)	526.05	488.36	619.26	130.90
2	Capital Expenditure (Details in Part III)	57.45	86.25	16.05	(70.20)
3	Appropriation to Development A/c	11,671.20	13,552.81	10,425.04	(3,127.77)
4	M U T P-I & II	300.00	25.00		(25.00)
5	Other Appropriations (Loan Disbursement)	140.45	85.05	-	(85.05)
6	SD/EMD Refund & Other	273.20	350.55	361.04	10.49
	TOTAL	12,968.35	14,588.02	11,421.39	(3,166.63)

DETAILS OF EXPENDITURE UNDER MAIN HEADS OF ACCOUNTS

Part-III **(Amt in Crs.)**

Sr. No.	Expenditure	Budget Estimates 2021-22	Revised Estimates 2021-22	As per Accounts 2021-22	Excess/Short
	<u>REVENUE EXPENDITURE</u>				
1	Salaries & Allownces	83.60	77.45	82.27	4.82
2	Staff Welfare & Medical Expenses	23.15	21.90	6.98	(14.92)
3	Survey & Studies	34.90	27.97	3.91	(24.06)
4	Security/Guarding charges	28.00	25.00	21.59	(3.41)
5	Grant in Aid	140.45	85.05	79.46	(5.59)
6	Other Administrative Exp	194.50	229.89	188.86	(41.03)
7	Intt on loan from Megacity	2.10	2.10	0.01	(2.09)
8	Intrest on SRA Deposit	1.20	1.00	1.45	0.45
9	Depreciation & Others	18.15	18.00	234.73	216.73
	TOTAL	526.05	488.36	619.26	130.90
	<u>CAPITAL EXPENDITURE</u>				
1	Office Assets	51.25	79.75	9.05	(70.70)
2	Advances to Staff	6.20	6.50	7.00	0.50
	TOTAL	57.45	86.25	16.05	(70.20)

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
STATEMENT OF SOURCES AND APPLICATION OF FUNDS DURING THE YEAR 2021-22

ANNEXURE - C
(Amt. in Crs.)

Sr. No.	SOURCES OF FUNDS	Amount	Sr. No.	APPLICATION OF FUNDS	Amount
1	Opening Balances : Cash and Banks	5,823.63	1	Repayment of Loan & interest on loan to Megacity	0.48
2	Lease Premium Received BKC Others	729.14 336.94	2	Refund of Deposits & Others Refund of Advances to Contractors & Staff Refund of Security & Earnest Money Deposits & Others	575.61 437.56
3	Secured Loans Loan from ADB for Metro Project Loan from NDB for Metro Project Loan from JICA for MTHL Project Loan from GOM for Metro Project (Secondry Loan)	1,319.45 441.92 2,334.04 209.82	3	Investment Equity Shares of MMMOCL	296.00
4	Deposits & Others Advances to Contractors & Staff Security Deposits & Earnest Money Deposits & others Maintenance Deposit (for soc. & others)	1,191.10 337.72	4	Purchase of Fixed Assets	45.15
5	Development / Infrastructure Charges Rental Housing Vital Project Panvel, Ulhasnagar & Others SRA Bhiwandi Bandra Kurla Complex Oshiware	60.14 20.73 0.55 3.78 3.98 20.81	5	Expenses on Projects / Schemes Bandra Kurla Complex Wadala Truck Terminal & Lease Rent MUTP ODC MUIP Development of road Outer Area Mono Rail Mumbai Metro Rail Mass Trans Harbour Link Development of water resource Rental Housing Home Guard Bldg (Adm Bldg & Traing Centre-Cross Maidan) Multimodel Corridor in MMR Air Port Slum Rbhbn Project SRA MMMOPL, MUIDCL & MUIFTCL (Share Capital) National Memorial of Late Balasaheb Thakre Grand Memorail of Dr. Ambedkar	33.67 5.94 52.35 7.22 1,310.17 68.54 3,451.67 3,998.41 235.35 - - - 40.61 59.03
6	Contributions / Grants Contribution from GOI for Mira Bhynder WSS Contributions from State Govt For Grand Memorial Dr. Babasaheb Ambedkar Contributions from GOI for E Buses	39.00 228.72 52.35	6	Expenses Administrative Exp. Security & guarding charges Surveys & studies	632.55 20.61 3.26
7	Refund of loan by MCGM for Water Supply III A Vasai Virar KDMC KBMC Mira Bhyander TMC Navi Mumbai Municipal Corp	13.15 3.53 22.28 3.97 2.28 21.79 24.93	7	Contributions / Grants Grant in Aid to various Agencies	79.46
8	Interest on loan to Navi Mum. Transport Corp / Transport Mira Bhynder M.C MCGM for water supply III A TMC KDMC Vasai - Virar M.C KBMC	10.09 3.19 8.69 12.40 17.83 4.87 3.97	8	Closing Balances: Cash and Banks	2,480.02
9	Rent Rent - Others, Office Premises Bldg Ground Lease Rent - BKC/WTT Rent for temporary use of land	10.95 32.84 46.15			
10	Interest & Other Income Interest on deposit Interest on mobilisation advance & Miscellaneous Interest	257.10 63.65			
11	Sale of Ticket - Monorail & E Buses	2.66			
12	Sale of Tenements (Rental Hsg) & Mahada (Mill Workers)	24.82			
13	Miscellaneous Receipts	70.10			
14	Transfer of Funds Megacity	23.55			
	TOTAL	13,838.65		TOTAL	13,838.65

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MUMBAI URBAN DEVELOPMENT PROJECT (MUDP) - REVOLVING FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES		As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS		As at 31.03.2022
78.32	CONTRIBUTIONS FROM				LOANS TO MUNICIPAL CORPORATIONS		
60.10	CIDCO	78.32		40.20	Ambermath	37.03	
69.44	KALYAN DOMBIVALI M.C.	60.10		47.11	Bhiwandi - Nizampur	38.05	
70.76	MCGM	69.44		0.06	Kulgaon - Badlapur	0.03	
23.74	MHADA	70.76		66.84	Mira - Bhayander	59.84	
	TMC	23.74		47.82	Ulhasnagar	47.82	
302.36			302.36	1,188.56	MSRDC(Samruddhi Corridor)	1,188.56	1,371.33
				1,390.59			
					INTEREST ACCRUED ON LOANS TO MUNICIPAL CORPORATIONS		
1,391.47	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT		1,419.12	0.70	Ambermath	0.65	
				8.22	Bhiwandi - Nizampur	5.70	
				0.00	Kulgaon - Badlapur	0.00	
				1.56	Mira - Bhayander	1.41	
				1.06	Ulhasnagar	5.13	
				11.55			12.89
				1.35	INTEREST ACCRUED ON DEPOSITS		1.65
				-			
				14.17	TDS ON INVESTMENT		14.35
				0.00	TDS ON INTEREST ON LOAN		0.00
					BANK BALANCES		
				0.70	Bank Balance	215.73	
				275.47	Deposits with Banks	105.54	
				276.17			321.27
1,693.83	TOTAL		1,721.48	1,693.83	TOTAL		1,721.48

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MUMBAI URBAN DEVELOPMENT PROJECT (MUDP) - REVOLVING FUND
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH , 2022

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE		For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME		For the Year ending 31.03.2022
0.00	To Bank Charges		-	13.78	By Interest on Deposits		12.80
					By Interest on Loans to Municipal Corporations		
				2.92	Ambermath	2.70	
				2.79	Bhivandi - Nizampur	2.14	
				0.01	Kulgaon - Badlapur	0.00	
				6.53	Mira Bhayander	5.94	
				4.42	Ulhasnagar	4.07	
				16.66			14.85
				-	By Penal/Delayed Interest		0.00
30.44	TOTAL		27.65	30.44	TOTAL		27.65
				1,361.03	By Balance brought forward of previous years		1,391.47
1,391.47	To Balance carried to the balance sheet		1,419.12	30.44	By Balance Brought Down		27.65
1,391.47	TOTAL		1,419.12	1,391.47	TOTAL		1,419.12

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
M U D P REVOLVING FUND
Comparison of Revised Budget Estimates with Accounts for the Year ending 31st March, 2022

(Amt in Crs.)

Sr. No.	Particulars	Budget Estimates 2021-22	Revised Estimates 2021-22	As per Accounts 2021-22	Excess/Short
1	2	3	4	5	6
1	Receipt	214.95	42.15	46.91	4.76
2	Expenditure	10.00	-	-	-

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
M.U.D.P. REVOLVING FUND.
STATEMENT OF SOURCES AND APPLICATION OF FUNDS DURING THE YEAR 2021-22

ANNEXURE-D
(Amt. in Crs.)

Sr.No.	SOURCES OF FUNDS	Amount	Sr.No.	APPLICATION OF FUNDS	Amount
1	Opening Balances :		1	Closing Balances:	
	a) Bank	0.70		a) Bank	215.73
	b) Investments	275.47		b) Investments	105.54
		276.17			321.27
2	Loan Refunded by the Municipal Corpn/Councils				
	a) AMBERNATH	3.17			
	b) BHIWANDI	9.06			
	c) KULGAON- BADLAPUR	0.04			
	d) MIRA BHAYANDER	7.00			
		19.26			
3	Interest on Loans				
	a) AMBERNATH	2.76			
	b) KULGAON- BADLAPUR	0.01			
	c) MIRA BHAYANDER	6.09			
	d) BHIWANDI NIZAMPUR	4.66			
		13.52			
4	Interest on Investment				
		12.32			
	TOTAL	321.27		TOTAL	321.27

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MEGA CITY SCHEME - REVOLVING FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2022**

ANNEXURE - E

(Amt. in Crs.)

As at 31.03.2021	LIABILITIES	As at 31.03.2022	As at 31.03.2021	ASSETS	As at 31.03.2022
	CONTRIBUTION FROM:			LOANS TO	
439.62	Govt. of India	439.62	209.28	Mira Bhayander M. C.	194.22
460.29	Govt. of Maharashtra	460.29	32.61	Bhiwandi Nizampur M C	31.27
899.91		899.91	0.69	CIDCO	-
	Less: Grant In Aid To:		0.46	MMRDA	-
3.09	B E S T	3.09	46.27	Kulgaon -Badlapur M. C.	41.10
17.58	C I D C O	17.58	289.32		266.59
3.56	Kalyan Dombivali M.C.	3.56			
10.11	M C G M	10.11			
8.39	Navi Mumbai M C	8.39			
15.58	Thane M C	15.58			
841.61		841.61		INTEREST ACCRUED ON LOANS TO	
	GRANT IN AID FROM			3.27 Mira Bhayander M. C.	4.43
1.14	Govt. of India	1.14		0.01 CIDCO	-
0.81	Govt. of Maharashtra	0.81		- MCGM	-
1.95		1.95		- Thane M.C.	-
				4.91 Bhiwandi Nizampur M C	5.88
				0.81 Kulgaon -Badlapur M. C.	0.72
				0.01 MMRDA	-
				9.01	11.03
26.61	Transfer of Fund (R.D)	3.06		66.60 TDS ON INTEREST (INVESTMENT)	73.73
				0.21 TDS ON INTEREST (LOANS)	0.21
2,205.35	INCOME AND EXPENDITURE ACCOUNT	2,339.74		70.58 INTEREST ACCRUED ON DEPOSITS	48.13
				BANK BALANCE :	
				1.06 Bank Balance	1,189.19
				2,638.73 Deposit with Banks	1,597.47
				2,639.79	2,786.66
3,075.51	TOTAL	3,186.35	3,075.51	TOTAL	3,186.35

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MEGA CITY SCHEME - REVOLVING FUND
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31ST MARCH, 2022

ANNEXURE - E

(Amt. in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE	For the Year ending 31.03.2022	For the Year ending 31.03.2021	INCOME	For the Year ending 31.03.2022
			146.80	By Interest on Deposits	114.31
			14.91	By Interest on Loan to :-	
			2.72	Mira Bhayander M.C	19.39
			0.06	Bhivandi-Nizampur M.C	2.44
			0.02	CIDCO	0.02
			0.53	MCGM	
			3.41	MMRDA	0.01
			0.13	Kulgaon - Badlapur M. C.	3.06
			21.78	Thane M.C.	-
			0.21	By Penal/Delayed Interest on Loan	24.93
168.79	To Balance carried down	139.41			0.17
168.79	TOTAL	139.41	168.79	TOTAL	139.41
-	To Prior Period Exp	5.02	2,036.56	By Balance brought forward of previous years	2,205.35
2205	To Balance carried to the balance sheet	2,339.74	168.79	By Balance Brought Down	139.41
2,205.35	TOTAL	2,344.76	2,205.35	TOTAL	2,344.76

Mumbai
26.08.2022

Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

S.V.R. Srinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MEGACITY SCHEME REVOLVING FUND
Comparison of Revised Budget Estimates with Accounts for the Year ending 31st March, 2022

(Amt in Crs.)

Sr. No.	Particulars	Budget Estimates 2021-22	Revised Estimates 2021-22	As per Accounts 2021-22	Excess/Short
1	2	3	4	5	6
1	Receipt	52.68	48.30	157.11	108.81
2	Expenditure	62.92	30.00	-	(30.00)

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
MEGA CITY SCHEME - REVOLVING FUND
STATEMENT OF SOURCES AND APPLICATION OF FUNDS DURING THE YEAR 2021-22

ANNEXURE-E

(Amt. in Crs.)

Sr.No.	SOURCES OF FUNDS	Amount	Sr.No.	APPLICATION OF FUNDS	Amount
1	Opening Balances :		1	Transfer of Fund - R.D.	23.55
	a) Bank	1.06			
	b) Investments	2,638.73			
		2,639.79			
2	Loans Repaid by Muncipal Corpn/Council		2	Closing Balances:	
	a) CIDCO	0.69		a) Bank	1,189.19
	d) BHIWANDI-NIZAMPUR	1.34		b) Investments	1,597.47
	e) Mira Bhayander	15.06			
	f) Kulgaon Badlapur	5.17			
	g) MMRDA	0.46			
		22.73			2,786.66
3	Interest on Term Deposits				
		124.60			
4	Interest received on Loans to :-				
	a) CIDCO	0.02			
	d) MMRDA	0.02			
	e) Kulgaon-Badlapur	3.15			
	f) Bhiwandi Nizampur	1.48			
	g) Mira Bhayander	18.24			
		22.92			
5	Interest on Delayed Payments				
		0.17			
	TOTAL			TOTAL	2,810.21
		2,810.21			2,810.21

**MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
EMPLOYEES CONTRIBUTORY PROVIDENT FUND
BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH 2022**

(Amt in Crs.)

AS AT 31.03.2021	LIABILITIES	AS AT 31.03.2022	AS AT 31.03.2021	ASSETS	AS AT 31.03.2022
36.55	<u>Employees Subscription Account</u> (Schedule B)	41.66	81.50	<u>Investments</u> (Schedule A)	93.49
40.64	<u>Employers Contribution Account</u> (Schedule C)	47.40		<u>Current Assets</u>	
			1.97	Interest Accrued on Investment (Schedule A)	2.09
6.78	Income & Expenditure Account	6.74		Tax Deducted at Source (TDS)	0.00
				TDS(AY2013-14)	0.00
0.00	MMRD Fund	0.00		TDS(AY2014-15)	0.02
			0.03	TDS(AY2015-16)	0.00
				<u>Cash & Bank Balances</u>	
				Bank Balance - Bank of Maharashtra	0.15
			0.47	- State Bank of India	0.04
83.97		95.81	83.97		95.81

Mumbai
26.08.2022

Sd/-
Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

Sd/-
S.VR Shrinivas
Metropolitan Commissioner

MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
EMPLOYEES CONTRIBUTORY PROVIDENT FUND
INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31.03.2022

(Amt in Crs.)

For the Year ending 31.03.2021	EXPENDITURE	For the Year ending 31.03.2021	For the Year ending 31.03.2022	INCOME	For the Year ending 31.03.2022
2.33	To Interest on Employees Subscription	2.63	5.14	By Interest on Investment (Schedule A)	5.43
2.63	To Interest on Employers Contribution	2.90			
0.00	To Bank Charges	0.00	0.08	By Interest on Saving Bank Account	0.05
0.27	To Balance carried down	-	-	By Balance carried down	0.04
5.22		5.53	5.22		5.53
-	To Balance b/d	0.04	6.52	By Balance bought forward of previous years	6.78
			0.27	By Balance b/d	-
			-	By Prior Period Interest (Subscription)	0.00
6.78	To balance carried to the balance sheet	6.74	-	By Prior Period Interest (Contribution)	0.01
6.78		6.79	6.78		6.79

Mumbai
26.08.2022

Sd/-
Dr. Ankush Nawale
Financial Adviser

Sd/-
S.VR Shrinivas
Metropolitan Commissioner

SCHEDULE A

		INVESTMENT	Int. Recd	Int. Accrued	Int. Accrued	Interest for
		UPTO	during	upto	upto	2021-2022
Sr. No.	Institutions	31.03.2022	the year	31.03.2021	31.03.2022	(2-3+4)
			2021-22	(Less)	(Add)	
		1	2	3	4	5
1	Central Govt. Securities	27.15	2.24	0.53	0.51	2.22
2	State Govt. Securities	1.26	0.35	0.12	0.01	0.24
3	S. D. S. with SBI	1.77	0.13	0.04	0.04	0.13
4	MHPVC	0.20	0.02	0.01	0.01	0.02
	Term Deposits with :	-	-	-	-	
5	Canara Bank	5.48	0.63	0.31	0.21	0.53
6	Punjab National bank	-	1.05	0.67	-	0.38
7	Indian Overseas Bank	39.01	-	-	0.61	0.61
8	Syndicate Bank	-	0.34	0.25	-	0.09
9	IDBI Bank	2.99	-	-	0.02	0.02
10	Union Ban Of India	15.63	0.55	0.04	0.69	1.21
	Total	93.49	5.31	1.97	2.09	5.43

SCHEDULE B

Employees Subscription A/C

Opening Balance		36.55	
Add: Employees Subscription		5.50	
Total		42.06	(A)
Add:			
Recovery of advance		0.08	
Employees Subscription - NCPF A/C		1.02	
Interest on Subscription		2.63	
Total		3.73	(B)
Less:			
Claims Settled:- Sub (Repaid on cess)	2.87		
Interest on Sub (Interest paid on cess)	0.16	3.03	
Advances		-	
Withdrawals		1.10	
Total		4.13	(C)
Employees Subscription account		41.66	(A+B-C)

SCHEDULE C

(Amt. in Crs.)

Employers Contribution A/C.

Opening Balance		40.64	
Employers Contribution A/c		5.62	
Total		46.26	(A)
Add:			
Interest on Contribution		2.90	
Total		2.90	(B)
Less:			
Claims Settled: Cont (Repaid on cess)	1.32		
Interest on Cont (Interest paid on cess)	0.09	1.40	
Withdrawals		0.34	
Total		1.75	(C)
Employers Contribution Account		47.40	(A+B-C)

Statement - E

SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES AND NOTES ON ACCOUNTS FOR THE YEAR ENDED 31ST MARCH, 2022

1. SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES

a) Basis of Accounting

The Financial Statements are prepared under the historical cost on the basis of a going concern, generally on an accrual basis except delayed payment charges on loans, deposits, lease/additional lease premium etc., which are accounted on cash basis.

b) Fixed Assets & Depreciation

- I. The Fixed Assets are stated at cost less depreciation.
- II. Depreciation is provided on Straight Line Method (SLM) as per The Mumbai Metropolitan Region Development Authority (Financial) Regulations, 1976. In the case of assets that are not specified in the said Regulations, depreciation is provided on the basis of estimated life of the asset. Depreciation is provided for the entire year in the year of purchase and no depreciation is provided in the year of sale.
- III. Depreciation on computer and peripherals is provided on SLM method without retaining any salvage value

c) Project Expenditure

- I Expenditure incurred on projects undertaken by the Authority is charged off to the Income and Expenditure Account as revenue expenditure where the Authority is not creating any asset for its own use and is handed over to the concerned authority.
- II Expenditure incurred on projects undertaken by the Authority where the Authority is creating assets of its own use are treated as Work in progress till such time these projects are substantially completed and on completion thereof, such expenditure is capitalized.

d) Retirement Benefits

- I. Employer's Contribution to Provident fund is charged to Income and Expenditure account.
- II. Gratuity liability is paid as per Group Gratuity scheme of Life Insurance Corporation of India and charged to Income and Expenditure account.
- III. The amount of Leave Salary & Pension Contribution for deputation employees is accounted on cash basis as the rates prevailing during the period of deputation is not forwarded by parent department to the authority

e) Foreign Currency Transaction

- I. Foreign Exchange transactions are accounted at exchange rate prevailing on the date of transaction resulted exchange differences arising on payment or conversion of liabilities are recognized as Project Expenditure in the year which they arise.
- II. At the year end all foreign currency assets and liabilities are recorded at exchange rate prevailing on that date. All such exchange rate difference on account of such conversion is recognized as expenditure on project.

2. NOTES ON ACCOUNTS

- I. Surplus with the Authority had been partly invested in Short Term Deposit with the Public Sector Undertakings and with the Govt. of Maharashtra to the extent of ₹ 644.72 crores (Previous Year ₹ 644.72 Crores). The invested Deposits has not been received back since due date from the Government and the Public Sector Undertakings. Further the interest for the current year amounting to ₹ 68.55Crores (Previous Year ₹ 68.55 Crores) has not been accounted for in case of the following deposits.

(₹ in Crore)

Sr. No.	Name	Deposit Amount	Interest not accounted
1	Maharashtra Co. Op. Cotton Growers Marketing Federation Ltd.	335.00	40.03
2	MKVDC	180.00	18.00
3	MSFC	40.00	5.14
4	Government of Maharashtra (SPPL)	89.72	5.38
	Total	644.72	68.55

- II. Interest on loan amounting to ₹ 0.07 Crore (Previous Year ₹ 0.07 Crs) has not been provided in the accounts in case of the MTDC since they have neither paid the interest nor the Principal amount of the loan as per the repayment schedule from inception.
- III. The Authority has transferred the land admeasuring 55,451 sq. mtr. to Thane Municipal Corporation for Rehabilitation of Project affected Persons (PAP's) and has raised a demand of ₹ 12.55 crores towards the cost of land as per the valuation done by the department of Town Planning, which was not accepted by TMC. In exchange of the same the Authority has demanded the TDR equivalent to transferred area. The process of sanctioning TDR is not finalized yet and hence ownership of the land was not transferred to TMC. However, as the issue is still to be finalized, the same has not been accounted for.
- IV. Deposits have been paid to various Government entities and agencies viz. BMC, PWD, MSRDC, DMRC, CWPRS etc. for carrying out various projects and capital works at various places, which are shown under Works and Studies in Progress, current assets, loans and advances respectively. During the year an amount of ₹ 1130.02 crores have been incurred (Previous Year ₹ 1,866.70 Crores) and has been transferred and debited to the respective projects. The expenses have been booked by the Authority based on the statements/information received from the above agencies.
- V. An amount of ₹ 27.62 Crores (net) contribution was received under Section 18(1)(a) of the MMRDA Act, 1974 up to 1993-94 for carrying out development activities in Mumbai Metropolitan Region (MMR). Out of these contribution/grants, an amount of ₹ 19.85 Crores had been spent on various infrastructure activities in MMR undertaken by the CIDCO, Thane Z. P., Raigad Z. P. and other institutions. Asset created out of these grants belongs to the implementing agencies. Hence to that extent, grant amount has been deducted and net contribution has been shown in Annual Accounts.

- VI. An amount of ₹ 1.16 crore is receivable since financial year 2002-03 from MELTRON Limited against rent since long time. This company has become sick. However, the Authority is pursuing the matter.
- VII. Worli-Bandra Link Project was entrusted to M/s. IL&FS under privatization policy on BOT.As per the Government decision this project was foreclosed and transferred to the MSRDC. IL&FS has claimed ₹ 2.11 crore being the cost incurred by them on the project till foreclosure which has been forwarded to MSRDC. The amount has been adjusted while granting the loan. MSRDC has requested not to deduct the same since this issue had already been settled by MSRDC; hence the same has been shown as liability under amount payable to MSRDC since financial year 2007-08.
- VIII. The authority has recovered ₹ 9.73 crores from MSRDC as outstanding interest on various amounts due from MSRDC and ₹ 2.48 crores as penal interest on loan. The amount has been adjusted while granting the loan. MSRDC has requested not to deduct the same since this issue had already been settled by MSRDC; hence the same has been shown as liability under amount payable to MSRDC since financial year 2007-08.
- IX. Government of Maharashtra has transferred total land measuring 474.85 ha to MMRDA for development out of which 15.58 ha of land is un-reclaimed land and 5.04 ha land is encroached land and 4.12 ha of land is brought under the Slum Rehabilitation Scheme SRA.
- X. The authority has constructed tenements for rehabilitation and resettlement (R&R) for the project effected person. The total numbers of tenements constructed up to 31st March, 2022 were 68,574 out of which 63,605 tenements have been allotted to Project Affected Persons (PAP's), reserved for projects & for other 2,285 and balance 2,684 are lying with the Authority.
- XI. During the year expenditure incurred on various projects (including MUTP) of ₹ 1,381.15 crore net of contribution received (Previous year ₹ 1,027.71 crore net of contribution received) are charged to Income and Expenditure Account as in these cases the Authority is not the owner of the assets created.

Details of Project Expenditure charged to Income and Expenditure Account during the financial year 2021-2022

Sr. No.	Particulars	Project Expenditure incurred upto 31.03.21	Contribution received from GOI/GOM/MAIL upto 31.03.21	Net Balance as on 01.04.21	Expense incurred during the year 2021-22	Contribution received from GOI/GOM/MAIL received during fin. Year 2021-22	Net expenditure during the year charged to Income and Exp. Account	Cumulative Balance as on 31.03.22 (net of contibution)
I	Exp. On MUIP							
	MUIP Bridges (Eastern Freeway)	1,065.62	-	1,065.62	-	-	-	1,065.62
	MUIP Bridges (Sahar Elevated Road)	132.25	-	132.25	-	-	-	132.25
	MUIP BRTS	0.53	-	0.53	-	-	-	0.53
	MUIP Development of Sports Complex (Dharavi)	25.74	-	25.74	-	-	-	25.74
	MUIP Extended	4,062.34	-	4,062.34	743.74	-	743.74	4,806.07
	MUIP Extended Flyovers (against deposit to MSRDC)	464.75	-	464.75	-	-	-	464.75
	MUIP Flyovers (against deposit to MSRDC)	183.17	-	183.17	-	-	-	183.17
	MUIP Flyovers (Dr. Ambedkar Road)	416.47	-	416.47	-	-	-	416.47
	MUIP Marine Drive Project	0.63	-	0.63	-	-	-	0.63
	MUIP Mithi River Development	557.94	-	557.94	2.45	-	2.45	560.39
	MUIP Road Marking and Signages	34.00	-	34.00	-	-	-	34.00
	MUIP Roads	3,394.57	-	3,394.57	435.21	-	435.21	3,829.78
	MUIP R & R	123.75	-	123.75	131.57	-	131.57	255.32
	MUIP R & R (Infra. facility for R & R Colony)	299.54	-	299.54	-	-	-	299.54
	MUIP Skywalk	645.80	-	645.80	-	-	-	645.80
	MUIP Skywalk (against deposit to MSRDC)	251.30	-	251.30	-	-	-	251.30
	Total (I)	11,658.38	-	11,658.38	1,312.97	-	1,312.97	12,971.35

II Other Projects								
1	Exp on Area Dev. Scheme Chitalsar Manpada	0.86	-	0.86	-	-	-	0.86
2	Exp on Backbay Reclamation	22.39	-	22.39	-	-	-	22.39
3	Exp on Bandra Kurla Rail Link	0.65	-	0.65	-	-	-	0.65
4	Exp on Development of Water Resources	7.02	-	7.02	-	-	-	7.02
5	Exp on Innovation Park	1.44	-	1.44	-	-	-	1.44
6	Exp on ISBT (WTT)	0.62	-	0.62	-	-	-	0.62
7	Exp on plot behind Kamraj Nagar Dharavi	0.35	-	0.35	-	-	-	0.35
8	Exp on Salt pan land Kanjur Marg	0.58	-	0.58	-	-	-	0.58
9	Exp on SWM Cell Project	5.54	-	5.54	-	-	-	5.54
10	Exp on Wholesale Textile market	0.36	-	0.36	-	-	-	0.36
11	Exp on widening of Anant Kanekar Marg	2.68	-	2.68	-	-	-	2.68
12	Exp. On Hydrology Project	4.56	-	4.56	-	-	-	4.56
13	Exp on Kalyan Growth Centre	0.16	-	0.16	-	-	-	0.16
14	Exp. On Eco Sensitive Zone (Matheran Railway)	9.33	-	9.33	-	-	-	9.33
15	Contn of proposed shop in BKC	0.20	-	0.20	-	-	-	0.20
16	Exp. On Development Road in Outer area in MMR	228.12	-	228.12	68.18	-	68.18	296.30
17	Exp on INS Vikrant	-	-	-	-	-	-	-
18	Exp. On MUTP	398.33	-	398.33	-	-	-	398.33
19	Exp on Mbai WIFI Projectfor CCTV	-	-	-	-	-	-	-
	Total (II)	683.19	-	683.19	68.18	-	68.18	751.36
	Grand Total (I +II)	12,341.57	-	12,341.57	1,381.15	-	1,381.15	13,722.72

- XII. Multi-storey car parking at (i) C-56, G Block-BKC (850 capacity) (ii) CR 2, Nariman Pt (250 capacity) (iii) RG-1 A, G Block-BKC (1000 capacity) (iv) RG-2, G-Block-BKC (76 capacity), handed over to the Authority by lessees at free of cost, hence valued Re.1/- for each asset, as per Guidance Note of Controller Gen of Defence Accounts.
- XIII. The Government of Maharashtra has appointed the Authority as an implementing agency for Rental Housing project applicable in MMR since 2008. As per the Government of Maharashtra Order No. TPS-1208/MMR/CR-393/08/UD-12 dated 21st August, 2008 the Developer has to pay infrastructure charges to the Authority out of which 90% has to be transferred to Urban Local Bodies (ULB) on fulfillment of conditions and 10% is to be retained by the Authority.
- XIV. The Authority has given interest bearing mobilization advance to contractors, however interest on the same is accounted as and when recovered from the Contractors bills.
- XV. The Reserve Fund has been shown as a part of the Residual Development Fund. The financial status of the Reserve Fund is also shown separately along with its Income and expenditure account.
- XVI. The Authority had earlier invested surplus fund in fixed deposit receipts with Dena Bank to the extent of ₹ 350 crores. However, an alleged fraud was committed by some of the Bank staff. On knowing about the fraud, the Authority enquired and did various correspondences with the Bank. It was assured to the Authority that Fixed Deposit receipts issued by Dena Bank (Malabar Branch) are safe, secured and free of any encumbrance and also acknowledged the Receipts, hence no provision for loss is made in the books. In the meantime, Authority filed case against the Bank before NCRDC to refund the deposit amount along with the interest. The NCRDC then directed Bank to repay the entire amount of deposit with Interest. However, Bank went into an appeal against the direction of NCRDC in the Supreme Court. Later, based on the directions given by Supreme Court the Bank repaid ₹ 294 Crores and interest thereon and retained balance (₹ 56 crores) till the final order is issued by the Hon. Supreme

Court. The matter is still not finalized and pending with the Hon. Supreme Court for the decision. Necessary accounting treatments will be given in future as per direction of Hon. Supreme Court.

XVII. The Authority is implementing various projects like MUTP and MUIP etc. since past years. The Government of Maharashtra approved policy of rehabilitation and resettlement for the projected affected persons (PAP's) under MUTP project under which the Authority developed and constructed tenements for such PAP's under the Slum Rehabilitation Scheme. The Authority has generated construction TDRs which has been approved and issued by MCGM. The following are details of TDRs issued by the MCGM:

Sr. No.	DRC No.	Folio No	TDR for Sale (Sq. Mtr.)	Details of land
1.	SRA/672/Const.	TDR/SRP/WS/PS-12 Ward Phase-I, Dt. 18-05-2007	9,970.49	S.R. Scheme on plot bearing C.T.S. No.223A, Village-Goregaon, NESCO Plot
2.	SRA/678/Const.	TDR/SRP/WP/KE-2 Ward Phase-Final/ Const, Dt. 31-05-2007	45,615.01	S.R. Scheme on plot bearing C.T.S. No.50(pt.),51(pt.) 52(pt.) of Village-Majas, Ajgaonkar Plot, Jogeshwari
3.	SRA/685/Const.	TDR/SRP/WS/PS-13 Ward Phase-I, Dt. 02-07-2007	10,574.76	S.R. Scheme on plot bearing C.T.S. No.257-D, Village-Goregaon, Nirlon Plot
4.	SRA/699/Const.	TDR/SRP/ES/S-7 Ward Phase-I/Const, Dt. 14-08-2007	33,524.28	S.R. Scheme on plot bearing C.T.S. No 120(pt.), Village-Hariyali, Kanjurmarg
5.	SRA/709/Const.	TDR/SRP/ES/N-16 Ward Phase-I, Dt. 18-10-2007	2,453.33	S.R. Scheme on plot bearing C.T.S. No.194 A (pt.), Village-Ghatkopar
		Total	1,02,137.87	

The Authority has fully sold the above generated TDR's till 31st March, 2018 by inviting e-tenders subject to the reserved sale price of TDR to ₹ 36,350 per sq. mtrs. The amount received from sale of TDRs is held by the Authority on behalf of Government and is payable to the Government of Maharashtra.

XVIII. The Authority has entered into a concession agreement with Metro One Private Limited with regard to implementation of metro rail corridor Versova-Andheri-Ghatkopar. The significant terms and conditions in respect of concession arrangement viz. period of concession equity contribution and other rights are disclosed as under:

Particulars	Conditions as per the agreement
Period of Concession	35 years (including construction period commencing from appointed date)
Construction Period	Five (5) Years
Viability Growth Fund (VGF)	₹ 650 Crores
Estimated Cost of the Project	₹ 2,356 Crores
Financial Structure	a) Debt – Equity Ratio is 70:30 b) Authority will hold 26% Equity in the SPV

XIX. During the year, the Authority has contributed ₹ 296 crores (Previous Year ₹ 300 crores) towards equity contribution in MMRCL on behalf of Government of Maharashtra. The same has been shown as investments in the books of accounts of the Authority. The total contribution made as at end of the financial year is ₹ 2203.60 Crores.

XX. The Authority has entered into a Memorandum of Understanding (MoU) with Brihanmumbai Electric Supply and Transport Undertaking (hereinafter called as 'BEST') with regard to providing 25 Nos. or any additional number of Air Conditioned Hybrid buses with 31+1 seating capacity in future to the BEST for exclusive operation of these buses to and from Bandra Kurla Complex (BKC) or on any other route mutually decided between the Authority and BEST.

MMRDA has handed over 25 nos. of buses to BEST for operations. As per latest decision, these buses will be handed over to BEST for operations & maintenance permanently. The details of sale of E Buses tickets and expenditure incurred on operation of buses have not been received from BEST, hence no income and expenditure have been accounted for.

XXI. The Authority has given contracts for various infrastructure projects i.e. Metro Rail, Mono Rail, Construction of Car Depot, Flyovers, etc. During the year due to non - satisfactory performance/work and in public interest, the authority has terminated contract and encashed their bank guarantees amounting to Rs. Nil (Up to Previous Year ₹ 368.18 Crores)

As the final settlement of amount payable/recoverable against the encashed bank guarantee and settlement of counter claim of contactors are pending before various authorities, the appropriate accounting treatment will be given once these are settled.

XXII. During the year interest/other charges on loan from JICA, ADB and NDB has been charged to project. The Interest/other charges for previous year has been shown under prior period income during the year.

XXIII. The Banks have given guarantee on behalf of Authority for various projects undertaken by the Authority. The fixed deposits kept as a margin money deposits and details of bank guarantees are produced below:

Sr. No	Name of the party	Amount	Last date for Guarantee cover	In relation to contract	Against Fixed deposit or not
1	The Govt. Of India, Ministry of Comm., Information Technology, Dept of Telecomm., Samachar Bhavan, 20 Ashola Road,	1,00,000	29/05/2016 Ext. upto 30/5/17 Ext. upto 30/5/23	For Captive Mobile Radio Trunking service(CMR TS) Licence for Monorail Project	FD with Bank of Maharashtra

	New Delhi 110001.				
2	E.E, PWD, Palghar	3,02,000	10-04-2020 Maturity 17.04.2023	For Laying Water Pipe- Lines for Surya Water Supply scheme from Kawads- surya Nagar	Fixed deposit for ₹ 4,00,000/- original FD with BOM
3	E.E, PWD, Palghar	19,525	10-04-2020 Maturity 17.04.2023	For Laying Water Pipe- Lines for Surya Water Supply scheme from Kawads- surya Nagar	Fixed deposit for ₹ 4,00,000/- original FD with BOM
4	Project Director, PIU Surat (Expressway) National Highway Authority	3,12,70,000	20.12.2020 Maturity 20.12.2022	For Laying Water Pipe Lines for Surya Water from Village Ghol to Ghodbunder	Fixed deposit ₹3,12,70,000/- - Original FD with Indusind Bank
5	MCGM	50,00,000	Maturity 15.07.2021 Renewed dt 16.07.21 maturity dt 31.12.22	Proposed const. of Late Balasaheb Thackereay National Memorial	
6	The Municipal Commissioner, MCGM, Mumbai (Home Guard)	12,50,000	19.10.2020 Maturity on dt.31.12.2022	const of Administrati ve Bldg & Training Centre for Home Guard near Bombay Hospital	FD with BOM
7	Board of Trustee of the port of Mumbai (MBPT) 5crs 5crs 5crs 5crs	20,00,00,000 dt.26.11.20 dt.04.12.20 dt.07.12.20 dt.08.12.20	Claim validate till 26.09.2023 Maturity on 26.11.22 04.12.22 07.12.22 08.12.22	Advance payment to MBPT towards the possible damages for MTHL project	₹ 5 Crs each FD Original FD with BOM

8	Board of Trustee of the port of Mumbai (MBPT) ₹ 1,47,06,505/- ₹ 1,14,43,578/- ₹ 4,54,83,373/-	7,16,33,456 dt. 27.07.21 dt. 27.07.21 dt. 27.07.21	Claim validate till 27.07.2024 Maturity on 27.07.23 27.07.23 27.07.23	payment to MBPT towards the additional land for MTHL work	FD with Indusind Bank
9	Board of Trustee of the port of Mumbai (MBPT)	1,22,19,474	Claim validate till 27.02.2025 Maturity on 27.02.2024	payment to MBPT towards the additional land for MTHL work	FD with Bank of Maharashtra

XXIV. Balances of some Receivables, Payables and Loans and Advances are subject to confirmation and consequential adjustment, if any.

XXV. The liability, if any, arising due to the legal cases against the authority is not ascertainable.

XXVI. Previous year's figures have been regrouped/rearranged wherever considered necessary to make them comparable with those of current year.

* * * * *

गोपनीय
CONFIDENTIAL

भारतीय लेखापरीक्षा और लेखा विभाग
INDIAN AUDIT AND ACCOUNTS DEPARTMENT
प्रधान महालेखाकार (लेखापरीक्षा)-I का कार्यालय
OFFICE OF THE PRINCIPAL ACCOUNTANT GENERAL (AUDIT)-I,
प्रतिष्ठा भवन, १०१, महर्षी कर्वे मार्ग, मुंबई - ४०० ०२०
PRATISHTHA BHAVAN, 101, MAHARSHI KARVE MARG, MUMBAI - 400 020

क्र./No. गोपनीय

दिनांक/ Date :
पत्र संख्या/एस.ए.आर./एम.एम.आर.डी.ए./2021-22/

सेवा मे,
अतिरिक्त मुख्य सचिव
नगर विकास विभाग,
महाराष्ट्र शासन,
मंत्रालय, मुंबई 400 032.

विषय : मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA) के 2021-22
के लेखाओं की पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन।

महोदय,

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण के 2021-22 लेखाओं की सत्यापित प्रति के साथ
पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन इस पत्र के साथ प्रेषित है ।

भारत के नियंत्रक महालेखापरीक्षक के (कर्तव्य, शक्तियाँ और सेवा की शर्तें) अधिनियम,
1971 के धारा 20 (1) के अंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण की लेखापरीक्षा
का सौपने के नियमों एवं शर्तों के अनुसार वार्षिक लेखा के साथ पृथक लेखापरीक्षा
प्रतिवेदन विधान सभा के पटल पर रखना आवश्यक है। कृपया, इस कार्यालय को, विधान
सभा में लेखाओं और पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन के प्रस्तुत करने की तिथि सूचित करते
हुए, विधान सभा में प्रस्तुत किए गए दस्तावेजों की पांच प्रतियाँ प्रेषित करने की व्यवस्था
की जाए।

कृपया उपरोक्त दस्तावेजों की प्राप्ति की पावती भेजी जाए ।

भवदीय,

(पी.वी.हरि कृष्णा)
महालेखाकार

Separate Audit Report of the Comptroller & Auditor General of India on the accounts of Mumbai Metropolitan Region Development Authority, Mumbai for the year ended 31 March 2022

We have audited the attached Consolidated¹ Balance Sheet of Mumbai Metropolitan Region Development Authority (Authority), Mumbai as at 31 March 2022 and the Income & Expenditure Account for the year ended on that date under Section 20(1) of the Comptroller & Auditor General's (Duties, Powers & Conditions of Service) Act, 1971. The audit has been entrusted to Comptroller & Auditor General of India for the period up to 31 March 2024. These Financial Statements are the responsibility of the Authority's Management. Our responsibility is to express an opinion on these Financial Statements based on our audit.

2. This Separate Audit Report contains the comments of the Comptroller & Auditor General of India (CAG) on the accounting treatment only with regard to classification, conformity with the best accounting practices, accounting standards and disclosure norms, *etc.* Audit observations on financial transactions with regard to compliance with the Law, Rules & Regulations (Propriety and Regularity) and efficiency-cum-performance aspects, *etc.* if any, are reported through Inspection Reports/CAG's Audit Reports separately.

3. We have conducted our audit in accordance with auditing standards generally accepted in India. These standards require that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the Financial Statements are free from material mis-statements. Audit includes examining, on a test basis, evidence supporting the amounts and disclosure in the Financial Statements. Audit also includes assessing the accounting principles used and significant estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of Financial Statements. We believe that our audit provides reasonable basis for our opinion.

4. Based on our audit, we report that

4.1. We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.

4.2. The Consolidated Balance Sheet and Income and Expenditure account dealt with by this Report have been drawn up in such form as it may be by regulations made in this behalf

---

¹ Consist of Revolving fund, Reserve fund and Residual Development fund

under Section 22 (1) of the Mumbai Metropolitan Region Development Authority Act, 1974. The Annual Accounts for the year 2021-22 were approved by the Authority in its 151st meeting held on 21 October 2022.

4.3 In our opinion, proper books of accounts and other relevant records, except as commented, have been maintained by the Authority in so far as it appears from our examination of such books.

We further report that:

5. Balance Sheet

5.1 Liabilities

5.1.1 Current Liabilities & Provisions: ₹ 24,559.36 crore

(i) The above did not include a provision for liabilities of ₹ 1,217.79² crore on the works undertaken during 2021-22 by Contractors'/suppliers'/ Service Provider's but paid during April to July 2022. This resulted in understatement of Liabilities and Assets by ₹ 1,217.79 crore.

(ii) The above did not include a provision for revenue expenditure of ₹ 30.10 crore pertaining to 2021-22 but paid during April to July 2022. This has resulted in understatement of Liabilities and Deficit by ₹ 30.10 crore.

5.2 Assets

5.2.1 Cost of Land: ₹ 372.85 crore

The above account head did not include cost of land valuing ₹ 234.68 crore (owned land: ₹ 141.98 crore; Leased land: ₹ 92.70 crore) as they were incorrectly debited to Work-in-Progress account. This resulted in understatement of cost of land by ₹ 234.68 crore and a corresponding overstatement of Work-in-Progress.

5.2.2 Works & Studies in Progress: ₹ 30,130.66 crore

5.2.2.1 MUTP-II: ₹ 2,035.04 crore

The above comprised of contribution to Mumbai Rail Vikas Corporation Limited (MRVC), towards Mumbai Urban Transport Project-II (MUTP-II). The said project was equally financed by the Central and State Government and the State Government's obligations were

---

² ₹ 36.71 crore on advances, ₹ 1,180.48 crore on works in progress and ₹ 0.58 crore on deposit of rent for project effected persons.

to be fulfilled by Authority in accordance with the agreement signed (September 2010) between Government of Maharashtra, Authority and MRVC. The contributions made by Authority on behalf of the State Government were in the nature of expenses without any rights on the assets and earnings/profits of the project. Incorrect capitalization of expenses resulted in overstatement of Works & Studies in Progress and understatement of Deficit by ₹ 2,899.57 crore.

5.2.2.2 Mono Rail Project: ₹ 249.60 crore

The above account head included the cost of three trains which suffered an impairment loss of ₹ 88.29 crore due to a fire incident and unauthorized cannibalization by the contractor, which was not accounted for, resulting in overstatement of Works and Studies in progress and understatement of Deficit by ₹ 88.29 crore.

6. General

6.1 Two permanent parking³ areas given to the Authority by developers, free of charge was not accounted for. Though this was pointed out in the previous year (2019-20) in the form of Management Letter, the relevant corrections were not done. This resulted in understatement of Fixed Assets by an amount that could not be quantified in audit. Details of these assets mentioning the circumstances of handover, market value of the assets *etc.*, were not suitably disclosed in Notes on Accounts.

6.2 As per para 2.XXIV of Notes on Accounts it was disclosed that the balances of some receivables were subject to confirmation. However, the Authority had not quantified the accounts that awaited confirmation. The receivables of ₹ 1,294.42 crore were not confirmed due to non-existence of a system of obtaining periodic balance confirmation. In the absence of confirmations from debtors, the correctness of these receivables could not be verified in audit. The internal control system in respect of balance confirmation from non-bank receivable was therefore, weak.

6.3 Income tax demand of ₹ 3,259.61 crore for the Assessment year 2009-10 and Assessment year 2016-17 to 2018-19 raised against MMRDA and which were under appeal

---

³ (i) Pay and part at Basement of Plot No.153A(pt) of Back bay Reclamation scheme, Naiman Point, Mumbai
(ii) Ashyana co-operative Housing Society Ltd. Oshiwara.

with the High Court and Commissioner of Income Tax (Appeal) was not disclosed in the Notes on Accounts.

6.4 The Authority periodically sanctions expenditure grants for the Local Bodies in its jurisdiction to enable them to undertake various developmental road works under Outer Area Road Development Scheme which is released only upon submission of proof of having incurred the expenditure. As at Balance Sheet date, 89 civil works with a sanctioned expenditure grant of ₹ 120.93 crore were awaiting claims from the Local Bodies that should have been disclosed as a committed liability.

6.5 Arbitration claims filed against Authority amounted to ₹ 4,833.40 crore⁴ and counter claims filed by Authority amounted ₹ 5,268.89 crore. Despite pointing out this matter in the previous SAR 2020-21, the necessary disclosures were not made.

6.6 Section 22 of the Micro, Small and Medium Enterprises (MSME) Development Act, 2006 required every buyer to disclose in the annual accounts (i) the principal amount and interest due thereon remaining unpaid to any micro or small supplier at the end of the accounting year; (ii) the amount of interest paid by the buyer and the amount of delayed payments made by the buyer; (iii) the amount of delayed interest due and payable etc. The Authority had not maintained a list of MSME vendors and required disclosures according to the provisions of the MSMED Act, 2006 and attracted penal provisions under section 27.

7. Grants

Out of total grants of ₹ 267.72 crore received during the year (including opening balance ₹ Nil⁵ crore) the Authority had utilized grants of ₹ 241.21 crore during the year leaving a balance of ₹ 26.51 crore as on 31 March 2022.

8. Effects of Audit Comments on Accounts

The net impact of the audit comments given in the preceding paragraphs is that Liabilities were understated by ₹ 1,247.89 crore, Assets overstated by ₹ 1,770.07 crore and Deficit understated by ₹ 3,017.96 crore.

---

⁴ Mumbai Metro One Private Limited : ₹ 1,766.25 crore , Reliance Infrastructure Limited : ₹ 882.92 crore , L&T Scomi Consortium for Mono Rail Unit : ₹ 1,805.23 crore and M/s Simplex Ltd : ₹ 379 crore .

⁵ In the SAR of 2020-21 the closing balance of grants as on 31 March 2021 was mentioned as ₹ 708.53 crore which is the figure taken from the trial balance of Authority. As submitted by Authority vide letter dated 20/01/2023, the Authority had utilized all the grants during 2020-21 and ₹ 708.53 crore as mentioned as closing balance in the trial balance is the upto date figure of grants received without reducing the expenditure incurred by Authority. Hence as on 1st April 2021, the opening balance of the grants is 'Nil'.

9. Management Letter

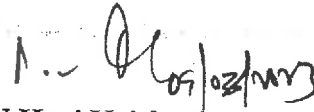
Deficiencies which have not been included in the Audit Report have been brought to the notice of the Authority through a management letter issued separately for remedial/corrective action.

10. Subject to our observations in the preceding paragraphs, we report that the Consolidated Balance Sheet and Income and Expenditure Account dealt with by this report are in agreement with the Books of Accounts.

11. In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the said Financial Statements read together with the Accounting Policies and Notes to Accounts and subject to the significant matters stated above give a true and fair view in conformity with accounting principles generally accepted in India. In so far as it relates to the Consolidated Balance Sheet, of the state of affairs of the Mumbai Metropolitan Region Development Authority as at 31 March 2022.

In so far as it relates to the Income and Expenditure Account of the Deficit for the year ended on that date.

For and on behalf of the CAG of India

(P.V.Hari Krishna)

Accountant General (Audit)-I, Maharashtra

Place : Mumbai

Dated: 09/03/2023

Annexure

1. Physical verification of Assets and Inventories

The physical verification of the assets was not carried out by the Authority.

2. Adequacy of Internal Control System and Internal Audit

The internal audit of Authority was conducted by Chartered Accountants. However, the internal audit did not inspect core areas of functioning like Infrastructure project expenditure, land acquisition process, tender process, town country planning, lending activities, receivables management, foreign loan accounting, grants to local bodies, arbitration matters, recruitments, *etc.* The details of unsettled objections of the past years were not maintained. The non-maintenance of entity level master data of land, lack of system for balance confirmation of debtors, non-maintenance of detailed work in progress register indicated weakness in internal control system.

3. Regularity in payment of statutory dues

No statutory dues were pending payment over six months as on 31st March 2022.

Sr. Audit Officer/SAR.

Effects of Audit Comments on Accounts

Balance Sheet

Liability:

Understatement

Para	(₹ in crore)
5.1.1(i)	1,217.79
5.1.1(ii)	30.10
Total	1,247.89

Liabilities understated by ₹ 1,247.89 crore

Assets:

Over statement

Para	(₹ in crore)
5.2.2.1	2,899.57
5.2.2.2	88.29
Total	2987.86

Understatement

Para	(₹ in crore)
5.1.1(i)	1,217.79
Total	1,217.79

Assets overstated by ₹ 1,770.07 crore

Deficit

Understatement

Para	(₹ in crore)
5.1.1.(ii)	30.10
5.2.2.1	2,899.57
5.2.2.2	88.29
Total	3017.96

Deficit understated by ₹ 3,017.96 crore

Sr. Audit Officer/SAR.

**PRINCIPAL OFFICERS OF
MUMBAI METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY
(From 1st April, 2021 to 31st March, 2022)**

Sr. No.	Designation	Name of the Officers	Duration
1	Metropolitan Commissioner	Shri R.A.Rajeev Dr.Soniya Sethi Shri S.V.R. Srinivas	01.04.2021 to 31.05.2021 01.06.2021 to 02.06.2021 03.06.2021 to 31.03.2022
2	Addl. Metropolitan Commissioner (1)/Project Director (MUTP)	Dr.Soniya Sethi	01.04.2021 to 31.03.2022
3	Addl. Metropolitan Commissioner(2)	Dr.K.H.Govindraj	01.04.2021 to 31.03.2022
4	Joint Metropolitan Commissioner	Shri B.G.Pawar Shri N. K. Bhosale Shri. Rahul Kardile	01.04.2021 to 20.05.2021 21.05.2021 to 04.08.2021 02.08.2021 to 31.03.2022
5	Director (Project) Metro	Shri P.R.K.Murthy Shri. Pramod Ahuja	01.04.2021 to 30.06.2021 01.07.2021 to 31.03.2022
6	Director (System) Metro	Shri. Rajiv Agraval	01.04.2021 to 31.03.2022
7	Financial Adviser	Shri Madhav Nagargoje Smt.N.R. Masurkar Dr. Ankush Navale	01.04.2021 to 30.08.2021 01.09.2021 to 01.11.2021 02.11.2021 to 31.03.2022
8	Chief, Planning Division	Shri. Pradip Yadav	01.04.2021 to 31.03.2022
9	Chief, Town & Country Planning Division	Shri Shankar Deshpande	01.04.2021 to 31.03.2022
10	Chief, Transport & Communication Division	Shri. Mrutunjay Devaru	01.04.2021 to 31.03.2022
11	Chief, Social Development Department	Smt. Anita Meshram-Wankhede Smt. Rachna Indulkar	01.04.2021 to 22.12.2021 23.12.2021 to 31.03.2022
12	Engineer in Chief, Engineering Division	Vacant Shri.Sunil A. Wandhekar	01.04.2021 to 11.05.2021 12.05.2021 to 31.03.2022
13	Chief, Town Planning	Shri Mohan G.Sonar	01.04.2021 to 31.03.2022
14	Chief, Urban Design	Shri P.M.Yadav	28.05.2021 to 31.03.2022
15	Chief Engineer, Engineering Division	Dr.D.T.Thube Shri. Yatin Sakhalkar Shri. A.P. Nagargoje	01.04.2021 to 07.04.2021 08.04.2021 to 15.12.2021 16.12.2021 to 31.03.2022
16	Chief Engineer, Engineering Division	Shri. M.S.Narkar Shri.Sunil A. Wandhekar (Addl.Charge) Shri. P. G. Bhangare	01.04.2021 to 30.06.2021 01.07.2021 to 11.08.2021 12.08.2021 to 31.03.2022

Sr. No.	Designation	Name of the Officers	Duration
17	Chief Engineer (Civil) Metro	Shri. B.M.Bhadragond Shri. V. R. Mankame Shri. M.R.Kharat	01.04.2021 to 31.03.2022 09.04.2021 to 31.02.2022 01.04.2021 to 31.03.2022
18	Chief Engineer (Civil) Metro	Vacant Shri. M.R.Kharat	01.04.2021 to 13.09.2021 14.09.2021 to 31.03.2022
19	Chief Accounts Officer	Shri. R.M. Gotaphode	01.04.2021 to 31.03.2022
20	Chief Audit Officer (Audit & Taxation)	Smt.N.R. Masurkar	01.04.2021 to 31.03.2022
21	Chief Operating Officer & Head (Commercial), Mumbai Monorail Project	Dr.D.L.N. Murthy	01.04.2021 to 31.03.2022
22	Addl. Chief (Transport Planning)	Shri. Sidharth Gondhale	01.04.2021 to 31.03.2022
23	Addl. Chief (UMTTA)	Shri. Mrutunjay Devaru Vacant	01.04.2021 to 31.03.2022
24	Addl. Chief, Town & Country Planning Division	Vacant Shri. Mahadev D. Mane	01.04.2021 to 23.09.2021 24.09.2021 to 31.03.2022
25	Addl. Chief, Urban Design	Shri. P.M. Yadav Vacant	01.04.2021 to 27.05.2021 28.05.2021 to 31.03.2022
26	Addl. Chief Engineer	Shri. A.K.Pahal	01.04.2021 to 31.03.2022
27	Addl. Chief Engineer - Track	Shri. M.R.Kharat Vacant	01.04.2021 to 13.09.2021 14.09.2021 to 31.03.2022
28	Dy. Metropolitan Commissioner (Land & Estate)	Vacant	01.04.2021 to 31.03.2022
29	Joint Project Director (Public Relation)	Vacant	01.04.2021 to 31.03.2022
30	Joint Project Director (Town Planning)	Shri.S. C. Deshpande	01.04.2021 to 31.03.2022
31	Joint Project Director (Legal)	Smt.Y.A. Paralkar	01.04.2021 to 31.03.2022
32	Secretary, Executive Committee	Smt.S. B. Pede	01.04.2021 to 31.03.2022
33	Personnel Officer	Shri.M. S. Bhoi	01.04.2021 to 31.03.2022
34	Administrative Officer	Smt. N. H. Zade	01.04.2021 to 31.03.2022

**MEMBERS OF THE EXECUTIVE COMMITTEE OF THE MUMBAI
METROPOLITAN REGION DEVELOPMENT AUTHORITY**

FROM 1ST APRIL, 2021 TO 31ST MARCH, 2022

Sr. No.	Designation	Name	Period
1.	Chief Secretary to Govt. of Maharashtra	Shri Sitaram Kunte Shri Debashish Chakraborty Shri Manukumar Shrivastav	01.04.2021 to 30.11.2021 01.12.2021 to 28.02.2022 01.03.2022 to 31.03.2022
2.	Municipal Commissioner, Brihanmumbai Municipal Corporation	Shri I.S.Chahal	01.04.2021 to 31.03.2022
3.	Add. Chief Secretary (1), Urban Development Department, Govt. of Maharashtra	Shri Bhushan Gagrani	01.04.2021 to 31.03.2022
4.	Metropolitan Commissioner	Shri R.A.Rajeev (Contract basis) Dr. Sonia Sethi (Addl.Charge) Shri S.V.R. Srinivas	01.04.2021 to 31.05.2021 01.06.2021 to 02.06.2021 03.06.2021 to 31.03.2022
5.	Principal Secretary Housing Department, Govt. of Maharashtra	Shri S.V.R.Shrinivas Shri Milind Mhaiskar	01.04.2021 to 02.06.2021 03.06.2021 to 31.03.2022
6.	Managing Director, CIDCO	Dr. Sanjay Mukharjee	01.04.2021 to 31.03.2022
7. 9.	Three members who are experts in the field of Urban Planning and Development appointed by the State Govt.	Shri. Jayant Kumar Banthiya Shri. N. V. Merani (Vacant) Dr. Shirish Sankhe	01.04.2021 to 31.03.2022 01.04.2021 to 24.05.2021 25.05.2021 to 31.03.2022 01.04.2021 to 31.03.2022

****

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण

वार्षिक अहवाल २०२१-२०२२

मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण कार्यालय
नवीन प्रशासकीय इमारत
वांद्रे कुर्ला संकुल, वांद्रे (पूर्व), मुंबई — ४०० ०५१.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे सदस्य

दिनांक ०१ एप्रिल, २०२१ ते ३१ मार्च, २०२२

अ.क्र.	पदनाम	नाव	कालावधी
१.	नगर विकास मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, (अध्यक्ष)	श्री. एकनाथ शिंदे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२.	गृहनिर्माण मंत्री, महाराष्ट्र राज्य	डॉ. जितेंद्र आव्हाड	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३.	नगर विकास राज्यमंत्री महाराष्ट्र राज्य	श्री. प्राजक्त तनपुरे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
४.	महापौर, मुंबई	श्रीमती किशोरी पेडणेकर (रिक्त)	०१.०४.२०२१ ते ०७.०३.२०२२ ०८.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२२
५.	अध्यक्ष, स्थायी समिती, बृहन्मुंबई महानगरपालिका	श्री. यशवंत जाधव (रिक्त)	०१.०४.२०२१ ते ०७.०३.२०२२ ०८.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२२
६. ते ८.	बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचे नगरसेवक	श्री. यशवंत जाधव (रिक्त) श्री. मनोज कोटक (रिक्त) श्री. रवी राजा (रिक्त)	०१.०४.२०२१ ते ०७.०३.२०२२ ०८.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२२ ०१.०४.२०२१ ते ०७.०३.२०२२ ०८.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२२
९. व १०.	मुंबई महानगर प्रदेशातील शासन नामनिर्देशित विधानसभा सदस्य	(रिक्त)	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
११.	शासन नामनिर्देशित विधानपरिषद सदस्य	(रिक्त)	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१२.	मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन	श्री. सीताराम कुंटे श्री. देबाशिष चक्रवर्ती श्री. मनुकुमार श्रीवास्तव	०१.०४.२०२१ ते ३०.११.२०२१ ०१.१२.२०२१ ते २८.०२.२०२२ ०१.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२१
१३.	महापालिका आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका	श्री. आय.एस.चहल	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१४.	अपर मुख्य सचिव (१), नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन	श्री. भूषण गगराणी	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१५.	प्रधान सचिव, गृहनिर्माण विभाग, महाराष्ट्र शासन	श्री. एस.व्ही.आर.श्रीनिवास श्री. मिलिंद म्हैसकर	०१.०४.२०२१ ते ०२.०६.२०२१ ०३.०६.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१६.	व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको	डॉ. संजय मुखर्जी	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१७.	महानगर आयुक्त, (सदस्य – सचिव)	श्री. आर.ए.राजीव (कंत्राटी) डॉ. सोनिया सेठी (अति. कार्यभार) श्री. एस.व्ही.आर.श्रीनिवास	०१.०४.२०२१ ते ३१.०५.२०२१ ०१.०६.२०२१ ते ०२.०६.२०२१ ०३.०६.२०२१ ते ३१.०३.२०२२

मुंबई महानगर प्रदेश विकास

प्राधिकरण

वार्षिक अहवाल

२०२१-२०२२

अ नु क्र म णि का

अ. क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
	संघटना	१
०१	मुंबई महानगर प्रदेशाची प्रादेशिक योजना : १९९६-२०११ ची अंमलबजावणी	२
०२	मुंबई महानगर प्रदेशातील मुलभूत सुविधांसाठी वित्तीय सहाय्य	४
०३	वांद्रे कुर्ला संकुल (अभियांत्रिकी बांधकामे)	६
०४	वांद्रे कुर्ला संकुलामधील मिठी नदी व वाकोला नाल्याची कामे व मिठी नदीच्या परिसराचा विकास	६
०५	मिठी नदी प्रकल्प टप्पा-१ व २ पुनर्वसन	१०
०६	ओशिवरा जिल्हा केंद्र	१०
०७	विस्तारीत मुंबई पायाभूत सुविधा प्रकल्प राबविणे (Ext. MUIP)	१३
०८	मुंबई पारबंदर प्रकल्प - शिवडी ते न्हावा	२३
०९	पूर्व द्रुतगती महामार्गावरील छेडानगर जंक्शन, घाटकोपर (पूर्व) येथील वाहतूक सुधारणा प्रकल्प	२५
१०	मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पांतर्गत सांताक्रुझ चॅंबूर जोडरस्त्याचे बांधकाम.	२६
११	मुंबई मेट्रो रेल्वे प्रकल्प	२८
१२	वडाळा अधिसूचित क्षेत्र	७०
१३	मुंबई मोनोरेल प्रकल्प	७२
१४	मुंबई मेट्रो मार्ग-२अ व ७ मधील मेट्रो स्थानकांमध्ये बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरण प्रकल्प	७४
१५	माथेरान फ्युनिक्च्युलर रेल्वे	७५
१६	बाहय क्षेत्र रस्ते विकास योजना	७६
१७	छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्र	८१
१८	मुंबई येथील इंदू मिलच्या जागेवर भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे भव्य स्मारक	८३
१९	वांद्रे- कुर्ला संकुलाचा विकास	८५
२०	अंबरनाथ कुळगांव बदलापूर आणि परिसर अधिसूचित क्षेत्र, कल्याण व अंबरनाथ तालुक्यातील २७ गावांचे अधिसूचित क्षेत्र व भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठीच्या विकास योजना	८८
२१	मुंबई महानगर प्रदेश- वास्तु वारसा संरक्षण संस्था आणि मुंबई महानगर प्रदेश- पर्यावरण सुधारणा संस्था	९६

अ नु क्र म णि का

अ. क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
२२	मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण पुनर्वसनोत्तर कार्ये	१७
२३	मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे ई-प्रशासन धोरण, स्मार्ट बीकेसी	१००
२४	ई-हायब्रिड बसेस	१०१
२५	वांद्रे कुर्ला संकुलामधील जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र	१०२
२६	मुंबई महानगर प्रदेश पाणी पुरवठा स्रोत विकास कार्यक्रम	१०३
२७	भाडे तत्वावरील घरे योजना	१०७
२८	उपनिबंधक सहकारी संस्था	११०
२९	बॅकबे पुनःप्रापण क्षेत्राच्या ब्लॉक ३ ते ६ साठी नियोजन व विकास नियंत्रण करणे	११२
३०	परिवहन उन्मुख विकास	११४
३१	पश्चिम द्रुतगती महामार्गासाठी वाहतूक नियंत्रित प्रवेश	११५
३२	पदचारी झुलता पुलाची- सिटी पार्क, वांद्रे-कुर्ला संकुल (ई-ब्लॉक) ते महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान	११६
३३	मेट्रो रेल प्रकल्पांकरिता विशेष नियोजन प्राधिकरण	११८
३४	नगर रचना	१२०
३५	मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना परिसरातील बृहत योजना व अर्बन डिझाईन गाईडलाईन तयार करणे	१२२
३६	मुंबईतील मिठागरांच्या जमिनींचा समुचित वापराबद्दलचा बृहत आराखडा	१२२
३७	बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारक	१२३
३८	ठाणे शहर ते बोरीवली अशा चारपदरी (२+२ मार्गिकेचे २ बोगदे) भुयारी मार्गाचे बांधकाम करणे	१२६
३९	मेट्रो मार्ग ७ स्थानकांवरील पादचारी पुलाचे बांधकाम	१२९
४०	वार्षिक लेखे	१३१

प्रकरण - एक

संघटना

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण अधिनियम, १९७४ अन्वये मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची स्थापना दिनांक २६ जानेवारी, १९७५ रोजी झाली. मुंबई महानगर प्रदेशाचे (मुं.म.प्र.) क्षेत्र ६३२८ चौ.कि.मी. असून त्यामध्ये बृहन्मुंबई, ठाणे, कल्याण-डोंबिवली, नवी मुंबई, उल्हासनगर, भिवंडी-निजामपूर, वसई-विरार, पनवेल आणि मिरा-भाईंदर या ९ महानगरपालिका आणि अंबरनाथ, कुळगांव-बदलापूर, माथेरान, कर्जत, खोपोली, पेण, उरण, अलिबाग व पालघर या ९ नगरपरिषदा तसेच ठाणे, रायगड व पालघर जिल्ह्यांतील १४६९ गावांचा समावेश होतो.

मुंबई महानगर प्रदेशाच्या मंजूर प्रादेशिक योजनेनुसार शीघ्र व सुव्यवस्थित विकास व्हावा यासाठी नियोजन व समन्वयन संस्था म्हणून हे प्राधिकरण स्थापन करण्यात आले आहे.

प्रादेशिक महत्वाचे प्रकल्प तयार करणे व त्यांस अर्थसहाय्य देणे, स्थानिक प्राधिकरणांच्या पायाभूत सुविधा प्रकल्पांना मदत करणे, मुंबई महानगर प्रदेशातील संतुलीत विकासाच्या प्रयत्नांमध्ये समन्वय साधणे आणि प्रदेशावर विपरीत परिणाम होऊ शकेल अशा विकासास प्रतिबंध करणे यांचा मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या कार्यामध्ये समावेश आहे.

या शिवाय, महाराष्ट्र शासनाने मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची वांद्रे-कुर्ला संकुल, अंबरनाथ, कुळगांव-बदलापूर आणि परिसर अधिसूचित क्षेत्र (नगरपालिका क्षेत्र व ६० गावे), ओशिवरे जिल्हा केंद्र, बॅकबे रिक्लमेशन योजना भाग ३ ते ६, वडाळा अधिसूचित क्षेत्र, छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्र, इंडीया युनाटेड मिल नं. ६ (इंदू मिल) दादर, कल्याण विकास केंद्र (१० गावे) आणि भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्र (६० गावे) या क्षेत्रांसाठी 'विशेष नियोजन प्राधिकरण' म्हणून नियुक्ती केली आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प, मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्प, मुंबई मेट्रो रेल्वे प्रकल्प, मुंबई पारबंदर प्रकल्प, पूर्व मुक्त मार्ग, सहार उन्नत मार्ग, सांताक्रुज-चेंबूर जोडरस्ता, पादचारी उन्नत मार्ग, मोनोरेल प्रकल्प, निर्मल मुंबई महानगर प्रदेश अभियान व भाडेत्वावरील घरे यांसारखे महत्वाचे प्रकल्प हाती घेतले आहेत.

प्रकरण - दोन

वर्षभरातील प्रमुख कार्ये

१. मुंबई महानगर प्रदेशाच्या अंतिम प्रादेशिक योजनेची अंमलबजावणी

मुंबई महानगर प्रदेशाची पहिली प्रादेशिक योजना सन १९७३ मध्ये मंजूर करण्यात आली होती. त्यानंतर प्राधिकरणाने विविध पैलूंचा अभ्यास करून तयार केलेली (दुसरी) सुधारित प्रादेशिक योजना: १९९६-२०११ दिनांक २३ सप्टेंबर, १९९९ रोजी राज्य शासनाने मंजूर केली. सदर प्रादेशिक योजना दिनांक ०१ डिसेंबर, १९९९ पासून अंमलात आली. सदर प्रादेशिक योजनेचा कालावधी पूर्ण होण्यापूर्वीच या प्राधिकरणाने त्यात सुधारणा करण्याचे म्हणजेच तिसरी प्रादेशिक योजना तयार करण्याचे काम हाती घेतले होते. प्रारूप प्रादेशिक योजना (२०१६-३६) च्या अनुषंगाने शासनाने पूर्वीच्या पनवेल नगरपरिषदेच्या सभोवतालची गावे समाविष्ट करून पनवेल महानगरपालिकेची स्थापना केली.

७४ व्या घटना दुरुस्तीच्या अनुषंगाने आणि त्या अनुषंगाने अधिनियमित केलेल्या महाराष्ट्र महानगर नियोजन समिती (रचना व कामे) (तरतुदी पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, १९९९ नुसार शासनाने मुंबई महानगर प्रदेशासाठी सुधारित प्रादेशिक योजना (२०१६-२०३६) तयार करण्यासाठी मुंबई महानगर नियोजन समितीची (मुं. म. नि. समिती) स्थापना केली. प्रादेशिक योजना तयार करण्यासाठी मुं.म.प्र.वि.प्रा. अधिनियम, १९७४ अनुसार मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने मुं. म. नि. समितीस सहाय्य करणे अपेक्षित आहे. प्राधिकरणाने महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६ मधील तरतुदीनुसार दिनांक १९ सप्टेंबर, २०१६ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये मुंबई महानगर प्रदेशासाठीची प्रारूप प्रादेशिक योजना, २०१६-३६ जनतेकडून सूचना व हरकती मागविण्यासाठी प्रसिध्द केली. त्याअनुषंगाने प्राधिकरणाने विहित प्रक्रिया पार पाडून सुधारित प्रारूप प्रादेशिक योजना, २०१६-३६ मुंबई महानगर नियोजन समितीस दिनांक ३० ऑक्टोबर, २०१७ रोजी सादर केली व मुं. म. नि. समितीने सदर योजना दिनांक २३ फेब्रुवारी, २०१८ रोजी शासनास मंजुरीसाठी सादर केली. तदनंतर, शासनाने दिनांक ०७ ऑगस्ट, २०१९ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये महानगर क्षेत्रातील माथेरान पर्यावरणदृष्ट्या संवेदनशील क्षेत्रापूरती प्रादेशिक योजना मंजूर केली असून उर्वरित क्षेत्रासाठीची प्रादेशिक योजना शासनाने दिनांक २० एप्रिल, २०२१ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये मंजूर केली आहे.

मागील वर्षात करण्यात आलेली कार्ये :

अ. अंतिम प्रादेशिक योजनेची अंमलबजावणी

मुंबई महानगर नियोजन समितीच्यावतीने या प्राधिकरणाने तयार केलेली (तिसरी) सुधारित प्रारूप प्रादेशिक योजना २०१६-३६ शासनाने दिनांक २० एप्रिल, २०२१ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये मंजूर केली. सदर योजनेस “मुंबई महानगर प्रदेशासाठीची अंतिम प्रादेशिक योजना” (अं.प्रा.यो.) म्हणून संबोधण्यात आले आहे. शासनाच्या उपरोक्त अधिसूचनेप्रमाणे अंतिम प्रादेशिक योजनेचे एकूण ५५ भाग नकाशे या प्राधिकरणामार्फत करण्यात आले. तसेच, ते शासनातर्फे अधिप्रमाणित करून घेण्यात आले. सदर अं.प्रा.यो. दिनांक १९ जून, २०२१ रोजी अंमलात आली आहे. उपरोक्त अधिसूचनेअन्वये शासनाने विकासयोग्य/नागरीकरणक्षम क्षेत्र, विकास केंद्रे, स्थानिक विकास केंद्रे व स्थानिक विकास परिसर यांकरिता विस्तृत नियोजन प्रस्ताव/अभिन्यास/क्षेत्र आराखडे बनविण्याबाबत या प्राधिकरणास निर्देश दिले आहेत. ज्यामध्ये पोयनाड परिसर (विकास केंद्र + नागरीकरण विभाग + पेझारी स्थानिक विकास केंद्र), खारबाव विकास केंद्र, बापगाव - आमणे परिसर (नागरीकरण विभाग + आमणे स्थानिक विकास केंद्र), अलिबाग परिसर (नागरीकरण विभाग + गोंधळपाडा स्थानिक विकास केंद्र), पेण ग्रामीण (नागरीकरण विभाग), बदलापूर ते वांगणी परिसर (नागरीकरण विभाग), वांगणी ते नेरळ (नागरीकरण विभाग + शेलू स्थानिक विकास परिसर), नेरळ ते कर्जत परिसर (नागरीकरण विभाग + भिवपुरी स्थानिक विकास परिसर) तसेच कडाव, गोवेली, चावे ही स्थानिक विकास केंद्रे आणि खडवली (स्थानिक विकास केंद्र + स्थानिक विकास परिसर) यांचा समावेश होते. अशा एकूण १२ ठिकाणी सविस्तर नियोजन प्रस्ताव /क्षेत्र आराखडे तयार करण्याचे कार्य प्रगतीपथावर आहे.

आ. विस्तारित महानगर प्रदेशासाठी प्रादेशिक योजनेत सुधारणा :

शासनाच्या दिनांक ९ सप्टेंबर, २०१९ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये मुंबई महानगर प्रदेशात नव्याने समाविष्ट झालेल्या भागापैकी रायगड जिल्ह्यातील क्षेत्राकरिता लागू असलेल्या रायगड प्रादेशिक योजनेस ३० वर्षे पूर्ण झाल्याने तीची फेरतपासणी करण्याची आवश्यकता लक्षात घेऊन प्राधिकरणाने मुं.म.नि. समितीस मार्गदर्शन करण्याची विनंती केली आहे. तसेच, प्राधिकरणाने या संदर्भात प्रारंभिक माहिती संकलित करण्याचे काम हाती घेतले आहे.

२. मुंबई महानगर प्रदेशातील मूलभूत सुविधांसाठी वित्तसहाय्य

२.१ मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी :

मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी हा मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या अंतर्गत स्रोतातून निर्माण करण्यात आला आहे. मुंबई महानगर प्रदेशातील या प्राधिकरणामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या नागरी मूलभूत सुविधा प्रकल्पांच्या अंमलबजावणी करिता मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी वापरण्यात येतो. तसेच सदर निधीतून प्रादेशिक, नागरी व ग्रामीण भागांच्या पायाभूत सुविधांकरिता सुध्दा महानगर प्रदेशातील प्रकल्प कार्यान्वित करणाऱ्या संस्थांना वित्तसहाय्य देण्यात येते. माहे मार्च, २०२२ अखेरपर्यंत विविध प्रकल्पांसाठी ₹ २२६९.९८ कोटींचे वित्त सहाय्य देण्यात आले आहे.

एकात्मिक ग्राम विकास योजना :

सन २००५-०६ मध्ये ग्रामीण पायाभूत सुविधांना अनुदान स्वरूपात वित्तसहाय्य देण्याकरिता प्राधिकरणाने 'एकात्मिक ग्राम विकास योजना' मंजूर केली. त्यासाठी ठाणे व रायगड जिल्ह्यातील निवडक एकूण १०९ गावांना प्रत्येकी ₹ २५ लाख इतक्या अनुदानाची तरतूद करण्यात आली आहे. सदर योजना माहे मार्च, २०१७ मध्ये संपुष्टात आली असून, एकूण ₹ २२.७२ कोटी निधी रायगड व ठाणे जिल्हा परिषदेस अनुदान स्वरूपात वितरित करण्यात आला आहे. रायगड व ठाणे जिल्हा परिषदेस वितरित केलेल्या एकूण निधीपैकी ₹ ९८.८५ लाख इतका निधी वर्ष २०१७-१८ आणि २०१८-१९ मध्ये माहे मार्च, २०१७ पर्यंत मंजूर झालेल्या कामांना वितरित करण्यात आला.

२.२ मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी :

सन १९८५ व १९९४ च्या दरम्यान जागतिक बँकेच्या मदतीने हाती घेतलेल्या मुंबई नागरी विकास प्रकल्पाकरिता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने समन्वयाचे कार्य केले. या योजनेतर्गत अर्थसहाय्य दिलेल्या प्रकल्पांच्या अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थांमार्फत कर्जाच्या परतफेड करण्यात येणाऱ्या रक्कमेच्या ४५% रक्कम ही प्राधिकरणात स्थापन केलेल्या मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधीचा स्रोत म्हणून वापरण्यात आली. मुंबई महानगर प्रदेशात नागरी मूलभूत सुविधांकरिता लागणाऱ्या भांडवली गुंतवणुकीसाठी कर्जरूप अर्थसहाय्य देणे आणि तांत्रिक अभ्यास व प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी अनुदान उपलब्ध करून देणे हे या निधीचे उद्दिष्ट आहे.

माहे मार्च, २०२२ अखेर पर्यंत सादर झालेल्या एकूण ४६ प्रस्तावांना ₹१४५७.६४ कोटीचा निधी (₹१४५६.४८ कोटी कर्ज व ₹१.१६ कोटी अनुदान) या निधीमार्फत वितरीत करण्यात आला.

२.३ महानगर योजना :

मुंबई महानगर प्रदेशाच्या नागरी विभागातील मूलभूत सुविधांच्या विकासासाठी सन १९९५ पासून केंद्र पुरस्कृत महानगर योजना राबविण्यात आली आहे. एकूण नियतव्ययाच्या २५% अंशदान केंद्र शासनाने व २५% राज्य शासनाने दिले आहे आणि उर्वरित ५०% रक्कम अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थांनी उभी केली आहे. ही योजना बृहन्मुंबई ठाणे, कल्याण-डोंबिवली, नवी मुंबई व भिवंडी-निजामपूर या महानगरपालिका तसेच बृहन्मुंबई विद्युत पुरवठा व परिवहन उपक्रम (बीईएसटी), महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, सिडको आणि मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत राबविण्यात आली.

या योजनेसाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण मध्यवर्ती संस्था असून प्राधिकरणात या योजनेसाठी फिरता निधी स्थापन करण्यात आला आहे. या योजनेसाठी केंद्र शासनाने एकूण ₹४६०.७६ कोटी व राज्य शासनाने एकूण ₹४६१.११ कोटी (एकूण ₹ ९२१.८७ कोटी) इतके अंशदान दिले आहे. या योजनेतर्गत सन १९९३-२००४ दरम्यान ₹१७७७.८४ कोटी खर्चाच्या एकूण ६५ प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली असून आतापर्यंत फिरत्या निधीतून अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थांना ₹ ९१०.७९ कोटी इतकी रक्कम वितरित करण्यात आली आहे.

नवीन महानगर योजना फिरता-निधी अंतर्गत माहे मार्च, २०२० पर्यंत ₹४६५.७३ कोटी रुपयांचे कर्ज तीन अंमलबजावणी संस्थांच्या पाच प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली आहे. मीरा-भाईंदर महानगरपालिकेस ₹३४० कोटी (भूमिगत गटार योजनेसाठी, सिमेंट काँक्रीट रोड प्रकल्पासाठी व बेसिक सर्व्हिसेस फॉर अर्बन पुअर (BSUP) प्रकल्पासाठी), तसेच भिवंडी-निजामपूर शहर महानगरपालिकेस ₹५० कोटी व कुळगांव-बदलापूर नगरपरिषद ₹७५.७३ कोटी भूमिगत गटार योजनेसाठी कर्ज मंजूर करण्यात आले होते. सदर प्रकल्पांसाठी माहे मार्च, २०२२ अखेरपर्यंत ₹ ३७३.६० कोटी रक्कम वितरित करण्यात आली आहे.

३. वांद्रे-कुर्ला संकुल (अभियांत्रिकी बांधकामे)

मुंबईतील वांद्रे-कुर्ला संकुल हे भारतातील प्रमुख आंतरराष्ट्रीय वित्तीय व व्यापार केंद्र म्हणून ख्याती प्राप्त संकुल आहे. वांद्रे-कुर्ला संकुलात मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या मुख्यालयासह इतर बऱ्याच मोठ्या व नावाजलेल्या समुहांची कार्यालये आहेत. त्यामुळे वांद्रे-कुर्ला संकुलाच्या विकासासाठी विविध पायाभूत व वाहतुक सुविधा निर्माण करण्यासाठी खालीलप्रमाणे कामे हाती घेऊन पूर्ण करण्यात आलेली आहेत:-

१. संकुलातील अंतर्गत रस्त्यांचे काँक्रीटीकरण करणे.
२. विविध सेवा वाहिन्यांसाठी भुयारी / जमिनीखालील मार्गिकांची कामे करणे.
३. रस्त्याच्या कडेला पदपथ आणि सायकल ट्रॅक बांधणे व सुशोभिकरण करणे इ.

वर नमूद केल्याप्रमाणे वांद्रे-कुर्ला संकुलाच्या 'जी', 'जी-टेक्स्ट' व 'जी-एन' ब्लॉकमधील सर्व रस्त्यांचे काँक्रीटीकरण, पदपथ बांधणी व पदपथाखाली सेवावाहिन्यांसाठी स्वतंत्र मार्गिका बांधण्याचे काम हाती घेण्यात आलेले होते. सदरचे काम दोन टप्प्यात पूर्ण करण्यात आले असून त्याअंतर्गत १७.८० कि.मी. रस्त्यांची कामे पदपथ व सेवामार्गिका (Utility Ducts) यासह पूर्ण करण्यात आलेली आहेत.

वाहतुकीच्या कोंडीची समस्या सोडविण्याच्या दृष्टीकोनातून कलानगर जंक्शन येथे वांद्रे-कुर्ला संकुल ते पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील सी-लिंकच्या दिशेने २+२ मार्गिकांचा उड्डाणपुल व धारावीच्या दिशेकडून सी-लिंकच्या दिशेने भूस्तरीय रस्ता बांधण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.

या विकास कामांसोबत मुलभूत सुविधांची नियमित देखभाल कामेही नियमितपणे केली जात आहेत. जी-ब्लॉक मधील पदपथांचे व ९ जंक्शनचे नुतनीकरण व सुधारणा सुरु करण्यात आली आहे.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹ ४९७.८९ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

४. वांद्रे-कुर्ला संकुलामधील मिठी नदी व वाकोला नाल्याची कामे तसेच मिठी नदीच्या परिसराचा विकास

दिनांक २६ जुलै, २००५ मध्ये मुंबईत झालेल्या अनपेक्षित जलप्रलयानंतर महाराष्ट्र शासनाने मिठी नदी विकास व संरक्षण प्राधिकरणाची स्थापना केली. याअनुषंगाने वांद्रे-कुर्ला संकुलातील टप्पा-१ च्या एकूण ₹ ३४.५० कोटी खर्चाच्या कामांमध्ये मिठी नदीच्या पात्रातील गाळ काढणे व शक्य

तेथे रुंदीकरण करण्याचे काम अतंभूत होते. सदर कामे माहे जून, २००६ अखेर पूर्ण करण्यात आली. सदर कामे मिठी नदी अंतर्गत वाकोला नाला व मिठी नदीच्या टप्पा-२ ची कामे केंद्रीय जल व उर्जा संशोधन केंद्र, पुणे यांच्या शिफारशीनुसार व आय.आय.टी. मुंबई यांच्या पर्यावरण विषयक सुधारणेच्या शिफारशीनुसार तसेच चितळे सत्यशोधन समिती यांच्या शिफारशीनुसार करण्याचे नियोजित आहे. सदर कामांमध्ये जलप्रवाहाच्या उताराची तीव्रता खोलीकरण करून वाढविणे, किनाऱ्याच्या दोन्ही बाजूस आवश्यक तेथे संरक्षक भिंत बांधणे, तसेच दुतर्फा रस्ते बांधून प्रवाहाच्या परिसरात सुशोभिकरण करून हरितपट्टे विकसित करणे इ. कामांचा समावेश आहे. या टप्पा-२ च्या कामांसाठी ₹५७०.७६ कोटी इतक्या खर्चास प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ सप्टेंबर, २००६ रोजी झालेल्या ११७ व्या बैठकीत मान्यता देण्यात आली आहे. टप्पा-२ च्या कामांचा आतापर्यंतचा खर्च ₹५०६.३४ कोटी इतका झालेला आहे.

पहिल्या टप्प्याचे काम पूर्ण झाल्यावर दुसऱ्या टप्प्याची कामे हाती घेण्यात आली. या कामांसाठी मे. टाटा कन्सल्टिंग इंजिनियर्स यांची प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात आली. ही कामे क्षेत्रिय स्तरावर माहे मार्च, २००७ मध्ये सुरु केली असून, या कामांमध्ये मिठी नदी व वाकोला नाल्यातील गाळ/माती केंद्रीय जल व उर्जा संशोधन केंद्र (CWPRS) यांच्या शिफारशीनुसार काढणे, व्यवहारीक दृष्टीकोनातून रुंदीकरण करणे, पात्रातील खडक आवश्यक त्या पातळीपर्यंत खोदाई करणे, नदीचे दोन्ही बाजूस संरक्षक भिंती बांधणे इत्यादी बाबींचा समावेश आहे. मिठी नदी व वाकोला नाल्याचा सीमांकन आराखड्यास मिठी नदी विकास व संरक्षण प्राधिकरणाच्या दिनांक २५ मे, २०१० रोजी झालेल्या ६व्या बैठकीत मान्यता मिळाली आहे. सद्यःस्थितीत तिवरांची झाडे व अतिक्रमणे वगळता शक्य तेवढे रुंदीकरण पूर्ण करण्यात आले आहे. खोलीकरणाचे काम जवळपास पूर्ण झालेले आहे. संरक्षक भिंतीचे काम सुमारे ९२% एवढे पूर्ण झाले आहे. सुशोभिकरणाचे काम १.१२ कि.मी. च्या लांबीत पूर्ण झालेले आहे. सदर मिठी नदीची उर्वरीत कामे राष्ट्रीय हरीत लवादाच्या अंतिम आदेशानंतर पूर्ण करण्यात येतील. खालीलप्रमाणे मिठी नदी टप्पा-२ ची कामे करण्यात आलेली आहेत.

मिठी नदी व वाकोला नाल्याची कामे

बाब	उद्दिष्ट (घनमीटरमध्ये)	साध्य दिनांक ३१ मार्च, २०२२ अखेर (घनमीटरमध्ये)
खोलीकरण	२६१५७६३	२७६९२७४
रुंदीकरण	८२४६९०	७४६१३६
खडक खोदाई	४४०२४४	२५६०१०
संरक्षक भिंती बांधणे	८.५१ कि.मी.	७.७७ कि.मी.

टप्पा-२ च्या कामावर आतापर्यंत ₹ ५०६.३४ कोटी एवढा खर्च झालेला आहे.

मिठी नदी टप्पा-२ अंतर्गत कामाची व्याप्ती खालीलप्रमाणे आहेत:

अ. क्र.	कामाचे नाव	अर्थसंकल्पिय तरतूद (₹ कोटीत) निविदा रक्कम	मार्च २०२२ अखेर झालेला खर्च (₹ कोटीत)
१	वांद्रे कुर्ला संकुलातील मिठी नदीच्या व माहिम कॉजवे ते धारावी पूलापर्यंत (साखळी क्र. ०.०० मी ते १२८०.० मी.) मधील पात्राची रुंदी व खोली वाढविण्याचे काम.	४४.५७	११.३०
२	वांद्रे कुर्ला संकुलामधील मिठी नदीच्या धारावी पूल ते लहान संगम पर्यंत (सा.क्र. १२८०.० मी ते सा.क्र. ३३००.० मी.) मधील पात्राची रुंदी व खोली वाढविण्याचे काम	४५.५६	४२.१५
३	वांद्रे कुर्ला संकुलामधील मिठी नदीच्या लहान संगम पासून ते सी.एस.टी.पूलापर्यंत (सा.क्र. ३३००.० मी. ते सा.क्र.५९३०.० मी) मधील पात्राची रुंदी व खोली वाढविण्याचे काम	९६.०४	६४.५२
४	वांद्रे कुर्ला संकुलातील वाकोला नाल्याच्या पूल ते सांताक्रुझ चेंबूर जोडरस्त्यामधील (सा.क्र. ६४५.० मी ते २५२५.० मी.) पात्राची रुंदी व खोली वाढविण्याचे काम	१९.१८	२०.९०
५	वांद्रे कुर्ला संकुलातील वाकोला नाल्याच्या वाकोला पूल ते सांताक्रुझ चेंबूर जोडरस्त्यामधील (सा.क्र. ६४५.० मी ते २५२५.० मी) संरक्षक भिंत बांधण्याचे काम	३८.४४ ४३.६९ (सुधारीत)	४६.०९
६	वांद्रे कुर्ला संकुलामधील मिठी नदीच्या बाजूला लहान संगम पासून ते सी. एस.टी. (सा.क्र. ३३००.० मी ते सा.क्र. ५९३०.० मी) व लहान संगमापासून एल.बी.एस. मार्गाच्या बाजूला (सा.क्र. ३३००.० मी. ते ४३५०.० मी.) संरक्षक भिंत बांधण्याचे काम	३३.५४	३५.२२

अ. क्र.	कामाचे नाव	अर्थसंकल्पिय तरतूद (₹ कोटीत) निविदा रक्कम	मार्च २०२२ अखेर झालेला खर्च (₹ कोटीत)
७	मिठी नदीवरील सा.क्र.०.०० मी. पासून (माहिम कॉजवे) सा.क्र. २१४०.० मी. पर्यंत समुद्रामध्ये खोलीकरण व रुंदीकरण करणे.	१३.८१	१३.७७
८	मिठी नदीतील साखळी क्र.० ते २१४० मी. समुद्रामध्ये खोलीकरण व रुंदीकरण करणे (उर्वरीत कामे)		१.८७
९	मिठी नदीच्या लगत सुशोभिकरण करून नैसर्गिक रान बंधारा बांधणे (सा.क्र. १५००.० मी ते सा.क्र.२५००.० मी) व मिठी नदी लगत असलेल्या रस्त्याचा विकास करणे.	०९.७९	१०.५९
१०	माहिम कॉजवे जवळील मिठी नदीच्या काठावरील संरक्षक भिंती व सेवापथांचे बांधकाम करणे (सा.क्र. ०.०० मी. ते सा.क्र. १२८० मी. पर्यंत)	०८.०६	९.८३
११	वांद्रे कुर्ला संकुलाकडील बाजूचे मिठी नदीच्या काठावरील संरक्षक भिंतीचे व सेवापथांचे बांधकाम करणे (सा.क्र. २६००.० मी. ते ५८८३.० मी. पर्यंत)	४०.८०	३६.०३
१२	लालबहादुर शास्त्री मार्गाकडील मिठी नदीच्या काठावरील संरक्षक भिंतीचे व सेवापथांचे बांधकाम करणे (सा.क्र. ३५००.० मी. ते सा.क्र.५८८३.० मी. पर्यंत)	४२.९३	५२.२२
१३	वाकोला नाल्याच्या दोन्ही बाजूकडील संरक्षक भिंतीचे व सेवापथांचे बांधकाम करणे (सा.क्र. ७०५.० मी. ते २४५.० मी. पर्यंत)	१९.८०	२६.८६
१४	टाटा कन्सल्टिंग इंजिनियर्स प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार	३.४७	८.०७
१५	मिठी नदीचे सा.क्र. ०.०० (माहिम कॉजवे) ते साखळी क्र. (-) २१४० समुद्रामधील खोलीकरण व रुंदीकरणाचे उर्वरीत काम	१५.००	५.७२
१६	रिस्क अॅण्ड कॉस्ट	३०.३१	२०.८७
१७	किरकोळ	२.००	४२.६६
१८	महाराष्ट्र मेरीटाईम बोर्ड	०.२५	०.२६
१९	वार्षिक गाळ काढणे		४९.७०
२०	गॅबियन वॉल		१.०२
२१	हनी कॉब		३.७५

अ. क्र.	कामाचे नाव	अर्थसंकल्पिय तरतूद (₹ कोटीत) निविदा रक्कम	मार्च २०२२ अखेर झालेला खर्च (₹ कोटीत)
२२	माहिम कॉजवे सा.क्र.० ते १२८० मी. मिठी लगत असलेले डेब्रिज काढणे व इतर किरकोळ कामे करणे		०.५०
२३	क्विलिंग आणि ओडर कंट्रोल		२.४४
	एकूण	४६८.८०	५०६.३४

टप्पा-१ = ₹३४.५० कोटी + टप्पा-२ = ₹५०६.३४ कोटी = ₹५४०.८४ कोटी

सदर प्रकल्पावर टप्पा-१ व टप्पा-२ चा मार्च, २०२२ अखेर ₹ ५६०.३९ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

५. मिठी नदी प्रकल्प टप्पा - १ व २ पुनर्वसन

मिठी नदी टप्पा - १ व २ ने बाधित व पात्र ५६०४ प्रकल्पग्रस्तांपैकी ५१९४ पात्र प्रकल्पग्रस्तांना पर्यायी निवासी सदनिका / अनिवासी गाळ्यांचे वितरण करण्यात आले आहे. मिठी नदी प्रकल्पांतर्गत मूळतः पात्र असलेल्या प्रकल्पाग्रस्तांचे पुनर्वसन करण्यात आले असून सुधारित शासन निर्णय दिनांक १६ मे, २०१५ नुसार नव्याने पात्र होऊन आलेल्या प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन प्रगतीपथावर आहे.

६. ओशिवरे जिल्हा केंद्र

पश्चिम उपनगराच्या गरजा भागविण्याकरीता पश्चिम रेल्वेवरील जोगेश्वरी व गोरेगांव रेल्वे स्टेशनच्या दरम्यान ओशिवरे येथे एक जिल्हा केंद्र उभारण्याचे प्रस्तावित केले आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने "विशेष नियोजन प्राधिकरण" या नात्याने तयार केलेल्या ओशिवरे जिल्हा केंद्राच्या नियोजन प्रस्तावांना शासनाने दिनांक १६ जानेवारी, १९९२ रोजी मान्यता दिली आहे. मंजूर नियोजन प्रस्तावानुसार जमीन मालकांच्या सहभागाने प्रस्तावांची अंमलबजावणी करण्यात येत असून याप्रमाणे जमीन मालकांकडून ₹१/- या नाममात्र मोबदल्याने जमीन ताब्यात घेऊन ती त्याच जमीनमालकाला ६० वर्षांच्या भाडेपट्ट्याने परत देण्यात येते. अशाप्रकारे आतापर्यंत प्राधिकरणाने सुमारे २२.७७ हेक्टर जमिन ताब्यात घेऊन भाडेपट्ट्याने दिली आहे.

प्राधिकरणाच्या विनंतीवरून शासनाने मंजूर नियोजन प्रस्तावांमधील एकात्मिक वाणिज्य विभागात आणि रुपांतरित वाणिज्य विभागात ५०% चटई क्षेत्र निर्देशांकापर्यंत निवासी वापर अनुज्ञेय करण्याचा प्रस्तावास दिनांक १९ सप्टेंबर, २००२ रोजी मंजूरी दिली आहे.

प्राधिकरणाने मंजूर नियोजन प्रस्तावामधील परिच्छेद ६.५.३ मध्ये दिलेल्या भाडेपट्टा अधिमूल्याचे दर रेडी रेकनरच्या दराच्या ५०% पर्यंत करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या मंजूरीकरीता दिनांक २३ ऑक्टोबर, २००७ रोजीच्या पत्रान्वये पाठविला. तसेच, प्राधिकरणाने ओशिवरा जिल्हा केंद्रामधील वाणिज्यिक (एकात्मिक विकास) व वाणिज्यिक (रुपांतर) या वापरासाठी अनुज्ञेय असलेला चटई क्षेत्र निर्देशांक ४.००, तसेच निवासी, निवासी व दुकाने, सामाजिक व सांस्कृतिक सुविधा, सार्वजनिक व वापर सेवा, मिश्र भूमी उपयोगिता या वापरासाठी अनुज्ञेय चटई क्षेत्र निर्देशांक ३.०० करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या मंजूरीकरीता दिनांक ३१ जुलै, २००९ रोजी पाठविला. तसेच प्राधिकरणाने ओशिवरा जिल्हा केंद्रामधील मिश्र जमीन वापर विभागामध्ये वाणिज्य (एकात्मिक) वापर अनुज्ञेय करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या मंजूरीकरीता दिनांक २ जून, २००९ रोजी पाठविला आहे.

शासनाने त्यांच्या दिनांक १८ नोव्हेंबर, २०१५ रोजीच्या अधिसूचने अन्वये ओशिवरे जिल्हा केंद्रातील स्वामी विवेकानंद रस्त्याच्या पश्चिमेकडील भाग हा या प्राधिकरणाच्या कार्यक्षेत्रातून वगळून तो बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या कार्यक्षेत्रात समाविष्ट केला आहे. या अनुषंगाने महानगरपालिकेच्या विनंतीवरून या क्षेत्रातील चालू बांधकाम परवानगी प्रकरणातील मूळ नस्ती या प्राधिकरणाने बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला सुपूर्द केल्या आहेत.

तसेच शासनाने त्यांच्या दिनांक १८ नोव्हेंबर, २०१५ रोजीच्या दुसऱ्या अधिसूचने अन्वये ओशिवरा जिल्हा केंद्रातील मंजूर नियोजन प्रस्तावांमध्ये फेरबदल मंजूर केले आहेत. यानुसार आता या क्षेत्रातील निवासी, निवासी व दुकाने, मिश्र भूमी उपयोगिता, वाणिज्यिक (एकात्मिक विकास) व वाणिज्यिक (रुपांतर) या वापरासाठी १.५ व सामाजिक व सांस्कृतिक सुविधा तसेच सार्वजनिक व वापर सेवा या वापराकरीता १.० एवढा आधारभूत चटई क्षेत्र निर्देशांक असून याकरीता कोणत्याही प्रकारचे भाडेपट्टा अधिमूल्य लागू नाही. तसेच निवासी, निवासी व दुकाने, सामाजिक व सांस्कृतिक सुविधा, सार्वजनिक व वापर सेवा तसेच मिश्र भूमि उपयोगिता या वापरासाठी ३.०० एवढा व वाणिज्यिक (एकात्मिक विकास) व वाणिज्यिक (रुपांतर) या वापरासाठी ४.०० एवढा एकूण

(आधारभूत + अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक) चटई क्षेत्र निर्देशांक लागू केला आहे. या अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांकाच्या वापराकरीता रेडी रेकनरच्या दराच्या ६०% या दराने अधिमूल्य लागू आहे. २५ मी. अथवा त्याहून रुंद अशा रस्त्यालगत असलेल्या भूखंडांवर हा अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक वापरणे शक्य आहे. शासनाने त्यांच्या दिनांक ३१ मे, २०१७ रोजीच्या अधिसूचने अन्वये या क्षेत्रातील निवासी, निवासी व दुकाने व मिश्र भूमि उपयोगिता या जमिन वापर क्षेत्रामध्ये एकूण उपलब्ध (आधारभूत + अतिरिक्त) चटई क्षेत्र निर्देशांकाच्या अधिकतम ५०% क्षेत्र वाणिज्य वापरासाठी तसेच वाणिज्य (एकात्मिक विकास) व वाणिज्य (रुपांतर) या जमिन वापर क्षेत्रामधील एकूण चटई क्षेत्र निर्देशांकाचा (आधारभूत + अतिरिक्त) अधिकतम ५०% क्षेत्र रहिवासी वापरासाठी बांधणे शक्य होईल असे फेरबदल केले आहेत.

या अनुषंगाने आतापर्यंत अकरा प्रकरणांमध्ये अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक दिला आहे.

मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पाने बाधित प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनासाठी मे. आदर्श इंडस्ट्रियल इस्टेट, मे. टेक्सटाईल प्रोसेसिंग कॉर्पोरेशन व मे. वंडरलँड इस्टेट डेव्हलपर्स प्रा. लि. या विकासकांनी सादर केलेल्या झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनांना मंजूरी देण्यात आली असून, या योजनेअंतर्गत मे. आदर्श इंडस्ट्रियल इस्टेट यांनी प्रस्तावित केलेल्या पुनर्वसन इमारतींचे बांधकाम पूर्ण झाले असून सदर इमारतींना भोगवटा प्रमाणपत्र देण्यात आले आहे. तसेच मे. टेक्सटाईल प्रोसेसिंग कॉर्पोरेशन यांनी प्रस्तावित केलेल्या पुनर्वसन इमारतींपैकी एक इमारत वगळता इतर इमारतींचे बांधकाम पूर्ण झाले असून, त्याप्रमाणे भोगवटा प्रमाणपत्र निर्गमित करण्यात आले आहे. मे. वंडरलँड इस्टेट डेव्हलपर्स प्रा. लि. यांनी प्रस्तावित केलेल्या इमारतींचे बांधकाम सुरु असून काही इमारतींना अंशतः भोगवटा प्रमाणपत्र देण्यात आले आहे.

ओशिवरे जिल्हा केंद्रातील विकास परवानगी देताना अर्जदारांकडून या अहवाल वर्षामध्ये ₹१०४,८४,७२,४३०/- इतके अतिरिक्त चटईक्षेत्र अधिमूल्य आणि ₹१,१९,५४,७८,०८२/- इतके इतर अधिमूल्य आकारण्यात आले आहे (यामध्ये भाडेपट्टा अधिमूल्य समाविष्ट नाही). तसेच चालू वर्षात आतापर्यंत नऊ प्रकरणात बांधकाम परवानगी मंजूर झाली असून त्यापोटी ₹१५,११,९०,५७४/- एवढा विकास आकार व ₹१५,३५,०२,६७८/- एवढा अतिरिक्त विकास आकार जमा झाला आहे.

ओशिवरा जिल्हा केंद्र (अभियांत्रिकी कामे)

ओशिवरा जिल्हा केंद्रातील भू-विकासांना बाह्य पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्यास प्राधिकरण बांधिल आहे. ओशिवरा जिल्हा केंद्राच्या विकासासाठी महत्वाची पायाभूत सुविधा पुरविण्याची कामे हाती घेण्यात आलेली आहेत. ह्या अनुषंगाने प्राधान्य-१ तसेच प्राधान्य-२ अंतर्गत पायाभूत सुविधा जसे की, रस्ताबांधणी, उर्वरीत जलवाहिन्या व मल:निस्सारण वाहिन्या पुरविण्याची कामे हाती घेण्यात आली आहेत.

सदर प्रकल्पावर मार्च, २०२२ अखेर ₹६९.४८ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

७. विस्तारीत मुंबई पायाभूत सुविधा प्रकल्प राबविणे (Ext.MUIP)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्प, मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रात राबविला जात आहे. तद्वतच मुंबई महापालिका कार्यक्षेत्रालगतच्या इतर महानगरपालिका व नगरपरिषद क्षेत्रातही असा प्रकल्प राबवावा अशी त्या भागातील लोकप्रतिनिधींची मागणी होती. तसेच मुंबई प्राधिकरण क्षेत्रातून रोज लाखो नागरीक कामानिमित्त येत असतात. त्यांना मुंबईतील नागरी सुविधांचा योग्य लाभ घेता यावा यादृष्टीने मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पाचा विस्तार बृहन्मुंबई महानगरपालिका क्षेत्राबाहेरील प्राधिकरण क्षेत्रात सुविधा प्रकल्पाचा विस्तार मुंबई महानगर प्रदेशांतर्गत येणाऱ्या ठाणे, नवी मुंबई, पनवेल, वसई-विरार, मिरा भाईंदर, अंबरनाथ, बदलापूर, कर्जत, खोपोली व कल्याण डोंबिवली या क्षेत्रामध्ये करण्याचा धोरणात्मक निर्णय घेण्यात आला, त्यामुळे भविष्यात वाहतूकीची कोंडी दूर होण्यास मदत होणार आहे.

प्राधिकरणाच्या दिनांक २४ डिसेंबर, २००७ रोजी झालेल्या १२० व्या बैठकीत या क्षेत्रातील ₹१४९३.२६ कोटी रक्कमेची विविध विकास कामे हाती घेण्यात आली. यामध्ये ३ खाडी पूल बांधणे, २ रेल्वे उड्डाणपुल बांधणे, ९ उड्डाणपुल बांधणे व १३१.५० कि.मी. रस्त्याचे रुंदीकरण व सुधारणा करणे अशा कामांचा समावेश आहे. त्यापैकी ५८.१० कि.मी. रस्त्याचे काम व पनवेल, वाघबिळ, मानपाडा, पातलीपाडा, वसई रेल्वे उड्डाणपुल, शिळ महापे, कापुरबावडी, मिनाताई ठाकरे चौक, अल्मेडा चौक, महात्मा गांधी मार्गावरील उड्डाणपूलांची कामे पूर्ण झाली आहेत. तसेच नायगांव-जुचंद्र रेल्वे उड्डाणपुलाचे व कोपरी रेल्वेपुलाचे काम प्रगतीपथावर आहे. यापैकी काही कामे ठाणे महानगरपालिका

व म.रा.र.वि. महामंडळाकडे प्राधिकरणाकडून निधी उपलब्ध करून देऊन त्यांच्यामार्फत कार्यन्वित करण्यात आली आहेत.

प्राधिकरणाच्या दिनांक ८ सप्टेंबर, २०११ रोजी झालेल्या १२९ व्या बैठकीत सदर योजनेअंतर्गत रस्ते सुधारणा करणे व उड्डाणपूल बांधण्याच्या ₹१११३.३५ कोटी रकमेच्या अतिरिक्त कामांचा समावेश करण्यात आला आहे. त्यामध्ये ५ उड्डाणपूल बांधणे व १४५.१२ कि.मी. रस्त्यांचे रुंदीकरण व सुधारणा करण्याचा समावेश आहे. त्यापैकी रस्त्यांची कामे व वंजारपट्टी, माणकोली, राजणोली येथील उड्डाणपूल व दुर्गाडी पुलांची कामे पूर्ण झाली असून मुंब्रा जंक्शन व शिळफाटा-कल्याण फाटा येथील उड्डाणपुलांची कामे प्रगतीपथावर आहेत.

प्राधिकरणाच्या दिनांक २७ जून, २०१४ रोजी झालेल्या १३४ व्या बैठकीत ₹३६२८.५१ कोटीच्या कामांना मंजूरी देण्यात आली असून त्यामध्ये १३२.९९ कि.मी. रस्त्यांची कामे, ३२ पुलांची कामे व ३ बोगदे या कामांचा समावेश आहे. त्यामधील ठाणे-बेलापूर रस्त्यावर सविता केमिकल जंक्शन, घणसोली नाका व तळवली नाका येथे उड्डाणपूल महापे जंक्शन येथे व्हेईक्युलर अंडरपास आणि भिवंडी शहरातील भिवंडी कल्याण रस्त्यावरील उड्डाणपूल तसेच नेरळ दस्तुरी, फॉरेस्ट नाका ते बदलापूर व शिळफाटा-महापे या रस्त्याच्या रुंदीकरणाची कामे पूर्ण झाली आहेत. तसेच कल्याण बाह्य वळण रस्ता व इतर ८ कामे प्रगतीपथावर आहेत.

टप्पा-१: प्राधिकरणाच्या दिनांक २४ डिसेंबर, २००७ रोजी झालेल्या १२१ व्या बैठकीमध्ये विस्तारीत मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पात टप्पा-१ अंतर्गत करण्यात आलेल्या ₹१४९३.२६ कोटी रुपयांच्या प्रकल्पांतर्गत महत्वाच्या कामांची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे :-

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
१	नायगाव जुचंद्र बोपाणे राज्यमार्ग क्र. ४१ ची सुधारणा करणे.	१०८.०५	काम पूर्ण	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
२	नायगाव भाईदर दरम्यान वसई खाडीवर तीनपदरी पूल बांधणे.	१५०१.१६ (सुधारीत)	निविदा प्रक्रियेचे काम प्रगतीपथावर आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
३	बोरीवली-गोराई रस्त्यावर, गोराई खाडीवर पूल बांधणे व रस्त्याची सुधारणा करणे.	२१४.००	सविस्तर प्रकल्प अहवालाचे काम पूर्ण झाले व पर्यावरण विभागाची मंजूरी मिळविण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
४	मनोरी-मार्वे रस्त्यावर मनोरीतर येथे खाडीवर पूल बांधणे.	२१०.००	स्थानिक लोकांचा विरोध असल्यामुळे सदर प्रक्रिया तूर्तास स्थगित ठेवण्यात आली आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
५	कोपरी रेल्वे पुलाचे रुंदीकरण करणे	२५८.७६	प्राधिकरणामार्फत पुलाच्या पोच मार्गाचे काम करण्यात येत असून सदर काम प्रगतीपथावर आहे. तसेच रेल्वेहद्दीतील पुलाच्या भागाचे काम रेल्वेमार्फत करण्यात येत असून त्याकरीता निधी प्राधिकरणामार्फत देण्यात येत आहे. रेल्वेहद्दीतील काम रेल्वेमार्फत सुरु करण्यात आले असून काम प्रगतीपथावर आहे. प्रथम टप्प्यातील काम पूर्ण करून यावरून दिनांक ०४ जानेवारी, २०२२ रोजी वाहतुक खुली करण्यात आली आहे. दुसऱ्या टप्प्यातील काम प्रगतीपथावर आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

टप्पा-२ : प्राधिकरणाच्या दिनांक ०८ सप्टेंबर, २०११ रोजी झालेल्या १२९ व्या बैठकीमध्ये विस्तारीत मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पात टप्पा-२ अंतर्गत करण्यात येत असलेल्या ₹१११३.३५ कोटी रुपयांच्या अतिरिक्त कामांचा सद्यःस्थिती अहवाल खालीलप्रमाणे आहे :-

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
१	मुंब्रा जंक्शन येथे उड्डाणपूल बांधणे.	९७.९७	काम प्रगतीपथावर आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
२	शिळफाटा व कल्याण फाटा जंक्शन या दरम्यान रस्त्याचे रुंदीकरण व उड्डाणपूल बांधणे.	१९१.१७	काम प्रगतीपथावर आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

टप्पा-३ : प्राधिकरणाच्या दिनांक २७ जून, २०१४ रोजी झालेल्या १३४व्या बैठकीत विस्तारीत मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पात टप्पा-३ अंतर्गत करण्यात येत असलेल्या ₹३६२८.५१ कोटी रुपयांच्या अतिरिक्त कामांचा सद्यस्थिती अहवाल खालीलप्रमाणे आहे:-

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
१	भिवंडी शहर वळण रस्ता बांधणे.	२०१.००	भूसंपादनाचे हाती घेण्यात आलेले काम स्थानिकांच्या प्रखर विरोधामुळे तूर्तास स्थगित आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
२	कल्याण बाह्य वळण रस्ता बांधणे.	५७८.००	१) भाग-१, २, ३ साठी भूसंपादन प्रक्रिया कल्याण डोंबिवली महानगर पालिकेमार्फत प्रगतीपथावर आहे. २) भाग-४, ५, ६, ७ च्या कामांतर्गत कल्याण-डोंबिवली महानगर पालिका (KDMC) यांनी उपलब्ध करून दिलेल्या जागेत रस्त्याचे बांधकाम पूर्णत्वाकडे असून सदर	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
			रस्ता (दुर्गाडी जंक्शन ते टिटवाळा) कल्याण-डोंबिवली महानगर पालिकेकडे “आहे त्या स्थितीत” हस्तांतरीत करण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.	
३.	रा.म.क्र.४० वरील शिरगांव फाटा ते रा.म. क्र.३५ वरील बदलापुरला जोडणारा रस्ता बांधणे.	४९५.००	स्थानिक लोकांच्या विरोधामुळे कामास स्थगिती देण्यात आली आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
४.	दस्तुरी माथेरान या पथमार्गाचे व दस्तुरी येथील वाहन स्थळाचे दुरुस्ती व सुशोभीकरण करणे.	४९.००	वाहन स्थळाचे काम वेळेआधी पूर्ण झाले असून पथमार्गाचे काम वेळेत पूर्ण होईल.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
५.	रेवस-करंजा रस्त्यावर रेवसखाडीवर पुल बांधणे.	४०५.००	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळामार्फत काम हाती घेण्यात आले आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
६.	माथेरान येथील ४ दर्शनिय स्थळांची दुरुस्ती व सुशोभीकरण करणे.	४७.००	काम प्रगतीपथावर असून ९५% काम पूर्ण झाले आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
७.	अ) माणकोली मोटागांव रस्त्यावरील मोटागांव येथे उल्हासखाडीवर सहापदरी पुल व रस्त्याचे बांधकाम करणे.	२४५.००	कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिका हद्दीतील मोटागाव बाजूकडील काम प्रगतीत आहे. उल्हास खाडीमध्ये दोनस्तंभाचे काम सुरु आहे. एकूण कामाच्या ७०% काम पूर्ण झाले आहे. माणकोली बाजूकडील भूसंपादन प्रक्रिया सुरु असून	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
			उर्वरित काम मुदतवाढीत माहे डिसेंबर, २०२२ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे.	
	ब) माणकोली मोटागांव जोडरस्त्याचे बांधकाम करणे.	७४.५०	सदर काम ९०% पूर्ण झाले असून उर्वरित काम प्रगतीपथावर आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
८.	कल्याण भिवंडी राष्ट्रीय महामार्ग क्र. २२२ वर उल्हास खाडीवर दुर्गाडी येथे सहापदरी पुल बांधणे.	१०१.७०	दिनांक ०८ मार्च, २०१९ रोजीच्या कार्यादेशाद्वारे मे. टी. अॅण्ड. टी या नविन कंत्राटदाराची नेमणूक करण्यात आलेली असून, १८ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये सदर काम पूर्ण करण्याचे नियोजन होते. परंतु कोविड-१९ च्या प्रदुभावामुळे सदर कामास अतिरिक्त कालावधी लागत असल्यामुळे कंत्राटदारास दिनांक ३१ ऑक्टोबर, २०२१ पर्यंत मुदत वाढ देण्यात आली होती. परंतु सदर पुलाचे काम दिनांक ३१ डिसेंबर, २०२१ रोजी पूर्ण करण्यात आले असून दिनांक १७ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी वाहतुकीसाठी खुला करण्यात आला.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
९.	जुन्या मुंबई-पुणे महामार्गावरील नावडेफाटा जंक्शन येथे उड्डाणपुल बांधणे.	६३.२८	सदर उड्डाणपुलाचे काम पूर्ण झाले असून महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडे (MSRDC) हस्तांतरण	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
			करण्याची प्रक्रीया सुरु आहे.	
१०.	ऐरोली-कटाई नाका महामार्ग प्रकल्प.	९४४.२०	भाग-१ करीता कंत्राटदारांची नेमणूक होऊन उन्नत मार्गाचे काम ८२% पूर्ण झाले असून बोगद्याचे काम ६४% इतके पूर्ण झाले आहे. भाग-२ करीता सुध्दा कंत्राटदाराची नेमणूक झाली असून ४४.७५% काम पूर्ण झाले आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
११.	ठाणे ते विटावा (कळवा) या दरम्यान पादचारी पुल बांधणे.	२३.२५	काम प्रगतीपथावर असून ७०% काम पूर्ण झाले आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

टप्पा-४: प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ सप्टेंबर, २०१८ रोजी झालेल्या १३८ व्या बैठकीमध्ये विस्तारीत मुंबई नागरी पायाभुत सुविधा प्रकल्पांतर्गत लोकप्रतिनिधीमार्फत प्राप्त होणाऱ्या प्रस्तावांना मान्यता देण्यासंबंधी सर्वस्वी अधिकार मा. मुख्यमंत्री व अध्यक्ष, प्राधिकरण यांना देण्यात आले आहेत. त्यानुसार मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य तथा अध्यक्ष, प्राधिकरण यांनी खालील कामे मंजूर केलेली आहेत:

अ. क्र.	कामाचे नाव	मा.मुख्यमंत्री यांनी मंजूर केलेली रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
मिरा-भाईंदर महानगरपालिका अंतर्गतची कामे :				
१	भाईंदर (पूर्व) जैसल पार्क ते घोडबंदरकडे जाणारा खाडी समांतर ३० मीटर रुंदीच्या राष्ट्रीय	टप्पा-१: ७४.६५ टप्पा-२: २३१.७६	टप्पा-१ चे काम ६०% पूर्ण झाले असून मिरा-भाईंदर महानगरपालिकेकडून जागा उपलब्ध न झाल्यामुळे उर्वरित काम रद्द करण्यात आले.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	मा.मुख्यमंत्री यांनी मंजूर केलेली रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
	महामार्गास जोडणारा बायपास रस्ता तयार करणे.		टप्पा-२ चे काम मा. नगर विकास मंत्री तथा अध्यक्ष, प्राधिकरण यांनी माहे फेब्रुवारी, २०२१ मध्ये रद्द केले आहे.	
२	वसई-विरारहून येणारा भाईंदर खाडी ते सुभाषचंद्र बोस मैदान व पुढे मिरारोड ते दहिसर लिंक रस्त्यास जोडणारा रेल्वेच्या पश्चिम भागातील रस्ता तयार करणे.	१६०.००	मिरा-भाईंदर ते दहिसर जोड रस्ता (सागरी किनारा प्रकल्पाचा भाग) हा बृहन्मुंबई महानगर पालिकेमार्फत कार्यान्वित करण्याचे प्रस्तावित असल्यामुळे विस्तृत प्रकल्प अहवाल बृहन्मुंबई महानगरपालिकेस दिनांक ११ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी पुढील कार्यवाहीस्तव हस्तांतरीत करण्यात आला आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
३	मुर्धा गाव (सुभाषचंद्र बोस मैदान) ते उत्तम गाव पर्यंतच्या रस्त्याचे चौपदरीकरण करणे.	१३९.८२	टप्पा-१ चे काम हाती घेण्यात आले होते, परंतु तेथील स्थानिक लोकांच्या विरोधामुळे व भूसंपादनांची जबाबदारी मिरा-भाईंदर महानगरपालिकेची असताना ते उपलब्ध करून देण्यात आल्यामुळे सदरचे काम बंद करण्यात आले आहे. टप्पा-२ चे काम मिरा-भाईंदर महानगरपालिकेला हस्तांतरीत करण्यात आले	मुं.म.प्र.वि.प्रा./ मिरा-भाईंदर महानगरपालिका

अ. क्र.	कामाचे नाव	मा.मुख्यमंत्री यांनी मंजूर केलेली रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
			आहे.	
भिवंडी-निजामपूर महानगरपालिका अंतर्गतची कामे				
४	१५ रस्त्यांच्या कामांच्या कॅंक्रिटीकरणाची कामे	१७१.०५	कामे पूर्ण	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
५	२० रस्त्यांच्या कॅंक्रिटीकरणाची कामे	२०.४५	सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत २० पैकी ९ कामे पूर्ण. उर्वरित ११ कामे रद्द करण्यात आली आहेत.	मुं.म.प्र.वि.प्रा./ भि.नि.श.म.पा./ सा.बा.वि.
कुळगाव-बदलापूर नगरपालिका अंतर्गत हद्दीतील कामे				
६	बदलापूर नगरपरिषदेतील भारत पेट्रोल पंप ते खरवई- जुवेली पर्यंतच्या बाह्य वळण रस्त्याचे ३०.० मी डी.पी. रुंदीमध्ये पर्जन्य जलवाहीन्यासहीत रस्त्याचे सिमेंट काँक्रीटीकरण करणे.	१०५.००	भाग-१ कार्यारंभ आदेश दिनांक १६ सप्टेंबर, २०१९ रोजी देण्यात आला असून काम पूर्ण होण्याच्या अंतिम टप्प्यावर आहे. भाग-२ चे कामासाठी कुळगाव-बदलापूर नगरपरिषदेकडून भूसंपादनाची कार्यवाही प्रलंबित आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
उल्हासनगर महानगरपालिका हद्दीतील कामे				
७	उल्हासनगर महानगरपालिका हद्दीतील कल्याण बदलापूर रस्त्याचे	२५.४३	उल्हासनगर महानगरपालिकेकडून अतिक्रमण निष्कासित उपलब्ध करून दिलेल्या	मुं.म.प्र.वि.प्रा.

अ. क्र.	कामाचे नाव	मा.मुख्यमंत्री यांनी मंजूर केलेली रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संस्था
	अतिक्रमण निष्कासित जागेवर बांधकाम		जागेवर १००% काम करून देण्यात आले आहे. तसेच माहे फेब्रुवारी २०२१ मध्ये पूर्ण करण्यात आले व संबंधित महानगरपालिकेकडे रस्ता हस्तांतराची प्रक्रिया चालू आहे.	
अंबरनाथ नगरपरिषदेतील कामे				
८	५ कि.मी. रस्त्याचे कॅंक्रिटीकरण करणे.	५६.९८	काम पूर्ण झाले आहे	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
९	तळोजा एम.आय.डी.सी. ते खोनी रस्त्याचे सुधारीकरण व रुंदीकरण करणे.	४५६.०४ टप्पा-१ ७६.५०	टप्पा-१ चे काम पूर्ण झाले आहे. टप्पा-२ चे काम भूसंपादनानंतर हाती घेण्यात येईल.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिका हद्दीतील कामे				
१०	अ) १२ कामांच्या रस्त्यांची कॅंक्रिटीकरणाची कामे	१२६.८२	१२ रस्त्यांची कामे पूर्ण झाली असून सदर कामे कल्याण-डोंबिवली महानगर पालिकेकडे हस्तांतरित करण्याची प्रक्रिया सुरु आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.
	ब) ०८ कामांच्या रस्त्यांची कॅंक्रिटीकरणाची कामे (निधी)	४७.५८	सदर कामे कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिकेमार्फत चालू आहेत.	क.डों.म.पा.

सदर प्रकल्पावर मार्च, २०२२ अखेर ₹ ४७३३.१३ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

८. मुंबई पारबंदर प्रकल्प - शिवडी ते न्हावा

मुंबई शहरातील वाहतूक कोंडी कमी करण्याबरोबरच नवी मुंबईतील प्रदेशाचा विकास करण्याच्यादृष्टीने मुंबई पारबंदर प्रकल्पाचा प्रस्ताव सुमारे ३० वर्षांपूर्वीपासून विचाराधीन होता. मुंबई व नवी मुंबई यामधील वाहतूक वेगवान व्हावी या हेतूने मुंबई बेटावरील शिवडी ते मुख्यभूमी (नवी मुंबई) वरील न्हावा या दरम्यान पूल बांधण्याचा विचार करण्यात आला होता. शासनाने दिनांक ०४ फेब्रुवारी, २००९ च्या शासन निर्णयान्वये या प्रकल्पाची मालकी व अंमलबजावणी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाकडे असेल असे आदेशित केले. त्याचप्रमाणे या प्रकल्पाकरीता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणातर्फे निधी उपलब्ध करण्यात येईल असेही आदेशित करण्यात आले. मुंबई पारबंदर प्रकल्प हा यापूर्वी रस्ते वाहतूक प्रकल्प म्हणून नियोजित होता. महाराष्ट्र शासनाने दिनांक ०८ जून, २०११ च्या शासन निर्णयात नमूद केल्याप्रमाणे मुंबई पारबंदर प्रकल्पास प्रादेशिक विकास प्रकल्पाचा दर्जा देण्यात आला आहे.

प्रकल्पाचा वाव : प्रकल्पाच्या वावामध्ये मुंबई शहरातील शिवडी व मुख्य भूमीवरील न्हावा यांना जोडणाऱ्या सुमारे २२ कि.मी. लांबीच्या ६ पदरी (३+३ मार्गिका) पुलाचा अंतर्भाव आहे. यापुलाची समुद्रातील लांबी सुमारे १६.५ कि.मी. असून जमिनीवरील पुलाची (पोचमार्ग-Approaches) लांबी सुमारे ५.५ कि.मी. इतकी आहे. या पुलाला मुंबई शहरातील शिवडी व मुख्य भूमीवरील शिवाजी नगर व राष्ट्रीय महामार्ग-४ ब वर चिर्लेगावाजवळ आंतरबदल (Interchanges) आहेत.

प्रकल्पाचे फायदे : सदर प्रकल्पामुळे नवी मुंबई व रायगड जिल्ह्यातील प्रदेशाचा विकास होणार असून, प्रस्तावित नवी मुंबई विमानतळाशी वेगवान दळणवळण शक्य होणार आहे. मुंबई व नवी मुंबई, रायगड, कोकण यामधील अंतर कमी झाल्यामुळे इंधन व वाहतूक खर्चात बचत होणार आहे. त्याप्रमाणे मुंबई शहरातील वाहतूक कोंडी कमी होण्यास मदत होणार आहे.

प्रकल्पाची अंमलबजावणी : मुंबई पारबंदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी डिझाईन-बिल्ड पध्दतीने करण्यात येत आहे. जायका (JICA-Japan International Co-operation Agency) या जपानी संस्थेने सदर प्रकल्पाकरीता कर्ज देण्याचे मान्य केले आहे.

प्रकल्पाची सद्यःस्थिती :

१. जायकाने सदर प्रकल्पाकरीता कर्ज देण्याबाबत व्यवहार्यता तपासण्याकरीता प्रकल्पाचे प्राथमिक सर्वेक्षण केले. या सर्वेक्षणामध्ये तांत्रिक बाबींसोबतच प्रकल्पाचा पर्यावरणावर व सामाजिक जीवनावर होणाऱ्या परिणामाचा अभ्यास करण्यात आला. सदर सर्वेक्षणाबाबतचा अंतिम अहवाल जायकाने सादर केला आहे. सदर सर्वेक्षणाअंती जायकाने प्रकल्पाची एकूण अंदाजित किंमत ₹१७,८४३ कोटी इतकी निश्चित केली असून, या किंमतीमध्ये बांधकामाची किंमत, महागाई, आकस्मिक बाबींवरील खर्च, भूसंपादन, प्रशासकीय खर्च, बांधकामाच्या कालावधीतील व्याज इ. बाबींचा समावेश आहे. प्रकल्पाच्या एकूण अंदाजित किंमतीच्या सुमारे ८५% इतक्या रक्कमेपर्यंत कर्ज देण्याचे जायकाने मान्य केले आहे. जायकातर्फे मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास परस्पर कर्ज देण्याबाबत केंद्र शासनाने मान्यता दिली असून कर्ज देण्याबाबतच्या करारावर दिनांक ३१ मार्च, २०१७ आणि दिनांक २७ मार्च, २०२० रोजी स्वाक्षऱ्या झाल्या आहेत.
२. केंद्र शासनाच्या पर्यावरण व वने विभागाने प्रकल्पास दिनांक २५ जानेवारी, २०१६ रोजी “कोस्टल रेग्युलेशन झोन” विषयक मान्यता दिलेली आहे. तसेच प्रकल्पाकरीता ४७.४१७ हेक्टर वनजमीन वळती करण्यास (diversion) दिनांक २२ जानेवारी, २०१६ रोजी तत्त्वतः मान्यता दिलेली आहे. त्याचप्रमाणे कांदळवने तोडण्याकरीता मा. मुंबई उच्च न्यायालयाची परवानगी आणि प्रकल्पाचे बांधकाम करण्याकरीता वन विभागाची परवानगी प्राप्त झाली आहे. प्रकल्पास इतर परवानग्या (उदा. रेल्वे, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, सिडको, मुंबई पोर्ट ट्रस्ट, जवाहरलाल नेहरू पोर्ट ट्रस्ट, भाभा अणुसंशोधन केंद्र, महाराष्ट्र मेरीटाईम बोर्ड इ.) देखील प्राप्त झाल्या आहेत.
३. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने सदर प्रकल्पाकरीता एड्कॉम एशिया कंपनी लि.-पडेको कंपनी लि. - दार-अल-हंदाश - टी.वाय.लिन इंटरनॅशनल (कन्सॉर्शियम) यांची माहे डिसेंबर, २०१६ मध्ये सल्लागार म्हणून नेमणूक केली.
४. प्रकल्पाचे बांधकाम हे ३ स्थापत्य कंत्राटांद्वारे व १ इंटेलीजंट ट्रान्सपोर्ट सिस्टीम (ITS) कंत्राटाद्वारे करण्यात येणार आहे.

५. प्रकल्पाच्या पॅकेज-१ करीता लार्सन अँड टुब्रो लि.-आयएचआय इन्फ्रास्ट्रक्चर सिस्टीम कं. लि. कंसोर्शिअम यांची, पॅकेज-२ करीता देवू इंजिनिअरींग अँड कन्स्ट्रक्शन कंपनी लि.-टाटा प्रोजेक्ट्स लि. जेव्ही यांची आणि पॅकेज-३ करीता लार्सन अँड टुब्रो लि. यांची कंत्राटदार म्हणून नेमणूक करण्यात आली आहे. सदर कंत्राटदारांना दिनांक २३ मार्च, २०१८ रोजी कार्यारंभ आदेश देण्यात आले आहेत. प्रकल्पाच्या पॅकेज-४ करिता विहित निविदा प्रक्रिया राबवून कंत्राटदार मे.स्टारबॅंग यांची नियुक्ती प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.
६. कंत्राटदारांनी प्रत्यक्ष कार्यस्थळावर पाईल पध्दतीचा पाया, पाईल कॅप व पुलाच्या खांबांचे काम तसेच पुलाचे सेगमेंट बनविण्याचे काम कास्टींग यार्डमध्ये सुरु केले आहे. तसेच पुलाच्या गाळ्यांच्या उभारणीचे काम प्रगतीपथावर आहे. पुलाच्या पहिल्या ऑर्थोट्रोपिक स्टील टेक (OSD) गाळ्याची उभारणी दिनांक ३ जानेवारी, २०२२ रोजी करण्यात आली असून, तदनंतर या पद्धतीच्या स्टीलच्या गाळ्यांची उभारणी पॅकेज-१ व २ मध्ये प्रगतीपथावर आहे. सद्यःस्थितीत पुलाचे प्रत्यक्ष काम सुमारे ७४% इतके झाले असून आर्थिक प्रगती सुमारे ७५% इतकी आहे.
७. प्रकल्पाचा बांधकाम कालावधी सुमारे साडेचार वर्षे आहे. त्यानुसार प्रकल्प माहे सप्टेंबर, २०२२ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन होते. परंतु कोविड-१९ महामारीमुळे प्रकल्प माहे सप्टेंबर, २०२३ पर्यंत पूर्ण होणे अपेक्षित आहे.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹१२३७६.५० कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

९. पूर्व द्रुतगती महामार्गावरील छेडानगर जंक्शन, घाटकोपर (पूर्व) येथील वाहतुक सुधारणा प्रकल्प

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत सांताक्रुझ-चेंबूर जोडरस्ता व पूर्व मुक्त मार्ग या रस्त्यांची कामे पूर्ण करण्यात आली आहेत. या दोन्ही रस्त्यांवरील वाहतुक पूर्व द्रुतगती महामार्गावरील घाटकोपर (पूर्व) येथील छेडानगर जंक्शन येथे मिळते. या दोन्ही रस्त्यांवरील वाहतुकीचे प्रमाण फार मोठे असून त्यात पूर्व द्रुतगती महामार्गावरील वाहतुक देखिल मिळत असल्याने छेडानगर जंक्शन येथे मोठ्या प्रमाणात वाहतुक कोंडी होत आहे. या समस्येवर उपाययोजना करण्याकरिता छेडानगर जंक्शन येथे वाहतुक सुधारणा प्रकल्प राबविण्यात येत आहे.

या प्रकल्पांतर्गत शीव-ठाणे दिशेकडील वाहतुकीकरिता उड्डाणपूल, मानखुर्द-ठाणे दिशेकडील वाहतुकीकरिता दुसऱ्या पातळीवरील उड्डाणपूल, अस्तित्वातील छेडानगर उड्डाणपुलास अमर महल उड्डाणपुलाशी जोडणारा उन्नतमार्ग आणि कामराज नगर येथे वाहतुकीकरिता भुयारी मार्ग या कामांचा समावेश आहे. या प्रकल्पाकरिता ₹२४९ कोटी इतका खर्च अपेक्षित आहे. सदर कामांस दिनांक २९ जून, २०१८ रोजी सुरुवात करण्यात आली असून अस्तित्वातील छेडानगर उड्डाणपुलास अमरमहल उड्डाणपुलाशी जोडणाऱ्या उन्नतमार्गाचे काम तसेच वाहतुकीकरिता भुयारीमार्गाचे पहिल्या टप्प्याचे काम पूर्ण होऊन दिनांक १४ मार्च, २०२२ रोजी वाहतुकीसाठी उपलब्ध करण्यात आले आहे. उर्वरित कामे प्रगतीपथावर आहेत.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹ १२८.६८ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

१०. मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्पांतर्गत सांताक्रुझ-चेंबूर-जोडरस्त्याचे बांधकाम

भाग-१: वाकोला जंक्शन, आंबेडकर चौक / युनिव्हर्सिटी जंक्शन व बी.के.सी. जंक्शन मिळून मिठी नदी ते वाकोला पुलाला जोडणारा उन्नत मार्ग व एम.टी.एन.एल जंक्शन, बी.के.सी. ते लाल बहादूरशास्त्री मार्ग उड्डाणपुलास जोडणारा उन्नत मार्ग, बांधणे.

प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये :

वांद्रे-कुर्ला-संकुल येथील व्यापारी संकुलांची वाढ अभूतपूर्व आहे. आयसीआयसीआय बँक, देना बँक, वोक्हार्ट, रिलायन्सचे आंतरराष्ट्रीय कन्व्हेंशन सेंटर, भारत डायमंड बोर्स, नॅशनल स्टॉक एक्सचेंज, स्टेट बँक ऑफ इंडिया, नाबार्ड, यूएस कॉन्सुलेट इत्यादी सर्व क्षेत्रांमधून शहराच्या या भागात प्रमुख कॉर्पोरेट्सने त्यांची मुख्य कार्यालये स्थापन केली आहेत. हि कार्यालये शहराच्या भौगोलिक मध्यभागी असल्याने, सर्व दिशेने वांद्रे-कुर्ला-संकुलाकडे येणारी वाहतूक असल्यामुळे वाहतूक कोंडी निर्माण होत आहे. त्याकरीता वांद्रे-कुर्ला-संकुलाच्या सभोवतालचे रस्ते विकसित करून कमीतकमी वेळेत वाहतूक सुरळीत होण्यासाठी तसेच उन्नत मार्ग कॉरिडॉरद्वारे वांद्रे-कुर्ला-संकुलाला पूर्व द्रुतगती महामार्ग, पश्चिम द्रुतगती महामार्गाला जोडणे आवश्यक आहे. वांद्रे-कुर्ला-संकुल येथील होणारा विस्तार पाहता वांद्रे-कुर्ला-संकुलापासून अशा प्रकारे तयार होणाऱ्या जोडणीचा बऱ्याच प्रमाणात फायदा होणार आहे.

प्रकल्पाची माहिती :

- लांबी : ५.९ कि.मी.
- रुंदी : १७.२ मी/ ८.५मी. (चार पदरी / दोन पदरी)
- प्रकल्पाची सुधारीत किंमत: ₹६४५ कोटी.
- कार्यारंभ आदेश : दिनांक २७ ऑक्टोबर, २०१६
- काम पूर्णत्वाचा दिनांक : ३१ मार्च, २०२३

प्रकल्पाचे फायदे:

रस्ता जोडणी पूर्व द्रुतगती महामार्गापासून पश्चिम द्रुतगती महामार्गापर्यंत वाहतुकीच्या वेळेत होणारी बचत: ४५ मिनिटे.

सद्यस्थिती : प्रकल्पाचे झालेले अंदाजित काम ७२% आहे.

भाग-२: वांद्रे-कुर्ला-संकुल ते वाकोला जंक्शन (वाकोला नाल्याच्या बाजूने) उन्नत मार्ग बांधणे.

प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये :

कलानगर जंक्शन येथील वाहतुकीची कोंडी बऱ्याच प्रमाणात कमी करण्याकरीता वांद्रे-कुर्ला संकुलाच्या सभोवतालचा रस्ते विकसित करून कमीतकमी वेळेत वाहतुक सूरळीत होण्यासाठी व तसेच उन्नत मार्ग कॉरिडॉरद्वारे वांद्रे-कुर्ला संकुलाला पूर्व द्रुतगती महामार्ग, पश्चिम द्रुतगती महामार्गाला जोडून भविष्यात वांद्रे-कुर्ला-संकुल येथे होणारा विस्तार पाहता वांद्रे-कुर्ला संकुलापासून अशाप्रकारे तयार होणाऱ्या जोडणीचा बऱ्याच प्रमाणात फायदा होईल.

प्रकल्पाची माहिती :

- लांबी: १.४ कि.मी.
- रुंदी: १७.२ मी / ८.५मी (चार पदरी / दोन पदरी)
- प्रकल्पाची सुधारीत किंमत: ₹ १४८.१५ कोटी.
- कार्यारंभ आदेश: दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१७
- काम पूर्णत्वाचा दिनांक: ३० नोव्हेंबर, २०२२

प्रकल्पाची फायदे :

वांद्रे-कुर्ला संकुलापासून पश्चिम द्रुतगती महामार्गापर्यंत वाहतुकीच्या वेळेत होणारी बचत: ३५ मिनिटे.

सद्यस्थिती : प्रकल्पाचे झालेले अंदाजित काम ७०% आहे.

सदर प्रकल्पावर मार्च, २०२२ अखेर ₹६५२.३६ कोटी खर्च झाला आहे.

११. मुंबई मेट्रो रेल्वे प्रकल्प

मुंबई ही भारताची आर्थिक राजधानी, व्यापार आणि उद्योग व्यवसायाचे मध्यवर्ती केंद्र आहे. सध्या सुमारे १ कोटी १० लाख लोक दररोज सार्वजनिक वाहनांनी प्रवास करतात. त्यापैकी ५२% रेल्वेने व २६% बसने प्रवास करतात. मुंबईतील सार्वजनिक परिवहन व्यवस्थेमधील मागणी व पुरवठ्यातील तफावतीमुळे सध्याच्या उपनगरीय रेल्वे सेवेवर प्रचंड ताण पडत आहे. बससेवेची भूमिका केवळ उपनगरीय रेल्वेला पूरक सेवा पुरविणे एवढ्यापर्यंत मर्यादित आहे. रस्त्यावरील वाहतूक कोंडी कमी करण्यासाठी व आरामदायी आणि कार्यक्षम सार्वजनिक परिवहन व्यवस्थेसाठी सध्याच्या रस्ते आणि रेल्वे क्षमतेत वाढ करणे आवश्यक आहे.

मुंबई मेट्रो रेल प्रणालीसाठी तपशीलवार व्यवहार्यता अभ्यास आणि तपशीलवार प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळाची ज्यांना टाटा सल्लागार संस्था-TCS आणि भारतीय तंत्रज्ञान संस्था - IIT, मुंबई यांनी मदत केली असून त्यांना माहे मे, २००३ मध्ये नेमणूक केली होती. त्यांनी तयार केलेल्या मेट्रो बृहत आराखडयास दिनांक २८ मे, २००४ रोजी झालेल्या प्राधिकरणाच्या ११० व्या बैठकीत मान्यता देण्यात आली. बृहत आराखडयात एकूण ९ मेट्रो रेल्वे मार्ग समाविष्ट असून एकूण लांबी १४६.५ कि.मी. लांबीचे असून त्यापैकी ३२.५ कि.मी. प्रस्तावित भुयारी मार्ग असून बाकीचा उन्नत मेट्रो रेल्वेमार्ग आहेत. मुंबई मेट्रो बृहत योजनेसंबंधी लोकांची मते, सूचना व अभिप्राय प्राप्त करण्याच्या दृष्टीकोनातून सार्वजनिक विचारविनिमय कार्यशाळा दिनांक २२ जानेवारी, २००४ रोजी संपन्न झाली आहे. रेल्वे आधारीत सामुहिक जलद परिवहन व्यवस्थेची सेवा सध्या ज्या क्षेत्रांना उपलब्ध नाही, अशा मोठ्या विस्तारीत क्षेत्रांचा समावेश मेट्रो बृहत आराखडयात आहे. मुंबई शहराच्या हद्दीपर्यंत १/२ पासून १ कि.मी. च्या अंतरापर्यंत रेल्वे आधारित सामुहिक परिवहन व्यवस्था उपलब्ध व्हावी या उद्देशाने बृहत आराखडा तयार करण्यात आला आहे. या आराखडयातील मेट्रो मार्गाने महत्वाची स्थानके जसे, चर्चगेट, छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनल, मुंबई सेंट्रल, आंतरराष्ट्रीय आणि देशांतर्गत विमानतळ आणि प्रमुख व्यापारी केंद्रे जोडली जातील. आराखडयात मेट्रो मार्गाचा उपनगरीय रेल्वे स्थानकासोबत मार्गबदलाच्या सुविधांचे नियोजन करण्यात आले आहे. तसेच, या मार्गांमुळे मुंबई शेजारील ठाणे, नवी मुंबई, वसई, विरार इत्यादी ठिकाणी परिवहन व्यवस्था अदलाबदलाची सुविधा उपलब्ध होईल.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ मे, २००४ रोजी झालेल्या ११० व्या बैठकीत दिल्ली मेट्रो रेल्वे महामंडळ मर्यादित यांनी तयार केलेल्या मुंबई मेट्रो मार्गाच्या बृहत आराखड्यास आणि त्याच्या अंमलबजावणीच्या टप्प्यांस मान्यता मिळाली. सदर बृहत आराखड्यात एकूण ९ मेट्रो मार्ग असून त्यांची एकूण लांबी १४६.५० कि.मी. इतकी आहे. सदर आराखड्यातील मार्गांचे अंमलबजावणी धोरण निश्चित करतेवेळी व सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करताना त्यात काही बदल करण्यात आले.

सुधारीत मेट्रो रेल्वे बृहत आराखडा :-

मेट्रो बृहत आराखड्यामधील आतापर्यंत फक्त ११.४० कि.मी. मेट्रो मार्ग कार्यान्वित झाला आहे. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार, मुंबई आणि महानगर प्रदेशात वाहतूक व्यवस्थेमध्ये सुधारणा आणण्याच्या दृष्टीकोनातून आता ३३७.१ कि.मी. लांबीच्या मेट्रो मार्गाची लवकरात लवकर अंमलबजावणी करण्याचे शासनाचे उद्दीष्ट आहे.

विविध मेट्रो मार्गांचे तपशिल खालीलप्रमाणे आहे:

मेट्रो मार्ग	तपशील	लांबी (कि.मी.)	सद्यस्थिती
मार्ग १	वर्सोवा-अंधेरी-घाटकोपर	११.४	दिनांक ८ जून, २०१४ पासून कार्यरत आहे.
मार्ग २ अ	दहिसर-डि. एन. नगर	१८.६	स्थापत्य व प्रणालीची कामे अंतिम टप्प्यात आहेत.
मार्ग २ ब	डि.एन.नगर - मंडाळे	२३.६	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग ३	कुलाबा - बांद्रा - सिड्ढ	३३.५	मुंबई मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन लिमिटेड कडून अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.
मार्ग ४	वडाळा - घाटकोपर - मुलुंड - ठाणे -कासारवडवली	३२.३	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग ४ अ (मार्ग ४ चा विस्तार)	कासारवडवली- गायमुख	२.७०	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग ५	ठाणे - भिवंडी - कल्याण	२४.९	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे. (टप्पा-१) (ठाणे-भिवंडी)
मार्ग ६	स्वामी समर्थ नगर-	१४.५	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे.

	जोगेश्वरी - विक्रोळी		
मार्ग ७	अंधेरी (पूर्व) - दहिसर (पूर्व)	१६.५	स्थापत्य व प्रणालीची कामे अंतिम टप्प्यात आहे.
मार्ग ८	एअरपोर्ट जोडणी मार्ग (CSMIA-Mankhard)	३५.०	मे. दिल्ली मेट्रो रेल्वे महामंडळ मर्यादित कडून सविस्तर प्रकल्प अहवाल प्राप्त.
मार्ग ९ व मार्ग ७ अ	दहिसर - मिरा-भाईंदर व अंधेरी - छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (CSMIA)	१३.५	स्थापत्य काम प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग १०	गायमुख - शिवाजी चौक	९.२	सामान्य सल्लागार नियुक्तीसाठी निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग ११ (मार्ग ४ चा विस्तार)	वडाळा- सी.एस.एम.टी.	१२.७	
मार्ग १२ (मार्ग ५ चा विस्तार)	कल्याण-डोंबिवली-तळोजा	२०.७	
मार्ग १३	शिवाजी चौक (मिरारोड- विरार)	२३	सविस्तर प्रकल्प अहवालाचे काम प्रगतीपथावर आहे.
मार्ग १४	कांजूरमार्ग - बदलापूर	४५	मिलान मेट्रो कडून मसूदा सविस्तर प्रकल्प अहवाल प्राप्त.
एकूण लांबी		३३७.१	

मेट्रो मार्ग १ : वसोवा-अंधेरी-घाटकोपर मार्ग

मेट्रो मार्ग-१ वसोवा-अंधेरी-घाटकोपर हा ११.४० कि.मी. उन्नत मार्ग असून त्यामुळे पूर्व व पश्चिम उपनगरांचा भाग, पश्चिम व मध्य रेल्वे यांना जोडणे शक्य झाले आहे. तसेच, उपनगरीय रेल्वे सेवेच्या अंधेरी आणि घाटकोपर या स्थानकांवर अदलाबदल करण्याची सुविधा आहे. वसोवा ते घाटकोपर प्रवासाचा कालावधी ७० मिनिटांपासून कमी होऊन २० मिनिटांपर्यंत झाला आहे. या मार्गामुळे एमआयडीसी आणि सिद्ध सारख्या वाणिज्यिक परिसरांशी संपर्क साधणे सहज शक्य होणार आहे.

या प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, रिलायन्स एनर्जी आणि वेओलिया, फ्रान्स यांची संयुक्तपणे मुंबई मेट्रो वन प्रा.लि. अशा विशेष उद्दीष्ट वाहनांची (Special Purpose Vehicle) स्थापना दिनांक २२ डिसेंबर, २००६ रोजी करण्यात आली आहे.

हा मेट्रो मार्ग सार्वजनिक-खाजगी-सहभागाने बांधा, स्वामित्व घ्या, वापरा व हस्तांतरित करा (BOOT) या तत्वावर कार्यान्वित करण्यास मंजूरी दिली आहे. करारनाम्यानुसार या प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च ₹ २३५६ कोटी इतका होता. कर्ज-समभागाचे प्रमाण ७०:३० इतके असून एकूण समभागापैकी (₹ ५१२ कोटी) ६९% (₹ ३५४ कोटी) रिलायन्स एनर्जी २६% (₹ १३३ कोटी) मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण आणि ५% (₹ २५ कोटी) वेव्होलिया, फ्रान्स (सध्याचे नाव Transdev Ile de France) यांनी दिले आहेत. व्यवहार्यता तफावत निधी ₹ ६५० कोटी असून त्यापैकी केंद्र शासनाने ₹ ४७१ कोटी दिले आहेत. उर्वरित व्यवहार्यता तफावत निधी ₹ १७९ कोटी प्राधिकरणाने दिले आहेत. तसेच प्राधिकरण सेवावाहिन्या स्थलांतरीत करणे, जमीन संपादन करणे, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करणे इत्यादी अनेक कामांसाठी निधी उपलब्ध करून देत आहे. दिनांक ८ जून, २०१४ रोजी सदर मार्ग जनतेकरीता खुला करण्यात आला असून सदर मार्गाने (कोरोना काळापूर्वी) दररोज अंदाजे ४.५० लाख प्रवासी प्रवास करतात.

मेट्रो मार्ग २अ : दहिसर - डि.एन. नगर

प्रकल्पाचे नांव :- मेट्रो मार्ग — २ अ दहिसर - डि.एन. नगर	
मार्गाची लांबी	१८.६० कि.मी. (उन्नत)
एकूण स्थानके	१७ (सर्व उन्नत)
स्थानके	१) दहिसर पूर्व, २) आनंदनगर, ३) कांदरपाडा, ४) मंडपेश्वर, ५) एकसर, ६) बोरिवली पश्चिम, ७) पहाडी एकसर, ८) कांदिवली पश्चिम, ९) डहाणूकरवाडी, १०) वळनइ, ११) मालाड पश्चिम, १२) लोअर मालाड, १३) पहाडी गोरेगाव, १४) गोरेगाव (पश्चिम), १५) ओशिवरा, १६) लोअर ओशिवरा, १७) अंधेरी पश्चिम.
उन्नत /भूयारी मार्ग	उन्नत
देखभाल दुरुस्ती डेपो	चारकोप (मालवणी) (१६.४ हेक्टर)
स्थानके जोडणी	१) मेट्रो मार्ग १ - डि.एन. नगर २) मेट्रो मार्ग ७ - (अंधेरी (पूर्व) - दहिसर (पूर्व) मार्गिका) ३) मेट्रो मार्ग ६ - शास्त्री नगर
प्रकल्पाची मूळ किंमत	₹ ४,६७३ कोटी (जमीन आणि केंद्रीय करासहित माहे जुलै, २०१५ भावपातळीनुसार)
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹ ६४१० कोटी (राज्य शासनाचे कर आणि प्रतिवर्षी ७.५% वाढीसहित)

EIRR	१७.१९%
FIRR	८.६५%
केंद्र शासनाचे सहाय्य	--
राज्य शासनाचे सहाय्य - जमीन + केंद्रीय कर ५०% व राज्य शासनाचे कर १००%	४६५ (राज्य शासनाचे कर) + ₹२९२.५ (५०% केंद्रीय कर) (Sub. debt) + ६६५ (जमीन) = ₹१४२२.५ कोटी
मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे साहाय्य : स्थापत्य कामे + सल्लागाराची फी + ५०% केंद्रीय कर + पुनर्वसन व पुनर्वसाहत	२९२.५ (५०% केंद्रीय कर) + १८७२ (स्थापत्य कामे) + २० (IDC) = ₹२१८४.५ कोटी
एशियन डेव्हलपमेंट बँकेचे (ADB) साहाय्य	एडीबी कर्ज - ९०६ दशलक्ष डॉलर्स, एनडीबी कर्ज - २६० दशलक्ष डॉलर्स (मेट्रो मार्गिका-२अ, २ब आणि ७, सिस्टम घटकांसाठी सह-वित्तपुरवठा)
पूर्णत्वाची किंमत	₹६,४१० कोटी (राज्य शासनाचे कर आणि प्रतिवर्षी ७.५% वाढीसहित)
ताशी पीक दिशा वाहतूक (PHPDT)	२०३१ - ३८५०९
दैनंदिन प्रवासी	
२०३१	दैनंदिन प्रवासी - १६.५८ लाख
रेल्वेचे डबे	रुंदी - ३.२० मी. उंची - ३.९ मी. लांबी - २१.८४ मी. एक्सल लोड १७ टन आसन व्यवस्था-अनुगामी व्यवस्था २५kV ओव्हरहेड कर्षण, संचार आधारित रेल्वे नियंत्रण प्रणाली
प्रवासी वाहन क्षमता	६ डब्यांची गाडी - १७५६ ८ डब्यांची गाडी - २२४४
सद्यस्थिती	१. सदर प्रकल्पाचे भूमिपूजन मा. पंतप्रधान यांच्या शुभहस्ते दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी करण्यात आले. २. मे. दिल्ली मेट्रो रेल्वे महामंडळ मर्यादित (DMRC) यांच्याद्वारे ठेव अंशदान कार्यतत्वावर (Deposit Work Basis) सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.

	<p>३. उन्नत मार्गिका/स्थानके बांधकामासाठी दिनांक १६ जून, २०१६ रोजी AC-०१ व AC-०२ या पॅकेजकरीता अनुक्रमे ₹६४०.८६ कोटी आणि ₹७०४.०६ कोटी किंमतीची कंत्राटे देण्यात आली आहेत.</p> <p>४. विस्तृत आराखडा सल्लागार (DDC) (AECOM-KSPL-AA यांचा संयुक्त समुह) म्हणून यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. (₹१२.३४ कोटी)</p> <p>५. उन्नत मार्गिका आणि स्थानकांकरीता फाउंडेशन, पिअर, पिअरकॅप, यु-गर्डर बांधकामाचे काम प्रगतीपथावर आहे. माहे मार्च, २०२२ पर्यंत ९९.३४% स्थापत्य काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>६. माहे मार्च, २०२२ पर्यंत AC-०१, AC-०२ सह एकूण ९९.३४% खर्च झालेला आहे.</p> <p>७. चारकोप डेपोकरीता ₹९०.९९ कोटी किंमतीचे कंत्राट मे. अनुपम कन्स्ट्रक्शन्स यांना देण्यात आले व काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>८. टप्पा-१ (दहिसर (पूर्व) ते डहाणूकरवाडी) हा लवकरच प्रवाशांकरीता सुरू करण्यात येईल.</p> <p>९. टप्पा-२ (चारकोप ते डि.एन. नगर) (९.६० कि.मी., ८ मेट्रो स्थानके) चे ट्रॅकचे काम आणि स्थानकांसह व्हायाडक्टची सर्व स्थापत्य कामे पूर्ण झाली आहेत. तसेच प्रवेश/निर्गमन संरचनांची स्थापत्य कामे, E&M, ट्रॅक्शन आणि S&T कामे प्रक्रियेत आहेत. माहे सप्टेंबर, २०२२ मध्ये काम पूर्ण करण्याचे उद्दीष्ट आहे.</p>
सद्यस्थिती (प्रणाली)	<p>१. मेट्रो मार्गिका २अ, २ब आणि ७ साठी स्वयंचलित भाडे संकलन, रोलिंगस्टॉक, संकेत आणि दूरसंचारची निविदा अनुक्रमे मे. डाटामॅटीक्स, मे. बीईएमएल आणि मे. अलस्टोम यांना देण्यात आली आहे.</p> <p>२. मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ मर्यादीत तर्फे प्लॅटफॉर्म स्क्रीन डोअर (पीएसडी) कामाची निविदा मे. केटीके ग्रुप कंपनी लिमिटेडला</p>

	<p>देण्यात आली असून काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>३. वीजपुरवठा कामाची निविदा मे. मार्विन स्विचगिअर्स अँड कंट्रोल प्रा. लि. यांच्या कडे देण्यात आली आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> • चारकोप डेपोमध्ये एक उपकेंद्र (११०kV इनकमिंग पुरवठा, २५kV ट्रॅक्शन पुरवठा आणि ३३kV सहायक पुरवठा) दिनांक ०२ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी कार्यान्वित करण्यात आले आणि महा मुंबई मेट्रो संचलन महामंडळ मर्यादित (MMMOCL) कडे सुपूर्द करण्यात आले आहे. • डी.एन.नगर येथील दुसऱ्या उपकेंद्रातील प्रमुख उपकरणांच्या उभारणीचे काम पूर्ण झाले असून HT केबलिंग आणि चाचणीचे काम प्रगतीपथावर आहे. <p>४.ओएचइची निविदा मे. स्टर्लिंग-सिमिकल कन्सोर्शियमला देण्यात आली आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> • चारकोप डेपोसह दहिसर पूर्व ते डहाणूकरवाडी स्टेशनपर्यंत ९ स्थानके असलेल्या मुंबई मेट्रो मार्गिका - २अ च्या प्राधान्य-१ विभागातील OHE, ASS आणि SCADA कामे कार्यान्वित करण्यात आली आहेत आणि CMRS ची मंजूरी मिळाल्यानंतर दिनांक ०२ एप्रिल, २०२२ पासून महसूलीसाठी कार्यान्वित करण्यात आली आहे. • वळनई ते अंधेरी पश्चिम स्थानकापर्यंत मुंबई मेट्रो मार्ग - २अ (MML-२अ) च्या प्राधान्य - २ विभागाचे OHE उभारणीचे काम प्रगतीपथावर आहे. • मुंबई मेट्रो मार्गिका - २अ च्या प्राधान्यक्रम - २ विभागाच्या ASS कामासाठी, ८ स्थानकांवर ३३kV GIS आणि ३३/०.४१५kV ड्राय टाईप ट्रान्सफॉर्मर ASS रूममध्ये बसवण्यात आले आहेत. स्थानकांमध्ये Auxiliary पुरवठा प्रणालीसाठी GIS आणि इतर
--	--

	<p>उपकरणांची चाचणी सुरु आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● मुंबई मेट्रो मार्गिका - २अ च्या प्राधान्य-२ विभागातील SCADA कामासाठी, उपकरणे उभारणी आणि स्थापनेचे काम प्रगतीपथावर आहे. ● कॅटेनरी मॅटेनन्स वाहन चारकोप डेपोमध्ये पुरविण्यात आले आहे आणि ते महा मुंबई मेट्रो संचलन महामंडळ मर्यादित (MMMOCL) कडे सुपूर्द करण्यात आले आहे. <p>५. विद्युत आणि यांत्रिक कामाची निविदा मे. जॅक्सन लि. यांना देण्यात आली आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● चारकोप डेपोसह दहिसर पूर्व ते डहाणूकरवाडी स्थानकापर्यंत प्राधान्य-१ विभागातील सर्व E&M साहित्य कार्यान्वित करण्यात आले आहेत आणि महा मुंबई मेट्रो संचलन महामंडळ मर्यादित (MMMOCL) कडे सुपूर्द करण्यात आले आहेत. ● प्राधान्य - २ विभागासाठी, सर्व E&M साहित्य साइटवर वितरित केले गेले आहे. ८ स्थानकांवर एलटी पॅनेल लावण्यात आले आहेत. ८ स्थानकांवर डीजी संच बसवण्यात आले आहेत. सर्व ८ स्थानकांवर अर्थ मॅटचे काम पूर्ण झाले आहे. ● प्राधान्य - २ विभागासाठी, ८ स्थानकांवर केबल टाकणे, HVAC स्थापना, आग संरक्षक संदर्भातील काम प्रगतीपथावर आहे आणि ८ स्थानकांवर प्रकाशयोजना सुरु आहे. ● चारकोप आगारातील आयबीएल, वर्कशॉप लाईन, ईटीयू बिल्डिंग, आरजीएम शेडमधील काम पूर्ण झाले आहे. <p>६. उद्वाहकासाठी निविदा मे. जॉनसन लिफ्ट्स प्रा. लि. देण्यात आली आहे</p> <ul style="list-style-type: none"> ● एकूण सर्व ३७ उद्वाहक चारकोप डेपोसह दहिसर पूर्व ते डहाणूकरवाडी स्थानकापर्यंतच्या अग्रक्रम-१ विभागात
--	--

	<p>कार्यान्वित करून महा मुंबई मेट्रो संचलन महामंडळ मर्यादित (MMMOCL) कडे सुपूर्द करण्यात आले आहेत.</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्राधान्य - २ विभागासाठी, ३० नग लिफ्ट्स साइटवर वितरित केल्या आहेत. • प्राधान्य - २ विभागासाठी, २२ नग लिफ्ट्स आधीपासून स्थापित केलेल्या आहेत आणि १४ लिफ्टमध्ये चाचणी आणि कार्यान्वित करण्याचे काम पूर्ण झाले आहे आणि लिफ्ट इन्स्पेक्टर, महाराष्ट्र यांच्याकडून या १४ लिफ्टसाठी लिफ्ट परवाना देखील प्राप्त झाला आहे. उर्वरित लिफ्ट बसविण्याचे काम सुरु आहे. <p>७. स्वयंचलित जिन्यांची निविदा कन्सोर्शियम ऑफ शिंडलर इंडिया प्रा. लि. आणि शिंडलर (चीन) लिफ्ट कंपनी लि. यांना देण्यात आली आहे.</p> <ul style="list-style-type: none"> • सर्व ५२ नग एस्केलेटर दहिसर पूर्व ते डहाणूकरवाडी स्थानकापर्यंत प्राधान्य - १ विभागात कार्यान्वित करून महा मुंबई मेट्रो संचलन महामंडळ मर्यादित (MMMOCL) कडे सुपूर्द करण्यात आले आहेत. • प्राधान्य - २ विभागासाठी, एस्केलेटरचे ५१ नग साइटवर वितरित केले आहे. • प्राधान्य - २ विभागासाठी ४७ नग एस्केलेटर आधीच स्थानकांवर बसविण्यात आले आहेत. ४७ पैकी ३० एस्केलेटरवर इन्स्टॉलेशन पूर्ण झाले आणि २८ एस्केलेटरवर चाचणी पूर्ण झाली असून, कार्यान्वित झाले आहेत. शिल्लक एस्केलेटर बसविण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे. <p>८. चारकोप डेपोमध्ये १८ ट्रेन स्टॅबलिंग लाइन्स आणि ३ IBL लाईन्सची तरतूद आहे. आत्तापर्यंत १४ ट्रेनचे संच डेपोमध्ये आले आहेत तर उर्वरित माहे जून २०२२ पर्यंत अपेक्षित आहेत.</p>
--	--

	<p>९. विद्युत आणि यांत्रिक आणि स्वयंचलित भाडे संकलनाची कामे प्रगतीपथावर आहेत.</p> <p>१०. मार्गिका-२अ आणि ७ (फेज १ - १८ स्टेशन्स) साठी S&T प्रणाली कार्यान्वित करण्यात आली आहे आणि मार्गिका -२अ आणि ७ (फेज २- १२ स्टेशन्स) साठी केबलिंग, मटेरियल शिफ्टिंग आणि इन्स्टॉलेशनची कामे प्रगतीपथावर आहेत.</p> <p>११. मार्गिका - २अ आणि ७ (फेज १- १८ स्टेशन्स) साठी AFC प्रणाली कार्यान्वित झाली आहे आणि लाईन २A आणि ७ (फेज २- १२ स्टेशन्स) साठी प्राथमिक, दुय्यम केबलिंग आणि मटेरियल शिफ्टिंग प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>१२. ITS- Issuer आणि अधिग्रहण बँक (SBI) – NCMC (ओपन लूप सिस्टम) ची अंमलबजावणी प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>१३. ITS- मोबाईल ॲप सेवा बनविण्याचे काम मे. ॲमनेक्स मोबाईल ॲप या कंपनीला ला देण्यात आले असून ॲप चा विकास प्रगतीपथावर आहे.</p>
--	---

मेट्रो मार्ग २ब : डि. एन.नगर-मंडाळे

तपशील	
मार्गाची लांबी	२३.६४३ कि.मी.
एकूण स्थानके	२०
गाडयांचे वेळा पत्रक	वर्ष २०३१- प्रति ५.५० मिनिटे
प्रस्तावित कार डेपो	३१.४ हेक्टर (मंडाळे, मानखुर्द)
मेट्रो स्थानके जोडणी	<ol style="list-style-type: none"> १. डी. एन. नगर (मेट्रो मार्ग-१ घाटकोपर ते वसोवा) २. वांद्रे (उपनगर). ३. आयटीओ जं. (मेट्रो मार्ग-३ कुलाबा ते सिझा) ४. कुर्ला पूर्व(उपनगर) ५. इ. इ. एच. स्थानक (मेट्रो मार्ग-४ वडाळा ते

	कासारवडवळी) ६. चेंबूर (मोनोरेल) ७. मानखुर्द (उपनगर)
इतर लागणारी जमीन (अंदाजित) कार डेपो सहित	खाजगी - ३.१७ हेक्टर शासकीय - ३५.१२ हेक्टर
प्रकल्प राबविण्याचा कालावधी	मेट्रो मार्गिका आणि स्थानके: ३० महिने डेपो : ४२ महिने
तात्पुरती लागणारी जमीन (बांधकाम कालावधी दरम्यान)	११ हेक्टर
मूळ किंमत (जमिनीची किंमत व कर वगळून)	₹५९८३ कोटी
जमिनीची किंमत	₹९३५.४० कोटी
जमिनी वरील आकस्मित खर्च (३%)	₹२८.०६ कोटी
राज्य शासनाचा कर (मूळ)	₹४६३.०० कोटी
केंद्र शासनाचा कर (मूळ)	₹८५१.०० कोटी
प्रकल्पाची मूळ किंमत (केंद्र शासनाच्या करांसह)	₹८२६१.०० कोटी
पुर्नवसन व पुर्नवसाहत यांचा खर्च	₹९१.५९ कोटी
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत (सर्वकर, दरवाढ, आणि बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC) इ. सह)	₹१०,९८६ कोटी
कर्ज (प्रणाली घटकासाठी)	ए.डी.बी: ३५० मिलियन यूएस डॉलर्स एन.डी.बी: ३५० मिलियन यूएस डॉलर्स (मेट्रो मार्ग - २अ , २ ब व ७ करीता)

अर्थिकअंतर्गत परतावा दर (EIRR)	२५.२०%
वित्तीयअंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR)	१०.७८%
प्रवासी क्षमता (६ डब्यांची गाडी)	६ डब्यांची गाडी- १७५६ ८ डब्यांची गाडी- २२४४
प्रति ताशी प्रति दिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	वर्ष २०३१ – ३८५०९
दैनंदिन प्रवासी संख्या	वर्ष २०३१-३२ – १०.४९ लाख
रेल्वेचे डबे	रुंदी - ३.२० मी. उंची - ३.९ मी. लांबी - २१.८४ मी, संचारआधारित रेल्वे नियंत्रण प्रणाली.
सद्यस्थिती	<ol style="list-style-type: none"> १. राज्य मंत्रीमंडळाने मेट्रो मार्ग - २ब प्रकल्पाला दिनांक २५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार मान्यता दिली. २. भारताचे मा. पंतप्रधान यांच्या हस्ते दिनांक २४ डिसेंबर, २०१६ रोजी प्रकल्पाचे भुमीपूजन करण्यात आले. ३. राज्यशासन, नगर विकास विभागाने दिनांक १ मार्च, २०१७ रोजी एम.आर.टी.पी. अॅक्ट, १९६६ अंतर्गत मेट्रो मार्ग - २ब प्रकल्प हा "महत्वपूर्ण नागरी वाहतूक प्रकल्प"घोषित करणारी अधिसूचना प्रसिध्द केली. ४. नगर विकास मंत्रालयाद्वारे दिनांक २३ मार्च, २०१७ रोजी मेट्रो -२ब प्रकल्पाची अधिसूचना प्रसिध्द करण्यात आली. ५. मे. आयका (AICA Consortium) यांची मेट्रो मार्ग - २ब या प्रकल्पासाठी साधारण सल्लागार (General Consultant) म्हणून नेमणूक करण्यात आली

असून कामास सुरूवात करण्यात आली आहे.

६. मे. सिस्ट्रा एम. व्हि. ए कन्सल्टिंग इंडीया प्रा. लि.
(M/s. SYSTRA MVA Consulting India Pvt. Ltd.)
यांची दिनांक १२ जानेवारी, २०१८ रोजी मेट्रो मार्ग - २ब या
प्रकल्पासाठी सविस्तर संरचना सल्लागार (DDC) म्हणून
नेमणूक झाली असून कामास सुरूवात करण्यात आली
आहे.

७. सदर प्रकल्पाच्या पॅकेज क्र. सी-१०१ (सी. ए. ०४R)
(डी. एन. नगर ते एम. टि.एन. एल, बी.के.सी) च्या
स्थापत्य कामासाठीच्या मागील कंत्राटदारांची कामगिरी
समाधानकारक नसल्याने माहे जानेवारी, २०१८ मधील
सदर कंत्राट दिनांक ३१ जानेवारी, २०२० रोजी रद्द
करण्यात आले होते. सदर कामाकरिता नवीन कंत्राटदार
मे. जे कुमार इन्फ्राप्रोजेक्टस लि. या कंत्राटदाराची नेमणूक
दिनांक २८ मे, २०२१ रोजी करण्यात आली असून सदरचे
स्थापत्य बांधकाम प्रगतीपथावर आहे. सद्यस्थितीत
स्थापत्य बांधकामाची एकूण प्रगती ८.५७% इतकी आहे.

८. पॅकेज क्र. सी-१०२ (सी. ए. ०६) (एम. टि.एन. एल,
बी.के.सी ते डायमंड गार्डन, चेंबूर) या पॅकेजच्या स्थापत्य
कामासाठीच्या मागील कंत्राटदारांची कामगिरी
समाधानकारक नसल्याने माहे एप्रिल, २०१८ मधील सदर
कंत्राट दिनांक ३१ जानेवारी, २०२० रोजी रद्द करण्यात
आले होते. सदर कामासाठी नवीन कंत्राटदार
नेमणुकीसाठीची फेर निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

९. सदर प्रकल्पाच्या पॅकेज क्र. सी. ए. ०७ (डायमंड गार्डन,
चेंबूर ते मंडाळे) चे स्थापत्य बांधकाम मे. एन. सी. सी. ली.

	<p>यांना दिनांक १७ जानेवारी, २०१९ रोजी देण्यात आले असून सदरचे स्थापत्य बांधकाम प्रगतीपथावर आहे. सद्यस्थितीत स्थापत्य बांधकामाची एकूण प्रगती ४६.२१% इतकी आहे.</p> <p>१०. सदर प्रकल्पाच्या पॅकेज क्र. सी-१०३ (सी. ए. १४) (मंडाळे डेपो) या पॅकेजच्या स्थापत्य कामासाठीच्या मागील कंत्राटदाराची कामगिरी समाधानकारक नसल्याने माहे जानेवारी, २०१८ मधील सदर कंत्राट दिनांक ३१ जानेवारी, २०२० रोजी रद्द करण्यात आले होते. सदर कामासाठी नवीन कंत्राटदार नेमणुकीसाठीची फेर निविदा प्रक्रिया पूर्ण झालेली असून, सदर कामासाठी मे.अहलुवालिया काँट्रॅक्ट्स (इंडिया) लिमिटेड यांना दिनांक ०६ नोव्हेंबर, २०२० रोजी स्वीकृती पत्र देण्यात आले असून सदरचे स्थापत्य बांधकाम प्रगतीपथावर आहे. सद्यस्थितीत स्थापत्य बांधकामाची एकूण प्रगती २६.०३% इतकी आहे.</p> <p>११. सद्यस्थितीत मेट्रो मार्ग - २ब या प्रकल्पाच्या स्थापत्य बांधकामाची एकूण प्रगती इतकी १८.९७% आहे.</p>
सद्यस्थिती (प्रणाली)	<p>१. मेट्रो मार्ग - २ब साठी सामान्य सल्लागार म्हणून मे.एआयसीए कन्सॉर्टियमची (M/s. AICA Consortium) नियुक्ती करण्यात आली असून काम सुरु आहे.</p> <p>२. मे. सिस्ट्रा एमव्हीए कन्सल्टिंग इंडिया प्रा. लि. ची (M/s. Systra MVM Consulting India Pvt. Ltd.) दिनांक १२ जानेवारी, २०१८ रोजी मेट्रो मार्ग - २ बी साठी सविस्तर संरचना सल्लागार (DDC) म्हणून नियुक्ती करण्यात आली असून काम सुरु आहेत.</p>

	<p>३. मेट्रो मार्गिका २अ, २ब आणि ७ साठी स्वयंचलित भाडे संकलन, रोलिंग स्टॉक आणि सिग्नलिंग अँड टेलिकम्युनिकेशनची निविदा अनुक्रमे मे. डाटामॅटीक्स ग्लोबल सर्व्हिसेस, मे. बीईएमएल आणि मे. अलस्टोम यांना देण्यात आली आहे.</p> <p>४. प्रणालीच्या इतर निविदांची तयारी सुरु आहे.</p> <p>५. अतिरिक्त उच्च विद्युत दाबाच्या मार्गिका सरकविण्याचे काम खालील ठिकाणांवर प्रगतीपथावर आहे:</p> <p style="padding-left: 40px;">अ) हलाव पूल चे काम पूर्ण झाले</p> <p style="padding-left: 40px;">ब) एस. जी. बर्वे मार्ग काम प्रगतीपथावर आहे</p> <p style="padding-left: 40px;">क) अणुशक्तीनगर चे काम पूर्ण झाले</p> <p style="padding-left: 40px;">ड) बीएसएनएल काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>६. माहे जून, २०२३ मध्ये, ७२ पैकी १८ स्टॅबलिंग लाईन्स मंडाले डेपोमध्ये ट्रेन सेटच्या स्टेबलिंगसाठी तयार होण्याची अपेक्षा आहे. उर्वरित स्टेबलिंग लाईन्स मे, २०२४ पर्यंत तयार होतील.</p> <p>७. रोलिंग स्टॉकची निर्मिती प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>८. S&T आणि AFC संदर्भात सिव्हिल ड्रॉइंगचे पुनर्वलोकन प्रगतीपथावर आहे.</p>
--	--

मेट्रो मार्ग ४ : वडाळा-घाटकोपर-मुंलुड-ठाणे-कासारवडवली

सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीकरिता दिनांक २७ सप्टेंबर, २०१६ रोजीच्या मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत मान्यता देण्यात आलेली आहे. सदर प्रकल्पाकरिता महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी शासन निर्णय प्रसिद्ध केला आहे. प्राधिकरणाने सदर प्रकल्पाकरिता दिनांक १२ एप्रिल, २०१८ रोजी M/s. CHEC-TPL -JV व M/s. RINFRA ASTALDI -JV या

कंत्राटदारांना स्थापत्य कामाचे कार्यारंभ आदेश दिलेले आहेत. कंत्राटदारामार्फत स्थापत्य कामे प्रगतीपथावर आहेत.

सदर मेट्रो प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये:

तपशील	
मार्गाची लांबी	३२.३२ कि.मी.
एकुण स्थानके	३० (पूर्णतः उन्नत)
गाडयांचे वेळापत्रक	वर्ष २०३१ – प्रति ३.०० मिनिटे
प्रस्तावित कार डेपो	४१.५ हेक्टर (मोघरपाडा)
इतर मेट्रो मार्गाशी जोडणी	१. वडाळा (मोनोरेल) २. कुर्ला पूर्व द्रुतगती मार्ग (मेट्रो मार्ग - २ब डी एन नगर ते मानखुर्द) ३. गांधी नगर (मेट्रो मार्ग - ६ स्वामी समर्थ नगर ते विक्रोळी) ४. कापुरबावडी (मेट्रो मार्ग ५ ठाणे - भिवंडी - कल्याण)
इतर लागणारी जमीन (अंदाजित) कार डेपो सहित	खाजगी - ३७.९६ हेक्टर शासकीय - ५.५५ हेक्टर
प्रकल्प राबविण्याचा कालावधी	५२ महिने
तात्पुरती लागणारी जमीन (बांधकाम कालावधी दरम्यान)	१३.२ हेक्टर (शासकीय)
मुळ किंमत (जमीनीची किंमत व कर वगळून)	₹ ७,८४५ कोटी
जमिनीची किंमत	₹ १,३०७.४ कोटी
आकस्मति खर्च (३%)	₹ २२८.५० कोटी
राज्य शासनाचा कर (मुळ)	₹ ६३० कोटी
केंद्र शासनाचा कर (मुळ)	₹ १,२९३ कोटी
प्रकल्पाची मुळ किंमत (जमीन व केंद्र शासनाच्या करांसह)	₹ १०,४८५ कोटी
पुर्नवसन व पुर्नवसाहत यांचा खर्च	₹ १२५.२१ कोटी

प्रकल्पाची मुळ किंमत (सर्व करांसहित)	₹११,११५ कोटी
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत (सर्व कर, दरवाढ, आणि बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC) इ. सह)	₹१४,५४९ कोटी
कर्ज (प्रणाली घटकासाठी)	मेट्रो मार्ग - ४ व ४अ च्या आणि प्रणाली घटकांकरिता एमएमआय करीता केएफडब्ल्यू बँक, जर्मनीकडून खालीलप्रमाणे कर्जे देण्यात येत आहे. अधिकृत विकास मदत - युरो ३४५ दशलक्ष. अधिकृत विकास सहाय्य - अधिक युरो २०० दशलक्ष. ग्रँट - २.२० दशलक्ष.
आर्थिक अंतर्गत परतावा दर (EIRR)	२२.७९%
वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR with PD)	८.२२%
प्रवासी क्षमता (६ डब्यांची गाडी)	६ डब्यांची गाडी - १७५६ ८ डब्यांची गाडी - २२४४
प्रति ताशी प्रति दिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	वर्ष २०३१ - ३३,४१७
दैनंदिन प्रवासी संख्या	वर्ष २०३१-३२ - १२.१३ लाख
रेल्वेचे डब्वे	रुंदी ३.२० मी. उंची ४.०४८ मी. लांबी २२.०१ मी. संचार आधारित रेल्वे नियंत्रण प्रणाली (CB TC)
सद्यस्थिती	१. राज्य मंत्रीमंडळाने मेट्रो मार्ग-४ प्रकल्पाला दिनांक २५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार मान्यता दिली. २. भारताचे मा. पंतप्रधान यांच्या हस्ते दिनांक २४ डिसेंबर, २०१६ रोजी प्रकल्पाचे भुमीपूजन करण्यात आले.

	<p>३. राज्य शासन, नगर विकास विभागाने दिनांक १ मार्च, २०१७ रोजी एम.आर.टी.पी. अॅक्ट, १९६६ अंतर्गत मेट्रो मार्ग-४ प्रकल्प हा “महत्त्वपूर्ण नागरी परिवहन प्रकल्प” घोषित करणारी अधिसूचना प्रसिध्द केली.</p> <p>४. नगर विकास मंत्रालयाद्वारे दिनांक २३ मार्च, २०१७ रोजी मेट्रो मार्ग ४ प्रकल्पाची अधिसूचना प्रसिध्द करण्यात आली.</p> <p>५. M/s. DB Engineering & Consulting GmBH, Hill International Inc., Louis Berger Consulting Company Ltd. या सहभागी संस्थेची या प्रकल्पाकरिता साधारण सल्लागार (General Consultant) म्हणून दिनांक ०४ ऑक्टोबर, २०१७ रोजी नियुक्ती करण्यात आली असून कामास सुरुवात करण्यात आली आहे.</p> <p>६. M/s. SYSTRA MVA Consulting India Pvt. Ltd. या सल्लागाराची प्रकल्पाकरिता सविस्तर संकल्पचित्र सल्लागार (Detail Design Consultant) म्हणून दिनांक २१ डिसेंबर, २०१७ रोजी नियुक्ती करण्यात आली असून कामास सुरुवात करण्यात आली आहे.</p> <p>७. मेट्रो मार्गाच्या ५ भागांच्या स्थापत्य कामाकरिता खालीलप्रमाणे कंत्राटदारांना दिनांक १२ एप्रिल, २०१८ रोजी स्वीकृती पत्र देण्यात आले असून कामास सुरुवात करण्यात आली आहे.</p> <p>i) पॅकेज ०८, १० आणि १२ –M/s. RINFRA –ASTALDI JOINT VENTURE.</p> <p>ii) पॅकेज-०९ आणि ११ - M/s. CHEC – TPL LINE 4 JOINT VENTURE.</p> <p>८. वरील पाचही पॅकेज मध्ये मेट्रो स्थानके व मार्गिका (Viaduct) ची स्थापत्य कामे उदा. पाईलींग,पाईल कॅप, पीइर, पीइर कॅप व यू गर्डर कास्टिंग व लॉचिंग इत्यादी कामे प्रगतीपथावर आहे.</p>
--	--

	<p>९. मेट्रो मार्ग -४ ची एकूण ३५.३५% कामे पूर्ण झालेले आहे.</p> <p>१०. मोघरपाडा कारशेड डेपोच्या स्थापत्य कामाची पुर्ननिविदा बनविण्याची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.</p>
<p>सद्यस्थिती (प्रणाली)</p>	<p>१. सिग्नलिंग, ट्रेन कंट्रोल, प्लॅटफॉर्म स्क्रीन डोअर सिस्टम, टेलिकम्युनिकेशन आणि रोलिंग स्टॉकसाठी निविदा KfW कडे ना हरकत प्रमाणपत्रासाठी सादर केल्या आहेत.</p> <p>२. इतर उपप्रणालीसाठी निविदा तयार करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>३. अतिरिक्त उच्च विद्युत दाबाच्या मार्गिका सरकविण्याचे काम खालील ठिकाणांवर प्रगतीपथावर आहे:</p> <p>(अ) अमरमहाल (ब) सहकार सिनेमा (क) भजन समाज (ड) लव्हेंडर bough (ई) सोनापूर जंक्शन (फ) शांग्रीला (ग) कोलशेत, ठाणे</p> <p>४. एचटी / एलटी क्रॉसिंग वर्क्स</p> <p>A. घोडबंदर रोड, ठाणेसह दोस्ती इम्पेरिया ते डी-मार्ट दरम्यान २२ केव्ही ओ / एच लाईन ते यू / जी केबल रूपांतरणाचे काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>B. एकूण १९ नग. एचटी / एलटी क्रॉसिंगचे काम तंत्रज्ञान विद्यापीठ ते वेदांत हॉस्पिटल ठाणे पर्यंत पूर्ण केले.</p> <p>C. जुपिटर हॉस्पिटल, ठाणे - काम पूर्ण.</p> <p>D. मुलुंड चेक नाका- काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>E. एस वॉर्ड कार्यालय जवळ - काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>F. शांग्रीला बिस्किट कंपनी जवळ - काम पूर्ण झाले आहे.</p>

मेट्रो मार्ग ४अ : कासारवडवली-गायमुख (मेट्रो मार्ग ४ चा विस्तार)

ठाणे शहरातील ठाणे - घोडबंदर रस्त्याच्या दोन्ही बाजूस मोठ्या प्रमाणात नागरिकीकरण होत असल्यामुळे मेट्रो मार्ग - ४अ (मेट्रो मार्गिका -४ चा विस्तार) या मार्गिकेमुळे कासारवडवली - गायमुख या भागात दळणवळणाची दर्जेदार सुविधा उपलब्ध होऊन सध्याच्या दळवळणाच्या यंत्रणेवरील ताण कमी होण्यास मदत होईल व सामान्य जनतेस होणाऱ्या वाहतूक कोंडीचा त्रास कमी होईल. या मार्गाला दिनांक २६ डिसेंबर, २०१८ रोजी मंत्रिमंडळाची मान्यता मिळाली आहे.

सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी दिनांक २७ डिसेंबर, २०१८ रोजीच्या मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत मान्यता देण्यात आलेली आहे. सदर प्रकल्पाकरीता महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २५ जानेवारी, २०१९ रोजी शासन निर्णय प्रसिध्द केला आहे. प्राधिकरणाने सदर प्रकल्पाकरिता दिनांक ११ सप्टेंबर, २०१९ रोजी मे. जे. कुमार इन्फ्राप्रोजेक्टस लि. या कंत्राटदारास स्थापत्य कामाचा कार्यारंभ आदेश दिलेला आहे. कंत्राटदारामार्फत स्थापत्य कामे प्रगतीपथावर आहेत.

सदर मेट्रो प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये:

अ. क्र.	तपशील	
१)	मेट्रो मार्गाची एकूण लांबी	२.६६८ कि.मी. (पूर्णतः उन्नत)
२)	एकूण स्थानके	२ (उन्नत)
३)	प्रस्तावित कार डेपो	मेट्रो मार्ग -४ साठी नियोजित असलेला डेपो.
४)	प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹९४९.०० कोटी
५)	सद्यःस्थिती	१. सदर प्रकल्पाच्या स्थापत्य बांधकामासाठी, मे. जे. कुमार इन्फ्राप्रोजेक्टस लि. या कंत्राटदारास दिनांक ११ सप्टेंबर, २०१९ रोजी कार्यादेश देऊन नेमणूक करण्यात आली आहे. २. सदर कंत्राटदाराने सद्यःस्थितीस प्रकल्पाच्या बांधकामाकरीता आवश्यक असलेल्या प्राथमिक सर्वेक्षण व माती तपासणी, सेवा वाहिनी तपासणी, वर्किंग पाईल, पाईल, पाईल कॅप, पियर, पियर कॅप,

		<p>पियर कॅप कास्टिंग, गर्डर कास्टिंग, पियर कॅप व गर्डर लॉन्चिंग, इ. कामे प्रगतीपथावर आहेत.</p> <p>३. या प्रकल्पासाठी मेट्रो मार्गिका -४ चा साधारण सल्लागार i.e. Consortium of M/s. DB Engineering & Consulting GmBH, M/s. Hill International Inc. and M/s. Louis Berger Consulting Pvt. Ltd. यांना जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे.</p> <p>४. या प्रकल्पासाठी मेट्रो मार्गिका -४ च्या सविस्तर संकल्पचित्र सल्लागार M/s. SYSTRA MVA Consultant (India) Pvt. Ltd. यांना जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे.</p> <p>५. मेट्रो मार्ग -४ अ मध्ये एकूण ३१% स्थापत्य कामे पूर्ण झाली आहेत.</p>
६)	सद्यःस्थिती (प्रणाली)	<p>मेट्रो मार्ग - ४ आणि मेट्रो मार्ग - ४अ साठी सद्यःस्थिती (प्रणालीसाठी) समान आहे. सिग्नलिंग, ट्रेन कंट्रोल, प्लॅटफॉर्म स्क्रीन डोअर सिस्टम, टेलिकम्युनिकेशन आणि रोलिंग स्टॉकसाठी निविदा KfW कडे ना हरकत प्रमाणपत्रासाठी सादर केल्या आहेत.</p> <p>इतर उपप्रणालीसाठी निविदा तयार करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p>

मेट्रो मार्ग ५ : ठाणे-भिवंडी-कल्याण

ठाणे - भिवंडी - कल्याण परिसरातील वेगाने होणारा विकास लक्षात घेता शासनाच्या निर्देशाप्रमाणे दैनंदिन प्रवाशांची संख्या अंदाजित करणे, संरेखन, तपासणी तसेच सर्व तंत्रज्ञान यांचा विचार करून कार्यक्षम परिवहन सेवेच्या निवडीबाबतचा अभ्यास करून सुधारित अहवाल तयार करण्याकरिता M/s. D'Applonia SPA, Genova, Italy & TCE Ltd., Mumbai (संयुक्त उपक्रम) यांची सल्लागार म्हणून माहे फेब्रुवारी, २०१५ मध्ये नियुक्ती केली.

सल्लागाराने सदर प्रकल्पाचा अंतिम सविस्तर प्रकल्प अहवाल माहे सप्टेंबर, २०१६ मध्ये प्राधिकरणास सादर केला. सदर अहवालानुसार मेट्रो मार्गाची लांबी २४.९ कि.मी. (संपूर्ण उन्नत) होती. तसेच एकूण १६ स्थानके प्रस्तावित केली होती. प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत ₹८,४१६.५१ कोटी आहे. सदर प्रकल्प अहवालास दिनांक १९ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी झालेल्या प्राधिकरणाच्या १४१व्या बैठकीत मान्यता मिळाली. सदर प्रकल्पास दिनांक २४ ऑक्टोबर, २०१७ रोजी मंत्रिमंडळाची मान्यता मिळाली असून महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २१ डिसेंबर, २०१७ च्या शासन निर्णयान्वये या प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता दिली आहे.

मेट्रो मार्ग ५ - मेट्रो प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे आहेत: -

सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
मार्गाची लांबी	२४.९ कि.मी.
एकूण स्थानके	१५ (सर्व उन्नत)
गाडयांचे वेळापत्रक	वर्ष २०३१ - प्रति ४.०० मिनिटे
प्रस्तावित कार डेपो	२०.८९ हेक्टर (कशेळी)
मेट्रो स्थानके जोडणी	१. कल्याण (उपनगरीय स्थानकासह एकत्रित) २. कापुरबावडी (मेट्रो मार्ग ४ वडाळा ते कासारवडवली)
इतर लागणारी जमीन	खाजगी - ३.२५ हेक्टर
तात्पुरती लागणारी जमीन (बांधकाम कालावधी दरम्यान)	६ हेक्टर (खाजगी)
प्रकल्प राबविण्याचा कालावधी	माहे ऑक्टोबर, २०१७ ते माहे ऑक्टोबर, २०२४
मुळ किंमत (स्थापत्य काम, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत, प्रणाली काम, सामान्य सल्लागार, आकस्मिक खर्चासह)	₹५१९७.५० कोटी
जमिनीची किंमत	₹११२.५१ कोटी
जमिनीवरील आकस्मित खर्च (३%)	₹३.३८ कोटी
राज्य शासनाचा कर (मुळ)	₹७१६.४६ कोटी
केंद्र शासनाचा कर (मुळ)	₹५९२.३८ कोटी
प्रकल्पाची मुळ किंमत	₹६६२२.२३ कोटी
दरवाढ	₹१७७४.२८ कोटी
बांधकाम दरम्यानचे व्याज	₹२०.०० कोटी
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत (जागा व	₹८४१६.५१ कोटी

इतर करांसहित IDC)	
आर्थिक अंतर्गत परतावा दर (EIRR)	१७.०९%
वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR with PD)	६.०२%
प्रवासी क्षमता (६ डब्यांची गाडी)	६ प्रवासी प्रति वर्ग मीटर प्रमाणे - १,७५६ प्रवासी क्षमता.
प्रति ताशी प्रति दिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	वर्ष २०३१- २६,१४३
दैनंदिन प्रवासी संख्या	वर्ष २०३१ - ३.०२५ लाख
रोलिंग स्टॉक	रुंदी ३.२० मी. उंची ३.९० मी. लांबी २१.८४ मी.
सद्यस्थिती	<p>टप्पा -१ (ठाणे – भिवंडी)</p> <p>१. मेट्रो मार्गिका - ५ अर्थात (ठाणे - भिवंडी) च्या टप्पा-१ च्या स्थापत्य कामासाठी LoA दिनांक ९ ऑगस्ट, २०१९ रोजी M/s. AFCONS Infrastructure Ltd. यांना देण्यात आले आहे.</p> <p>२. M/s Systra - CEG - SMC IPL चे कन्सोर्टियम दिनांक १३ ऑगस्ट, २०१९ रोजी सामान्य सल्लागार (जी.सी.) म्हणून नियुक्त केले गेले आहेत.</p> <p>३. दिनांक ०५ जुलै, २०१९ रोजी M/s Veritas Architects SDN. BHD., Archohm Consultant Pvt. Ltd. & LKT Engineering Consultant Ltd. चे कन्सोर्टियम यांची सविस्तर डिझाईन सल्लागार (डीडीसी) म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.</p> <p>४. मेट्रो मार्गिका ५ टप्पा - १ मध्ये स्थापत्य कामे मार्च अखेर पर्यंत ५२.३५% पूर्ण झाली आहेत.</p>

	<p>५. M/s Systra MVA Consulting (India) Pvt. Ltd. & SYSTRA चे कन्सॉल्टिंग दिनांक ३१ मे, २०२१ रोजी प्रणालीच्या कामांसाठी सामान्य सल्लागार म्हणून नियुक्त केले आहेत.</p> <p>टप्पा -२ (भिवंडी – कल्याण)</p> <p>६. सदर प्रकल्पाच्या उर्वरीत टप्पा -२ (भिवंडी ते कल्याण) मध्ये मोठ्या प्रमाणात पुनर्वसन व पुनर्वसाहत संबंधी समस्या असल्यामुळे तसेच सदर टप्पातील स्थापत्य कामास सुरुवात करण्यात आलेली नाही. त्यामुळे सदर लांबीमध्ये मेट्रोचे बांधकाम करण्याकरीता उन्नत मेट्रो मार्गिकेचे भूमिगत मेट्रो मार्गिकेत बदल करण्यास प्रस्तावित करण्यात आले असून सदर बदलास प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२२ रोजीच्या १५२ व्या बैठकीत मान्यता मिळाली आहे. उन्नत मार्गिकेमध्ये सुमारे १५९७ बांधकामे बाधित होत असून व भूमिगत मार्गिकेमध्ये सुमारे ८६२ बांधकामे बाधित होत आहेत. त्यामुळे भूमिगत मार्गिकेमुळे ७३५ बांधकामांची बचत करता येईल. तथापि, या ३ किमी टप्प्यामध्ये भूमिगत मेट्रोच्या बांधकामामुळे एकूण प्रकल्पाच्या ₹१४२७ कोटी अतिरिक्त खर्च अपेक्षित आहे. सदर बदलास शासनाची मंजूरी मिळाल्यानंतर स्थापत्य कामास सुरुवात करण्यात येईल.</p> <p>७. सदर प्रकल्पाच्या उर्वरीत टप्पा - २ (भिवंडी ते कल्याण) मध्ये लोकप्रतिनिधीकडून मुळ मार्गिकेमध्ये सुधारणा करण्यासंबंधी मागणी</p>
--	--

	<p>करण्यात आली होती, त्यानुसार दिनांक ०५ मे, २०२० रोजी मे. दिल्ली मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन यांना मेट्रो मार्ग - ५ चा विस्तार मार्ग १) राजीव चौक ते टेमघर via वंजार पटटी नाका व २) दूर्गाडी चौक ते उल्हासनगर via खडकपाडा व शहाड या मार्गांची व्यवहार्यता तपासून सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे काम दिले होते. त्यानुसार, सल्लागाराने जानेवारी, २०२१ मध्ये व्यवहार्यता अहवाल सादर केला आहे. अहवालानुसार, मेट्रो मार्ग - ५ च्या मूळ मार्गामध्ये कोणताही बदल न करता मेट्रो निओ किंवा मेट्रो लाइट किंवा बस रॅपिड ट्रान्झिट (बीआरटी) प्रणालीचा वापर उपरोक्त क्षेत्रामध्ये मेट्रो सुविधा पुरविण्यासाठी केला जाऊ शकतो. M/s. DMRC यांनी सक्षम प्राधिकरणाला त्यांचा प्रस्तुत केलेला अहवाल मंजूर करण्याची शिफारस केली आहे, जेणेकरून योग्य ती कारवाई करता येईल.</p>
सद्यस्थिती (प्रणाली)	<p>मेट्रो मार्गिका ५ आणि ९/७अ साठी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) ची निवड झालेली आहे. दिनांक ३१ मे, २०२१ रोजी (मे. सिस्ट्रा एमव्हीए इंडिया प्रा. लि. आणि मे. सिस्ट्रा एस. ए. च्या कंसोर्टियमला) स्विकृती पत्र देण्यात आले आहे.</p> <p>दिनांक १२ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) यांच्याबरोबर करार नाम्यावर स्वाक्षरी करण्यात आली.</p>

	<p>दिनांक २२ डिसेंबर, २०२१ रोजी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) कार्यालयाचे उद्घाटन झाले.</p> <p>सध्या, रोलिंग स्टॉक, सिग्नलिंग आणि टेलिकम्युनिकेशन (S&T), पॉवर सप्लाय अँड ट्रॅक्शन (PST), इलेक्ट्रिकल आणि मेकॅनिकल (E&M), लिफ्ट्स आणि एस्केलेटर इ. सारख्या सिस्टीम निविदा तयार केल्या जात आहेत, ज्यांना माहे नोव्हेंबर, २०२२ च्या अखेरीस अंतिम रूप दिले जाईल.</p> <p>सविस्तर संकल्पचित्र सल्लागार (DDC)- E&M कामांसाठी, माहे एप्रिल, २०२२ च्या अखेरीस निविदा काढल्या जातील आणि DDC माहे जून/जुलै, २०२२ च्या अखेरीस तयार होणे अपेक्षित आहे.</p>
--	--

मेट्रो मार्ग ६ : स्वामी समर्थ नगर-विक्रोळी

तपशील	
मार्गाची लांबी	१५.३१ कि.मी. (उन्नत)
एकूण स्थानके	१३ (सर्व उन्नत)
उन्नत / भुयारी मार्ग	पूर्णतः उन्नत
कार डेपो	कांजूरमार्ग (१५ हेक्टर)
तात्पुरती लागणारी जमीन	६.६ हे. (शासकीय)
स्थानके जोडणी	१. इन्फीनिटी मॉल (मेट्रो मार्ग २अ) २. जेव्हीएलआर (मेट्रो मार्ग ६) ३. सिद्ध क्षेत्र (मेट्रो मार्ग ३) ४. कांजूरमार्ग (मेट्रो मार्ग ४) ५. जोगेश्वरी (प. उपनगरीय रेल्वे मार्ग) आणि कांजूरमार्ग (मध्य उपनगरीय रेल्वे मार्ग)
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹ ६,७१६ कोटी (जमिन, सर्व कर, आर अँड आर आणि बांधकाम दरम्यानचे व्याज इ.)

दैनंदिन प्रवासी संख्या	वर्ष २०३१ – ७.६९ लाख/प्रतिदिवस
रेल्वेचे डबे	रुंदी : ३.२० मी. उंची : ३.९ मी. लांबी : २१.८४ मी.
सद्यस्थिती	<p>१. मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ (DMRC) यांच्याद्वारे ठेव अंशदान कार्यतत्वावर (Deposit Work Basic) सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात येत आहे.</p> <p>२. सदर मार्गाच्या स्थापत्य कामाकरिता मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळाकडून तीन भागात विभागणी करण्यात आली असून त्यापैकी तिन्ही भागांकरिता M/s. J kumar - CRTG (JV), M/s. MBZ-EIIL व M/s. J kumar Infraproject ltd. या संस्थांना कामाचे कंत्राट देण्यात आले आहेत.</p> <p>३. सविस्तर संकल्पचित्र सल्लागार (DDC) म्हणून M/s. MM S.p.A आणि M/s. SMEC India Pvt. Ltd यांची माहे एप्रिल, २०१८ मध्ये नियुक्ती करण्यात आली.</p> <p>४. संपूर्ण या मार्गिकेसाठी रहदारी परवानगी (Traffic Permission) देण्यात आली आहे.</p> <p>५. भूसंपादन करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>६. वांद्रे (६.७ Ha), बीकेसी (१.६५ Ha), वडाळा (२.८४ Ha), आणि मालवणी (३.५ Ha) इ. प्री-कास्टिंगसाठी ४ कास्टिंग यार्ड उभारण्यात आले आहे.</p> <p>७. कामाची प्रगती (Physical Progress) (BC- 02R1, BC-02R and BC- 03) = ५२.००% (मार्च, २०२२)</p> <p>८. आर्थिक प्रगती (Financial Progress) (BC- ०1R1, BC-०2R and BC- ०3) = ५४.००% (मार्च, २०२२)</p>

सद्यस्थिती (प्रणाली)	<p>१. कन्सोर्टियम ऑफ मेसर्स सिस्ट्रा, सिस्ट्रा एमव्हीए कन्सल्टिंग (इंडिया) प्रा. लि. आणि कन्सल्टिंग इंजिनियर्स ग्रुप लि. (Consulting Engineers Group Ltd.) यांची दिनांक २० मे, २०२० रोजी मेट्रो मार्गिका ६ साठी सामान्य सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. प्रकल्प संचालक आणि उप प्रकल्प संचालक सह १२ जण K१ आणि K२ मुख्य तज्ञ यापूर्वी सामान्य सल्लागार (GC) मध्ये सामील झाले आहेत. १९ नॉनकोर तज्ञ देखील सामील झाले आहेत.</p> <p>२. विविध निविदा तयार करण्याचे काम सुरु आहे.</p> <p>३. मेट्रो मार्गिका ६ साठी "IGBC प्लॅटिनम रेटिंग मिळवण्यासाठी १३ मेट्रो स्थानकांचा समावेश असलेल्या मेट्रो मार्गिका ६ साठी मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाला IGBC (MRTS) सल्लागार आणि प्रमाणन सेवा प्रदान करण्यासाठी ग्रीन बिल्डिंग सल्लागाराची नियुक्ती. "मे. ग्रीन ट्री, दिल्ली बरोबर करार करण्यात आला.</p> <p>४. टागोर नगर येथील ईएचव्ही लाईनचे काम पूर्ण झाले आहे.</p>
----------------------	---

मेट्रो मार्ग ७ : अंधेरी (पूर्व)-दहिसर (पूर्व)

तपशील	
मार्गाची लांबी	१६.५ कि.मी. (उन्नत)
एकूण स्थानके	१३ (सर्व उन्नत)
स्थानके	१) गुंदवली २) मोगरा ३) जोगेश्वरी (पूर्व) ४) गोरेगाव (पूर्व) ५) आरे ६) दिंडोशी ७) कुरार ८) आकुर्ली ९) पोईसर १०) मागाठाणे ११) देवीपाडा १२) राष्ट्रीय उद्यान १३) ओवरीपाडा.
उन्नत /भूयारी मार्ग	उन्नत

मेट्रो स्थानके जोडणी	१) गुंदवली (पश्चिम द्रुतगती मार्ग - मेट्रो मार्ग १ - वसोवा अंधेरी घाटकोपर) २) ओवरीपाडा (मेट्रो मार्ग २अ - दहिसर ते डि एन नगर) ३) जोगेश्वरी (पूर्व) (मेट्रो मार्ग ६ - स्वामी समर्थ नगर ते विक्रोळी)
प्रकल्पाची मूळ किंमत	₹४,६२८ कोटी (जमीन आणि केंद्रीय करांसहीत माहे जुलै, २०१५ च्या भाव पातळीनुसार)
प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹६,२०८ कोटी (राज्य शासनाचे कर आणि प्रतिवर्षी ७.५% वाढीसहीत)
आर्थिक परतावा दर (EIRR)	२२.०६%
वित्तीय परतावा दर (FIRR)	८.२०%
केंद्र शासनाचे सहाय्य,	-
राज्य शासनाचे सहाय्य - कर्ज: जमीन + केंद्रीय कर ५०% व राज्य शासनाचे कर १००%	₹४३१ कोटी (राज्य शासनाचे कर) + ₹३०२.५ कोटी (५०% केंद्रीय कर) + रु.६०६ कोटी (जमीन) = ₹१,३३९.५ कोटी.
मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे सहाय्य : स्थापत्य कामे + सल्लागाराची फी + ५०% केंद्रीय कर + पुनर्वसन व पुनर्वसाहत	₹३०२.५ कोटी (५०% केंद्रीय कर) + ₹२,३२० कोटी (स्थापत्य कामे) = ₹२,६२२.५ कोटी.
एशियन डेव्हलपमेंट बँकेचे सहाय्य	एडीबी कर्ज - ९०६ दशलक्ष डॉलर्स, एनडीबी कर्ज - २६० दशलक्ष डॉलर्स (मेट्रो मार्गिका- २अ, २ब आणि ७, सिस्टम घटकांसाठी सह-वित्तपुरवठा)
दैनंदिन प्रवासी संख्या	
२०३१	दैनंदिन प्रवासी - ६.६८ लाख (प्रति दिन प्रति तास १८५८४)
रेल्वेचे डब्बे	रुंदी - ३.२० मी. उंची - ३.९ मी. लांबी - २१.८४ मी. एक्सल लोड १७ टन संचार आधारित रेल्वे नियंत्रण प्रणाली.
प्रवासी वाहन क्षमता	६ डब्बांची गाडी - १,७५६ ८ डब्बांची गाडी - २,२४४
सद्यस्थिती	१. मेट्रो मार्ग ७ च्या पहिल्या टप्प्याचे काम पूर्ण झाले असून सदर मार्गाचा पहिला टप्पा लवकरच प्रवाशांकरीता सुरू

	<p>करणे नियोजित आहे.</p> <p>२. मेट्रो मार्ग ७ च्या दुसऱ्या टप्प्याचे काम प्रगतीपथावर असून सदर मार्ग माहे सप्टेंबर, २०२२ पर्यंत पूर्ण करण्याचा प्राधिकरणाचा मानस आहे.</p>
<p>सद्यस्थिती (प्रणाली)</p>	<p>१) मे. आयका कन्सोर्टियमची सामान्य सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे आणि मेट्रो मार्गिका ७ साठी मे. आयेशा इंडियाची तपशीलवार रचनात्मक सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.</p> <p>२) मेट्रो मार्ग २अ, २ब आणि ७ साठी स्वयंचलित भाडे संकलन, रोलिंग स्टॉक आणि सिग्नलिंग अँड टेलिकम्युनिकेशनची निविदा अनुक्रमे मे. डेटामॅटीक्स ग्लोबल सर्व्हिसेस, मे. बीईएमएल आणि मे. अलस्टोम यांना देण्यात आली आहे.</p> <p>३) प्लॅटफॉर्म स्क्रीन डोअर (PSD) कामाची निविदा मे. सीआरआरसी टाईम्स इलेक्ट्रिक कंपनी लि. झुझू यांना मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ मर्यादीत द्वारे देण्यात आली. फेज-१ स्थानकांवर (आरे ते ओवरीपाडा पर्यंत ९ स्थानके) कार्यान्वित केलेले सर्व PSD गेट्स आणि फेज-२ स्थानकांवर स्थापन करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>४) मेट्रो मार्ग ७ चे RSS आणि ९ स्टेशन्सचे ASS मेट्रो मार्ग ७ च्या फेज १ साठी कार्यान्वित झाले आहे आणि फेज २ स्टेशन ASS इंस्टॉलेशनचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>५) OHE फेज १ दहिसर ते आरे पर्यंत कार्यान्वित झाले आहे आणि फेज २ OHE उभारणीचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>६) मे. स्टर्लिंग अँड विल्सन प्रा. लि. यांना ई अँड एम</p>

	<p>कामांसाठी कंत्राटी पॅकेज देण्यात आले. सर्व एलटी पॅनेल, स्टेशन लाइटिंग, लाइटनिंग प्रोटेक्शन फायर अलार्म आणि सप्रेसन सिस्टम, डिझेल जनरेटर, बिल्डिंग मॅनेजमेंट सिस्टम इ. फेज-१ स्थानकांवर (आरे ते ओवरीपाडा पर्यंत ९ स्थानके) कार्यान्वित झाले आणि फेज-२ स्थानकांवर स्थापनेचे काम सुरू आहे. मेट्रो मार्ग ७ E&M कामांची एकूण प्रगती अंदाजे ७६% आहे.</p> <p>७) Cranex आणि IFE च्या मे. कन्सोर्टियमला लिफ्टच्या कामासाठी कंत्राटी पॅकेज देण्यात आले. फेज-१ स्थानकांच्या सर्व लिफ्ट्स (आरे ते ओवरीपाडा पर्यंत ९ स्थानके) कार्यान्वित झाल्या आणि फेज-२ स्थानकांवर काम प्रगतीपथावर आहे. एकूण प्रगती अंदाजे ८४% आहे.</p> <p>८) मे. जॉन्सन लिफ्ट्स प्रा. लि. ला एस्केलेटरच्या कामासाठी कंत्राटी पॅकेज देण्यात आले. सर्व ८२ क्र. एस्केलेटरचे साइटवर वितरण केले जाते. फेज-१ स्थानकांवरील सर्व एस्केलेटर (आरे ते ओवरीपाडा ते ९ स्थानके) कार्यान्वित झाले आणि आणि फेज-२ स्थानकांवर काम प्रगतीपथावर आहे. एकूण प्रगती अंदाजे ९२% आहे.</p> <p>९) मार्गिका ७ साठी डेपो फक्त मार्गिका २अ चा आहे म्हणजेच चारकोप डेपो, जिथे १८ ट्रेन स्टॉब्लिंग लाईन्स आणि ३ IBL लाईन्सची तरतूद करण्यात आली आहे. आतापर्यंत १३ ट्रेनचे संच डेपोमध्ये आले आहेत, तर उर्वरित माहे जून, २०२२ पर्यंत अपेक्षित आहेत.</p> <p>१०) मार्गिका २अ आणि ७ (फेज १- १८ स्टेशन्स) साठी S&T प्रणाली कार्यान्वित करण्यात आली आहे आणि</p>
--	--

	<p>मार्गिका २अ आणि ७ (फेज २- १२ स्टेशन्स) साठी केबलिंग, मटेरियल शिफ्टिंग आणि स्थापनेची कामे प्रगतीपथावर आहेत.</p> <p>११) मार्गिका २अ आणि ७ (फेज १- १८ स्टेशन्स) साठी AFC प्रणाली कार्यान्वित झाली आहे. २अ आणि ७ (फेज २- १२ स्टेशन्स) साठी प्राथमिक, दुय्यम केबलिंग आणि मटेरियल शिफ्टिंग करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>१२) ITS- Issuer आणि अधिग्रहण बँक (SBI) – NCMC (ओपन लूप सिस्टम) ची अंमलबजावणी करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे.</p> <p>१३) ITS- मोबाईल ॲप सेवा बनविण्याचे काम मे. Amnex- मोबाईल ॲपला देण्यात आले असून ॲप चा विकास प्रगतीपथावर आहे.</p>
--	--

मेट्रो मार्ग ८ : छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ ते नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अतिजलद मेट्रो मार्गिका.

दिनांक ०२ मार्च, २०१५ रोजी झालेल्या ६ व्या एकिकृत मुंबई महानगर परिवहन प्राधिकरण (UMMTA) बैठकीत असा निर्णय देण्यात आला की, या संपूर्ण मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल पूर्ण करण्यात यावा. तसेच, या मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन (MRVC), मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण (MMRDA) आणि शहर औद्योगिक विकास महामंडळ (CIDCO) या संस्थांमार्फत समान भागीदार पद्धतीने राबविण्यात येईल. यांस अनुसरून सविस्तर प्रकल्प अहवालाचे अद्यावतीकरण करण्यासाठी मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ यांची नियुक्ती करण्यात आली असून सदर मेट्रो मार्गिकेचे विविध पर्याय (Alignment Options) आणि निधीचे पर्याय (Funding Options) यांच्याबाबत मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरणामार्फत तपासणी करण्यात येत आहे.

सद्यस्थिती, मुंबई रेल विकास महामंडळामार्फत (MRVC) राबविण्यात येत असलेल्या सी.एस. एम.टी. - पनवेल या जलद मार्गाला स्थगित करण्यात आले. ज्यामध्ये मेट्रो मार्ग - ८ साठी

मानखुर्द ते पनवेल पर्यंत या भागासाठी जलद मार्गिकेच्या पायाभूत आणि प्रणाली सुविधेचा वापर करण्याचे नियोजित होते. त्यामुळे मेट्रो मार्ग - ८ मार्गिकेचे पुनरावलोकन करून ह्या मार्गिकेला सार्वजनिक खाजगी भागीदारी (PPP) / Swiss Challenge Mode पद्धतीवर अंमलबजावणी करण्याकरिता व्यवहार्यता अहवाल तयार करण्यासाठी दिनांक २७ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी झालेल्या प्राधिकरणाच्या १४७ व्या बैठकीत तत्त्वतः मान्यता देण्यात आली असून मे. दिल्ली मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन लिमिटेडमार्फत सदर प्रकल्पाचा छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ ते मानखुर्द पर्यंत सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे काम हाती घेतले असून, सल्लागाराने प्राधिकरणास या मार्गिकेचा मसुदा सविस्तर प्रकल्प अहवाल सादर केला आहे.

मेट्रो मार्ग-९ आणि ७अ : मेट्रो मार्ग-९ दहिसर (पूर्व) ते मीरा भाईंदर आणि मेट्रो मार्ग-७अ अंधेरी (पूर्व) ते सी.एस.एम.आय.ए.

मेट्रो मार्ग ७ अ व मेट्रो मार्ग ९ हे मेट्रो मार्ग ७ (अंधेरी (पूर्व) ते दहिसर (पूर्व)) चे विस्तारीकरण आहे. सदर प्रकल्पात मेट्रो मार्ग ९ (दहिसर ते मीरा-भाईंदर) हा उत्तरेकडील विस्तार तसेच अंधेरी ते छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (CSMIA) हा दक्षिणेकडील विस्तार आहे. सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार सदर प्रकल्पाची एकूण लांबी १३.५८१ कि.मी. इतकी असून त्यामध्ये १० उन्नत मेट्रो स्थानकांचा तसेच एका भूमिगत मेट्रो स्थानकाचा समावेश आहे.

प्रकल्पाच्या अंमलबजावणी दरम्यान, संचालन क्षमता लक्षात घेता, मेट्रो मार्ग ९ चे संरेखन सुधारित केले गेले आहे आणि एम.बी.एम.सी. स्पोर्ट्स कॉम्प्लेक्स आणि इंद्रलोक या दोन उन्नत स्थानकांना वगळण्यात आले आहे, तसेच प्रस्तावित मेट्रो मार्ग १० सह आंतरचलन व एकात्मिकीकरण मेट्रो मार्ग ९ च्या संरेखनमध्ये काही सुधारणा करण्यात आले आहे व पांडुरंगवाडी स्थानक पुर्नस्थित केले आहे. तसेच, दहिसर (पूर्व) येथे उन्नत स्थानकाचा समावेश करून मेट्रो मार्ग ९ या प्रकल्पाची व्याप्ती सुधारित केली गेली आहे. आता, या प्रकल्पात ९ उन्नत आणि १ भूमिगत स्थानके आहेत. या प्रकल्पात मीरा भाईंदर येथील काशिमिरा रोड येथे उड्डाणपूलांचा देखील समावेश आहे.

प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये

अ.क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
१	मार्गाची लांबी	१३.५८१ कि.मी उन्नत - ११.३८६ कि.मी. भुयारी- २.१९५ कि.मी.
	१. दहिसर ते मिरा-भाईंदर	उन्नत - १०.४०६ कि.मी.
	२. अंधेरी ते छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (CSMIA)	उन्नत - ०.९८० कि.मी. भुयारी- २.१९५ कि.मी.
२	एकुण स्थानके	१० (उन्नत- ९, भूमिगत -१)
३	प्रस्तावित कार डेपो	राई मुर्धे - ३२ हे.
४	इतर लागणारी जमीन	७.९९ हे.
५	तात्पुरती लागणारी जमीन (बांधकाम कालावधी दरम्यान)	७.५ हे.
६	जमिनीची किंमत	₹५००.९० कोटी
७	आकस्मित खर्च जमिनीकरिता (३%)	₹१५.०३ कोटी
८	राज्य शासनाचा कर (मुळ)	₹२९४.९२ कोटी
९	केंद्र शासनाचा कर (मुळ)	₹६४५.६३ कोटी
१०	प्रकल्पाची मुळ किंमत	₹५,३६५.२० कोटी
१२	दरवाढ	₹१,०४९.८० कोटी
१३	बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC)	₹१०३.०० कोटी
१४	प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹६,६०७.०० कोटी
१५	वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR with PD)	८.२९%
१६	प्रवासी क्षमता (८ डब्यांची गाडी)	१) ३ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - १३६८ प्रवासी क्षमता २) ६ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - २३५२ प्रवासी क्षमता
१७	प्रतिताशी प्रतिदिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	१) वर्ष २०३१ - ३०,३८९
१८	दैनंदिन प्रवासी संख्या (लक्ष)	१) वर्ष २०३१ - ३२ - ११.१२

अ.क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
१९	प्रकल्पाची सद्यस्थिती	<p>मे. व्हेरीटास एलकेटी व मे. आरकॉम आर्किटेक्ट्स समुह/संयुक्त उपक्रम यांना सदर कामासाठी सविस्तर संकल्पचित्र सल्लागार (DDC) म्हणून दिनांक ०५ जुलै, २०१९ रोजी स्विकृतीपत्र दिले आहे.</p> <p>मे. सिस्ट्रा, समुह/संयुक्त उपक्रम यांना सदर कामासाठी सामान्य सल्लागार (GC) म्हणून दिनांक १३ ऑगस्ट, २०१९ रोजी स्विकृतीपत्र दिले आहे.</p> <p>मे. जे. कुमार इंन्फ्रास्ट्रक्चर्स यांना सदर कामासाठी स्थापत्य बांधकाम कंत्राटदार म्हणून दिनांक ०९ सप्टेंबर, २०१९ रोजी स्विकृतीपत्र दिले आहे.</p> <p>त्यानुसार स्थापत्य बांधकामास सुरुवात झाली असून माहे मार्च अखेरची सद्यस्थिती खालील प्रमाणे.</p> <p>I. मेट्रो मार्ग ७अ साठी - ६८ पाईल, १४२ सेकंट पाईल, ५९ हार्ड पाईल, ८३ सॉफ्ट पाईल, ११ पाईल कॅप, ९ पियर कॅप उभारणे आणि ४ यू-गर्डर उभारण्याचे काम पूर्ण झाले आहे.</p> <p>II. मेट्रो मार्ग ९ साठी - १६३३ पाईल, २६७ पाईल कॅप, २८९ पियर, १२२ पियर कॅप आणि उभारणीसाठी १५१ यू-गर्डरचे काम पूर्ण झाले आहे.</p>

अ.क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
२०	सद्यस्थिती (प्रणाली)	<p>मेट्रो मार्गिका ५ आणि ९/७अ साठी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) ची निवड झालेली आहे. दिनांक ३१ मे, २०२१ रोजी (मे. सिस्ट्रा एमव्हीए इंडिया प्रा. लि. आणि मे. सिस्ट्रा एस.ए. च्या कंसोर्टियमला) स्विकृती पत्र देण्यात आले आहे.</p> <p>दिनांक १२ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) यांच्यासोबत करारनाम्यावर स्वाक्षरी करण्यात आली.</p> <p>दिनांक २२ डिसेंबर, २०२१ रोजी सामान्य सल्लागार (प्रणाली) कार्यालयाचे उद्घाटन झाले.</p> <p>सध्या, रोलिंग स्टॉक, सिग्नलिंग आणि टेलिकम्युनिकेशन (S&T), पॉवर सप्लाय अँड ट्रॅक्शन (PST), इलेक्ट्रिकल आणि मेकॅनिकल (E&M), लिफ्ट्स आणि एस्केलेटर इ. सारख्या सिस्टीम निविदा तयार केल्या जात आहेत, ज्यांना नोव्हेंबर - २०२२ च्या अखेरीस अंतिम रूप दिले जाईल.</p> <p>तपशीलवार डिझाईन सल्लागार (DDC) - E&M कामांसाठी, माहे एप्रिल, २०२२ च्या अखेरीस निविदा काढल्या जातील आणि DDC जून/जुलै २०२२ च्या अखेरीस तयार होणे अपेक्षित आहे.</p>

मेट्रो मार्ग १० : गायमुख-शिवाजी चौक

ठाणे - घोडबंदर परिसर अत्यंत वेगाने विकसित होत असून सदर परिसरात मोठ्या प्रमाणात नागरिकीकरण होत आहे. सद्यःस्थितीस या परिसरातील नागरिक प्रामुख्याने बस व रिक्षाने प्रवास करत असून सदर परिसरात वारंवार वाहतुकीची कोंडी होत असून मेट्रोची नितांत गरज आहे.

प्रस्तावित मेट्रो मार्गामूळे मुंबई, बोरीवली, मिरा-भाईंदर आणि ठाणे ही शहरे जोडली जाणार असून मेट्रो जाळ्याचे एक वर्तुळ पूर्ण होऊन अनिर्बंध प्रवास करणे शक्य होणार आहे. मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ मर्यादीत यांनी मेट्रो मार्ग - १० (गायमुख - शिवाजी चौक) या मेट्रो मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल माहे सप्टेंबर, २०१८ मध्ये सादर केला. सदर मेट्रो मार्ग ९.२०९ कि.मी. लांबीचा असून यामध्ये ८.४१४ कि.मी. लांबीचा उन्नत मार्ग आणि ०.६८ कि.मी. लांबीचा भुयारी मार्ग प्रस्तावित आहे. यामध्ये ४ उन्नत मेट्रो स्थानके प्रस्तावित आहेत.

दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१८ रोजीच्या १४६ व्या बैठकीत प्राधिकरणाची मान्यता मिळाली असून मंत्रिमंडळाची मान्यता दिनांक २३ जुलै, २०१९ रोजीच्या बैठकीत मिळाली व सदर मेट्रो मार्ग - १० चा शासन निर्णय दिनांक ०६ सप्टेंबर, २०१९ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे. सदर मेट्रो मार्ग हा मेट्रो अंमलबजावणी शाखेकडून राबविण्यात येत आहे. सद्यः स्थिती, सदर मार्गाच्या स्थापत्य व प्रणाली कामाच्या देखरेखीसाठी सामान्य सल्लागार नेमणुकीची निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

सदर मेट्रो मार्गाची ठळक वैशिष्ट्ये :

अ. क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
१)	स्टॅन्डर्ड गेज	१४३५ मि. मी
२)	मार्गाची एकूण लांबी	९.२०९ कि. मी. (८.४१४ कि. मी. उन्नत ०.६८ कि. मी. भुयारी)
३)	एकूण स्थानके	४ (उन्नत)
४)	प्रस्तावित कार डेपो	मोघरपाडा
५)	लागणारी जमीन	८.१३ हेक्टर
६)	जमिनीची किंमत (मूळ)	₹ २१९.४० कोटी
७)	आकस्मिक खर्च जमिनोकरीता (3%)	₹ ६.५८ कोटी
८)	राज्य शासनाचा कर (मूळ)	₹ २१२.२४ कोटी
९)	केंद्र शासनाचा कर (मूळ)	₹ २७७.३५ कोटी
१०)	प्रकल्पांची मूळ किंमत (जमिन व सर्व करांसहीत)	₹ ३८२०.९४ कोटी
११)	दरवाढ	₹ ५४७.०५ कोटी
१२)	बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC)	₹ २२ कोटी
१३)	प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹ ४,४७६ कोटी

१४)	वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR)	१०.९१%
१५)	आर्थिक परतावा दर (EIRR) (प्रकल्प पूर्णत्वाच्या आधारे)	२२.८६%
१६)	प्रवासी क्षमता (८ डब्यांची गाडी)	१) ६ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे — १३६८ प्रवासी क्षमता. २) ८ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे — २३५२ प्रवासी क्षमता.
१७)	प्रतिताशी प्रतिदिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	वर्ष २०३१-४८, १२२
१८)	दैनंदिन प्रवासी संख्या (लक्ष)	वर्ष २०३१-३२, २१.६२ लक्ष
१९)	सद्यस्थिती	सदर मार्गासाठी सामान्य सल्लागार नेमणुकीची निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

मेट्रो मार्ग ११ : वडाळा-छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस

मुंबई मेट्रो मार्ग - ११ हा ११८ कि.मी.मुंबई मेट्रो बृहत आराखडयामधील एक मार्ग असून, ज्याची अंमलबजावणी ३ ते ४ वर्षात करायची आहे. हा मार्ग मेट्रो मार्ग - ४ वडाळा - मुलुंड - ठाणे - कासारवडवली या मार्गाचा दक्षिणेकडे विस्तारित मार्ग आहे. मार्ग ४ ची अंमलबजावणी सुरु आहे. हा मार्ग आधी जी.पी.ओ. पर्यंत होता व आता सी.एस.एम.टी पर्यंत विस्तारित केला आहे.

या मार्गाचे संरेखन मुंबई पोर्ट ट्रस्ट क्षेत्रामधून जाणार असून, आता ते पुनर्विकासित होत आहे. हा मार्ग मेट्रो मार्ग ४, मोनोरेल, सी.एस.एम.टी, हार्बर मार्ग आणि मेट्रो मार्ग - ३ यात होईल. या मार्गाची लांबी १२.७७४ कि.मी.आहे व हा काही कि.मी. भूमीगत व काही उन्नत आहे. मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ यांनी या मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल बनविला आहे.

दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१८ च्या प्राधिकरणाच्या १४६ व्या बैठकीत या मार्गाला मान्यता देण्यात आली व मेट्रो मार्ग - ११ चा शासन निर्णय दिनांक ०६ सप्टेंबर, २०१९ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे. सद्यस्थिती : एमबीपीटी या संस्थेमार्फत ₹१,८३९ कोटी जमिनीच्या स्वरूपात मान्यता मिळण्याबाबतची प्रक्रिया व सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

ठळक वैशिष्ट्ये:-

अ. क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
१	स्टॅन्डर्ड गेज	१४३५ मि.मी.
२	मार्गाची एकूण लांबी	१२.७७४ कि.मी.
३	एकूण स्थानके	२ (उन्नत) आणि ८ (भूयारी)
४	प्रस्तावित कार डेपो	मोघरपाडा - ठाणे/अणिक आगार, वडाळा- मुंबई वा इतर सयोग्य जागे
५	लागणारी जमीन	११.६९६ हेक्टर
६	प्रकल्प राबविण्याचा कालावधी	७ वर्षे, २०१९-२०२६ पर्यंत
७	जमिनीची किंमत (मूळ)	₹ २२७.७३ कोटी
८	आकस्मित खर्च जमिनीकरीता (३%)	₹ ६.८३ कोटी
९	राज्य शासनाचा कर (मूळ)	₹ ५२५.८ कोटी
१०	केंद्र शासनाचा कर (मूळ)	₹ ४२४.५ कोटी
११	प्रकल्पाची मूळ किंमत (जमिन व सर्वकरांकहीत)	₹ ६,१३५.१८ कोटी
१२	दरवाढ	₹ १,५९७.५२ कोटी
१३	बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC)	₹ ५६.०० कोटी
१४	प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹ ८,७३९.०० कोटी
१५	वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR)	७.६३ %
१६	आर्थिक परतावा दर (EIRR) (प्रकल्प पूर्णत्वाच्या आधारे)	१७.४१%
		संपूर्ण मेट्रो मार्गिका छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस - वडाळा - घाटकोपर - मुलुंड - ठाणे - कासारवडवली - गायमुख या संपूर्ण प्रकल्पासाठी दैनंदिन प्रवाशी संख्या व मुंबई पोर्ट ट्रस्ट अनुदानासह अंदाजीत)
१७	प्रवासी क्षमता (डब्यांची गाडी)	१) ६ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - १३६८ प्रवासी क्षमता. २) ८ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - २३५२ प्रवासी क्षमता.
१८	प्रतिताशी प्रतिदिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	वर्ष २०३१ - ३६,६३५
१९	दैनंदिन प्रवासी संख्या (लक्ष)	वर्ष २०३१-३२ - १६.९ लाख
		(संपूर्ण मेट्रो मार्गिका छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस - वडाळा - घाटकोपर - मुलुंड - ठाणे - कासारवडवली - गायमुख

अ. क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील		
			या संपूर्ण प्रकल्पासाठी दैनंदिन प्रवाशी संख्या अंदाजीत)
२०	सद्यस्थिती :	एमबीपीटी या संस्थेमार्फत ₹१,८३९ कोटी जमिनीच्या स्वरूपात मान्यता मिळण्याबाबतची प्रक्रिया व सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.	

मेट्रो मार्ग १२ : कल्याण-तळोजा (मेट्रो मार्ग ५ चा विस्तार)

मुंबई महानगर प्रदेशात होणारी लोकसंख्या वाढ, विकास व रोजगार वाढ लक्षात घेऊन मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने आवश्यक असणारे परिवहन जाळे यांचा पूर्णपणे अभ्यास करून सर्वकष परिवहन अभ्यास सन २००८ मध्ये पूर्ण केला. तसेच कल्याण - डोंबिवली या शहरातील वाढती लोकसंख्या व आजूबाजूचा होणारा विकास, विशेष नियोजन प्राधिकरण असलेल्या २७ गावांचा विकास आराखडा, कल्याण विकास केंद्र व NAINA चे क्षेत्र तसेच कल्याण — डोंबिवली ही शहरे नवी मुंबई या शहराला जोडण्याची निकड लक्षात घेता, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने मेट्रो मार्ग - ५ (ठाणे - भिवंडी - कल्याण) हा मेट्रो मार्ग विस्तारीत करून कल्याण ते तळोजा (डोंबिवली मार्ग) प्रस्तावित केला आहे. सदर मेट्रो मार्गाची लांबी २०.७५६ कि.मी. (उन्नत) असून त्यामध्ये १७ स्थानकांचा समावेश केला आहे. या मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल (DPR) तयार करण्यासाठी मे. दिल्ली मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन (DMRC) ची सल्लागार म्हणून नियुक्ती केली होती.

सदर सल्लागाराने या प्रकल्पाचा संक्षिप्त कार्यकारी अहवाल माहे ऑक्टोबर, २०१८ मध्ये प्राधिकरणास सादर केला. सदर अहवालास प्राधिकरणाच्या दि. २१ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी झालेल्या १४६ व्या बैठकीत मान्यता दिली आहे. त्यानंतर, मे. दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ (DMRC) यांनी सदर प्रकल्पालगत उपलब्ध असलेल्या जमिनीचा विकास करण्याचे लक्षात घेऊन सदर मेट्रो मार्गाचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल माहे जानेवारी, २०१९ मध्ये सादर केला असून, सुधारित सदर मेट्रो मार्गाच्या सविस्तर प्रकल्प राज्य मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत दिनांक २३ जुलै, २०१९ रोजी मान्यता मिळाली व सदर मेट्रो मार्ग - १२ चा शासन निर्णय दिनांक ०६ सप्टेंबर, २०१९ रोजी निर्गमित करण्यात आला आहे. सदर

मेट्रो मार्ग हा मेट्रो अंमलबजावणी संस्थेकडून राबविण्यात येत आहे. सद्यःस्थिती, सदर मार्गाच्या स्थापत्य व प्रणाली कामाच्या देखरेखीसाठी सामान्य सल्लागार नेमणुकीची निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

मेट्रो मार्ग -१२ (कल्याण- तळोजा) या मेट्रो प्रकल्पाची ठळक वैशिष्ट्ये :

अ.क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
१	स्टॅन्डर्ड गेज	१४३५ मि.मी.
२	मार्गाची एकूण लांबी	२०.७५६ कि.मी. (उन्नत)
३	एकूण स्थानके	१७ (सर्व उन्नत)
४	प्रस्तावित कार डेपो	पिसावे -२० हे.
५	इतर लागणारी जमीन	३०.८१ हेक्टर
६	तात्पुरती लागणारी जमिन (बांधकाम कालावधी दरम्यान)	८.८ हे.
७	प्रकल्प राबविण्याचा कालावधी	सन २०१९- २०२४
८	मुळ किंमत (स्थापत्य काम, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत, प्रणाली काम, सामान्य सल्लागार, आकस्मिक खर्चासह)	₹३,८३८.२० कोटी
९	जमिनीची किंमत	₹२८५.६५ कोटी
१०	आकस्मिक खर्च जमिनीकरीता (३%)	₹८.५७कोटी
११	राज्य शासनाचा कर (मूळ)	₹२७५.९३ कोटी
१२	केंद्र शासनाचा कर (मूळ)	₹३२९.७२कोटी
१३	प्रकल्पांची मूळ किंमत (जमिन व सर्व करांसहीत)	₹४,७३८ कोटी
१४	दरवाढ	₹१०५३ कोटी
१५	बांधकाम दरम्यानचे व्याज (IDC)	₹७४ कोटी
१६	प्रकल्प पूर्णत्वाची किंमत	₹५,८६५ कोटी
१७	वित्तीय अंतर्गत परतावा दर मालमत्ता विकासासह (FIRR)	६.० ०%
१८	आर्थिक परतावा दर (EIRR) (प्रकल्प पूर्णत्वाच्या आधारे)	१४.५१%
१९	प्रवासी क्षमता (८ डब्यांचीगाडी)	१) ६ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - ८६२ प्रवासी क्षमता. (३ डब्यांची गाडी) २) ८ प्रवासी प्रतिवर्ग मीटर प्रमाणे - १७५६ प्रवासी क्षमता. (६ डब्यांची गाडी)

अ.क्र.	सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार तपशील	
२०.	प्रतिताशी प्रतिदिशा प्रवासी संख्या (PHPDT)	१) वर्ष २०३१ - १२४०७ २) वर्ष २०४१ - १३९२४
२१.	दैनंदिन प्रवासी संख्या (लक्ष)	१) वर्ष २०३१-३२ - २.६२ लक्ष २) वर्ष २०४१-४२ - २.९४ लक्ष
२२	सद्यःस्थिती	सदर मार्गासाठी सामान्य सल्लागार नेमणुकीची निविदा प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

मेट्रो मार्ग १३ : शिवाजी चौक (मिरारोड-विरार)

प्राधिकरणाने मेट्रो मार्ग - १३ (शिवाजी चौक (मिरारोड ते विरार)) चा सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी मे.दिल्ली मेट्रो रेल महामंडळ (DMRC) यांची सल्लागार म्हणून माहे ऑगस्ट, २०१८ मध्ये नियुक्ती केली आहे. या मार्गाची एकूण अंदाजित लांबी २४ कि.मी. आहे. मेट्रो मार्ग - १३ च्या संरेखनासाठी दोन पर्याय निश्चित केले असून पुढील काम प्रगतीपथावर आहे.

मेट्रो मार्ग १४: कांजुर मार्ग ते बदलापूर

मेट्रो मार्ग - १४ कांजुर मार्ग ते बदलापूर या मार्गासाठी योग्य जलद परिवहन सेवेसाठी सार्वजनिक - खाजगी - भागिदारी (PPP) किंवा स्वीस चॅलेंज (Swiss Challenge) मार्गदर्शक तत्वानुसार सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याकरीता मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरणाने दिनांक २७ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी झालेल्या प्राधिकरणाच्या बैठकीमध्ये तत्वतः मान्यता दिली. तसेच सदर बैठकीत परदेशातील शासकीय व निमशासकीय संस्थांसोबत कामकाज व सेवा पुरविण्याच्या धोरणासाठी सामंजस्य करार (Memorandum of Understanding) कार्यान्वित करण्यास मान्यता दिली आहे. सदर सामंजस्य कराराचा (MoU) एक भाग म्हणून प्राधिकरणामार्फत मार्ग १४ या मार्गिकेचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याकरीता इटली मधील मिलान नगरपालिका यांचा उपक्रम असलेले मे. मिलान मेट्रो या संस्थेची (माहे जुलै, २०१९) एकस्रोत तत्वावर सल्लागार म्हणून नियुक्त करण्यात आली आहे. सदर मार्गिकेचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे. सल्लागाराने सदर मार्गिकेचा मसुदा प्रकल्प अहवाल माहे डिसेंबर, २०२१ ला प्राधिकरणास सादर केला असून अंतिम अहवाल लवकरच सादर करणे अपेक्षित आहे.

सदर मार्गाची अंदाजित लांबी सुमारे ३८ कि.मी. असून उपरोक्त मार्गामुळे मुंबई पूर्व व पश्चिम उपनगरे बदलापूर परिसरास जोडण्यात येईल.

१२. वडाळा अधिसूचित क्षेत्र

महाराष्ट्र शासनाने दक्षिण मुंबईतील वाहतूक आणि प्रदूषण कमी करण्याच्या दृष्टीने तेथील वाहतूक कंपनी, अभिकर्ते आणि सार्वजनिक वाहतूक संस्था यांची कार्यालये पुर्नस्थापित करण्यासाठी दिनांक ३० नोव्हेंबर, १९८३ व दिनांक २७ जून, १९८४ रोजीच्या पत्रान्वये वडाळा येथील सुमारे १२६.६४ हेक्टर जमीन भारवाहक तळ विकसित करण्याकरीता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास हस्तांतरित करण्यात आली. प्राधिकरणातर्फे सदर जागेकरीता चार टप्प्यांचा अभिन्यास तयार करण्यात आला. तसेच भारवाहक तळ टप्पा-१ चा सविस्तर अभिन्यास बृहन्मुंबई महानगरपालिकेतर्फे दिनांक ६ सप्टेंबर, १९८६ रोजी मंजूर करण्यात आला. शासनाने दिनांक ३ डिसेंबर, २००५ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे वडाळा ट्रक टर्मिनलसाठी या प्राधिकरणाची 'विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नेमणूक केली आहे.

वडाळा अधिसूचित क्षेत्राच्या नियोजन प्रस्तावास दिनांक १६ नोव्हेंबर, २०१० रोजी व विकास नियोजन नियमावलीस दिनांक १० जानेवारी, २०११ रोजी ४.०० चटई क्षेत्र निर्देशांकासह मान्यता देण्यात आली. वडाळा येथे भारवाहक तळ (ट्रक टर्मिनल) कार्यान्वित ठेवल्यास मुंबई शहरात प्रदूषण आणि वाहतूक समस्या उद्भवतील याबाबत विचार करुन, मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन यांचे अध्यक्षतेखाली दिनांक ५ जून, २०१० रोजी झालेल्या शक्तीप्रदान समितीच्या बैठकीमध्ये हे इतरत्र हलवावे व सदर क्षेत्राचा विकास अस्तित्वातील वांद्रे-कुर्ला संकुलाप्रमाणे वाणिज्यिक केंद्र म्हणून करावा असा निर्णय घेण्यात आला.

सदर क्षेत्रात मोनोरेल आगार, अंतर्गत रस्ते आणि आवश्यक सोयी सुविधा विकसित करण्यात आल्या आहेत. तसेच मेट्रो मार्गिका क्र. ४ आणि त्यांची स्थानके व डेपो अधिसूचित क्षेत्रात विकसित करण्यात येत आहेत. तसेच, मंजूर नियोजन प्रस्तावातील गट-क चा विकास पूर्णत्वास आल्याने या परिसरातील रहिवासी आणि वाणिज्यिक वापराकरीता मागणी वाढली आहे. तसेच, भूखंड क्र. ब्लॉक - सी यांच्या विकासामुळे येथील रहिवासी व वाणिज्यिक विकासाची मागणी वाढली आहे. त्यामुळे जमिनीच्या किंमतीत वाढ झाली आहे. मुंबईची आर्थिक प्रगती आणि वडाळा

अधिसूचित क्षेत्राच्या वाणिज्यिक क्षमता विचारात घेता अस्तित्वातील मोनोरेल व आगार, प्रस्तावित मेट्रो मार्गिका - ४ आणि स्थानके, अधिसूचित क्षेत्राला लागून असलेले आणिक बेस्ट बस आगार, जवळच असलेले पूर्व द्रुतगती मार्ग व पूर्व मुक्त मार्ग आणि विस्तारित अधिसूचित क्षेत्रात प्रस्तावित असलेले आंतरराज्य बस स्थानक यांचा विचार करून वडाळा अधिसूचित क्षेत्र वाहतूक आधारीत विकास (Transit Oriental Development) या संकल्पनेवर विकसित करण्याचे दृष्टीक्षेपात आहे. वरील अनुषंगाने नागरी रचना मार्गदर्शकांसह सविस्तर विकास आराखडा तयार करण्यात आला. शासनाने दिनांक १६ सप्टेंबर, २०१९ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे सुधारीत नियोजन प्रस्तावास व विकास नियंत्रण नियमावलीस मंजूरी दिली आहे. तसेच शासनाने या अधिसूचनेद्वारे वडाळा अधिसूचित क्षेत्राचा विकास पूर्वीच्या दिनांक ०३ डिसेंबर, २००५ मान्यता दिल्याप्रमाणे, भारवाहक तळ आणि ISBT च्या ऐवजी अस्तित्वातील वांद्रे-कुर्ला संकुलाप्रमाणे वाणिज्यिक केंद्र म्हणून करावा असा निर्णय घेण्यात आला.

सद्यःस्थिती : वडाळा भारवाहक तळ टप्पा-१ मध्ये दुमजली अथवा चार मजली इमारतींमुळे १.०० चटई क्षेत्र निर्देशांकाने बांधण्यात आलेल्या २२.५३ हेक्टर जमीन तीच्या क्षमतेपेक्षा कमी वापरात आलेली आहे. त्यामुळे अस्तित्वातील सर्व भाडेपट्टेदारांच्या एका १.९६ हेक्टर आकाराच्या तुलनेने छोट्या भूखंडावर पुर्नस्थापित करून रिक्त झालेली सुमारे २०.८२ हेक्टर जमीन उच्च क्षमता वापराकरीता विकसित आणि वितरीत करून महसूल वृद्धी करण्याचे प्रस्तावित आहे. त्या अनुषंगाने, प्राधिकरणाचे भाडेपट्टेदारांच्या सहमतीने सामंजस्य करार करण्यात आला आहे. तसेच, प्रस्तावित नवीन इमारतीच्या रचना आणि कार्यपूर्तीकरीता सल्लागाराची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६ मधील कलम ३७(१) आणि कलम ११५ च्या अनुषंगाने मंजूर नियोजन प्रस्तावात फेरबदलाची विहित प्रक्रिया करून तसा फेरबदलाचा प्रस्ताव दिनांक २ जुलै, २०१८ रोजी शासन मान्यतेसाठी नगर विकास विभागास अग्रेषित करण्यात आला आहे. शासनाने दिनांक १६ सप्टेंबर, २०१९ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे सुधारीत नियोजन प्रस्तावास व विकास नियंत्रण नियमावलीस मंजूरी दिली आहे. सदर नियोजन प्रस्तावाची अंमलबजावणी या प्राधिकरणामार्फत करण्यात येईल. सदर क्षेत्रातील भूखंड प्राधिकरणाच्या 'जमिनीची विल्हेवाट विनिमय-१९७७' अन्वये वितरीत करता येतील व त्यामधून उत्पन्न होणारा निधी हा मुंबई महानगर प्रदेशातील पायाभूत सोयी-सुविधा उभारण्यास वापर करता येईल.

१३. मुंबई मोनोरेल प्रकल्प - चेंबूर ते संत गाडगे महाराज चौक

प्रकल्पाचे स्वरूप -

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत अति गर्दीच्या व चिंचोळ्या भागात पूरक वाहतूक व्यवस्था म्हणून उन्नत मार्गावरून धावणारा मोनोरेल प्रकल्प राबविण्यात आला. शिवाय मोनोरेल तीव्र वळणे व चढ-उतार सहज पार करू शकते. सदर प्रकल्प दोन टप्प्यामध्ये राबविण्यात आला. टप्पा-१ (चेंबूर ते वडाळा) याचे स्थापत्य काम माहे फेब्रुवारी, २०१४ पूर्ण झाले व टप्पा-२ (वडाळा ते संत गाडगे महाराज चौक) याचे स्थापत्य काम माहे डिसेंबर, २०१५ मध्ये पूर्ण झाले. मुंबई मोनोरेल प्रकल्पाचा टप्पा-१ वडाळा ते चेंबूर माहे फेब्रुवारी, २०१४ रोजी प्रवासी वाहतूकीकरीता खुला करण्यात आला. तसेच, वडाळा ते संत गाडगे महाराज चौक दुसरा टप्पा माहे मार्च, २०१९ पासून प्रवासी वाहतूकीकरीता खुला करण्यात आला आहे.

प्रकल्पाची संक्षिप्त माहिती —

स्थानकांची संख्या	१७ स्थानके
गाडयांची रचना	४ डब्ले
प्रवाशांची कमाल क्षमता	५६४ प्रवासी
कमाल वेग	८० कि.मी. प्रति ताशी
सरासरी वेग	३० कि.मी. प्रति ताशी
सेवेचा कालावधी	सकाळी ५.३० ते मध्यरात्री ११.३० वाजेपर्यंत
प्रवास कालावधी	४५ मिनिटे

सदर प्रकल्पाकरीता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत मे. लार्सन अँड टुब्रो आणि स्कोमी इंजिनिअरिंग, बी.एच.डी. मलेशिया समुहाची कंत्राटदार म्हणून नियुक्ती केलेली होती. सदर प्रकल्पाचा एकूण प्रस्तावित खर्च ₹ २४६० कोटी (अधिक ₹ २५६ कोटी कर परतावा) इतका होता.

प्रकल्पामुळे पायाभूत सुविधा क्षेत्रात होणारा परिणाम —

संत गाडगे महाराज चौक-वडाळा-चेंबूर हा २० कि.मी. लांबीचा मार्ग मुंबई नव्हे तर भारतातील पहिला मोनोरेल प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आला आहे. सदर मार्गामुळे लोकांना आरामदायी, वातानुकूलित, भरवशाची व परवडणाऱ्या दरातील सार्वजनिक परिवहन सुविधा उपलब्ध होणार आहे.

मोनोरेल प्रकल्पाची पूरक माहिती -

मोनोरेलची काही स्थानके उपनगरीय रेल्वे स्थानक तसेच मेट्रो स्थानकांच्या जवळ जोडली जातील. त्याचे तपशिल खालील प्रमाणे-

उपनगरीय रेल्वे स्थानक	
रेल्वे स्थानक	मोनोरेल स्थानक
वडाळा रोड	वडाळा ब्रिज
चेंबूर	चेंबूर
करी रोड	लोअर परेल
महालक्ष्मी	संत गाडगे महाराज

मेट्रो स्थानक		
अ.क्र.	रेल्वे स्थानक	मोनोरेल स्थानक
१	मेट्रो मार्ग- २ ब	व्ही.एन.पी. & आर सी. मार्ग
२	वडाळा स्थानक मार्ग -४	भक्ती पार्क
३	मुंबई सेट्रल मार्ग -३	संत गाडगे महाराज चौक

मोनोरेल प्रवासी वाहतुकीकरिता भाडे दर खालील प्रमाणे आहेत:-

अंतर (कि.मी.)	०-३	३-१२	१२-१८	१८-२४
भाडे (₹)	१०	२०	३०	४०

सद्यस्थिती आणि पुढील उपाययोजना-

- प्राधिकरणाने माहे डिसेंबर, २०१८ पासून मोनोरेल प्रकल्पाचे संचलन व देखभालीचे काम हाती घेतले.
- सद्यस्थितीत, प्राधिकरण ७ मोनोरेल आणि १८ मि. हेडवे प्रमाणे मोनोरेलचे संचलन चेंबूर ते संत गाडगे महाराज चौक पर्यंत करत आहे.
- तसेच, प्राधिकरण अजून १ मोनोरेल प्रवाशांच्या सेवेसाठी सादर करत असून तेव्हा सर्व मोनोरेल गाड्या १५ मिनिट हेडवेनुसार चालवल्या जातील.
- प्राधिकरणाने नवीन १० मोनोरेल गाड्यांचे डिझाईन, पुरवठा, चाचणी आणि प्रत्यक्ष संचालनास योग्य गाड्यासाठी मे. मेधा सर्वो ड्राईव्हस प्रा.लि. यांना नियुक्त केले आहे.

- नवीन १० मोनोरेल गाड्यांचे प्रत्यक्ष संचलनात वापर केल्यानंतर प्राधिकरण ५ मिनिटांच्या हेडवेप्रमाणे मोनोरेलचे संचलन करेल असे वाटते.
- प्राधिकरणाने महसुलाचे स्रोत वाढविण्यासाठी आणि विविध प्रकल्पांद्वारे नॉन-फेअर बॉक्स महसूल निर्माण करणे आणि बाजार मूल्यांकन करण्यासाठी M/s. Colliers International Pvt. Ltd. या कंपनीला नियुक्त केले आहे.
- मोनोरेल प्रकल्पात नवीन गाड्यांचा समावेश करून मुंबईकरांच्या जलद प्रवासाकरिता प्रयत्न करत असून प्रवाशांकरिता पायाभुत सुविधा, मोफत इंटरनेट सुविधा, मोनोरेल मोबाईल ॲप, QR टिकीट प्रणाली इ. सोयीसुविधा पुरविण्याचे उपाययोजना प्रवाशांच्या सोयीसाठी करण्यात येत आहेत.

१४. मेट्रो प्रकल्प २अ व ७ च्या मेट्रो स्थानकांमध्ये बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरण प्रकल्प

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण मेट्रो मार्ग- २ अ: दहिसर (पूर्व) डीएन नगर (१७ स्थानके) आणि मेट्रो मार्ग ७: दहिसर (पूर्व) अंधेरी, (पूर्व) (१३ स्थानके) लवकरात लवकर सुरू करण्याचा विचार करित आहे. प्रवाशांना मेट्रो स्थानकापर्यंत इतर उपलब्ध असलेल्या सर्व वाहतूक व्यवस्थेच्या सुरक्षित आणि कार्यक्षम पध्दतीने प्रवेश देण्याच्या दृष्टीने प्राधिकरणाने मुंबई मेट्रो मार्ग-२ आणि ७ च्या स्थानकांसाठी सविस्तर बहुवाहतूक परिवहन एकात्मिक आराखडा तयार करण्याचे काम हाती घेतले आहे. मेट्रो स्थानकांमध्ये प्रवेश सुलभता, गतिशीलता व अंतिम गंतव्य स्थानापर्यंत वाहतूक (last mile connectivity) सेवा उपलब्ध करण्यासाठी बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरणाच्या आराखड्यानुसार वाहतूक यंत्रणेच्या अधिक चांगल्या कार्यक्षमतेसाठी व प्रवाशांची गर्दी सुरक्षित पांगण्यासाठी मेट्रो स्थानक व त्यांच्या प्रभाव क्षेत्रांची संकल्पचित्रे बनविण्यात आली आहे.

प्रकल्पाचे फायदे:-

१. मेट्रो स्थानकांच्या प्रवेश सुसाध्यतेमध्ये सुधारणा.
२. मेट्रो स्थानकाजवळ इतर सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेमध्ये एकत्रिकरण प्रदान करण्यासाठी.
३. प्रवाशांच्या माहिती प्रणालीमध्ये सुधारणा.
४. मेट्रो स्थानकांतर्गत वाहतूक व्यवस्थेमध्ये सुधारणा.

५. मेट्रो स्थानक प्रभावित क्षेत्रामधील पादचारी सुरक्षितता, मेट्रो स्थानकामध्ये प्रवेश व बाहेर जाण्याचा मार्ग आणि Last mile Connectivity प्रदान करण्यात येईल.
६. मेट्रो स्थानकांतर्गत नागरी रचना सहाय्याने स्थानक सुशोभिकरण.
७. स्थानक क्षेत्रात वाहतूक सुधारणा, जंक्शन सुधारणा बस/रिक्षा पार्किंगसाठी वेगळे / समर्पित वे, इत्यादी.

सदर काम मेट्रो मार्ग २अ व ७ या दोन्ही मार्गातील ३० स्थानकांसाठी बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरण प्रकल्प प्राधान्य क्षेत्र ०-२५० मीटर त्रिज्येच्या वर्तुळाकार परिसरात विकास करणे प्रस्तावित असून ०४ पॅकेज मध्ये कंत्राटदार चे काम ३० स्थानकांवर अंमलबजावणी प्रगतीपथावर आहे.

१५. माथेरान - फ्युनिक्च्युलर रेल्वे

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणातर्फे माथेरान येथे फ्युनिक्च्युलर रेल्वेसाठी सुसाध्यता अहवाल तयार करण्यासाठी मे. राईटस यांची नियुक्ती सन २००९ साली करण्यात आली आणि सन २०१० मध्ये त्याचा अंतिम अहवाल प्राधिकरणास सादर केला.

सद्यस्थितीत मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरणाने पुन्हा माथेरान फ्युनिक्च्युलर रेल्वे सुरु करण्याचे काम हाती घेतले असून खालील कारणांमुळे सुसाध्यता अहवाल अद्यावत करण्यात येत आहे.

१. भौगोलिक क्षेत्रामधील बदल
२. लोकसंख्येमध्ये वाढ
३. अंदाजित मूळ मुल्य वर्ष २००९ च्या भाव पातळीनुसार
४. तंत्रज्ञानाचा दर्जा सुधारणे.

माथेरान येथील फ्युनिक्च्युलर रेल्वेकरीता मे. राईटस यांना पुनर्विलोकन व सुसाध्यता अभ्यास करण्यासाठी एकमेव स्रोत तत्त्वावर सल्लागार म्हणून नेमणूक करण्यात आली आहे. सल्लागाराने अंतिम सुसाध्यता अहवाल तयार केला आहे. सदर अंतिम प्रकल्पाची अंमलबजावणी सार्वजनिक खाजगी भागीदारी तत्त्वावर करण्यासाठी सविस्तर प्रकल्प अहवाल (DPR) तसेच सुसाध्यता अहवाल प्रमाणित करणे, निविदा दस्ताऐवज व व्यवहार सल्लागार सेवेसाठी सल्लागाराची नियुक्ती करणे गरजेचे आहे. दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजी झालेल्या १४९व्या बैठकीत प्राधिकरणाने प्रकल्पाची सार्वजनिक खाजगी भागीदारी तत्त्वावर अंमलबजावणी व तसेच DPR, निविदा दस्ताऐवज तयार करणे, सुसाध्यता अहवाल प्रमाणित करणे, निविदा प्रक्रिया व्यवस्थापन, स्वतंत्र अभियंता (Independent Engineer) ची

नियुक्ती करणे व व्यवहार सल्लागार सेवेसाठी सल्लागार नियुक्तीची मान्यता देण्यात आली. सदर सल्लागार नियुक्ती करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

१६. बाहय रस्ते विकास योजना

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत बाहय रस्ते विकास योजना सन १९८६ पासून राबविण्यात येत आहे. या योजनेमध्ये मुंबई महानगर क्षेत्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांना (महानगरपालिका क्षेत्र वगळून) नवीन रस्ते बांधणे/जुन्या रस्त्याचे मजबुतीकरण करणे इत्यादी कामासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत ९०% अनुदानित तत्वावर अर्थसहाय्य करण्यात येत होते. तद्नंतर स्थानिक स्वराज्य संस्थांची आर्थिक स्थिती कमकुवत असल्याने प्राधिकरणाच्या दिनांक १९ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी झालेल्या १४१ व्या बैठकीमध्ये ठरावानुसार सदर कामांच्या अंमलबजावणीकरीता १००% अनुदान देण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

मुंबई महानगर क्षेत्रातील ग्रामीण रस्त्याचे बारमाही रस्त्यामध्ये रुपांतर करणे जेणेकरून कायमस्वरूपी ग्रामस्थांना एसटी बससेवा आणि प्रवासी वाहन सेवा उपलब्ध होवू शकेल, हे या योजनेचे उद्दीष्ट आहे.

या योजनेमध्ये प्राधिकरणास जिल्हापरिषद व नगरपरिषद यांच्याकडून अनुदानासाठी अंदाजपत्रकीय रक्कमेस तांत्रिक मान्यतेसह विस्तृत अहवाल स्थानिक संस्थांच्या ठरावासह प्राप्त होतात.

सदर योजनेअंतर्गत उप प्रकल्प-१० राबविण्यात येत असलेल्या कामांची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹कोटी)	सद्यःस्थिती	संबंधित संस्था
१	बाहय रस्ते विकास योजनेअंतर्गत ठाणे जिल्हापरिषद, रायगड जिल्हापरिषद आणि पनवेल नगरपरिषद हद्दीतील कामे	६९.६६	या योजनेअंतर्गत प्राधिकरणाच्या दिनांक २७ जून, २०१४ रोजी झालेल्या १३४ व्या बैठकीत २७ रस्त्यांच्या कामांना मंजूरी देण्यात आली. त्यापैकी ₹५ कोटी व त्यापेक्षा जास्त रक्कमेची ६ कामे	मुं.म.प्र.वि.प्रा. ठा.जि.परिषद, रा.जि.परिषद, प.न.परिषद

			प्राधिकरणामार्फत पूर्ण करण्यात आली. उर्वरित २१ कामे स्थानिक संस्थांमार्फत पूर्ण करण्यात आली आहेत.	
--	--	--	---	--

उप प्रकल्प-११ अंतर्गत खालील रस्त्यांच्या कामांना मंजूरी मिळाली असून त्याची सद्यःस्थिती खालीलप्रमाणे :

अ. क्र.	कामाचे नाव	रक्कम (₹ कोटी)	सद्यःस्थिती	संबंधित संस्था
१	बाहय रस्ते विकास योजनेअंतर्गत ठाणे जिल्हापरिषद, कुळगाव-बदलापूर नगरपरिषद, अंबरनाथ नगरपरिषद व कर्जत नगरपरिषद हद्दीतील कामे.	३२७.८५	या योजनेअंतर्गत मा.मुख्यमंत्री व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी दिनांक २३ मार्च, २०१६ रोजी २३० रस्त्यांच्या कामांना प्रशासकीय मान्यता दिली असून त्यापैकी ८७ कामे स्थानिक संस्थामार्फत पूर्ण झाली, ८ कामे प्राधिकरणामार्फत पूर्ण केलेली आहेत व १ काम रद्द झालेले आहे व उर्वरित २२१ कामे स्थानिक संस्थामार्फत पूर्ण झालेली आहेत.	मुं.म.प्र.वि.प्रा., ठा.जि.परिषद, कु.ब.न.परिषद अं.न.परिषद व क.न.परिषद
२	बाहय रस्ते विकास योजनेअंतर्गत ठाणे जिल्हा परिषद, रायगड जिल्हा परिषद, पालघर	१२८.४२	या योजनेअंतर्गत मा.मुख्यमंत्री व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी दिनांक १७ ऑगस्ट, २०१६ रोजी एकूण ५६ विविध कामांना प्रशासकीय मंजूरी दिली असून २ पुलांचे व	मुं.म.प्र.वि.प्रा., ठा.जि.परिषद, रा.जि.परिषद, पा.जि.परिषद क.न.परिषद

	जिल्हा परिषद व कर्जत नगरपरिषद हद्दीतील कामे		अंबरनाथ येथील ४ रस्त्यांचे काम प्राधिकरणामार्फत पूर्ण करण्यात आलेले असून ३ कामे रद्द करण्यात आली. स्थानिक संस्थामार्फत ४४ कामे पूर्ण करण्यात आली आहेत व उर्वरीत ३ कामे प्रगतीपथावर आहेत.	
३	बाह्य रस्ते विकास योजनेअंतर्गत रायगड जिल्हा परिषद, पालघर जिल्हा परिषद, अलिबाग नगर परिषद, कुळगांव बदलापूर नगर परिषद व उरण नगर परिषद हद्दीतील कामे	१३१.८८	या योजनेअंतर्गत मा.मुख्यमंत्री व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी दिनांक १७ ऑगस्ट, २०१६ रोजी एकूण ७१ विविध रस्त्यांच्या कामांना प्रशासकीय मंजूरी दिली आहे. ७० कामे हाती घेण्यासाठी संबंधित स्थानिक संस्थांना कळविले आहे व सदर कामांपैकी दोन कामे रद्द झालेली आहेत व ६८ कामे पूर्ण झालेली आहेत. उरण नगरपरिषद हद्दीतील १ काम प्राधिकरणामार्फत पूर्ण करण्यात आलेले आहे.	मुं.म.प्र.वि.प्रा. रा.जि.परिषद पा.जि.परिषद अ.न.परिषद सा.बां. विभाग, ठाणे उ.न. परिषद
४	बाह्य रस्ते विकास योजनेअंतर्गत मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण, ठाणे जिल्हा परिषद	२३३.५८	या योजने अंतर्गत मा. मुख्यमंत्री व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१८, दिनांक १४ डिसेंबर, २०१८,	मुं.म.प्र.वि.प्रा. ठा.जि.परिषद रा.जि.परिषद, पा.जि.परिषद,

	<p>रायगड जिल्हा परिषद, पालघर जिल्हा परिषद, कुळगांव बदलापूर नगर परिषद, पेण नगर परिषद हद्दीतील कामे</p>	<p>दिनांक २१ डिसेंबर, २०१८, दिनांक १४ जानेवारी, २०१९ व दिनांक १५ मार्च, २०१९, दिनांक ०३ जून, २०१९, दिनांक २५ जून, २०१९, दिनांक ११ जुलै, २०१९, दिनांक २५ जुलै, २०१९, दिनांक ३० जुलै, २०१९ व दिनांक २२ ऑगस्ट, २०१९ रोजीच्या आदेशान्वये एकूण १०७ विविध रस्त्यांच्या कामांना ₹२९८.६५ कोटी प्रशासकीय मंजूरी दिलेली आहे. त्यापैकी ८४ कामे संबंधित स्थानिक संस्थामार्फत करण्यात येत असून, २९ कामे पूर्ण झाली आहेत व ५५ कामे प्रगतीपथावर आहेत व उर्वरित २३ कामे प्राधिकरणामार्फत करण्यात येत असून २१ कामे पूर्ण झाली आहेत व २ कामे प्रगतीपथावर आहेत.</p>	<p>कु.ब.न. परिषद, पे.न. परिषद</p>
--	---	--	---------------------------------------

५	<p>बाहय रस्ते विकास योजनेअंतर्गत मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरण ठाणे जिल्हा परिषद, रायगड जिल्हा परिषद, पालघर जिल्हा परिषद व कर्जत नगर परिषद हद्दीतील कामे</p>	२४१.७४	<p>या योजने अंतर्गत मा. नगर विकास मंत्री व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी दिनांक २० जानेवारी, २०२१, दिनांक २२ फेब्रुवारी, २०२१, दिनांक २० एप्रिल, २०२१, दिनांक २२ एप्रिल, २०२१, दिनांक २७ एप्रिल, २०२१, दिनांक २९ जुलै, २०२१, दिनांक २० ऑक्टोबर, २०२१, दिनांक १२ नोव्हेंबर, २०२१, दिनांक ०१ ऑक्टोबर, २०२१, दिनांक ०३ मार्च, २०२२, दिनांक १४ जानेवारी, २०२२ व दिनांक १४ मार्च, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये एकूण २२४ रस्त्यांच्या किंमत ₹२८४.३४ कोटींच्या कामांना प्रशासकीय मंजूरी दिलेली आहे. त्यापैकी प्राधिकरणामार्फत ११ कामे किंमत ₹९४ कोटींची कामे हाती घेण्यात येत आहेत व उर्वरित २१३ कामे किंमत ₹१९०.३४ कोटींची स्थानिक स्वराज्य संस्थामार्फत हाती घेण्यात येत आहेत.</p>	<p>मुं.म.प्र.वि.प्रा. ठा.जि.परिषद रा.जि.परिषद पा.जि.परिषद क.न.परिषद</p>
---	--	--------	---	---

वरील मंजूर कामांकरीता ₹ ५.०० कोटी व त्यापेक्षा जास्त रक्कमेची कामे प्राधिकरणामार्फत हाती घेण्यात आली आहेत व ₹५ कोटी रक्कमेपेक्षा कमी किंमतीची कामे स्थानिक स्वराज्य संस्थांमार्फत हाती घेण्याकरीता कळविण्यात आले आहे.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹५२६.७९ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

१७. छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्र

शासनाच्या नगर विकास विभागाने त्यांच्या दिनांक १४ मे, २००९ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे मुंबई विमानतळाचे योग्य नियोजन व विकास होण्याच्या दृष्टीकोनातून तसेच विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रामधील जमिनीचा पुरेपुर वापर व्हावा व त्यास संलग्न तांत्रिक व वैमानिक आवश्यकता विहित रीतीने साध्य होण्याकरीता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची मुंबई विमानतळ अधिसूचित क्षेत्राकरीता विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नेमणूक केली आहे.

२. शासनाच्या नगर विकास विभागाने त्यांच्या दिनांक १७ मे, २०१३ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे मुंबई विमानतळ अधिसूचित क्षेत्राचा अंतरिम विकास आराखडा (झोपड्यांखालील क्षेत्र वगळता -१२५.०३ हे.) मंजूर केला आहे. सदर अधिसूचित क्षेत्र हे ८०२.०३ हे. (१९८१.८५ एकर) इतके असून त्यामध्ये सहार, विलेपार्ले, कोले-कल्याण, मरोळ, ब्राम्हणवाडा, चकाला, कोंडीवीता, बापनाळा, कुर्ला, मोहिली, असल्फा, व किरोळ या गावांच्या काही भागांचा समावेश आहे.

३. सदर अधिसूचित क्षेत्रामधील जमिनी या भारतीय विमानपत्तन प्राधिकरण यांच्या मालकीच्या असून त्या भारतीय विमानपत्तन प्राधिकरणाने मुंबई इंटरनॅशनल एअरपोर्ट प्रा. लि यांना त्यांच्यामध्ये माहे एप्रिल, २००६ मध्ये झालेल्या भाडेपट्टाकरारानुसार ३० वर्षांकरिता हस्तांतरित केल्या आहेत, सदर करार हा पुढील ३० वर्षांकरिता वाढविता येऊ शकतो.

४. मंजूर अंतरिम विकास आराखडयामधील झोन पुढीलप्रमाणे आहेत :-

- एअरोनॉटिकल झोन — एअरोनॉटिकल झोनमध्ये ऑपरेशनल वापर व त्यास लागणाऱ्या वैमानिक पायाभूत सुविधा समाविष्ट आहेत. सदर झोनमध्ये अतिदक्षता व नियंत्रित प्रवेशाचा समावेश आहे.
- नॉन एअरोनॉटिकल झोन — नॉन एअरोनॉटिकल झोनमध्ये सामाजिक पायाभूत सुविधा, विमानतळाचे मुख्य प्रवेश रस्ते, मेट्रो मार्गिका व त्यांची स्थानके, वाहनतळे, बहुमजली मोटार

वाहनतळे, वाणिज्य इमारती, वाणिज्यिक केंद्रे, अतिथ्य सेवा, मनोरंजन, किरकोळ विक्री, आरोग्य तसेच इतर सुविधा समाविष्ट होतात.

- **एअरोनॉटीकल / नॉन एअरोनॉटीकल झोन - १** - सदर झोनमध्ये विद्यमान, कार्यरत प्रकल्प किंवा वैमानिक वापर समाविष्ट होतात.
- **वगळलेले क्षेत्र** - वगळलेले क्षेत्राच्या अंतर्गत अतिक्रमणे/झोपडपट्ट्यांनी व्यापलेले क्षेत्र (एअरोनॉटीकल झोन मधील सुमारे ४० हेक्टर क्षेत्र वगळून) याचा समावेश होतो. सदर क्षेत्राकरीता विकास आराखडा तयार करण्यात आलेला नाही.

५. मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रामध्ये सर्वकष चटई क्षेत्र निर्देशांक १.० इतका अनुज्ञेय असून ते उंचीची उपलब्धता व इतर नियमांच्या अधीन आहे. व्यक्तिगत भूखंडावर सदर अधिसूचित क्षेत्रामध्ये जास्तीत जास्त ४.० इतका चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय आहे व ते विमानतळ प्राधिकरणाच्या उंची उपलब्धतेच्या अधीन आहे. शासनाच्या दिनांक ३ मार्च, २०१४ व दिनांक ६ मे, २०१५ रोजीच्या अधिसूचनेनुसार व त्यामध्ये नमूद केलेल्या अटीस अधीन राहून महानगर आयुक्त तारांकीतवर्गाचे निवासी हॉटेल, संमेलन केंद्र तसेच वाणिज्य वापराकरीता वैयक्तिक भूखंडावर ४.० चटई क्षेत्र निर्देशांकावर, १.० इतके अतिरिक्त चटई क्षेत्र निर्देशांक वापरण्यास परवानगी देऊ शकतात.

६. भारतीय विमानतळ प्राधिकरण व मुंबई इंटरनॅशनल एअरपोर्ट प्रा.लि. यांच्यामध्ये माहे एप्रिल, २००६ मध्ये झालेल्या ऑपरेशन, मॅटेनन्स व डेव्हलपमेंट करारानुसार, मुंबई आंतरराष्ट्रीय एअरपोर्ट प्रा.लि. यांनी सदर क्षेत्रामधील नियोजन, विकास, बांधकाम, व देखभाल करावयाची आहे. मुंबई इंटरनॅशनल एअरपोर्ट प्रा.लि. हे भाडेपट्टेदार या नात्याने मंजूर अंतरिम विकास आराखड्यानुसार मुंबई विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रामधील आवश्यक पायाभूत सुविधा, वैमानिक सुविधा व इतर सोयींचा विकास करीत आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण हे सदर अधिसूचित क्षेत्राकरीता विशेष नियोजन प्राधिकरण या नात्याने सदर क्षेत्रामधील कार्यरत प्रकल्पांना मंजूरी व अधिसूचित क्षेत्रातील इतर बांधकाम परवानग्या देत असते.

७. सदर अधिसूचित क्षेत्र हे ८०२.०३ हे. (१९८१.८५ एकर) इतके असून त्यामधील १२५.०३ हेक्टर (३०८.९५ एकर) क्षेत्र अतिक्रमणे/झोपडपट्ट्यांनी व्याप्त असून सदर क्षेत्र हे वगळलेले क्षेत्र म्हणून मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर अंतरिम विकास आराखड्यामध्ये दर्शविले आहे.

सदर वगळलेल्या क्षेत्राचा विकास आराखडा तयार करण्याचे काम हे पुर्नवसन कार्यक्रमाची अंमलबजावणी झाल्यानंतर हाती घेण्यात येईल.

८. शासनाने दिनांक २९ जून, २०२१ रोजी अधिसूचनेन्वये छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रांतर्गत झोपडपट्टी पुर्नवसन योजना राबविण्याकरिता मंजूर विकास नियंत्रण नियमावली मध्ये नवीन विनियम समाविष्ट करण्यास मंजूरी दिली आहे.

९. छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ क्षेत्राच्या मंजूर अंतरिम विकास योजनेच्या अहवालानुसार मुंबई विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रामधील शहर स्तरावरील पायाभूत सुविधा जसे पाण्याचे पाईपलाईन, नाले, विद्युतसेवा, सांडपाणी इत्यादी सोईची देखरेख/ विकास मुंबई महानगर पालिकेने करावयाची आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण हे विशेष नियोजन प्राधिकरण असल्याकारणाने नोडल एजन्सी म्हणून समन्वय संस्था या नात्याने काम करावयाचे आहे.

१०. सन २०२१-२२ मध्ये या प्राधिकरणाने सदर अधिसूचित क्षेत्रामध्ये तीन प्रकरणात बांधकाम परवानगी दिली व एका प्रकरणात सुधारीत रेखांकन मंजूरी तसेच ऑपरेशनल वापराकरीता मान्यता पत्र दिले आहे. मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ अधिसूचित क्षेत्रामध्ये विकास परवानगी देतांना अहवाल वर्षात अर्जदारांकडून ₹ ४३,७५,५७,४७८.३० एवढे विकास शुल्क प्राप्त झाले आहे.

१८. मुंबई येथील इंदू मिलच्या जागेवर भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे भव्य स्मारक

राज्य शासनाने दिनांक १९ मार्च, २०१३ रोजी इंदू मिल क्र.६, दादर येथील अंदाजे ४.८४ हेक्टर जागेवर भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भव्य स्मारकाच्या कामासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नियुक्ती केली. तदनंतरच्या दिनांक २० एप्रिल, २०१३ रोजीच्या आदेशान्वये सदर भव्यस्मारकाच्या विकासासंदर्भात प्राधिकरणाने पार पाडावयाच्या जबाबदाऱ्या विहित केल्या.

स्मारकासाठी बृहत आराखडा तयार करण्यासाठी जागतिक स्वारस्य अभिव्यक्ती मागवून सल्लागार मे. शशी प्रभु आणि असोसिएट्स व मे. डिझाईन असोसिएट्स आय एन सी. यांची नियुक्ती करण्यात आली. दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी मा. पंतप्रधान महोदयांच्या हस्ते भूमिपूजन समारंभ संपन्न झाला.

राज्य शासनाने दिनांक १४ मार्च, २०१६ रोजीच्या निर्णयान्वये स्मारकाचा आराखडा अंतिम करण्यासाठी मा. मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य यांची एकसदस्यीय समिती गठीत केली व सदर समितीने स्मारकाशी संबंधित व्यक्ती व संस्थांशी बैठक घेवून सल्लागाराकडून आराखडा तयार करून घेतला व शासनास अहवाल सादर केला. त्यानुसार शासनाने दिनांक १३ एप्रिल, २०१७ रोजी प्राधिकरणास संकल्पनात्मक आराखड्यास तत्वतः मान्य केल्याचे कळवून त्या बाबतची पुढील कार्यवाही करण्याचे आदेश दिले. दिनांक २५ मार्च, २०१७ रोजी इंदू मिल जागेचा ताबा प्राधिकरणाने शासनाच्या वतीने घेतला.

प्राधिकरणाने स्मारकासाठी ₹६०० कोटी इतका अंदाजित खर्च सुरूवातीला करून नंतर राज्य शासनाकडून वर्ग करण्यासाठी मान्यता दिली. तद्नंतर दिनांक १४ एप्रिल, २०१७ रोजी “रचना व बांधणे” तत्वावर निविदा मागविल्या गेल्या, सदर प्रक्रियेत एकच निविदा प्राप्त झाल्याने नियमाप्रमाणे फेर निविदा मागविण्यात आल्या. स्मारकासाठी वापरण्यात येणारे लोह व स्ट्रक्चरल स्टीलमध्ये आय आय टी मुंबई यांचे सल्ल्यानुसार बदल केल्याने सुधारीत अंदाजपत्रकीय किंमत ₹६२२.४० कोटी झाली.

फेरनिविदेमध्ये मे. शापूरजी पालनजी आणि कं. लि. यांची निविदा पुनश्चः प्राप्त झाली. नियमानुसार प्राधिकरणाच्या कार्यकारी समितीच्या मान्यतेने मे. शापूरजी पालनजी आणि कं. लि. यांची नियुक्ती व त्याबाबतचा कार्यारंभ आदेश दिनांक ९ फेब्रुवारी २०१८ रोजी देण्यात आला. प्राधिकरणाच्या बैठकीत ₹७६३.०५ कोटी रक्कमेस सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली.

प्रकल्पात अंतर्भूत असलेल्या बांधकामाची वेशिष्टये :

- प्रवेशद्वार इमारतीमध्ये माहिती सेंटर, तिकीट घर, लॉकर रूम, प्रसाधनगृह, सुरक्षा काऊंटर, स्मरणिका कक्ष, उपहारगृह व नियंत्रण कक्ष इत्यादी बाबीचा अंतर्भाव असेल.
- स्मारकाची उंची ४५० फुट (पदपीठ १०० फुट व पुतळ्याची उंची ३५० फुट)
- प्रेक्षकगृह (आसनक्षमता १०००)
- संशोधनकेंद्र, व्याख्यानवर्ग व ग्रंथालय
- ध्यानकेंद्र
- परिक्रमा पथ
- तळघर वाहनतळ १ व २ (पार्कींग क्षमता ४६० वाहने)

प्रकल्पासाठीचे बांधकाम नकाशे तसेच आवश्यक असणाऱ्या विविध मंजूऱ्या (मूळ संकल्पनेनुसार) प्राप्त करण्यात आल्या.

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे इंदू मिल येथील भव्यस्मारकाच्या सुधारीत संकल्पनेचे सादरीकरण दिनांक १५ जानेवारी, २०२० रोजी मा. मंत्रीमंडळासमोर करण्यात आले व त्यास मान्यता दिली. त्यानुसार भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भव्यस्मारकातील पुतळ्याची उंची वाढवून पदपीठ ३० मीटर (१०० फूट) उंच व पुतळा १०६.६८ मीटर (३५० फूट) उंच अशी एकूण १३६.६८ मीटर (४५० फूट) उंची ठेवण्यास मान्यता देण्यात आली. सुधारीत संकल्पनेनुसार प्रकल्पाचा खर्च ₹ ७६३.०५ कोटीवरून सुधारीत अंदाजित खर्च ₹ १०८९.९५ कोटी अपेक्षित आहे.

पुतळा प्रतीकृतीची अंतिम मंजूरी महाराष्ट्र शासनाकडे प्रलंबित आहे.

प्रकल्पासाठी सुधारीत संरचनेनुसार बांधकाम नकाशे तसेच आवश्यक असणाऱ्या विविध मंजुऱ्या प्राप्त करण्यात आल्या व स्मारकाचे काम प्रगतीपथावर आहे. सद्यःस्थितीत प्रकल्पातील सहाय्यभूत इमारतींचे ४९% काम पूर्ण करण्यात आले असून स्मारकातील पदपीठ ८% काम पूर्ण करण्यात आले आहे व उर्वरीत कामे प्रगतीत आहेत.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाकडून आर्थिक तरतूद सन २०२२-२३ साठी ₹ ३०० कोटी केली आहे.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांचे कडून प्रकल्पाच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती म्हणून ₹ २२८.७१ कोटी प्राधिकरणास आजतागायत वर्ग करण्यात आले आहेत.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹ २०२.२१ कोटी एवढा खर्च झाला आहे.

१९. वांद्रे - कुर्ला संकुलाचा विकास

दक्षिण मुंबईतील कार्यालये व वाणिज्य व्यवहार यांची होणारी गर्दी रोखण्यास मदत म्हणून तसेच वित्तीय, माहिती तंत्रज्ञान व अनुषंगिक सेवा यांना सुयोग्य भूखंड उपलब्ध करून देण्यासाठी वांद्रे-कुर्ला संकुलाचा विकास केला जात आहे.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने आतापर्यंत ई-ब्लॉकमधील ११.०३ हेक्टर व जी-ब्लॉकमध्ये ६५.८९ हेक्टर जमीन वाटप केली असून या जमिनीवर अनेक कार्यालयीन इमारतींचे व रहिवासी इमारतींचे बांधकाम झाले आहे.

या अहवाल वर्षात (सन २०२१-२०२२ मध्ये) संकुलातील ०६ प्रकरणांमध्ये विकास परवानगी देण्यात आली आहे व ०१ प्रकरणामध्ये भोगवटा प्रमाणपत्र देण्यात आले आहेत. त्याचा तपशिल

खालील तक्त्यात नमूद करण्यात आला आहे.

दिनांक ०१ एप्रिल, २०२१ ते दिनांक ३१ मार्च, २०२२ या कालावधीत वांद्रे कुर्ला संकुल
अधिसूचित क्षेत्रात देण्यात आलेल्या इमारत बांधकाम परवानग्या.

अ. क्र.	बांधकामास पुर्नविधीग्राह्यता देणे व तात्पुरत्या परवानग्या	विकास परवानगी (जोत्यापर्यंत)	विकास परवानगी (जोत्यापुढे)	सुधारीत विकास परवानगी	भोगवटा प्रमाणपत्र
बी व सी ब्लॉक					
---	---	---	---	---	---
डी - ब्लॉक					
---	---	---	---	---	---
इ - ब्लॉक					
---	---	---	---	---	---
एफ - ब्लॉक					
---	---	---	---	---	---
जी - ब्लॉक					
१	उत्तर भारतीय संघ - न.भू. क्र. ६२९(पै.)/१२३४ तळमजल्याच्या जोत्यापुढील दिनांक १२ जून, २०१७ रोजीच्या विकास परवानगीची (तळमजला) + पहिला ते दुसरा मजला पुर्नविधीग्राह्यता दिनांक १२ जून, २०२१ ते ११ जून, २०२२ पर्यंत वाढवली (पुर्नविधीग्राह्यता दिल्याचा दिनांक १९ जुलै, २०२१).	अंबानी शाळा - भूखंड क्र. एस.एफ.७ आणि ९ब मे. जमनाबाई हिराचंद अंबानी फाऊंडेशन (जोत्यापर्यंतची सुधारीत बांधकाम परवानगी) बांधकाम क्षेत्र १५४५१.०७ चौ.मी. (दिनांक ०९ एप्रिल, २०२१)	अंबानी शाळा - भूखंड क्र. एस.एफ.७ आणि ९ब मे. जमनाबाई हिराचंद अंबानी फाऊंडेशन (जोत्यापुढील बांधकाम परवानगी) बांधकाम क्षेत्र १५४५१.०७ चौ.मी. (दिनांक ११ मे, २०२१)	कन्वेंशन सेंटर - भूखंड क्र. सी-६४, जी ब्लॉक, कन्वेंशन आणि एक्सिबीशन सेंटर आणि व्यावसाईक क्षेत्राकरीता बांधकाम क्षेत्र २९३८१३.३० चौ.मी. (दिनांक २३ नोव्हेंबर २०२१)	कन्वेंशन सेंटर - भूखंड क्र. सी-६४, जी ब्लॉक, कन्वेंशन सेंटर आणि एक्सिबीशन सेंटर आणि व्यावसाईक क्षेत्राकरीता भागशः भोगवटा प्रमाणपत्र बांधकाम क्षेत्र १२६७०१.६७ चौ.मी. (दिनांक ०६ सप्टेंबर, २०२१)

---	---	---	---	आय.एन.एस. भूखंड क्र. सी- ६३, बांधकाम क्षेत्र ३३०.५० चौ.मी. (दिनांक १५ डिसेंबर, २०२१)	---
---	---	---	---	विबग्योर टॉवर - भूखंड क्र. सी- ६२, मे. रहेजा (१३ व्या व १४व्या मजल्याकरीता सुधारीत विकास परवानगी). (दिनांक ०८ फेब्रुवारी, २०२२)	---
एकूण	१	१	१	३	१

संकुलातील विकास परवानगी देताना सन २०२१-२२ या आर्थिक वर्षात अर्जदारांकडून खालीलप्रमाणे विकास शुल्क व अधिमूल्य आकारण्यात आले.

अ) विकास शुल्क	-	₹ ३,९८,३२,३४१/-
ब) अतिरिक्त बांधकाम क्षेत्राचे जी-ब्लॉकमधील भूखंड धारकांना वाटपातून प्राप्त झालेले उत्पन्न	-	₹ ७११,००,६५,५२६/-
क) इमारत पूर्ण करण्यास दिल्या गेलेल्या वाढीव कालावधीसाठी आकारलेले अधिमूल्य	-	₹ ८९,३२,५५५/-
ड) अतिरिक्त तळघराचे अधिमूल्य	-	₹ ०.००/-
इ) इतर संकिर्ण अधिमूल्य (ठेव/पडताळणी फी/दंड/बाल्कनी वाढ/कॉलम वाढ)	-	₹ १५,५४,५२,१८६/-

२०. अंबरनाथ, कुळगांव-बदलापूर आणि परिसर अधिसूचित क्षेत्र, कल्याण व अंबरनाथ तालुक्यातील २७ गावांचे अधिसूचित क्षेत्र व भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठीच्या विकास योजना

अ) अंबरनाथ, कुळगांव-बदलापूर आणि परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठी विकास योजना :-

अंबरनाथ, कुळगांव-बदलापूर आणि परिसर अधिसूचित क्षेत्रामध्ये अंबरनाथ नगरपरिषद, कुळगांव-बदलापूर नगरपरिषद आणि ठाणे व रायगड जिल्ह्यातील ५६ गावांचा समावेश होता. या अधिसूचित क्षेत्रासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण हे विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून कार्यरत आहे. या अधिसूचित क्षेत्राच्या विकास योजनेस शासनाने दिनांक २५ जुलै, २००५ व दिनांक ११ ऑगस्ट, २००८ च्या अधिसूचने अन्वये मंजूरी दिली आहे.

त्यानंतर शासनाने दिनांक २६ सप्टेंबर, २०१६ व दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीच्या अधिसूचनेनुसार सदर अधिसूचित क्षेत्रामधील पनवेल तालुक्यातील मौजे बीड, आडीवली, रोहिंजन, धानसर, पिसर्वे, तुर्भे, करवले बु. नागझरी, तळोजे मजकूर, घोट व कोयनावेळे ह्या गावांसाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून असलेली नेमणूक रद्द करून सदर गावांचा समावेश पनवेल शहर महानगर पालिकेमध्ये करण्यात आला आहे. त्यानंतर दिनांक १९ सप्टेंबर, २०१९ मध्ये ठाणे तालुक्यातील १) गोटेघर, २) भंडार्ली, ३) उत्तरशिव, ४) नागांव, ५) नारीवली, ६) बाले, ७) वाकळण, ८) बामाळी, ९) निघु, १०) नवली, ११) दहिसर, १२) मोकाशी, १३) वालीवली व १४) पिंपरी ही चौदा गावे नवी मुंबई विमानतळ प्रभाव अधिसूचित क्षेत्र (NAINA) यामधून वगळून अं.कु.ब.प.अ.क्षेत्रामध्ये समाविष्ट केली आहेत.

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७(१) नुसार पुढील प्रकरणांमध्ये मंजूर विकास योजनेमध्ये करावयाच्या फेरबदल प्रस्तावांवरील कार्यवाहीचा अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे.

१. मंजूर विकास योजनेमधील मौ. बेलवली, ता. अंबरनाथ येथील स.नं. ६९, हि.नं. २/२ ही जमीन आरक्षण क्र. ५ (पब्लिक ऑफिस व स्टाफ क्वार्टर्स) व आरक्षण क्र. ६ (ट्रक टर्मिनस) यामधून वगळणेबाबत शासनाचे आदेशाप्रमाणे प्राधिकरणाने म.प्रा.नि.व न.र अधिनियम, १९६६ ची कलम ३७(१) अन्वयेची वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करून दिनांक ८ ऑगस्ट, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये संदर्भित फेरबदलाचा प्रस्ताव शासनास मंजूरीसाठी सादर केला आहे. त्यानंतर, शासनाने दिनांक ०७ ऑगस्ट, २०१९ रोजीच्या पत्रान्वये सदर फेरबदलास तत्त्वतः मान्यता दिली असून,

- शासनाच्या दिनांक २० एप्रिल, २०१६ रोजीच्या निदेशानुसार अधिमूल्य जमा करण्यास जमिनमालकांना कळविण्याबाबत प्राधिकरणास सूचना केली आहे. यादरम्यान प्राधिकरणाकडे अन्य अर्जांच्या अनुषंगाने आलेल्या जमिनमालकीसंबंधी खातरजमा करून त्यानुसार प्राधिकरणाने दिनांक ०७ एप्रिल, २०२१ रोजी शासनास अहवाल सादर केला आहे.
२. मौ. कात्रप येथील स.नं. ७४, ७५, ८१, ८३(भाग) व ८४(भाग) या जमिनी ना विकास परिमंडळामधून वगळून रहिवास परिमंडळामध्ये समाविष्ट करणेबाबत शासनाने दिनांक ०४ फेब्रुवारी, २०१० रोजीच्या आदेशान्वये दिलेल्या म.प्रा.नि. व न.र. अधिनियम, १९६६ चे कलम ३७(१) नुसार फेरबदल करावयाच्या सुधारित निर्देशानुसार प्राधिकरणाने वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करून दिनांक ८ ऑगस्ट, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये संदर्भित फेरबदलाचा प्रस्ताव शासनास मंजूरीसाठी सादर केला होता. शासनाने दिनांक २९ सप्टेंबर, २०२० रोजीच्या अधिसूचनेन्वये सदर फेरबदलास काही अटीसापेक्ष मंजूरी दिली आहे.
३. प्राधिकरणाने शासनाच्या दिनांक २६ ऑक्टोबर, २०१७ रोजीच्या निदेशाच्या अन्वये सदर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेमधील मौ. करवले (खु.), मौ. उसाटणे, मौ. नाऱ्हेण, मौ. चिराड, मौ. पाली, ता. अंबरनाथ व मौ. शिरढोण, ता. कल्याण येथील विरार ते अलिबागपर्यंतची बहुउद्देशीय वाहतुक मार्गिकेची आखणी उक्त अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेच्या नकाशावर दर्शविणेसाठी म.प्रा.नि. व न.र. अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७(१) अन्वयेची वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करून प्रस्ताव दिनांक १३ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी शासनास मंजूरीसाठी सादर केला आहे.
४. प्राधिकरणाने शासनाच्या दिनांक २८ नोव्हेंबर, २०१८ रोजीच्या निदेशाच्या अन्वये अं. कु. ब. प. अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास नियंत्रण नियमावलीतील विनियम क्र.१५.५ व १९.८ मधील 'Refuge Area' बाबतच्या तरतूदी निदेशानुसार सुधारित करून म.प्रा.नि.व न.र. अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७(१) अन्वयेची सर्व वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करून, प्रस्ताव दिनांक ३० सप्टेंबर, २०१९ रोजी शासनास मंजूरीसाठी सादर केला आहे.
५. शासनाच्या दिनांक १३ ऑगस्ट, २०१९ रोजीच्या पत्राच्या अनुषंगाने प्राधिकरणाने दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजीच्या १४९ व्या बैठकीत ठराव क्र. १५२८ अन्वये सदर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेतील मौ. कुळगांव येथील स.नं. ७१, हि.नं. १(पै), १९ (पै), २० (पै), २१(पै) यावरील आरक्षण क्र. ७९ बगीचा (डी.पी. अहवालानुसार ०.३६ हे.) याच्या क्षेत्रात ना विकास परिमंडळातील स.नं. ७१, हि.नं. १ (उर्वरित) ७ व १४ खालील (एकूण अंदाजे क्षेत्र १.५३ हे.) जमीन

समाविष्ट करणेकरिता म.प्रा.नि.व न.र. अधिनियमाच्या कलम ३७(१) अन्वये करावयाच्या फेरबदलाची कार्यवाही करण्यास मान्यता दिली. त्याअनुषंगाने प्राधिकरणाने म.प्रा.नि. व न.र. अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७ (१)च्या तरतूदीनुसारची वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करुन फेरबदल प्रस्ताव दिनांक १६ मार्च, २०२१ रोजी शासनास मंजूरीसाठी सादर केला आहे.

६. प्राधिकरणाने दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजीच्या १४९ व्या बैठकीत ठराव क्र. १५२९ अन्वये सदर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेतील अंबरनाथ नगरपरिषद हद्दीतील मौ. वडवली येथील आरक्षण क्र. १२६ वैद्यकीय सुविधा एकूण ३१०० चौ.मी. क्षेत्रापैकी स.नं. ४३, हि.नं.७ पैकी या जमिनीवरील रायगड को.ऑप.हौ. सोसायटीचे अंदाजे ९८८.५२ चौ.मी. क्षेत्र आरक्षणातून वगळून लगतच्या रहिवास परिमंडळात समाविष्ट करणेसाठी करावयाच्या फेरबदलाच्या कार्यवाहीस मान्यता दिली. त्या अनुषंगाने प्राधिकरणाने म.प्रा.नि. व न.र. अधिनियमाच्या कलम ३७ (१) च्या तरतूदीनुसारची वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करुन फेरबदल प्रस्ताव दिनांक १६ मार्च, २०२१ रोजी शासनास मंजूरीसाठी सादर केला आहे.

७. प्राधिकरणाने दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजीच्या १४९ व्या बैठकीत ठराव क्र. १५३० अन्वये सदर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेतील मौ. बदलापूर या गावाच्या विकास योजनेच्या नकाशावर दर्शविलेल्या स.नं. २ ची दुरुस्ती करुन उपलब्ध गाव नकाशानुसार सदर सर्व्हे नंबर विकास योजनेच्या नकाशावर दर्शविण्याकरिता करावयाच्या फेरबदलाच्या कार्यवाहीस मान्यता दिली. त्याअनुषंगाने प्राधिकरणाने कलम ३७(१) च्या तरतूदीनुसार उक्त फेरबदलाबाबतची नोटीस जनतेच्या सूचना व हरकती मागविण्याकरिता दिनांक १९ ते २५ नोव्हेंबर, २०२० रोजी शासन राजपत्रात आणि दिनांक १० नोव्हेंबर, २०२० रोजी मराठी दै. सकाळ व इंग्रजी दै. द इंडियन एक्सप्रेस या वृत्तपत्रात प्रसिद्ध केली आहे. सदर नोटीसच्या अनुषंगाने विहित कालावधीत एकही सूचना हरकत प्राप्त झाली नाही. त्यानुसार प्राधिकरणाने दिनांक ३० डिसेंबर, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये तहसीलदार, अंबरनाथ व मुख्याधिकारी, कुळगांव बदलापूर नगरपरिषद यांचेकडून फेरबदलाने बाधित जमीनमालकांचे नाव व पत्ते अपेक्षिते आहेत. नगरपरिषदेने दिनांक २१ जानेवारी, २०२१ रोजीच्या पत्रान्वये उपलब्ध जमीनमालकांच्या तपशीलांची यादी सादर केली आहे. त्यानंतर प्राधिकरणाने दिनांक १७ मार्च, २०२१ रोजीच्या स्मरणपत्रान्वये फेरबदलाने बाधित होणाऱ्या उर्वरित जमीन मालकांचे तपशिल मागविले आहेत. सर्व जमीनमालकांचे तपशील प्राप्त झाल्यानंतर सुनावणी देण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.

८. प्राधिकरणाने शासनाच्या दिनांक १७ सप्टेंबर, २०२० रोजीच्या निदेशान्वये सदर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेतील मौ. कांबा, ता. कल्याण येथील स.नं. ९, १०, ११, १२, १३, ३१ व ३३ क्षेत्र सुमारे ८० एकर या जमिनी हरित परिमंडळातून वगळून शैक्षणिक वापर (Education purpose) या वापर विभागात समाविष्ट करण्याकरिता उक्त अधिनियमातील कलम ३७(१) अन्वये उक्त फेरबदलाबाबत जनतेकडून सूचना व हरकती मागविण्यासाठीची नोटीस मराठी दै. लोकसत्ता व इंग्रजी दै. द इंडियन एक्सप्रेस या वृत्तपत्रात दिनांक ०६ नोव्हेंबर, २०२० रोजी प्रसिद्ध केली. सदर नोटीसच्या अनुषंगाने एकही सूचना हरकत प्राप्त झाली नाही. त्यानंतर उक्त अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार दिनांक १८ जानेवारी, २०२१ रोजी फेरबदलाने बाधित जमीनमालक व संबंधित कार्यालये यांना सुनावणी दिली. सदर प्रस्ताव प्राधिकरणाच्या दिनांक २२ फेब्रुवारी, २०२१ रोजीच्या १५० व्या बैठकीत माहितीस्तव सादर केला. त्यानंतर प्राधिकरणाने दिनांक ०१ मार्च, २०२१ रोजीच्या पत्रान्वये सदर फेरबदल प्रस्ताव शासनास मंजूरीसाठी सादर केला होता. त्यानुसार शासनाने दिनांक ११ मे, २०२१ रोजीच्या अधिसूचनेन्वये सदर प्रस्तावास काही अटी सापेक्ष मंजूरी दिली आहे.

या अधिसूचित क्षेत्रामध्ये माहे एप्रिल, २०२१ ते मार्च, २०२२ अखेर ₹४६,९९,०५६/- विकास आकार प्राधिकरणास प्राप्त झालेला आहे.

ब) ठाणे जिल्ह्यातील कल्याण व अंबरनाथ तालुक्यातील २७ गावांसाठी विकास योजना :-

१. शासनाने दिनांक ३० एप्रिल, २०१६ रोजीच्या अधिसूचनेन्वये जिल्हा ठाणे येथील कल्याण तालुक्यातील मौजे भोपर(भाग), संदप, उसरघर(भाग), घारिवली(भाग), माणगाव (भाग), हेदुटणे(भाग), कोळे, काटई(भाग), निळजे(भाग), व घेसर(भाग) या १० गावांमधील सुमारे १०८९ हे. क्षेत्रासाठी प्राधिकरणाची "विशेष नियोजन प्राधिकरण" म्हणून नियुक्ती केली आहे.
२. प्राधिकरणाने दिनांक २६ ऑगस्ट, २०१५ रोजी झालेल्या १३८ व्या बैठकीत कल्याण ग्रोथ सेंटरचा विकास नगर रचना परियोजनेच्या माध्यमातून करण्याकरीता तत्वतः मान्यता दिली आहे. सदर बैठकीत उक्त विशेष नियोजन प्राधिकरण क्षेत्रामधील पायाभूत सोईसुविधांच्या विकासासाठी अंदाजे ₹१०८९ कोटी रुपये खर्चाची तरतूद करण्यास मान्यता दिली आहे.
३. प्राधिकरणाने दिनांक २९ मार्च, २०१७ रोजी झालेल्या १४२ व्या बैठकीत संपूर्ण ग्रोथ सेंटरमध्ये एक वा अनेक नगर रचना परियोजनेच्या (Town Planning Scheme) (टि.पी.एस.) माध्यमातून

विकसित करण्याच्या प्रस्तावाला मान्यता दिली आहे. त्या अनुषंगाने प्राधिकरणाने दिनांक २१ जून, २०१७ व दिनांक १४ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी कल्याण ग्रोथ सेंटरमध्ये महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६ च्या कलम ६०(१) अन्वये नगर रचना परियोजना तयार करण्यासाठी उद्देश घोषित केला आहे. माहे ऑगस्ट, २०१७ रोजी प्राधिकरणाने शासनास नगर रचना परियोजना तयार करून प्रसिद्ध करण्यासाठी कालावधी वाढवून मिळण्याकरीता विनंती केली होती. परंतु, शासनाने विहित कालावधीत मुदतवाढ अनुज्ञेय नाही, असे प्राधिकरणास कळविले आहे. त्यानंतर प्राधिकरणाने नगर रचना परियोजना तयार करण्यासाठी दिनांक १५ जानेवारी, २०१९ रोजी पुन्हा नव्याने उद्देश घोषित केला.

४. ग्रोथ सेंटर क्षेत्रामधील जमिनीचे मालकी हक्काचे तपशिलवार सर्वेक्षण करणे, प्रारूप नगर रचना परियोजना तयार करणे व Urban Design Guidelines तयार करणे, इत्यादींसाठी प्राधिकरणाने योग्य ती ई-निविदा प्रक्रिया राबवून दिनांक २९ सप्टेंबर, २०१७ रोजी मे. एच.सी.पी. डिझाईन प्लॅनिंग अँड मॅनेजमेंट प्रा.लि., अहमदाबाद यांची सल्लागार म्हणून नियुक्ती केली होती. सल्लागारामार्फत माहे नोव्हेंबर, २०१७ मध्ये ग्रोथ सेंटर क्षेत्रामधील जमिनीच्या तपशिलवार सर्वेक्षणाचे काम सुरु करण्यात आले होते. परंतु स्थानिक गावकऱ्यांच्या प्रचंड विरोधामुळे सदर काम स्थगित करण्यात आले आहे.
५. सदर क्षेत्रासाठी नगर रचना परियोजनेचा उद्देश घोषित केल्यापासून परियोजनेचा मसुदा तयार करून प्रसिद्ध करण्यासाठीचा ९ महिन्यांचा वैधानिक कालावधी दिनांक १४ सप्टेंबर, २०१९ रोजी समाप्त झाला. सदर कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी प्राधिकरणाने दिनांक २३ ऑगस्ट, २०१९ रोजीच्या पत्रान्वये शासनास सदर परियोजनेकरीता उक्त अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार तीन महिन्यांची वाढीव मुदत देण्याची विनंती करण्यात आली होती. परंतु याबाबत शासनाचे उत्तर अद्याप प्राप्त झाले नाही.
६. शासनाने दिनांक २४ जून, २०२० रोजीच्या अधिसूचनेतील उद्घोषणेद्वारे, २७ गावांच्या अधिसूचित क्षेत्रामधील १८ गावांकरिता स्वतंत्र “कल्याण उपनगर नगरपरिषद” या नावाने नगरपरिषद गठीत करण्यात येईल असे जाहीर केले आहे, ज्यामध्ये कल्याण ग्रोथ सेंटर क्षेत्रामधील ५ गावांचा देखील समावेश आहे. तसेच, सदर “कल्याण उपनगर नगरपरिषद” स्थापन होऊन कार्यान्वीत होईपर्यंत, सदर कल्याण ग्रोथ सेंटर क्षेत्रात सुरु होणाऱ्या विकास कामे, विकास परवानग्या व तदनुषंगिक इतर

बाबींसाठी अडचणी निर्माण न होण्याच्या दृष्टीकोनातून, प्राधिकरणाने ग्रोथ सेंटरच्या क्षेत्रामध्ये उक्त उद्घोषणेपूर्वी ते नियोजन प्राधिकरण म्हणून कार्यरत असलेल्या क्षेत्रासाठी, विकास परवानगीच्या अनुषंगाने असलेली त्यांची कर्तव्ये शासनाचे पुढील आदेश पारीत होईपर्यंत सुरु ठेवण्यात यावीत, असे शासनाने दिनांक १९ ऑगस्ट, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये प्राधिकरणास कळविले आहे.

७. शासनाने दिनांक ०२ डिसेंबर, २०२० रोजी महाराष्ट्र राज्यातील (काही नियोजन प्राधिकरण क्षेत्र वगळता) सर्व नियोजन प्राधिकरण क्षेत्रांकरीता एकात्मिक विकास नियंत्रण व प्रोत्साहन नियमावली (UDCPR) मंजूर केली असून ती कल्याण ग्रोथ सेंटर मधील दहा गावांकरीता देखील लागू आहे. तसेच, कल्याण व अंबरनाथ तालुक्यातील २७ गावांच्या अधिसूचित क्षेत्रासाठीची मंजूर विकास योजना देखील सदर ग्रोथ सेंटरकरीता लागू आहे. सदर 'ग्रोथ सेंटर' चा विकास नगर परियोजनेच्या माध्यमातून राबविण्यास स्थानिकांचा होत असलेला प्रचंड विरोध लक्षात घेता तसेच, शासनाने दिनांक १९ ऑगस्ट, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये दिलेले निर्देश लक्षात घेता, सदर ग्रोथ सेंटरचा विकास, नगर रचना परियोजनेच्या माध्यमातून राबविण्याऐवजी या क्षेत्रासाठी लागू असलेली मंजूर विकास योजना व UDCPR नुसार विकसित करण्याचे योजिले आहे. त्यानुसार प्राधिकरणामार्फत या ग्रोथ सेंटरमधील जमिनींवर मंजूर विकास योजना व UDCPR नुसार प्राधिकरणामार्फत विकास परवानगी देण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

या अधिसूचित क्षेत्रामध्ये माहे एप्रिल, २०२१ ते मार्च, २०२२ अखेर ₹५,३४,०५,५८८/- विकास आकार (मेगासिटी प्रकल्पासह) प्राधिकरणास प्राप्त झालेला आहे.

क) भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठी विकास योजना : -

शासनाने दिनांक १७ मार्च, २००७ च्या अधिसूचनेनुसार भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठी, ज्यामध्ये ठाणे जिल्ह्यातील भिवंडी तालुक्यातील ६० गावांचा समावेश आहे, त्यासाठी प्राधिकरणाची 'विशेष नियोजन प्राधिकरण' म्हणून नियुक्ती केली आहे. शासनाने या अधिसूचित क्षेत्राच्या प्रारूप विकास योजनेस दिनांक ११ मार्च, २०१५, दिनांक ४ नोव्हेंबर, २०१६, दिनांक १० मार्च, २०१७, दिनांक २४ मार्च, २०१७ व दिनांक १३ जून, २०१७ रोजीच्या अधिसूचनांन्वये अधिनियमाच्या कलम ३१ नुसार मंजूरी प्रदान केली आहे.

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७(१) नुसार पुढील प्रकरणांमध्ये करावयाच्या फेरबदल प्रस्तावांवरील कार्यवाहीचा अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे :

१. मौजे वालशिंद, ता.भिवंडी, जि. ठाणे येथील गावठाणाच्या हद्दीपासून सुमारे २०० मी. अंतरामधील GWR(3) "Ground Water Recharge" (ग्राऊंड वॉटर रिचार्ज) या आरक्षणामधून सुमारे १७.३३ हेक्टर क्षेत्राच्या जमिनी वगळून त्या जमिनी रहिवास परिमंडळामध्ये समाविष्ट करून सदर रहिवास परिमंडळामधील या जमिनीकरीता ०.५ इतका चटई क्षेत्र निर्देशांक अनुज्ञेय राहिल यासाठी शासनाच्या दिनांक १६ जुलै, २०१६ रोजीच्या पत्राच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६च्या कलम ३७(१) अन्वये कार्यवाही पूर्ण करून, दिनांक ८ ऑगस्ट, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये प्रस्ताव शासनास सादर केला आहे. नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी दिनांक २७ मे, २०१९ रोजीच्या पत्रान्वये सदर फेरबदल प्रस्तावाच्या अनुषंगाने कलम ३७(१) नुसार संबंधित जमीन मालकांना वैयक्तिक नोटीस देऊन सुनावणी देणे आवश्यक असल्याने सदर कार्यवाही पूर्ण करून प्राधिकरणाचा अभिप्राय शासनास पाठवावा, अशी विनंती केली आहे. त्याअनुषंगाने संबंधित जमीन मालकांना दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०१९ रोजी सुनावणी देण्यात आली असून सदर सुनावणीच्या अनुषंगाने फेरबदलाबाबतचा प्राधिकरणाचा अहवाल शासनास सादर केला आहे. त्यानंतर शासनाने दिनांक १८ मे, २०२१ रोजीच्या पत्रान्वये अपेक्षिलेल्यानुसार प्राधिकरणाने दिनांक ८ मार्च, २०२२ रोजीच्या पत्रान्वये शासनास अभिप्राय सादर केले आहेत.
२. भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रासाठीच्या विकास योजनेतील मौजे पिंपळास ता.भिवंडी, जि. ठाणे येथील स. नं.५७पै., ५८पै., स.नं.६७ पै. व इतर या जमिनी वाणिज्य परिमंडळ (Commercial Zone) व आरक्षणांमधून वगळून त्या जमिनी औद्योगिक परिमंडळामध्ये (Industrial Zone) समाविष्ट करण्याकरीता तसेच मौजे पिंपळास व पिंपळनेर, ता.भिवंडी, जि. ठाणे येथील राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ३ च्या उत्तरेकडील रस्त्याची रुंदी ३० मी. एवजी १८ मी. करण्याकरीता महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६च्या कलम ३७(१) च्या तरतुदीनुसार कार्यवाही करून शासनास फेरबदल प्रस्ताव दिनांक ९ ऑगस्ट, २०१८ व दिनांक २१ डिसेंबर, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये सादर केला आहे. नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी दिनांक १९ जून, २०१९ रोजीच्या पत्रान्वये सदर फेरबदलाअंतर्गत येणाऱ्या जमिनीच्या मालकी हक्काबाबत, वॉटर वर्क्स -६ या आरक्षणाबाबत संबंधित समुचित प्राधिकरणास सुनावणी देण्याचे व प्राधिकरणाचा स्वयंस्पष्ट अहवाल सादर करणेबाबत कळविले आहे. त्याअनुषंगाने

वॉटर वर्क्स-६ या आरक्षणाबाबत समुचित प्राधिकरण म्हणून ठाणे महानगरपालिका (पाणीपुरवठा विभाग व शहर विकास विभाग) व स्टेम वॉटर डिस्ट्रीब्युशन आणि इन्फ्रास्ट्रक्चर कं. प्रा.लि. यांना दिनांक २६ जुलै, २०१९ रोजी सुनावणी देण्यात आली. तसेच महानगर आयुक्त, मुं.म.प्र.वि.प्रा. यांच्या दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०१९ रोजीच्या निर्देशाप्रमाणे सदर फेरबदलाच्या प्रस्तावामुळे बाधित सर्व जमीन मालकांना सुनावणी देऊन उक्त अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार कार्यवाही पूर्ण करून प्राधिकरणाचा प्रस्ताव दिनांक १२ फेब्रुवारी, २०२१ रोजीच्या पत्रान्वये शासनास पुनःश्च सादर केला आहे.

३. प्राधिकरणाच्या दिनांक १३ जुलै, २०१७ रोजी झालेल्या १४३ व्या बैठकीत पारित केलेल्या ठराव क्र.१४२८ अन्वये भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्रातील मंजूर विकास योजनेमधील मौ. माणकोली, मौ. सारंग, मौ. सुरई व मौ. दापोडे ता.भिवंडी येथून जाणाऱ्या ४५मी. रुंद रस्त्याच्या आखणीत महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६च्या कलम ३७(१) अन्वये फेरबदल करण्यास मान्यता प्राप्त झाली होती. तथापि, प्रत्यक्ष भूसंपादनाप्रमाणेची सदर रस्त्याची आखणी आणि ठराव क्र.१४२८ नुसार मंजूर केलेली आखणी यामध्ये फरक असून उक्त अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर विकास योजनेतील सदर रस्त्याच्या लगतच्या आरक्षणांच्या क्षेत्रामध्ये फरक होतो. त्यानुषंगाने प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी झालेल्या बैठकीत पारित केलेल्या ठराव क्र.१५९३ अन्वये सदर ४५मी. रुंद रस्त्याच्या आखणीतील वस्तुस्थितीतील बदलामुळे इतर जोडणारे रस्ते, आरक्षणे व झोन यामध्ये विकास योजनेच्या भाग नकाशावर दर्शविल्यानुसार म.प्रा.नि. व न.र. अधिनियमाच्या ३७(१) अन्वये फेरबदल करण्यासाठी मान्यता प्राप्त झाली आहे. त्यानुषंगाने प्राधिकरणाने उक्त कलमांतर्गत फेरबदलाची नोटीस दिनांक २९ मार्च, २०२२ रोजी 'पुण्य नगरी' या मराठी व 'द हिंदू' या इंग्लिश वृत्तपत्रांमध्ये आणि दिनांक ३१ मार्च, २०२२ - दिनांक ०६ एप्रिल, २०२२ रोजीच्या शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केली आहे. सदर नोटीसीमध्ये नमूद केलेला सूचना आणि हरकती प्राप्त होण्याचा कालावधी संपल्यानंतर अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

४. प्राधिकरणाच्या दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी झालेल्या १५२व्या बैठकीत पारित केलेल्या ठराव क्र.१५९२ अन्वये शासनाच्या क्र. टिपीएस-१२२०/८८६/प्र.क्र.११६/२१/नवि-१२, दिनांक १४ जानेवारी, २०२२ रोजीच्या निर्देशानुसार भिवंडी परिसर अधिसूचित क्षेत्राच्या मंजूर

विकास योजनेमध्ये दर्शविण्यात आलेली मौ. आलिमघर ते पिंपळनेर या गावामधून प्रस्तावित असलेली रेल्वे मार्गिकेची आखणी वगळून, अशा वगळलेल्या आखणीखालील क्षेत्र या आखणीमधून जाणाऱ्या रस्त्याची सलगता कायम ठेवून, उर्वरित आखणीखालील क्षेत्र या निदेशासोबतच्या भाग नकाशात दर्शविल्याप्रमाणे 'अे ते बी' पर्यंतचे क्षेत्र रहिवास विभागात, 'बी ते सी' पर्यंतचे क्षेत्र आरक्षणात, 'सी ते डी' पर्यंतचे क्षेत्र रहिवास विभागात 'डी ते ई' पर्यंतचे क्षेत्र परवडणारी घरे योजना विभागात 'ई ते एफ' पर्यंतचे क्षेत्र ना-विकास विभागात व 'एफ ते जी' पर्यंतचे क्षेत्र जलाशय या वापर विभागात दर्शविण्याबाबत तसेच वगळलेल्या उक्त रेल्वे मार्गिकेच्या उत्तरेकडील १८ मी. रुंदीचा रस्ता ('पी' पासून 'क्यू' पर्यंत) कायम ठेऊन दक्षिणेकडील १८ मी. रुंदीचा रस्ता ('आर' पासून 'ई' पर्यंत) वगळून त्याखालील जमीन भाग नकाशावर दर्शविल्याप्रमाणे लगतच्या रहिवास (आर ते एल्) / परवडणारी घरे योजना (एल् ते एम्), (एन् ते ई)/ ना-विकास (एम् ते एन्) जमीनवापर विभागात समाविष्ट करणेसाठी महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ अधिनियमातील कलम ३७(१) अन्वये फेरबदल करण्यासाठी मान्यता प्राप्त झाली आहे. त्यानुषंगाने प्राधिकरणाने उक्त कलमांतर्गत फेरबदलाची नोटीस दिनांक २४ मार्च, २०२२ रोजी 'नवाकाळ' या मराठी व 'मिंट' या इंग्लिश वृत्तपत्रांमध्ये आणि दिनांक २४-३० मार्च, २०२२ रोजीच्या शासन राजपत्रात प्रसिद्ध केली आहे. सदर नोटीस मध्ये नमूद केलेल्या सूचना/ आणि हरकती प्राप्त होण्याचा कालावधी संपल्यानंतर अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

या अधिसूचित क्षेत्रामध्ये माहे एप्रिल, २०२१ ते मार्च, २०२२ अखेर ₹७,८३,८८,३८६/- विकास आकार प्राधिकरणास प्राप्त झालेला आहे.

२१. मुंबई महानगर प्रदेश-वारसा संवर्धन संस्था आणि मुंबई महानगर प्रदेश-पर्यावरण सुधारणा संस्था

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने सन १९९६ मध्ये, 'मुंबई महानगर प्रदेश-वारसा संवर्धन संस्था' व 'मुंबई महानगर प्रदेश-पर्यावरण सुधारणा संस्था' या दोन संस्थांची स्थापना केली. या दोन्ही संस्थाना देण्यात आलेल्या प्रत्येकी ₹५ कोटी व्याजावर या संस्थांचे कार्य सुरु आहे.

(अ) मुंबई महानगर प्रदेश-वारसा संवर्धन संस्था :

मुंबई महानगर प्रदेशातील विविध प्रकारच्या वारश्याचे जतन, संवर्धन, संरक्षण विकास आणि सुधारणा करणे हे वारसा संवर्धन संस्थेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. मुंबई महानगर प्रदेश-वारसा संवर्धन संस्थेमार्फत विविध संशोधन व दस्तऐवज तयार करण्याचे प्रकल्प, वास्तुवारसा इमारतींच्या संवर्धनाची अंमलबजावणी व तंत्रज्ञानाचा विकास करणे, वारसा संवर्धनाबाबत जागृती निर्माण करणे व प्रशिक्षण देणे अशा कार्यांना समर्थन देण्यात येते.

संस्थेने आतापर्यंत ₹८.०२ कोटी खर्चाच्या ८० प्रकल्पांना वित्तीय सहाय्य मंजूर केले आहे. सन २०२०-२१ मध्ये संस्थेमार्फत प्रकल्पांसाठी ₹१.९३ लाखांचे अनुदान वितरित करण्यात आले आहे. वित्तीय वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रकल्पांचा खर्च निरंक आहे.

(ब) मुंबई महानगर प्रदेश-पर्यावरण सुधारणा संस्था:

मुंबई महानगर प्रदेशातील पर्यावरणाचे संरक्षण, जतन, सुधारणा आणि संनियंत्रण करण्यास चालना देणे हे पर्यावरण सुधारणा संस्थेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. संस्थेच्या स्थापनेपासून पर्यावरणवादी व्यक्ती, संशोधन पथके, शैक्षणिक संस्था तसेच स्थानिक स्वराज्य संस्थांना पर्यावरणाशी संबंधित प्रकल्प हाती घेण्यास उत्तेजन आणि समर्थन देण्यात आले आहे.

संस्थेने आतापर्यंत ₹९.२८ कोटी खर्चाच्या ९० प्रकल्पांना वित्तीय सहाय्य मंजूर केले आहे. सन २०२०-२१ मध्ये संस्थेमार्फत ₹२९.३८ लाखांचे अनुदान प्रकल्पांसाठी वितरित करण्यात आले आहे. वित्तीय वर्ष २०२१-२२ मध्ये प्रकल्पांचा खर्च निरंक आहे.

२२. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण पुनर्वसनोत्तर कार्ये

मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प, मुंबई नागरी पायाभूत सुविधा प्रकल्प आणि मिठी नदी विकास व संरक्षण प्राधिकरण प्रकल्पांतर्गत पुनर्वसन झालेल्या प्रकल्पग्रस्तांच्या पुनर्वसनोत्तर समस्या तसेच सदरची पुनर्वसनोत्तर प्रक्रिया अधिक सुकर व्हावी यासाठी माहे ऑक्टोबर, २००७ पासून संबंधित कामे हाती घेण्यात आली आहेत.

सामाजिक विकास कक्षामार्फत खालील उपक्रम हाती घेण्यात आले :

१) सहकारी गृहनिर्माण संस्थांची नोंदणी -

माहे मार्च, २०२२ अखेर संभाव्य ४९६ पैकी प्राधिकरणाचे प्रकल्पग्रस्त असलेल्या ४३४ व अन्य संस्थांचे प्रकल्पग्रस्त असलेल्या ५८ अशा एकूण ४९२ सहकारी संस्थांची नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण झाली आहे. उर्वरित इमारतींच्या नोंदणीची प्रक्रिया प्रगतीपथावर आहे.

२) समूह देखभाल निधीचे वाटप -

मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्पाच्या पुनर्वसन व पुनर्वसाहत धोरणानुसार प्रकल्पबाधितांना प्रत्येकी ₹१०००/- प्रमाणे समूह देखभाल निधी अनुज्ञेय आहे. माहे मार्च, २०२२ अखेर मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्पातील १८७ नोंदणीकृत संस्थांना प्रत्येक प्रकल्पबाधितांस ₹१०००/- प्रमाणे ₹१.७६ कोटीचे समूह देखभाल निधीच्या स्वरूपात वाटप करण्यात आले आहेत.

३) देखभाल निधीवरील व्याजाचे वाटप -

एकूण ४९२ नोंदणीकृत संस्थांपैकी ८१ संस्थांची देखभाल निधीची रक्कम झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाकडे आहे आणि ४०६ संस्थांची देखभाल निधीची रक्कम प्राधिकरणाकडे जमा होती. यापैकी १९२ संस्थांची एकूण रक्कम ₹३५.१० कोटी बँकांमध्ये १० वर्षासाठी मूदत ठेव म्हणून ठेवण्यात आली आहे. व्याजाचे वितरण वेळोवेळी करण्यात येते. उर्वरित ५६ संस्थांची देखभाल निधीची गुंतवणूक करण्याची कार्यवाही प्रगतीपथावर आहे.

४) देखभाल निधीचे हस्तांतरण -

सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचा दहा वर्षांचा बंधनकारक कालावधी पूर्ण झाल्यामुळे १५९ संस्थांना देखभाल निधीची मूळ रक्कम ₹३३.४० कोटी हस्तांतरीत करण्यात आली आहे.

५) वसाहतनिहाय असोसिएशन -

प्राधिकरणाच्या निर्गमन धोरणानुसार संभाव्य २७ वसाहतनिहाय संघांपैकी २६ संघ नोंदणीकृत करण्यात आलेले आहे. तसेच ०३ प्रिमायसेस संस्था नोंदणीकृत करण्यात आल्या आहेत. २३ नोंदणीकृत असोसिएशनपैकी १३ नोंदणीकृत असोसिएशनच्या वसाहतीस झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरणाची मान्यता असून, त्याबाबत भाडेपट्टाकराराची (लीझ) कार्यवाही त्यांच्यामार्फत होईल. उर्वरित १० नोंदणीकृत असोसिएशनच्या वसाहतीस प्राधिकरणाची मान्यता आहे. त्यापैकी ६ असोसिएशनची भाडेपट्टाकराराची प्रक्रिया सुरु आहे आणि शिल्लक असलेल्या ४ असोसिएशनच्या लिझच्या बाबतीत तयारीची कामे सुरु आहेत.

६) सामाजिक सुविधा —

प्राधिकरणामार्फत दुर्गानगर मजास आणि हरियाली व्हिलेज, कांजूरमार्ग (पू) (पी-१ इमारतीमध्ये) येथील वसाहतीमध्ये समाज केंद्र बांधून देण्यात आले आहे. इंडियन ऑईल, नटवर पारेख या वसाहतीमध्ये पोलीस स्टेशन बांधून देण्यात आले आहे. वाशीनाका आणि कांजूरमार्ग (पू) या ठिकाणी चक्की बांधून देण्यात आली आहे. प्राधिकरणाने विकसित केलेल्या सर्व पुनर्वसन वसाहतीतील उपलब्ध जागांमधील संभाव्य बांधकामांचा अभ्यास करून त्यानुसार समाज केंद्रासारख्या सामाजिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी प्राधिकरणाकडून प्रयत्न करण्यात येत आहे.

७) व्यावसायिक गाळे —

सामाजिक व आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल असलेल्या प्रकल्पग्रस्तांना उपजिविकेसाठी वाशीनाका येथे १५ व्यावसायिक गाळ्यांचे बांधकाम व वाटप करण्यात आलेले आहे.

८) स्वयं सहाय्यता गट —

लिप II प्रकल्पांतर्गत वाशीनाका, कुकरेजा वसाहत, चेंबूर क्रॉसलाईन व पांजरापोळ या पुनर्वसन वसाहतीमध्ये २२ स्वयं सहाय्यता बचत गट स्थापन करण्यात आले आहेत. या बचत गटांतर्गत ५०० महिलांना क्षमताबांधणी व व्यवसायिक प्रशिक्षण देण्यात आले होते. या बचत गटातील महिलांना रोजगाराच्या अधिक संधी उपलब्ध व्हाव्यात याकरीता संकल्प महिला औद्योगिक उत्पादक स.सं.लि. यांना आर.टी.ओ. शाखा, वडाळा, बी-के-सी मध्ये (भारत नगर आणि फॅमिली कोर्ट) येथे कंटेनर उभारून देण्यात आले आहेत.

• मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प - २-बी व ३ पुनर्वसन व पुनर्वसाहत

१) अंधेरी ते गोरेगांव विस्तारीत हार्बर रेल्वे मार्गिका (मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि.)

मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि. च्या आवश्यकतेनुसार सदर प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांचे पूर्णतः पुनर्वसन करण्यात आलेले आहे.

२) ठाणे ते दिवा ५ वी व ६ वी रेल्वे मार्गिका (मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन)

मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि. च्या आवश्यकतेनुसार सदर प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांचे पूर्णतः पुनर्वसन करण्यात आलेले आहे.

३) मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि. यांना एशियन इन्फ्रास्ट्रक्चर इन्व्हेस्टमेंट बँकेमार्फत वित्तपुरवठा (ऐरोली - कळवा उन्नत रेल्वे मार्ग वगळून)

• पुनर्वसन व पुनर्वसाहत मध्ये समाविष्ट असणारे घटक :

- ऐरोली - कळवा उन्नत रेल्वे मार्ग प्रकल्प (टप्पा - १, एकूण १,०६७ प्रकल्पबाधित कुटुंबे)
- पनवेल - कर्जत दुहेरी रेल्वे मार्गिका प्रकल्प: प्रकल्पबाधितांचा पायाभूत सामाजिक व आर्थिक सर्वेक्षण अहवाल (BSES) अद्याप अप्राप्त.
- विरार - डहाणू चौपदरी रेल्वे मार्गिका प्रकल्प: प्रकल्पबाधितांचा पायाभूत सामाजिक व आर्थिक सर्वेक्षण अहवाल (BSES) अद्याप अप्राप्त.

• सद्यस्थिती:

- महाराष्ट्र शासनामार्फत मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास पुनर्वसन व पुनर्वसाहती संबंधी आदेश प्राप्त झाले आहेत.
- मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि. मार्फत ऐरोली – कळवा उन्नत रेल्वेमार्ग प्रकल्पातील एकूण १०६७ प्रकल्पबाधितांचा सर्वेक्षण अहवाल प्राधिकरणास प्राप्त झालेला आहे. सदर प्रकल्पबाधितांकरीता मुंबई बाहेरील मे. लोढा विकासक भाईंदरपाडा येथील भाडेतत्त्वावरील सदनिका (१६० चौ.फूट + १६० चौ.फूट = प्रत्येकी ३२० चौ.फूट) उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत. टप्पा - १ मधील एकूण १०६७ प्रकल्पबाधित झोपडीधारकांपैकी मुंबई रेल्वे विकास कार्पोरेशन लि. यांचेकडून एकूण ११७ पात्र झोपडीधारकांची संयुक्त पडताळणी यादी प्राप्त झाली असून सदर प्रकल्पबाधितांच्या पात्रतेची व पुनर्वसनाची कार्यवाही सुरू आहे.

२३. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे ई-प्रशासन धोरण, स्मार्ट बीकेसी प्रकल्प :

महाराष्ट्र शासन आणि केंद्र शासनाच्या यंदाच्या ई-प्रशासन धोरणानुसार मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने ई-प्रशासनाबाबतचे विविध प्रकल्प हाती घेतले आहेत. ई-प्रशासन प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीचा प्रमुख उद्देश हा माहिती व तंत्रज्ञानाच्या मुळ पायाभूत सुविधा उपलब्ध करणे तसेच, वेबसाईट होस्टिंग, इमारत नकाशांच्या परवानग्यांकरीता ऑनलाईन संगणक प्रणाली तयार करणे (बिल्डींग प्लान अॅप्रुव्हल सॉफ्टवेअर), ई-निविदा प्रक्रियेकरीता समर्पित सर्व्हर (ई-टेंडरिंग डेडीकेटेड

सर्व्हर), प्रभावशाली इंटरनेट सुविधा उपलब्ध करून लोकल एरिया नेटवर्क आणि फॅसिलिटी मॅनेजमेंट सर्व्हीसेस कर्मचाऱ्यांसाठी देणे तसेच संगणक, प्रिंटर व स्कॅनर पुरविणे, ई-मेल सुविधा, ई-प्रशासन मंच, दस्तावेज व्यवस्थापन प्रणाली (डॉक्यूमेंट मॅनेजमेंट सिस्टीम) ने दस्तऐवज संग्रह करणे, ई-ऑफिस, बायोमॅट्रीक उपस्थिती प्रणाली (बायोमॅट्रीक अटेन्डन्स सिस्टीम) व डिजीटल सही सर्टिफिकेट इ. सेवा सुविधा पुरविणे हे आहे.

संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान संचलनालय, सामान्य प्रशासन विभाग, महाराष्ट्र शासन यांना मुंबई हॉटस्पॉट वाय-फाय प्रकल्पासाठी लागणारा निधी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाद्वारे पुरविण्यात आला आहे.

मुंबई सीसीटिव्ही देखरेख करणे या प्रकल्पाचा एक भाग असलेल्या वांद्रे-कुर्ला संकुलात सीसीटिव्हीद्वारे देखरेख करणे या प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात आली आहे.

२४. ई-हायब्रिड बस

प्रकल्पाची संक्षिप्त माहिती :

- मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने निविदा प्रक्रियाद्वारे मे. टाटा मोटर्स लिमिटेड यांच्याकडून दिनांक २१ मार्च, २०१६ च्या खरेदी पत्रानुसार २५ ई-हायब्रिड बसेस खरेदी केलेल्या आहेत.
- केंद्र शासनाच्या FAME-२०१५ अंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाला DHI यांचेकडून दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१७ रोजी ₹१५.२५ कोटी इतके आर्थिक अनुदान प्राप्त झाले आहे.
- मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने दिनांक १० ऑगस्ट, २०१७ रोजी बेस्ट (BEST) बरोबर सामंज्यस करार केला. त्यानुसार BEST ने या बसेस चालविण्याचे मान्य केले व मुं.म.प्र.वि.प्रा.ने खर्चातील व्यवहार्यता अंतराकरिता (Viability Gap) रक्कम देण्याचे मान्य केले.
- सर्व बसेसची प्रकल्पीय किंमत ५ वर्षांच्या वाढीव हमी नुसार ₹ ५३.२३ कोटी इतकी असून त्यास दिनांक २९ ऑक्टोबर, २०१५ रोजी झालेल्या कार्यकारी समितीच्या २४६ व्या बैठकीमध्ये मान्यता मिळाली. परंतु त्यानंतर वस्तू व सेवाकर (GST) लागू झाल्यामुळे मे. टाटा मोटर्स

लिमिटेड यांना दिनांक ०९ नोव्हेंबर २०१६ रोजी ₹ ५१.७१ कोटी इतक्या किंमतीचे सुधारित खरेदीपत्र देण्यात आले.

- सदर ई-हायब्रिड बसचे उद्घाटन मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य व केंद्रीय मंत्री, अवजड उद्योग यांच्या हस्ते दिनांक १६ मार्च, २०१८ रोजी झाले.

सद्यस्थिती :

- बसेसचे परिचलन सुरु झाल्यापासून १७ आढावा बैठका बेस्ट, टाटा मोटर्स लि. आणि मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण यांच्यात धारावी आगारात घेण्यात आल्या.
- आत्तापर्यंत मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने टाटा मोटर्स लि. यांना ₹ ४७,६२,८०,९९१/- इतकी रक्कम अदा केली आहे. तसेच, मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने ₹ ७,४५,०४,३२१/- इतकी रक्कम व्यवहार्यता तफावत निधी अंतर्गत बेस्टला मार्च, २०१८-फेब्रुवारी, २०१९ या कालावधीमध्ये अदा केली आहे. मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने पहिल्या वर्षाकरीता (२०१८-१९) ₹ ८८,१७,०२५/- व दुसऱ्या वर्षाकरीता (२०१९-२०) ₹ ६५,८०,४९३/- इतकी रक्कम विम्या पोटी विमा संचालक, महाराष्ट्र शासन यांना अदा केली आहे.
- प्राधिकरणाच्या १४८ व्या बैठकीत मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य व अध्यक्ष प्राधिकरण यांनी सर्व २५ बसेस बेस्टला हस्तांतरित करण्यास मंजूरी दिली. तदनंतर, मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने दिनांक १० जून, २०१९, दिनांक १३ ऑगस्ट, २०१९, दिनांक १४ ऑगस्ट, २०१९ आणि दिनांक २२ ऑक्टोबर, २०१९ रोजीच्या पत्राद्वारे बेस्टला सर्व २५ बसेसची मालकी बेस्टकडे हस्तांतरित करुन या बसेस त्यांच्या नेहमीच्या ताफ्यात सामिल करुन घेण्याविषयी तसेच प्राधिकरणामार्फत यापुढे या बसेस करीता कुठलाही खर्च केला जाणार नाही याबाबत कळविण्यात आले आहे.

२५. वांद्रे-कुर्ला संकुलामधील जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र :

महाराष्ट्र शासनाने, महाराष्ट्राच्या सर्वांगीण विकासासाठी व वांद्रे-कुर्ला संकुलातील वित्तीय संस्थांना पोषक ठरणारे, वित्तीय सेवा उपक्रमांना चालना देणारे जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र (IFSC) वांद्रे-कुर्ला संकुलामध्ये उभारण्याचे ठरविले. त्या अनुषंगाने प्राधिकरणाने जागतिक वित्तीय सेवा केंद्राचा

बृहत आराखडा तयार करण्यासाठी जागतिक स्तरावरील सल्लागाराची नेमणूक केली आहे. सदर सेवा केंद्र हे ५० हेक्टर जमिनीवर उभारण्यात येणार आहे.

महाराष्ट्र शासन आणि केंद्र शासनाकडे मुं.म.प्र.वि.प्रा.ने जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र, वांद्रे-कुर्ला संकुलासाठी विशेष आर्थिक क्षेत्रा (SEZ) च्या मान्यतेसाठी मागणी केली होती. त्यास राज्य शासनाकडून मान्यता प्राप्त झाली आहे. त्यानुसार राज्य शासनाने केंद्र शासनाकडे सदर मान्यतेसाठी शिफारस केली आहे.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, रेल्वे अधिकारी, NHSRCL, जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र (IFSC) चे सल्लागार, बुलेट ट्रेनचे सल्लागार यांच्यामध्ये प्रस्तावित जागतिक वित्तीय सेवा केंद्र (IFSC) व बुलेट ट्रेन यांच्या एकीकरणाकरीता वेळोवेळी बैठका घेण्यात आल्या व M/s. TCE ने IFSC व बुलेट ट्रेन स्टेशनचे एकत्रिकरण करून आराखडा तयार केला आहे.

२६. मुंबई महानगर प्रदेश पाणी पुरवठा स्रोत विकास कार्यक्रम

४०३ दशलक्ष लिटर प्रति दिन क्षमतेची सुर्या प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजना

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणातर्फे मुंबई महानगर क्षेत्रातील पश्चिम उप-प्रदेशातील मिरा-भाईंदर व वसई-विरार शहर महानगरपालिका तसेच याच परिसरातील प्राधिकरणाची भाडे तत्वावरील घरकुल प्रकल्प आणि २७ गांवे यांच्या पाणी पुरवठ्यासाठी ४०३ द.ल.लि. प्रतिदिन क्षमतेची सुर्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना राबविण्याचे काम हाती घेतले आहे.

दिनांक १९ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी संपन्न झालेल्या मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या बैठकीत सुर्या पाणी पुरवठा प्रकल्पास तसेच त्यासाठी लागणारा अपेक्षित खर्च ₹१९७७.२९ कोटी यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.

सुर्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेच्या आराखड्यानुसार सुर्या धरणाजवळील कवडास बंधान्यातून उचलण्यात येणारे पाणी सुर्यानगर येथील प्रस्तावित जलप्रक्रिया केंद्रात शुद्ध करण्यात येईल. अशाप्रकारे शुद्ध केलेले पाणी राज्य महामार्ग, जिल्हा परिषद रोड व राष्ट्रीय महामार्ग क्र. ८ च्या बाजूने टाकण्यात येणाऱ्या जलवाहिनीद्वारे वसई-विरार महानगरपालिकेकरिता काशिदकोपर येथील जलाशय व मिरा-भाईंदर महानगरपालिकेच्या घोडबंदर-चेने येथील जलाशयापर्यंत पाठविण्यात येईल.

प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीची कामे हाती घेण्याच्या दृष्टिने निविदा प्रक्रिया पूर्ण करून मेसर्स एल अँड टी. लि. यांचा प्रस्ताव योजनेची रचना, उभारणी, प्रचलन व परिरक्षण आणि हस्तांतरित करणे (Design, Build, Maintain, Operate, and Transfer, (DBMOT)) या तत्वावर एकूण ₹१३२९.०१ कोटी रक्कमेचा दिनांक २६ मे, २०१७ रोजी संपन्न झालेल्या मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या कार्यकारी समितीच्या २५३व्या बैठकीत मंजूर करण्यात आला. त्यानुसार कंत्राटदारास दिनांक ४ ऑगस्ट, २०१७ रोजी कार्यादेश देवून कामास सुरुवात करण्यात आली आहे. त्यानुसार प्रस्तुत पाणी पुरवठा योजनेच्या विविध कामाची आखणी, संकल्पचित्रे तयार करणे, जलवाहिनी निर्मिती इ. कामे कंत्राटदार मे. एल अँड टी. यांनी हाती घेतली आहेत.

सद्यःस्थितीत सुर्या प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजनेची कामे, प्रगतीपथावर असून जलवाहिनी टाकण्याच्या एकूण कामातील ८०.७१ कि.मी. लांबीतून ४८ कि.मी. लांबीचे काम पूर्ण झाले आहे. मेंढवण बोगद्याचे काम माहे डिसेंबर, २०२१ रोजी १००% पूर्ण झाले आहे. तसेच तुंगारेश्वर बोगद्याचे काम प्रगतीपथावर असून दिनांक ३१ मार्च, २०२२ पर्यंत ४४०० मी. पैकी १७० मी. लांबीचे काम पूर्ण झाले आहे. तसेच कवडास येथील उदंचन केंद्राचे काम ७३% पूर्ण झाले आहे व वेती येथील जलशुद्धिकरण केंद्राचे बांधकाम प्रगतीपथावर असून माहे मार्च, २०२२ पर्यंत ७२% काम पूर्ण झाले आहे. तसेच प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ पर्यंत झालेला खर्च ₹९७५.१४ कोटी (वस्तू व सेवाकर आणि दरवाढ धरून) इतका आहे. या सर्व कामांची एकंदरीत भौतिक प्रगती ७०% झाली असून त्या तुलनेस ६७% आर्थिक प्रगती आहे.

सुर्या पाणी पुरवठा प्रकल्पाची सर्व कामे कंत्राटातील वाढीव कालावधीनुसार साधारण माहे एप्रिल, २०२३ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजित आहे.

काळू पाणी पुरवठा प्रकल्प:-

कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ यांनी काळू नदीवर, गांव खापरी, ता. मुरबाड, जि. ठाणे येथे काळू धरण बांधावयाचे काम हाती घेतले असून सदर बांधकाम प्राधिकरणाच्या निधीतून पूर्ण करण्याचे प्रस्तावित आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई यांची दिनांक ०३ ऑगस्ट, २००९ रोजीच्या १२५ व्या बैठकीत ₹६६१.०१ कोटी रक्कमेस मान्यता दिली आहे. या धरणातून ११४० द.ल.लि. प्रतिदिन इतका पाणीपुरवठा उपलब्ध होणार असून, मुंबई महानगर

क्षेत्राच्या पूर्व उपप्रदेशातील ठाणे, भिवंडी, कल्याण-डोंबिवली, उल्हासनगर, कुळगांव-बदलापूर, अंबरनाथ आणि त्या भागातील ३५९ गांवे यांच्या पाणी पुरवठ्यासाठी उपयुक्त होणार आहे. प्राधिकरणातर्फे मंजूर करण्यात आलेल्या निधीपैकी अद्याप प्रकल्पावर ₹११० कोटी खर्च करण्यात आला आहे. मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार प्रकल्पातील वन जमिनी संदर्भात वन विभागाची परवानगी नसल्याकारणाने धरणबांधकामास दिनांक २ मार्च, २०१२ पासून देण्यात आलेली स्थगिती दिनांक १३ जानेवारी, २०२० रोजी मा. उच्च न्यायालयाने उठविण्याचे आदेश दिले आहेत. प्रकल्पातील भूसंपादनाचे काम कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळातर्फे प्रगतीपथावर आहे.

कवडास Pick up weir चे बांधकाम :-

सूर्या मोठा प्रकल्पांतर्गत दोन धरणे असून सूर्या नदीवर मुख्य धरण धामणी, ता. विक्रमगड येथे बांधण्यात आले असून सुमारे ८ कि.मी. अंतरावर कवडास ता. डहाणू येथे १३.७० द.ल.घ.मी. पाणीसाठा क्षमतेचा उन्नैयी बंधारा बांधण्यात आलेला आहे. अतिरिक्त १३.४१ द.ल.घ.मी. पाणीसाठा करणेसाठी सदर बंधाराच्या ६७ मी. खालील बाजूस नवीन बंधारा बांधणे प्रस्तावित आहे.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई यांची दिनांक ०८ जुलै, २०१९ रोजीच्या १४८ व्या बैठकीत ₹१८४.६० कोटी रक्कमेस मान्यता देण्यात आली आहे. (कवडास उन्नैयी बंधारा ₹ १७२.७१ कोटी व वक्राकार दरवाजे ₹११.८९ कोटी)

दिनांक ०८ जुलै, २०१९ रोजीच्या १४८व्या बैठकीत सदर काम मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांचेकरिता ठेव तत्वावर करणेबाबत ठराव पारित झाला. कोंकण पाटबंधारे विकास महामंडळ, ठाणे व मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांच्यात दिनांक ०६ सप्टेंबर, २०१९ रोजी सदर कामाचा सामंजस्य करारनामा करण्यात आला आहे.

प्रकल्पाच्या कामाचे कार्यारंभ आदेश दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०१९ रोजी देण्यात आले असून प्रकल्पाचे काम दिनांक ०२ मार्च, २०२० रोजी सुरु करण्यात आले आहे. सदर कामाचा कालावधी कार्यारंभ आदेशापासून ३६ महिने (पावसाळा वगळून) असून, हे काम माहे मे, २०२३ पर्यंत पूर्ण होणे अपेक्षित आहे. तसेच प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ पर्यंत झालेला खर्च ₹६.४३ कोटी इतका आहे.

सुर्या नदीवर पाच कोल्हापूर पध्दतीचे बांधकाम :-

सुर्या धरणातून जलसंपदा विभागातर्फे मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास १४६.३३ द.ल.घ.मि. (४०३ द.ल.लि. प्रतिदिन) सुर्या नळ पाणीपुरवठा योजनेसाठी आरक्षित आहे. सदर आरक्षणामुळे सिंचन क्षेत्रात संभाव्य कपातीचा मुद्दा उपस्थित करून सुर्या धरण पाणी बचाव संघटना व स्थानिक कष्टकरी संघटना यांचा पाणी पुरवठा योजनेस विरोध होता. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली या संदर्भात संघटनांकडून प्राप्त झालेल्या निवेदनाच्या दिनांक ०५ मे, २०१८ रोजी बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीमध्ये सिंचन क्षमता वाढवण्याकरीता करावयाच्या उपाययोजनांची अंमलबजावणी करण्याचे सूचविले.

दिनांक १४ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी मा. मंत्री, जलसंपदा, महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली संपन्न झालेल्या बैठकीत अतिरिक्त २.२९ द.ल.घ.मी. पाणीसाठा करण्यासाठी उन्नयी बंधान्याच्या अधोभागात सुर्या नदी पात्रात पाच कोंकण पध्दतीचे बंधारे जलसंपदा विभागामार्फत बांधण्याचा प्रस्ताव मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास सादर करण्यात आला. सदर प्रस्तावास मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई यांची दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजीच्या १४९ व्या बैठकीत ₹५०.९८१ कोटी रक्कमेस मान्यता देण्यात आली आहे. त्याची सविस्तर माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

अ.क्र.	कों.प. बंधान्याचे नांव	निविदा रक्कम (कोटीत)	पाणी साठा (द.ल.घ.मि.)	पूर्णत्वाचा दिनांक
१.	घोळ	७.४७४	०.१६२	काम पूर्ण
२.	अंबोली	८.०१	०.५४४	माहे मे - २०२२
३.	उसै	११.८४९	०.७४८	माहे मे - २०२२
४.	चिंचारा	१५.४८९	०.१२९	काम पूर्ण
५.	गारगाव	८.१५९	०.६४४	माहे मे - २०२३
	एकूण	५०.९८१		

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर झालेला खर्च ₹३२.२१ कोटी इतका आहे.

२७. भाडे तत्वावरील घरे योजना

महाराष्ट्र शासनाच्या गृहनिर्माण धोरण सन २००७ च्या आधारे महाराष्ट्र शासनाने खाजगी क्षेत्राच्या सहभागातून भाडे तत्वावरील घरे योजना सन २००८ साली सुरु केली आहे व महाराष्ट्र शासनाने मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची प्रकल्प अंमलबजावणी संस्था म्हणून नेमणूक केली आहे. शासनाने निर्गमित केलेल्या अधिसूचने अन्वये विकासकास अतिरिक्त ४ चटई क्षेत्र निर्देशांक देण्याबाबतची तरतूद असून (१ रेंटल घटक व ३ विक्रेय घटक) आणि त्याबदल्यात १६०/३२० चौ.फुट. तळपृष्ठ क्षेत्राची घरे तसेच २५% जमीन विकासकाकडून मोफत प्राप्त होते. सदर योजनेतून उपलब्ध होणाऱ्या सदनिका पात्र व्यक्तींना वाटप करण्यात येतात. भाडे तत्वावरील घरे योजना नवी मुंबई व माथेरान नगरपालिका क्षेत्राव्यतिरिक्त मुंबई महानगर प्रदेशातील नागरीकरण क्षेत्रात सर्व ठिकाणी सन २००८ पासून मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणामार्फत राबविण्यात येत आहे.

२. भाडे तत्वावरील घरे योजनेअंतर्गत प्राप्त होणाऱ्या रहिवासी सदनिकांच्या वितरणाचे धोरण

अ) भाडे तत्वावरील घरे योजनेंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेशातील महानगरपालिका क्षेत्रात स्थित असलेल्या प्रकल्पातून प्राप्त होणाऱ्या एकूण सदनिकांपैकी सर्वसाधारणपणे ५०% पर्यंत सदनिका प्राधान्याने संक्रमण निवासस्थान म्हणून वापरण्यासाठी संबंधित महानगरपालिका आयुक्तांच्या ताब्यात देण्याबाबत शासनाने दिनांक २२ ऑगस्ट, २०१३ रोजीच्या पत्रान्वये प्राधिकरणाला कळविले आहे. तसेच दिनांक २१ फेब्रुवारी, २०१४ व त्यानंतर दिनांक २५, मे २०१७ रोजीच्या शासनाच्या आदेशान्वये भाडे तत्वावरील घरे योजनेंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेशातील महानगरपालिकेतर क्षेत्रात स्थित असलेल्या भाडे तत्वावरील घरे योजनेतून उपलब्ध होणाऱ्या सदनिकांपैकी ५०% सदनिका गिरणी कामगारांना मालकी तत्वावर वाटपासाठी राखून ठेवण्याबाबत कळविण्यात आले आहे.

रेंटल हौसिंग प्रकल्पातून प्राप्त होणाऱ्या सदनिकांच्या व त्यांच्या वाटपाबाबतचा तपशिल :

अ. क्र.	तपशिल	एकूण प्रकल्प	३२० चौ.फुटाच्या प्रमाणात सदनिका	शासनाच्या अधिसूचने अन्वये ५०% सदनिका	हस्तांतरित सदनिका	हस्तांतरणासाठी शिल्लक सदनिका
स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील अतिथोकादायक इमारतीकरीता (Transit Accommodation)						
१.	ठाणे मनपा	१५	१०,२७२	५,१३६	३,५२४	१,६१२
२.	मिरा भाईंदर मनपा	१०	२,७८९	१,३९४	१,७५०	-३५६
३.	कल्याण डोंबिवली मनपा	२	५६५	२८३	१५८	१२५
४.	उल्हासनगर मनपा	१	२२०	११०	०	११०
५.	पनवेल मनपा	३	३,४४०	१,७२०	०	१,७२०
अ.	एकूण	३४	१७,२८६	८,६४३	५,४३०	३,२१३
यु-१ व यु-२ क्षेत्रातील गिरणी कामगारांकरीता						
६.	पनवेल मनपा	२	५,४६९	११,५७६	०	१,१८३
७.	सिडको-नैना विशेष नियोजन प्राधिकरण	९	१५,३९७		३,६८०	
८.	मुं.म.प्र.वि.प्रा.विशेष नियोजन प्राधिकरण	२	२,२८५		१,२४४	
ब.	एकूण	१३	२३,१५१	११,५७६	४,९२४	१,१८३
एकूण (अ + ब)		४७	४०,४३७	२०,२१९	१०,३५४	४,३९६

ब) तसेच, दिनांक ०७ नोव्हेंबर, २०२० रोजी पार पाडलेल्या प्राधिकरणाच्या १४९ व्या बैठकीमध्ये मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाकडे भाडे तत्वावरील घरे योजनेमधून प्राप्त होणाऱ्या उर्वरीत ५०% निवासी सदनिकांमधील प्रती सदनिका ३२० चौ.फुटाच्या मालकी तत्वावर वितरीत करण्याबाबत सुधारित धोरण निश्चित केले होते.

i. ३% सदनिका वर्ग- ३ व ४ प्रवर्गातील प्राधिकरणाच्या कर्मचा-यांना प्राधिकरणामार्फत मालकीतत्वावर वितरीत करण्यासाठी राखीव ठेवण्याच्या धोरणास.

ii. ९७% प्राधिकरण प्राधान्याने ठरवले त्याप्रमाणे प्राधिकरणाच्या प्रकल्पग्रस्तांसाठी किंवा इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील प्रकल्पग्रस्तांसाठी राखिव ठेवण्याच्या धोरणास.

सदर धोरण प्राधिकरणाने दिनांक २९ सप्टेंबर, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये शासनाच्या मान्यतेकरीता पाठविले होते.

त्याअनुषंगाने शासनाने दिनांक २४ डिसेंबर, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये खालील सुधारित धोरणास मान्यता दिली आहे.

विभाग	शासनाने ठरविलेल्या धोरणाप्रमाणे	उर्वरीत ५०% सदनिकांच्या वाटपाचे धोरण		
स्थानिक स्वराज्य संस्था	५०% सदनिका संक्रमण निवास स्थानाकरीता	अ. क्र.	तपशील/ माहिती	वाटपासाठी सुधारीत प्रस्ताव (टक्केवारी)
U१ व U२	५०% सदनिका गिरणी कामगारांसाठी राखीव	१.	प्राधिकरणातील वर्ग-३ व ४ च्या कर्मचा-यासाठी मालकी तत्वावर राखीव	३%
		२.	प्राधिकरण प्राधान्याने ठरवेल त्याप्रमाणे प्राधिकरणाच्या प्रकल्पग्रस्तांसाठी किंवा इतर स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील तसेच शासन आदेशित करेल अशा प्रकल्पातील प्रकल्पग्रस्तांसाठी	९७%
			एकूण	१००%

३. भाडे तत्वावरील योजनेअंतर्गत प्राप्त होणा-या अनिवासी सदनिकांच्या वितरणाचे धोरण

दिनांक २७ जून, २०१४ रोजी पार पडलेल्या प्राधिकरणाच्या १३४ व्या बैठकीमध्ये मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने भाडे तत्वावरील घरे योजनेतून प्राप्त होणाऱ्या दुकानांच्या वाटपाबाबतचे धोरण निश्चित केलेले आहे. सदर धोरणानुसार भाडे तत्वावरील घरे योजनेतून प्राप्त होणारी दुकाने आवश्यकतेनुसार प्राधिकरणाच्या प्रकल्पबाधितांसाठी वापरायची आहेत अथवा स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या मागणीप्रमाणे त्यांच्या निगडित नियोजन क्षेत्रातील दुकाने वार्षिक दर तक्त्यांमध्ये निर्देशलेल्या

दराने हस्तांतरीत करायची आहेत. तर शिल्लक राहिलेली दुकाने बाजारभावाने विकण्यासाठी निविदा काढायच्या असल्याचा उल्लेख आहे.

४. शासनाने माहे, ऑगस्ट, २०१४ मध्ये नगरपालिका क्षेत्रामध्ये लागू असलेली 'भाडे तत्वावरील घरे योजना' परवडणारी घरे योजनेमध्ये रूपांतरीत केली आहेत तर नागरी क्षेत्र - १ व २ येथे भाडे तत्वावरील घरे योजना माहे ऑगस्ट, २०१४ नंतर लागू असणार नाही. तरी वर उल्लेखल्याप्रमाणे ४७ रेंटल हौसिंग प्रकल्पांचे पुढील प्रक्रीयांचे कामे रेंटल हौसिंग विभागामार्फत कार्यरत आहे.

५. ठाणे महानगरपालिका, मिरा भाईंदर महानगरपालिका, भिवंडी महानगरपालिका आणि जिल्हाधिकारी रायगड यांच्या कडून कोविड बाधितांच्या विलगीकरण कक्षासाठी सदनिका उपलब्ध करून देण्याबाबत प्राधिकरणास विनंती करण्यात आली होती. त्यानुषंगाने व तातडीची निकड लक्षात घेता प्राधिकरणाने सुमारे १७,०२१ सदनिका सदर वापरासाठी हस्तांतरित केल्या आहेत.

२८. उप-निबंधक सहकारी संस्था

उपनिबंधक सहकारी संस्था, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई या कार्यालयाची दिनांक ३१ मार्च, २०२२ अखेर नोंदणी झालेल्या सहकारी संस्थांची माहिती खालील प्रमाणे आहे.

अ. क्र.	संस्था नोंदणी योजने अंतर्गत (प्रकल्पाचे नांव)	दिनांक ३१ मार्च, २०२१ अखेर नोंदणी संस्था संख्या	दिनांक ०१ एप्रिल, २०२१ ते ३१ मार्च, २०२२ या कालावधीत नोंदणी संस्था संख्या	एकुण संस्था (दिनांक ३१ मार्च, २०२२ अखेर)
१	२	३	४	५
१	एम.यु.टी.पी. अंतर्गत (एस. आर.ए. कडून नोंदविण्यात आलेल्या संस्थासहीत)	२०८	१४	२२२
२	एम. यु. आय. पी. अंतर्गत (एस. आर. ए. कडून नोंदविण्यात आलेल्या संस्थासहीत)	१६५	०	१६५
३	मिठीनदी प्रकल्पांतर्गत (एस.आर.ए. कडून नोंदविण्यात आलेल्या	४५	०	४५

	संस्थासहीत)			
४	प्रकल्प मेट्रो - ३	६	०	६
५	बी. एम. सी. अंतर्गत	६०	०	६०
६	होस्ट कम्युनिटी	१२	०	१२
७	प्रिमायसेस सोसायटी	०३	०	०३
८	सहकारी गृहनिर्माण संस्था असोसिएशन	२४	१	२५
	एकूण संस्था	५२३	१५	५३८

सन २०२१-२२ या कालावधीत या कार्यालयामार्फत पुढीलप्रमाणे कामे करण्यात आली आहेत.

१. सहकारी गृहनिर्माण संस्थांची नोंदणी-

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० व नियम, १९६१ मधील तरतुदीनुसार दिनांक ३१ मार्च, २०२२ अखेर या कार्यालयामार्फत ५३८ सहकारी संस्था नोंदणीकृत करण्यात आल्या आहेत. सन २०२१-२२ या कालावधीत १५ सहकारी संस्था नोंदविण्यात आल्या असून त्यापैकी १४ सहकारी गृहनिर्माण संस्था असून १ सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचा संघ आहे.

२. सहकारी संस्थांचे लेखापरिक्षण-

या कार्यालयांतर्गत नोंदणी झालेल्या ५३८ सहकारी संस्थांपैकी ३०५ सहकारी संस्थांचे सन २०२०-२१ या कालावधीकरीता वैधानिक लेखापरिक्षण पूर्ण झाले आहे. उर्वरीत सहकारी संस्थांना महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० मधील तरतुदीनुसार वैधानिक लेखापरिक्षण पूर्ण करण्यासाठी निर्देश देण्यात आले आहेत.

३. सहकारी संस्थांच्या निवडणुका-

कोव्हीडच्या परिस्थितीमुळे, शासनाने सहकारी संस्थांच्या निवडणुका घेण्यास माहे सप्टेंबर २०२१ पर्यंत मुदतवाढ दिली होती. त्यानंतर मा. राज्य सहकारी निवडणुक प्राधिकरणाकडील आदेशान्वये सहकारी संस्था निवडणुक प्रक्रिया सुरु करण्यात आली आहे. माहे मार्च २०२२ अखेर ४८ सहकारी गृहनिर्माण संस्थांच्या निवडणुक प्रक्रिया पूर्ण झाल्या असून उर्वरीत संस्थांची निवडणुक प्रक्रिया संस्था स्तरावर सुरु आहे.

४. सदनिका हस्तांतरण परवानगी-

झोपडपट्टी पुर्नवसन प्राधिकरणाकडील परिपत्रक क्र. १४५ नुसार ज्या सदनिकाधारकांना वितरण पत्र मिळाल्यापासून १० वर्ष पूर्ण झाली आहेत. अशा सहकारी गृहनिर्माण संस्थेच्या सदस्यास

एमएमआरडी फंड भरणा केल्यावर सदनिका हस्तांतरणासाठी या कार्यालयामार्फत परवानगी देण्यात येते. सन २०२१-२२ या कालावधीत या कार्यालयाने ₹१५.०३ कोटी एमएमआरडी फंड गोळा केला आहे.

५. देखभाल शुल्क प्रस्ताव-

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणामार्फत प्रत्येक सदनिकाधारकास ₹२०,०००/- याप्रमाणे देखभाल शुल्क सहकारी गृहनिर्माण संस्थेस देण्यात येते. संस्थेची नोंदणी झाल्यानंतर १० वर्षांपर्यंत हा निधी मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण व संस्था यांचे संयुक्त खात्यात ठेवण्यात येतो व १० वर्षांनंतर हा निधी संस्थेकडे वर्ग करण्यात येतो.

६. महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० चे कलम १५४ ब-२९ नुसार वसुली प्रकरणे-

संस्था सदस्याकडील थकीत रकमांच्या वसुलीसाठी या कार्यालयाकडे प्रस्ताव प्राप्त होतात. संबंधीत पक्षकारांना सुनावणीची उचित संधी देऊन संबंधीत सहकारी संस्थेस वसुली दाखला या कार्यालयाकडून देण्यात येतो.

७. सहकारी संस्था सदस्यांचे प्रशिक्षण-

बहुसंख्य सहकारी गृहनिर्माण संस्था सदस्य अशिक्षित आहेत व त्यांना सहकारी कायदा, लेखापरिक्षण, निवडणुक व कागदपत्रे ठेवण्याबाबत माहिती नाही. सहकारी गृहनिर्माण संस्था व संघाचे पदाधिकारी व सदस्यांना प्रशिक्षणाची तिव्र आवश्यकता आहे. महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० चे तरतुदीनुसार अधिसूचित संस्थेमार्फत संस्था पदाधिकारी व सभासद यांचेसाठी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येते.

२९. बँकबे पुनःप्रापण क्षेत्राच्या ब्लॉक ३ ते ६ साठी नियोजन व विकास नियंत्रण करणे.

शासनाने १९२० मध्ये नियोजित केलेल्या मूळ बँकबे रिक्लमेशन स्कीममध्ये ८ ब्लॉक अंतर्भूत होते व १९३० पर्यंत ब्लॉक १,२,७ आणि ८ यांचे पुनःप्रापण पूर्ण झाले होते. १९५८ मध्ये ब्लॉक ३ ते ६ करिता ही योजना पुनःशुच सुरू करण्यात आली व १९७० पर्यंत २२२ हेक्टर क्षेत्रापैकी ९१ हेक्टरचे पुनःप्रापण पूर्ण झाले होते. परंतु १९७८ मध्ये जनविरोधामुळे शासनाने यापुढील पुनःप्रापण पूर्णपणे बंद केले. परंतु यामुळे वेडीवाकडी किनारपट्टी तयार होऊन अनियमित आकाराचे भूखंड तयार झाले व अनधिकृतपणे काही भागात पुनःप्रापण सुरू होते. त्यामुळे या क्षेत्राच्या सर्वकष विकासाची तरतूद

करण्याकरीता बँकबे रिक्लमेशन स्कीमचे ब्लॉक ३ ते ६ करीता शासनाने दिनांक १५ जून, १९८३ रोजीच्या अधिसूचने अन्वये या क्षेत्राकरीता “विशेष नियोजन प्राधिकरण” म्हणून मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची नियुक्ती केली आहे. “विशेष नियोजन प्राधिकरण” या नात्याने सदर अधिसूचित क्षेत्राकरिता प्राधिकरणाने तयार केलेला विकास आराखडा शासनाने माहे जून, २००० आणि माहे मार्च, २००१ मध्ये मंजूर केला. मंजूर विकास आराखड्याच्या अंमलबजावणीचे काम सुरु आहे. शासनाने बँकबे रिक्लमेशन स्कीम ब्लॉक ३ ते ६ मधील २२२ हेक्टर क्षेत्रापैकी ९१ हेक्टर क्षेत्राचे पुनःप्रापण केले.

मंजूर विकास आराखड्याच्या अंमलबजावणीची कामे म्हणजे विकास परवानगी, भोगवटा प्रमाणपत्र इत्यादी देऊन विशेष नियोजन प्राधिकरणाच्या क्षेत्रात विकास नियंत्रण करणे सुरु आहे. सदर क्षेत्रातील भूखंडाच्या मालकी हक्क शासनाकडे असून त्यांनी सदर भूखंड दीर्घकालीन मुदतीकरीता भाडेत्वावर दिले आहेत. तसेच तेथील अधिकतम बांधकाम परवानग्या बृहन्मुंबई महानगर पालिकेने दिल्या आहेत. बँकबे पुनःप्रापण क्षेत्राच्या ब्लॉक ३ ते ६ मधील अधिकांश भाग हा विकसित झाला आहे.

प्राधिकरणाने दिनांक ०१ जुलै, २०१९ व दिनांक ०८ मार्च, २०२१ रोजी अनुक्रमे मनोरा आमदार निवासाच्या पुनर्रचनेच्या कामासाठी खोदकाम परवानगी (Non-CRZ Area) आणि जोत्यापर्यंत बांधकाम परवानगी (१.३३ चटई क्षेत्र निर्देशांकाकरीता) संपूर्ण भूखंडावर दिली आहे. तसेच, प्राधिकरणाने दिनांक २८ ऑक्टोबर, २०२०, दिनांक ०१ जानेवारी, २०२१ व दिनांक २४ फेब्रुवारी, २०२२ रोजी आयकर कार्यालयीन इमारतीचे कामासाठी अनुक्रमे खोदकाम परवानगी, जोत्यापर्यंत बांधकाम परवानगी व जोत्यावरील बांधकाम परवानगी दिली आहे.

मुंबई मेट्रो रेल कॉ.लि. ची मेट्रो लाईन ३ (कुलाबा-सीड्रा) मार्गिका बँकबे पुनःप्रापण क्षेत्राच्या ब्लॉक तीन ते सहा मधून जात आहे व त्याची दोन स्थानके (कुलाबा आणि विधानभवन स्थानक) येथे स्थित आहे. सदर स्थानकांच्या लगतच्या परिसरामधील विकासाबाबत अभ्यास चालू आहे.

या प्राधिकरणाने बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला १२१ हेक्टर जमीन पुनःप्रापण करून ती बाग/उद्यानाकरीता राखीव ठेवण्याच्या प्रकल्पासाठी दिनांक २८ ऑगस्ट, २०१७ रोजीच्या पत्राव्दारे आपले ना-हरकत प्रमाणपत्र दिले आहे.

३०. परिवहन उन्मुख विकास

मुंबई आणि मुंबई महानगर प्रदेशातील जन-संक्रमण प्रणाली आणि इतर सार्वजनिक संक्रमण प्रणालीच्या वेगवान विकासासह, प्रतिस्पर्धी बाजारपेठेच्या अर्थव्यवस्थेच्या चौकटीत संक्रमण दरम्यान कुशल, आकर्षक न्यायसंगत, सर्वसमावेशक सुरक्षित आणि पर्यावरणीयदृष्ट्या योग्य विकास करण्याची आवश्यकता आहे. कार्यक्षम, शाश्वत व न्यायसंगत, परिवहन उन्मुख विकास (टीओडी) वाढत्या शहरांच्या एमएमआरच्या आर्थिक आणि सामाजिक विकासाची गुरुकिल्ली आहेत.

यशस्वी नगररचना हि नगर विकासातून साधली जाईल ज्यामध्ये लोकांच्या हालचाली आणि सार्वजनिक वाहतुकीचा व्यापक वापर यावर लक्ष केंद्रित केले गेले आहे. हे उद्दीष्ट नगर परिवहन मंत्रालयाने (MOUD), भारत सरकार राष्ट्रीय ट्रान्झिट ओरिएंटेड डेव्हलपमेंट पॉलिसी (NTODP) मध्ये स्पष्टपणे व्यक्त केले आहे.

भारत सरकार यांनी मास रॅपिड ट्रान्झिट सिस्टम (MRTS) मार्गिकांपासून चालत जाण्याच्या अंतरामध्ये अधिकतम रहिवास, वाणिज्य व तत्सम वापराना उत्तेजन देण्यासाठी राष्ट्रीय परिवहन उन्मुख विकास (TOD) योजना प्रसिध्द केली आहे. त्याप्रमाणे भारतामधील अनेक शहरांमधील MRTS मार्गिकांलगत परिवहन उन्मुख विकासाबाबतचे धोरण अंमलात आले आहे.

मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरणाने मुंबई महानगर क्षेत्रांतर्गत परिवहन उन्मुख विकासाच्या धोरणांचा (Draft TOD Policy) मसुदा दिनांक २६ जून, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये शासनाकडे सादर केला आहे. तसेच प्राधिकरणाने दिनांक ०८ ऑक्टोबर, २०२० रोजीच्या पत्रान्वये मुंबई महानगर क्षेत्रांतर्गत परिवहन उन्मुख विकासाच्या नियमावलीमध्ये मसुदा (Draft TOD Regulation) शासनास सादर केला आहे. सदर मसुदा धोरणामध्ये व नियमावलीमध्ये जमिनीचा वापर, वाढीव घनता व कार्यालये, दुकाने तसेच मनोरंजन गृहे इ. करीता पादचारी मार्गिकांना उत्तेजन देण्याचे प्रस्तावित आहे. जेणेकरून मुंबई महानगर प्रदेशाच्या वाढत्या शहरांचा आर्थिक आणि सामाजिक विकास होणे अपेक्षित आहे.

३१. पश्चिम द्रुतगती महामार्गासाठी वाहतूक नियंत्रित प्रवेश

पश्चिम द्रुतगती महामार्ग हा मुंबई शहरातील महत्त्वपूर्ण मार्ग असून या मार्गाचा प्रारंभ दक्षिणेस स्वामी विवेकानंद मार्गावरील (S.V.Road) माहिम जंक्शन पासून होऊन उत्तरेस दहिसर टोलनाक्यास संपतो. सदर मार्गाची एकूण लांबी २५.३३ कि.मी. असून रुंदी ६१ मी. ते ७२ मी. एवढी आहे. पश्चिम द्रुतगती महामार्गावर सुमारे ३ लाख वाहने दररोज ये-जा करत असून वाहनधारकांना वाहतूक कोंडी, वेळेचा अपव्यय, प्रदूषण व इंधनाचा अपव्यय इ. समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे.

पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील सुरक्षिततेसाठी वाहतूक आणि परिवहन समस्यांवर मात करून निर्माण होणारा विलंब व प्रदूषण कमी करण्यासाठी तसेच प्रवाशांचा प्रवास आरामदायक व सुखद करण्यासाठी प्राधिकरणाने त्रिसुत्री योजना आखली आहे. ज्यामध्ये अभियांत्रिकी कामे (Engineering Works), २) परिवहन व वाहतूक अभ्यास (Transport & Communications) व कार्य नियोजन, ३) सुधारीत नागरी रचना (Urban Design) यांचा समावेश आहे.

मु.म.प्र.वि. प्राधिकरणाने पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील अनियोजित वाहनांची रहदारी सुधारण्यासाठी दीर्घ मुदतीत सुलभ नियंत्रित वाहतूक व्यवस्थापन उपाययोजना करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

सदर पश्चिम द्रुतगती मार्गावर स्थानिक व लांब पल्ल्याची वाहतूक एकमेकास दुभंगत असल्याचे आढळते ज्यामुळे वाहतूकीची कोंडी निर्माण होते, त्यासाठी स्थानिक रहदारी आणि लांब पल्ल्यांच्या वाहतूकीला नियंत्रित व वेगळे करणे अत्यंत गरजेचे आहे. या समस्येवर मात करण्यासाठी दीर्घकालीन उपाययोजन करणे महत्वाचे आहे. प्राधिकरणाने प्रस्तावित काम आरेखित केले असून भविष्यात वाहतूक कोंडीची समस्या नियंत्रित करण्याचा प्रस्ताव आहे. वरील हेतु साध्य करण्यासाठी व परिवहन वाहतूक सेवेमधील सुनिश्चित उपाय योजना तयार करून पश्चिम द्रुतगती मार्ग हा पूर्णतः नियंत्रित प्रवेश मार्ग (Access Control) करण्याच्या उद्देशाने प्राधिकरणाने माहे सप्टेंबर, २०१९ मध्ये मे. लुईस बर्जर कन्सल्टंसी प्रा. लि. या जागतिक सल्लागाराची ई-निविदा प्रक्रिये अंतर्गत नियुक्ती केली आहे. सदर अभ्यासामध्ये पश्चिम द्रुतगती महामार्गावर जास्तीत जास्त रहदारी वृद्धिंगतीचा परिणियोजित व प्राकृतिक अभ्यास (Simulation Study) करण्यात येत आहे. या अभ्यासाच्या आधारावर उड्डाणपूल (flyover) / भुयारी मार्ग (Underpass), सेवाबदल (Interchange), रस्ता रुंदीकरण (Road Widening), इतर उपस्थित आणि अनुपस्थित जोडरस्ते (Missing links) इ. बाबत शिफारशी /

सूचना करण्यात येतील. या शिफारशीच्या/ सूचनांच्या आधारावर प्राधिकरणाद्वारे स्थापत्य काम (Civil Work), जंक्शन सुधारणा (Junction Improvement), वाहतूक सिग्नल रचना (Traffic Signal Design), दिशादर्शक फलक (Road Signage) रोड मार्गदर्शिका (Lane Marking) इत्यादींची अंमलबजावणी करण्यात येईल. या अभ्यासामध्ये आधुनिक वाहतूक पध्दतीच्या (Intelligent Transport System) घटकांचा जसे की, परिवर्तनशील संदेश (Variable Message Sign) दुर्घटना व्यवस्थापन पध्दती (Incident Management System), वेग नियंत्रण पध्दती (Speed Control System) इत्यादींच्या अद्ययावत पध्दतीचा समावेश आहे. तसेच सदर अभ्यासामध्ये पश्चिम द्रुतगती महामार्गाचे प्रादेशिक सुशोभीकरण करण्यासाठी अत्याधुनिक शहरी रचनांचा पुनर्विकास करून पश्चिम द्रुतगती महामार्गाचे सौंदर्यीकरण करण्यासाठी उपाययोजना राबविण्यात येणार आहेत.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने या सर्व कामांसाठी अर्थसंकल्पिय तरतूद केली असून यामधील काही कामांसाठी यापूर्वीच निविदा मागविण्यात आल्या असून, पश्चिम द्रुतगती मार्गावर रोड मार्किंग करण्याचे काम करण्यात आलेले आहे. सद्यस्थिती पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळ (टी-स्थानक) आणि आंतरराज्यीय विमानतळ (टी-स्थानक) येथील जंक्शन सुधारणा अंतर्गत भुयारीमार्गासाठी कंत्राटदाराच्या नियुक्ती करण्यात आली आहे. सल्लागारामार्फत पश्चिम द्रुतगती मार्गावरील नियंत्रित प्रवेश पध्दतीसाठी लघु, मध्यम आणि दीर्घकालीन उपाययोजनांचा सविस्तर अहवाल लवकरच सादर करण्यात येईल. सद्यस्थिती सल्लागाराने प्राधिकरणास तांत्रिक आर्थिक व्यवहार्यता अहवाल सादर केला असून, यामध्ये पश्चिम द्रुतगती मार्गावरील वाहतूक व परिवहन व्यवस्था सुधारण्यासाठी विविध प्रकल्पांची शिफारस करण्यात आली आहे. तसेच पश्चिम द्रुतगती महामार्गावर स्वतंत्र सायकल मार्गिकेचे अंमलबजावणीकरीता कंत्राटदाराची नियुक्ती करून काम प्रगतीपथावर आहे.

३२. पदचारी झुलता पुल-सिटी पार्क, वांद्रे-कुर्ला संकुल (ई-ब्लॉक) ते महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान

निसर्गाचा कमीतकमी न्हास व्हावा या उद्देशाने झुलता पुलाचा अवलंब करण्याचे प्रस्तावित आहे. प्रस्तावित पदचारी झुलता पुल हा वांद्रे-कुर्ला संकुलातील (ई-ब्लॉक) मधील सिटी पार्क आणि महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान यांना जोडेल. पर्यटकांना मोकळ्या वातावरणाचा आणि हिरव्यागार खारपूटीचा आनंद लुटता येईल. तसेच या पुलामुळे नागरीकांना शहरातील घनवस्ती मध्ये देखील निसर्ग सानिध्याचा

आनंद घेता येईल. हे अंतर अंदाजे ५५० मीटर लांबीचे आहे, त्यामुळे उद्यानात पोहचण्यास पर्यटकांना सोईस्कर तसेच सुखद होईल. या विशिष्ट कलाकृतीमुळे मुंबईच्या सुंदरतेमध्ये नक्कीच भर पडेल.

पदचारी झुलता पुलाची वैशिष्ट्ये:-

१. पुलाची अंदाजित लांबी ५५० मीटर असून हा जगातील सर्वात लांब पदचारी झुलता पूल जो कोणत्याही आधाराशिवाय (Long Span) असेल.
२. सिटी पार्क व महाराष्ट्र निसर्ग उद्यानामध्ये एकूण दोन उंच मनोरे प्रस्तावित आहेत.
३. प्रकल्पाची अंदाजित किंमत ₹ ९८ कोटी आहे.

सदर झुलत्या पुलाचे काम वैशिष्ट्यपूर्ण असल्याने सविस्तर अभियांत्रिकी संरेखन (Detailed Engineering Design) व प्रकल्प व्यवस्थापन सेवेसाठी सल्लागाराची नियुक्ती करणे आवश्यक असून सदर सल्लागाराच्या कामाचे स्वरूप खालीलप्रमाणे असेल :

१. संकल्पित आराखडा, अपेक्षित पादचाऱ्यांची संख्या, वास्तुकलेचा आराखडा इ. तयार करणे.
२. सविस्तर संरेखन, अभियांत्रिकी आराखडा तयार करणे, प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक तयार करणे.
३. कंत्राटदाराची नेमणूक करण्यासाठी निविदा दस्तावेज तयार करणे, निविदा प्रक्रिया व्यवस्थापन करणे.
४. बांधकाम दरम्यानच्या काळात देखरेख करणे.

दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजी झालेल्या प्राधिकरणाच्या १४९ व्या बैठकीत प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्याकरिता आणि संकल्पित आराखडा व बांधकाम दरम्यानच्या काळात देखरेख करणेसाठी सल्लागार नेमण्यास मान्यता दिली. त्यानुसार मेसर्स WAPCOS Ltd या संस्थेस एकल स्रोत आधारावर दिनांक २६ जुलै, २०२० रोजी सल्लागार म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. सदर प्रकल्पाचे अद्यावत संरेखन व रचना तयार करण्याचे काम प्रगतीपथावर आहे. तसेच भारतीय विमानपत्तन प्राधिकरणाचे उंची विषयक ना-हरकत प्रमाणपत्र प्राप्त झाले असून किनारपट्टी नियमन क्षेत्रामध्ये आहे. बांधकाम करण्यासंबंधीचे अर्ज MCZMA कडे सादर केला आहे.

३३. मेट्रो रेल प्रकल्पांकरिता विशेष नियोजन प्राधिकरण.

महानगर प्रदेशात वाहतूक व वाहतूक व्यवस्था सुधारण्यासाठी १ ते २ कि.मी. अंतरामध्ये मास रॅपिड परिवहनासाठी (MRTS) मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने मेट्रो मास्टर प्लॅन तयार केला आहे. सदर मेट्रो रेल प्रकल्पांच्या कार डेपो, कास्टिंग यार्ड व इत्यादी संबंधित जागेच्या बांधकामासाठी अनेक जमिनिंची आवश्यकता आहे.

सदर प्रकल्पांचे महत्व लक्षात घेऊन आणि नियोजनबद्ध व कालबद्ध पध्दतीने विकसित करण्याची गरज लक्षात घेऊन सरकारने जनहितार्थ मेट्रो रेल प्रकल्पांकरिता मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणास विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नियुक्त केले आहे.

महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २७ डिसेंबर, २०१६ आणि दिनांक ३० जून, २०१८ रोजीच्या अधिसूचनेअन्वये मेट्रो रेल प्रकल्पासाठी विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून नियुक्ती केली आहे. त्यांची माहिती खालील तक्त्यात नमूद केली आहे.

(अ)

(१) अधिसूचना दिनांक २७ डिसेंबर, २०१६.

१) मुंबई मेट्रो मार्ग - २अ. दहिसर (पूर्व) ते डी. एन. नगर.

२) मुंबई मेट्रो मार्ग - ७. अंधेरी (पूर्व) ते दहिसर (पूर्व).

(२) मेट्रो रेल प्रकल्पासाठी विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून प्राधिकरणाची नियुक्ती केलेल्या जमिनीची यादी :-

अ. क्र.	ठिकाण	इतर माहिती	
		नगर भूमापन क्रमांक	क्षेत्रफळ (हेक्टर मध्ये)
मेट्रो कार डेपो करिता जमिनीचा तक्ता			
१	दहिसर	न.भू.क्र. १४४४, १४४५, १४५५ब, १५५४ ते १५६७(पै.)	२२.३९
२	मालवणी	न.भू.क्र. ६अ(पै.)	१६.४०
३	पहाडी गोरेगांव	न.भू.क्र. १(पै.)	१८.३०
४	मंडाले, तुर्भे	न.भू.क्र. ६/१(पै.), न.भू.क्र. १०(पै.)	२२
५	विक्रोळी	न.भू.क्र. १(पै.)	१५.४०

अ. क्र.	ठिकाण	इतर माहिती	
		नगर भूमापन क्रमांक	क्षेत्रफळ (हेक्टर मध्ये)
६	कांजूर	न.भू.क्र. ६५७ अ, ब, क, ड	४१
कास्टींग यार्ड करिता जमिनीचा तक्ता			
१	वांद्रे	न.भू.क्र. ७९२अ(पै.)	८.४४
२	मालवणी	न.भू.क्र. २६३, न.भू.क्र. २८४१(पै.)	३.५०

(ब)

(१) अधिसूचना दिनांक ३० जून, २०१८.

१) मुंबई मेट्रो मार्ग - २ब. डी. एन. नगर ते मंडाले.

२) मुंबई मेट्रो मार्ग - ४. वडाळा-घाटकोपर-मुलुंड-ठाणे-कासारवडवली.

३) मुंबई मेट्रो मार्ग - ५. ठाणे-भिवंडी-कल्याण.

४) मुंबई मेट्रो मार्ग - ६ स्वामी समर्थ नगर-जोगेश्वरी-विक्रोळी.

५) मुंबई मेट्रो मार्ग - ९ (मेट्रो मार्ग-७ चा विस्तार) मिरा-भाईंदर-छत्रपती शिवाजी महाराज आंतराष्ट्रीय विमानतळ.

२) मेट्रो रेल प्रकल्पासाठी विशेष नियोजन प्राधिकरण म्हणून प्राधिकरणाची नियुक्ती केलेल्या जमिनीची यादी :-

अ. क्र.	ठिकाण	इतर माहिती	
		नगर भूमापन क्रमांक	क्षेत्रफळ (हेक्टर मध्ये)
मेट्रो भवन व मेट्रोरेल प्रकल्प संबध्द वापरकर्ते जमिनीचा तक्ता			
१	पहाडी गोरगाव (पूर्व)	न.भू.क्र. ५८९अ(पै.)	२०,३८७.३० चौ.मी. (२.०३ हे.)
मेट्रो रेल प्रकल्प संबध्द वापरकर्ते (साईट कार्यालय, लेबर कॅम्प) जमिनीचा तक्ता			
१	दिंडोशी	न.भू.क्र. १०८(पै.)	०.४१ हे.
२	मालवणी	न.भू.क्र. ७(पै.)	१.११ हे.
मेट्रो कार डेपोसाठी जमिनीचा तक्ता			
१	मंडाले, तुर्भे	न.भू.क्र. ६/१(पै.), न.भू.क्र. १०(पै.)	१५.८६ हे. (Excluding the area earmarked for new prison)

अ. क्र.	ठिकाण	इतर माहिती	
		नगर भूमापन क्रमांक	क्षेत्रफळ (हेक्टर मध्ये)
कास्टिंग यार्डसाठी जमीनीचा तक्ता			
१	आणिक	न.भू.क्र. २२९(पै.)	३.५० हे.
२	मंडाले	न.भू.क्र. ६/१(पै.)	७.९८ हे.
३	मुलुंड (पूर्व)	न.भू.क्र. ५०(पै.) to ६०(पै.), १०२(पै.) ते १३४(पै.)	५.६० हे.
४	कावेसर (ठाणे महानगर पालिका)	सर्वे क्र. ३११(पै.), ३१२/अ(पै.), ३१३/अ(पै.), ३१४/अ(पै.)	९.६४ हे.
५	कोपरी (ठाणे महानगर पालिका)	न.भू.क्र. ८६(पै.)	२६.८८ हे.

त्याअनुषंगाने प्राधिकरणाने दिनांक २२ ऑक्टोबर, २०२० रोजी मालवणी स्थित चारकोप डेपोवरील मेट्रो स्टाफ क्वार्टरसाठी खोदकाम परवानगी दिली आहे. तसेच प्राधिकरणाने दिनांक २७ जानेवारी, २०२१ रोजी मालवणी स्थित चारकोप डेपो वरील मेट्रो ऑपरेशन वापर करीता विकास नियंत्रण व प्रोत्साहन नियमावली - २०३४ अंतर्गत सूट दिली आहे. तसेच चारकोप डेपोच्या आरखडयात दिनांक २४ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी परवानगी दिली आहे.

३४. नगर रचना

अ. एकात्मिक शहरी नियोजनामध्ये नगर रचना या महत्वाच्या घटकाचा सहभाग वाढविण्याकरीता प्राधिकरणाच्या कार्यकारी समितीच्या दिनांक १० मे, २०२१ रोजी झालेल्या २६८ व्या बैठकीतील ठराव क्र. १४१५ अन्वये मुंबई महानगर विकास प्राधिकरण अधिनियम, १९७४ च्या कलम ७ चे उपकलम (३) चे पोटकलम (एक) अन्वये प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा आणि याबाबत त्यास सहाय्यभूत होणाऱ्या अधिकारांचा वापर करून “प्रमुख, नगर रचना” या पदाला मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच दिनांक १० मार्च, २०२१ रोजीच्या आदेशान्वये नगर रचना (Urban Design) हा स्वतंत्र विभाग निर्माण करण्यात आला आहे.

ब. प्राधिकरणाच्या वरील आदेशान्वये नगर रचना विभागामार्फत नगर रचनेच्या दृष्टीकोनातून खाली नमूद केलेल्या प्रकल्पांची अंमलबजावणी करण्याबाबतचे कार्य/कामकाज हाताळण्यात येत आहे.

१) कलानगर उड्डाणपुलाखालील बी.के.सी. एनट्रन्स प्लाझा: - सदर प्रकल्पाचे या विभागामार्फत संकल्पनात्मक डिझाईन्स व अंतिम आराखडे तयार करण्यात आले. सदर आराखड्याचे तपशिलवार नकाशे तयार करण्यात आले. त्याअनुषंगाने सदर प्रकल्पाची अभियांत्रिकी विभागाशी समन्वय होऊन अंमलबजावणी करण्यात आली आहे व प्रकल्प पूर्ण होऊन नागरिकांसाठी लोकार्पण करण्यात आले आहे.

२) मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक - मेन लँड कोरीडॉर (MTHL):- या प्रकल्पाकरिता प्राधिकरणाची 'विशेष नियोजन प्राधिकरण' म्हणून नियुक्ती करण्याबाबत दिनांक २४ डिसेंबर, २०२१ रोजी शासनास विनंती करण्यात आली आहे. तसेच, सदर प्रकल्पाकरिता संकल्पनात्मक आराखडा तयार करण्याचे कार्य/कामकाज सुरु आहे.

३) मिठी नदीच्याकाठाचा विकास करण्याबाबत सल्लागाराची नियुक्ती करणे व आराखडा तयार करून सदर प्रकल्पाची शहरी स्तरावर अंमलबजावणी करण्याबाबत विचाराधीन आहे.

४) बी.के.सी आर्ट प्लाझा :- सदर प्रकल्पाकरिता या विभागामार्फत आराखडा तयार करण्यात आला. सदर प्रकल्पाकरिता कंत्राटदार व प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागाराची नेमणूक अभियांत्रिकी विभागामार्फत करण्यात आली आहे. सध्या सदर प्रकल्पाकरिता आवश्यक त्या विविध परवानग्या प्राप्त करण्याचे कार्य सुरु आहे व या प्रकल्पाकरिता सर्व विविध परवानग्या प्राप्त झाल्यानंतर सदर प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

५) ओशिवरा-राम मंदीर रस्त्याची सुधारणा करण्यासंबंधित कामकाज:- सदर कामाकरिता प्राधिकरणाने काही विकासकांना सी.एस.आर पद्धतीने प्रकल्प हाती घेण्याची विनंती केली होती. सदर कामाकरिता नगर रचना विभाग विकासकास आराखडा तयार करण्याकरिता योग्य ते मार्गदर्शन करेल तदनंतर, विकासकाकडून आवश्यक मान्यता/परवानग्या घेऊन वरील प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

६) पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील मे. लक्ष्य मिडिया ग्रुप यांच्याद्वारे (कलानगर ते विमानतळ) सुशोभिकरणाचे कामकाज:- पश्चिम द्रुतगती महामार्गावरील ६ किलोमीटर लांबीकरिता (माहिम कॉजवे पासून छत्रपती शिवाजी महाराज आंतरराष्ट्रीय विमानतळापर्यंत) सुशोभिकरण करण्याकरिता प्राधिकरणाने मे. लक्ष्य मिडिया सोबत करारनामा केला आहे व त्याप्रमाणे लँडस्केपिंग, ई-टॉयलेट,

बस निवारा इत्यादी व पश्चिम द्रुतगती मार्गावर हजारो झाडे-झुडपे लावून सुशोभिकरण करण्यात येत आहे. नगर रचना विभाग वेळोवेळी सदर कामाकरिता मे. लक्ष्य मिडिया यांना नगर रचनेच्या विविध घटकांसाठी अभिप्राय/मान्यता देण्याचे काम करीत आहे.

३५. मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना परिसराकरीता बृहत योजना व अर्बन डिझाइन गाईडलाइन तयार करणे:

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण व मुंबई विद्यापीठ यांच्यात १८.२ मी. रुंद उन्नत रस्ता व ३० मी. रुंद डी.पी. रस्ता बांधण्याकरीता जागा हस्तांतरित करण्याविषयी दिनांक १२ मे, २०१६ रोजी सामंजस्य करार करण्यात आला. सदर सामंजस्य करारास महाराष्ट्र शासनाने दिनांक १५ ऑक्टोबर, २०१६ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार सामंजस्य करारातील अटींच्या अधीन राहून मान्यता दिली.

कुलगुरु, मुंबई विद्यापीठ यांनी आपल्या दिनांक ०९ ऑगस्ट, २०१८ रोजीच्या पत्रान्वये मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणास प्राधिकरणाच्या पायाभूत सुविधांकरिता लागणाऱ्या जमिनीच्या बदल्यात मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना परिसराचा विकास करण्याविषयी कळविले.

प्राधिकरणाच्या १४६ व्या बैठकीत झालेल्या निर्णयानुसार, दिनांक १८ फेब्रुवारी, २०१९ रोजी मुंबई विद्यापीठाच्या कलिना परिसराचा बृहत आराखडा बनविण्याकरीता सल्लागाराच्या नेमणूकीकरीता निविदा विनंती प्रस्ताव मागविण्यात आले. त्यानंतर, सल्लागार नेमणूकीसाठीची निविदा प्रक्रिया पूर्ण होऊन सल्लागाराची नेमणूक करण्यात आली.

सद्यस्थितीत सल्लागारामार्फत कलिना येथील विद्यापीठ परिसराचा Conceptual Master Plan सादर केला असून अंतिम बृहत आराखडा (Final Master Plan) जून, २०२२ मध्ये पूर्ण करण्याचे अपेक्षित आहे.

३६. मुंबईतील मिठागरांच्या जमिनींचा समुचित वापराबद्दलचा बृहत आराखडा :

महाराष्ट्र शासनाच्या दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१५ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे मुंबई येथील मिठागर जमिनीचा समुचित वापर करण्याच्या दृष्टीने बृहत आराखडा तयार करण्यासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची नेमणूक करण्यात आली असून, या अनुषंगाने मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने महाराष्ट्र शासनास नोव्हेंबर, २०१६ मध्ये CRZ, कांदळवने, पाणथळ क्षेत्र, झोपडपट्टी,

विकास आराखडा आरक्षणे व जागेची मालकी इत्यादी नियमांच्या अधीन राहून विकासाकरिता उपलब्ध असलेल्या जागेचा सद्यस्थिती अहवाल सादर केला.

दिनांक २१ ऑगस्ट, २०१५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार स्थापन झालेल्या उच्चाधिकार समितीच्या दिनांक १४ ऑगस्ट, २०१९ रोजी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत या समितीने मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाच्या ३०.१० एकरच्या मास्टर प्लानला प्राधिकरणामार्फत त्यात सुधारणा करण्यास अधीन राहून मंजूरी दिली. सदर अहवाल महाराष्ट्र शासनाकडून भारत सरकारला दिनांक २० ऑगस्ट, २०१९ रोजी सादर करण्यात आला.

मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक १८ सप्टेंबर, २०१९ रोजी झालेल्या बैठकीत मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरणाने मुंबईतील मिठागरांच्या जमीनींच्या बृहत् आराखड्यात GIS Format मध्ये अद्ययावत माहितीच्या आधारे सुधारणा करण्याविषयी निर्देश देण्यात आले. विविध विभागांकडून प्राप्त झालेल्या सुधारीत माहितीच्या आधारे, दिनांक ०९ ऑक्टो., २०१९ रोजी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत ४० मिठागरांच्या जमीनींपैकी फक्त ७ मिठागरांच्या जमीनीमध्ये विकासक्षमता असल्याचे प्राधिकरणामार्फत सादरीकरण करण्यात आले.

दिनांक २० जुलै, २०२१ रोजी मुंबई व मुंबई महानगर क्षेत्रातील मिठागरांच्या जमिनींचा बृहत् आराखडा बनविण्याकरीता निविदा सूचना प्रसिध्द करण्यात आली असून सल्लागाराची नेमणूक करण्याकरिता निविदा विनंती प्रस्ताव मागविण्यात आले आहे.

३७. बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारक

मा. बाळासाहेब ठाकरे यांच्या स्मृतीची जपणूक करण्यासाठी मुंबई येथे त्यांचे भव्य स्मारक उभारण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभाग मंत्रालय यांचा शासन निर्णय क्र. स्मारक ३११४/मुमंस १४०/प्र.क्र.३७५/२९, दिनांक ४ डिसेंबर, २०१४ च्या अन्वये स्मारकासाठी जागा निश्चित करणे, स्मारक उभारणीसाठी निधी उपलब्ध करणे, स्मारक उभारणी व कालमर्यादा निश्चित करणे, स्मारकाच्या संबंधी कामांचे विविध विभागांना वाटप करणे या बाबीसंदर्भात शिफारस करून त्याबाबतचा अहवाल शासनास सादर करण्यासाठी मा. मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली शक्ती प्रदान समिती गठीत करण्यात आलेली होती. प्रस्तुत समितीने स्मारकासाठी शिवाजी पार्क, दादर येथील महापौर बंगला या

जागेची शिफारस केलेली होती. तसेच स्मारकासाठी शासकीय सार्वजनिक न्यास स्थापन करण्याची शिफारस करण्यात आलेली होती.

शक्ती प्रदान समितीने निवड केलेल्या शिवाजी पार्क, दादर येथील “महापौर बंगल्याच्या जागेवर” मा.बाळासाहेब ठाकरे यांचे स्मारक उभारण्यास व त्या प्रयोजनार्थ प्रथम विश्वस्त मंडळ (Board of Governors/Trustees) असलेला शासकीय सार्वजनिक न्यास व संस्था स्थापन करण्यास शासन निर्णय क्र. स्मारक ३११४/मुमंस १४०/प्र.क्र.३७५/२९, दिनांक २७ सप्टेंबर, २०१६ अन्वये मान्यता देण्यात आलेली आहे. या स्मारकासाठी मुंबईतील शिवाजी पार्क, दादर येथील महापौर बंगल्याची जागा नाममात्र भाड्याने ३० वर्ष कालावधीसाठी बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारक न्यासास बृहन्मुंबई महानगरपालिकेकडून हस्तांतरीत करण्यात आलेला आहे. या व्यतिरिक्त केरलीय समाज मंडळाचा भुखंड स्मारकासाठी अतिरिक्त भाडेतत्वावर उपलब्ध झालेला आहे. सद्यःस्थितीत स्मारकाकरीता ३.०० एकर क्षेत्रफळाचा भुखंड उपलब्ध आहे. या राष्ट्रीय स्मारकाच्या निर्मितीसाठी वास्तुविशारद व प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार आभा नरेन लांबा असोसिएट्स यांची नेमणूक करण्यात आली आहे.

सल्लागारामार्फत विषयांकित कामाचे प्रशासकीय मान्यतेस्तव अंदाजपत्रक तयार करण्यात आलेले आहे. कामाचा आवाक लक्षात घेऊन, कामाचे टप्पा-१ व टप्पा-२ असे वर्गीकरण करण्यात आलेले आहे. एकूण कामाची प्रशासकीय मान्यता अंदाजपत्रकीय किंमत ₹ ४०० कोटी इतकी आहे.

टप्पा-१ मध्ये अंतर्गत प्रवेशद्वार इमारत, प्रशासकीय इमारत, कुंड इमारतीचे बांधकाम करणे व महापौर निवासस्थान इमारतीचा सांस्कृतिक ठेवा जतन करून या इमारतीचे संग्रहालयामध्ये रुपांतरीत करणे तसेच सभोवतालच्या परीसराचे सुशोभिकरण करणे इत्यादी कामांचा समावेश आहे. या कामाची प्रशासकीय मान्यता अंदाजपत्रक किंमत ₹ २५० कोटी आहे.

टप्पा-२ मध्ये हार्डवेअर आणि सहाय्यभूत सेवा, तंत्रज्ञान, लेझरशो, डिजिटल मॉपिंग प्रोजेक्शन, कथा/ गोष्टी सांगणे, चित्रपट, व्हर्चुअल रियालटी, ऑडिओ व्हिजुअल आणि तांत्रिक घटक इत्यादी कामांचा समावेश असून, या कामाची प्रशासकीय मान्यता अंदाजपत्रक किंमत ₹ १५० कोटी आहे.

यापूर्वी प्रस्तुत नगर विकास विभाग शासन निर्णय क्र. एमआरडी-२०१८/प्र.क्र. १४७/ नवि-७, दिनांक १६ मार्च, २०२१ अन्वये (टप्पा-१: ₹ २५० कोटी आणि टप्पा-२: ₹ १५० कोटी) असे एकूण ₹ ४०० कोटी इतक्या रक्कमेस प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झालेली आहे.

दिनांक १६ नोव्हेंबर, २०२१ रोजी संपन्न झालेल्या प्राधिकरणाची १५१ बैठकीत ठराव क्र.१५७२ अन्वये टप्पा-१ व टप्पा-२ च्या एकत्रित कामास ₹ ४०० कोटी इतकी सुधारीत प्रशासकीय मान्यता प्रदान झालेली आहे.

बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारकाच्या बांधकामासाठी मे. टाटा प्रोजेक्टस लि. यांचा लघुत्तम निविदा देकार प्राप्त झालेला असून, त्यांना दिनांक २४ मार्च, २०२१ रोजी कार्यारंभ आदेश देण्यात आलेला आहे.

मा. श्री. उध्दवजी ठाकरे, मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या शुभहस्ते नियोजित स्मारकाचा भूमीपुजनाचा कार्यक्रम दिनांक ३१ मार्च, २०२१ रोजी संपन्न झाला.

काम पूर्ण होण्याचा कालावधी १४ महिने असून, माहे मे, २०२२ पर्यंत कामे पूर्ण होणे अपेक्षित आहे.

सद्यःस्थिती :- टप्पा-१

- प्रवेशद्वार इमारतीच्या तळघराचे पायाचे खोदाईचे व शोअरिंग पाईल्सचे काम पूर्ण, तळघराचे प्रथम राफ्ट स्लॅबचे कास्टिंग काँक्रीटीकरणेचे काम पूर्ण. सद्यःस्थितीत आधारभित व अंतर्गत आरसीसी तुळई (Beam) चे काम प्रगतीत.
- कुंड इमारतीचे तळघराच्या पायाचे खोदाईचे, शोअरिंग पाईल्स व वॉटर प्रुफिंग चे काम पूर्ण. प्रथम राफ्ट स्लॅब बांधण्याकरीताचे काम प्रगतीत.
- प्रशासकीय इमारतीचे जोत्याखालील पायाचे आरसीसी काम (RCC footing) पूर्ण. बांधकाम, गिलावा काम प्रगतीत.
- महापौर निवासस्थान इमारतीचे वारसा संवर्धन अंतर्गत जुने छत पूर्णपणे काढण्यात येऊन, नवीन छताचे नुतनीकरणाचे काम प्रगतीत. इमारतीच्या दर्शनी भागातील दगड बांधकामास झळाळी देण्याचे काम प्रगतीत.

कामाची प्रगती : टप्पा १

भौतिक प्रगती - ४१%

आर्थिक प्रगती - २१%

टप्पा-२ माहिती व तंत्रज्ञान विभागामार्फत सल्लागार नेमणूकीचे काम निविदा स्तरावर.

सदर प्रकल्पावर माहे मार्च, २०२२ अखेर ₹ ४८.२९ कोटी एवढा खर्च झालेला आहे.

३८. ठाणे शहर ते बोरीवली अशा चारपदरी (२+२ मार्गिकेचे २ बोगदे) भुयारी मार्गाचे बांधकाम करणे.

ठाणे ते पश्चिम उपनगर मुंबई दरम्यानचा प्रवास आणि पूर्वेकडील प्रवेश कमी करण्यासाठी, ठाणे शहरातील टिकुजीनी वाडी ते संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान, बोरीवली अशा चारपदरी (२+२ मार्गिकेचे २ बोगदे) भुयारी मार्गाचे बांधकाम म.रा.र.वि. महामंडळामार्फत हाती घेण्याच्या प्रस्तावास दिनांक २३ सप्टेंबर २०१५ रोजी झालेल्या महामंडळाच्या संचालक मंडळाच्या १५० व्या बैठकीत मान्यता देण्यात आली आहे.

दिनांक ३० नोव्हेंबर, २०१५ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळ समितीच्या बैठकीत पायाभूत सुविधाबाबतच्या प्रकल्पासाठी म.रा.र.वि. महामंडळाला अंमलबजावणी करणारी संस्था म्हणून घोषित केले आणि निर्देश दिले.

सदर प्रकल्पाचा सविस्तर सुसाध्यता अहवाल व सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करणेसाठी महामंडळामार्फत तज्ञ सल्लागार म्हणून मे. ऐडकॉम ऐशिया कंपनी लिमिटेड यांची दिनांक ११ एप्रिल, २०१६ रोजी नेमणूक करण्यात आली आहे.

प्राधिकरणाच्या दिनांक ०७ जुलै, २०२० रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयान्वये या प्रकल्पाची मालकी व अंमलबजावणी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाकडे असेल असे आदेशित केले. म.रा.र.वि. महामंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार सदर प्रकल्पाची सद्यःस्थिती दर्शक टिपणी, सल्लागार नेमणूक व सल्लागाराच्या कामाचा वाव, सल्लागाराच्या देयकबाबतीची माहिती, निविदा इत्यादी पुढील कार्यवाहीसाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण यांना दिनांक २१ ऑगस्ट, २०२० पासून हस्तांतरीत करण्यात आला आहे.

प्रकल्पाचा वाव:

ठाणे घोडबंदर रोड (एसएच-४२) हा मुख्य दुवा रस्ता आहे जो एक पूर्व-पश्चिम लिंक आहे व एनएच-३ आणि एनएच-८ दरम्यान भारी व्यावसायिक रहदारी आणते.

ठाणे ते बोरीवली या लांबीतील अंतर घोडबंदर मार्गे २३ कि.मी. आहे. ठाणे ते बोरीवली लांबीतील अंतर पार करण्यासाठी सद्यःस्थितीत सकाळी व संध्याकाळी वर्दळीच्या वेळी (peak hours) अंदाजे १ ते दीड तास लागतात व इतर वेळी किमान १ तास वेळ लागतो.

ठाणे ते बोरिवली दरम्यान संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान अंतर्गत जुळ्या ट्यूब (tube) लेन बोगद्याचे बांधकाम प्रस्तावित आहे. जेणेकरून ठाणे ते बोरीवली हा प्रवास १२ कि.मी. ने कमी होईल.

बोगद्याचा भाग हा संरक्षित वन क्षेत्रातून जात असल्याने बोगद्याच्या खोदकामासाठी कोणते तंत्रज्ञान वापरणे योग्य होईल याकरीता National Institute of Rock Mechanics यांच्या मार्फत अभिप्राय मागविला असता त्यांनी संरक्षित वनक्षेत्र असल्यामुळे Tunnel Boring Machine च्या सहाय्याने बोगद्याचे खोदकाम करण्याचे कळविले आहे.

महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने सादर केलेल्या आराखडा मसुद्याच्या तपशीलवार प्रकल्प अहवालाची छाननी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाद्वारे केली असून महानगर आयुक्तांच्या निर्देशानुसार प्रकल्पासाठी पर्यावरणीय प्रभाव समस्या (Environmental Impact Study) आणि वाहतूक अभ्यास करण्याची शिफारस सल्लागाराला करण्यात आली आहे. त्यामुळे प्राधिकरणाने पुन्हा नव्याने या मार्गाचा बृहत आराखडा तयार करण्याचा निर्णय घेतलेला नसून महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडून सादर केलेल्या आराखड्याची छाननी करून त्यानुसार प्राधिकरणामार्फत कार्यवाही करण्यात येत आहे.

दरम्यानच्या काळात महापालिकेने गोरेगाव-मुलुंड लिंक रोड प्रकल्पाच्या डिझाइन आणि उभारणीसाठी कंत्राटदार नेमण्यासाठी ई-निविदा काढण्यात आली आहे. प्रस्तावित गोरेगाव-मुलुंड लिंक रोड (GMLR) आणि ठाणे ते बोरिवली प्रस्तावित ट्विन ट्यूब, ३+३ लेन हायवे बोगदा एकमेकांशी स्पर्धा करत असल्याने मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने सल्लागाराला प्रस्तावित ट्विन ट्यूब, ३+३ लेन हायवे बोगदा (३+३ ट्विन ट्यूब बोगदा) आणि वाहतूक विश्लेषणाची व्यवहार्यता (Feasibility) तपासण्याची विनंती केली आहे.

या नंतर प्राधिकरणाने केलेल्या अभ्यासाप्रमाणे ठाणे बोरिवली २+२ लेन कॅरेजवेसह बोगद्याचा V/C (Volume/Capacity) गुणोत्तर ०.६३ आहे आणि LOS (Level of Service) आहे. ट्विन ट्यूबचे बांधकाम, ठाणे शहरातील टिकुजिनीवाडी ते मुंबईतील बोरिवली दरम्यान २+२ लेन कॅरेजवेसह सन २०२७ ते २०३१ पर्यंत प्रथम दर्शनी सुयोग्य होत असल्याचे अभ्यासातून दिसून येत आहे. या संबंधित सल्लागार अभ्यास करीत आहे.

प्रस्तावित २+२ मार्गिका बोगद्याची ठळक माहिती खालीलप्रमाणे :

- एकूण लांबी - ११.८० कि.मी. (बोगद्याची एकूण लांबी १०.२५ कि.मी. व जोडरस्त्याची लांबी १.५५ कि.मी. आहे.)
- बोगद्याचा व्यास : १२.२ मी. (२ मार्गिकेचा असे २ बोगदे.)
- प्रत्येक ३०० मी. येथे आंतरजोड मार्गिका (Cross Connection) असते.
- अग्निशमन यंत्र, पाण्याची नाळी, धुरांचे डिटेक्टर, प्रकाशित प्रतिबिंब (LED Light sign boards) योग्य ठिकाणी स्थापित केले जातील.
- या प्रस्तावित नवीन कनेक्टिव्हिटीमधील वाहतुकीचे अंदाजे प्रमाण ५०,००० पी.सी.यू. आहे.
- या प्रमाणे भूसंपादन करीता क्षेत्र हे एकूण ४९.५४ हेक्टर इतके आहे. यापैकी अंदाजे ३७.६३ हेक्टर सरकार वन क्षेत्र व ११.९१ हेक्टर खाजगी जमीन इतके आहे.
- या मार्गिकेच्या ११.८ किमी. लांबीपैकी ४.४३ कि.मी. लांबी ही ठाणे जिल्ह्यातून व ७.४ कि.मी. लांबी ही बोरीवली जिल्ह्यातून प्रस्तावित आहे. एकूण ६ गावांपैकी ३ (चितळसर मानपाडा-ठाणे, माजीवाडा-ठाणे व मागाठाणे-बोरीवली) गावांमध्ये संयुक्त मोजणी ही थेट खरेदी पध्दतीने करण्याचे प्रस्तावित आहे व उर्वरित ३ गावे म्हणजेच (बोरीवाडे, चेणे आणि येउर-ठाणे) शासकीय वनक्षेत्रातून जात आहेत.
- प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक बनविण्यात आले असून प्रकल्पाची एकूण अंदाजित किंमत ₹८४०४.००/- कोटी इतकी आहे (बांधकाम खर्च ₹६९०४.०० कोटी , भूसंपादन + तसेच टक्केवारी किंमत ₹१५००.०० कोटी) व प्रकल्पाची अंमलबजावणी सार्वजनिक-खाजगी सहभाग तत्वावर (PPP) या तत्वावर आर्थिकदृष्ट्या सुसाध्य आहे.

प्रकल्पाची सद्यःस्थिती :

केंद्रीय पर्यावरण व वनविभागाच्या दिनांक ०१ डिसेंबर, २००९ च्या सुधारित अधिसूचनेनुसार पर्यावरण ना-हरकत प्राप्त करण्यासाठी प्रस्ताव पर्यावरण व वन विभागाकडे सादर केला होता. दिनांक १५ एप्रिल, २०१९ रोजीच्या पत्रान्वये प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग यांनी सदर प्रकल्पासाठी पर्यावरण ना-हरकत दाखल्याची आवश्यकता नसल्याचे कळविले आहे.

नॅशनल बोर्ड ऑफ वॉर्ल्ड लाईफची परवानगी नियमावलीनुसार ना-हरकत प्रमाणपत्र मिळविणेसाठी प्रस्ताव मंजूरीकरीता दिनांक ६ जानेवारी, २०२१ रोजी ऑनलाईन सादर करण्यात आला आहे.

तसेच वन विभाग परवानगी नियमावलीनुसार ना-हरकत प्रमाणपत्र मिळविणेसाठी सुधारित अंमलबजावणी प्राधिकरणात बदल (change in user agency) करण्याचा प्रस्ताव मान्यतेसाठी दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०२० रोजी सादर करण्यात आला आहे.

६०.०३५९ हेक्टर क्षेत्रफळाच्या प्रकल्पातील नुकसान भरपाई वनीकरण (CA) जमीन (गट नं. ५९५) ही उमरावती, हुलांब्री, औरंगाबाद येथे दिनांक ०७ मे, २०१९ ओळखले गेले असून वन संकलनासाठी सुधारित भरपाई वनीकरण योजना १० वर्षाकरीता दिनांक १३ ऑगस्ट, २०२० रोजी संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानात सादर केली आहे.

वरील प्रमाणे वन विभागाची परवानगी व नॅशनल बोर्ड ऑफ वॉर्डल्ड लाईफ यांच्या परवानग्या प्राप्त झाल्यानंतर तसेच भूसंपादनाची कार्यवाही पूर्ण झाल्यानंतर सदर प्रकल्प पुढील पाच वर्षांच्या कालावधीत पूर्ण करण्याचे नियोजन राहिले.

३९. मेट्रो मार्ग ७ स्थानकांवरील पादचारी पुलाचे बांधकाम

मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण पश्चिम द्रुतगती महामार्गालगत अंधेरी (पूर्व) ते दहिसर (पूर्व) पर्यंत मेट्रो मार्ग-७ ची अंमलबजावणी करित आहे. प्राधिकरणाने मेट्रो पादचारी प्रवाशांच्या सोयीसाठी योजना तयार केली आहे. मेट्रोच्या संरेखनात विद्यमान रस्ते वाढविण्यासाठी व त्यांच्या मजबूतीकरणासाठी विविध योजना आखल्या आहेत. मेट्रो पादचारी पुल आणि स्थानक परिसरातील रहदारी सुधार-योजना इत्यादी ह्या त्यापैकी काही योजना आहेत. उपरोक्त योजना नुसार प्राधिकरणाने मेट्रो मार्ग-७ च्या स्थानकांवर पादचारी पुलांच्या बांधकामासाठी सदर प्रकल्प प्रस्तावित केला आहे.

मेट्रो मार्ग-७ च्या स्थानकांवरील पादचारी पुलाच्या बांधकामासाठी तपशिलवार संरेखन, अभियांत्रिकी आणि प्रकल्प-व्यवस्थापन इत्यादी कामांसाठी सल्लागाराची नेमणूक करण्यात आली आहे. निविदेचे काम पूर्ण झाले असून, सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी कंत्राटदाराची नियुक्ती करण्यात आली आहे व प्रकल्पाच्या प्रत्यक्ष अंमलबजावणीचे काम सुरु आहे.

मेट्रो मार्ग ७ स्थानकांवरील पादचारी पुलांच्या बांधकामासाठी आवश्यक असणाऱ्या अंदाजित खर्च ₹ २१० कोटीस प्राधिकरणाच्या १५१ व्या बैठकीत (दिनांक १६ नोव्हेंबर, २०२१) मान्यता देण्यात आली आहे.

ह्या योजनेच्या अंमलबजावणीचा प्रारंभ माहे डिसेंबर, २०२१ मध्ये झाला. कामाची अंमलबजावणी टप्प्या टप्प्याने केली जाईल. अंदाजे सन २०२३ मध्ये काम पूर्ण होईल.

मेट्रो स्थानकांमध्ये पादचारी पूल (Foot Over Bridge -FOB) प्रकल्पाचे घटक:

पादचारी पुलांची जोडणी ही मेट्रो स्थानकांपासून रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूपर्यंत आहे. त्यांची सरासरी रुंदी ४ मीटर आहे. या व्यतिरिक्त मेट्रो स्टेशनमध्ये प्रवेश करण्यासाठी अधिकाधिक साधनांचा उपयोग केलेला आहे. विशेषतः एस्केलेटर, लिफ्ट, जिना येथे सीसीटीव्ही कॅमेरा, सुरक्षा कर्मचारी उपस्थिती इत्यादी घटकही प्रस्तावित आहेत.

मेट्रो स्थानकांमध्ये पादचारी पूल (Foot Over Bridge -FOB) प्रकल्पाचे फायदे :

बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरणाद्वारे वाहतूकीच्या सर्व पध्दती व साधनांचा उपयोग करून प्रभावी प्रवेश व निकास आणि अंतिम गंतव्य स्थानापर्यंत (last mile connectivity) वाहतूक सुविधा उपलब्ध करून दिली जाऊ शकते. पादचारी पूल (Foot Over Bridge - FOB) बहुवाहतूक परिवहन एकत्रिकरणाचा (MMI) एक घटक आहे. ह्याचा फायदा फक्त प्रवाशांनाच होईल असे नाही, स्थानकापर्यंत व पासून ये-जा करणाऱ्या, रस्ता ओलांडणाऱ्या इतर प्रवाशांनाही होईल. यामुळे प्रवाशांच्या नियोजित वितरणातही मदत होईल. एखाद्या विशिष्ट इमारतीत किंवा व्यावसायिक आस्थापनांमधून पादचारी पुलांच्या रूपात कनेक्टिव्हिटी असल्यास लोकांना रस्त्यावर जाण्याची गरज नाही. सर्वात जवळच्या मेट्रो स्थानकात जाण्याचा रस्ता ते मुख्य रस्ता टाळत ते पादचारी पुलाचा वापर करू शकतात आणि नियोजित ठिकाणी पोहोचू शकतात, शिवाय, हे रस्त्यांवरील पादचाऱ्यांचे अपघात टाळण्यास देखील मदत करेल.

प्रकरण तीन

वार्षिक लेखे (संक्षिप्त)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (वित्तीय) विनियम १९७६ च्या १३ (फ) अन्वये प्राधिकरणाचे सन २०२१-२२ चे लेखे तयार करण्यात आले आहेत.

१) केंद्र शासनाकडून/राज्य शासनाकडून आतापर्यंत खालीलप्रमाणे निधी प्राप्त झाला आहे :-

(₹ कोटीत)

अ. क्र.	तपशिल	२०२१-२०२२ वर्षात	३१.०३.२०२२ पर्यंत
१.	क्षेत्र विकास योजना आणि सर्वेक्षण अन्वेषण व अभ्यास यासाठी अंशदान (कलम (१८(१)(अ))	०.००	३१.७५
२.	फिरत्या निधीस अंशदान फिरत्या निधीस अंशदान (कलम (१८(१)(ब))	०.००	३.५०
३.	पंतप्रधान निधीतून धारावी विकासाकरीता अनुदान	०.००	२.००
४.	मुंबई शहरासाठी विशेष अनुदान म्हणून मिळालेली रक्कम	०.००	१.५०
५.	मुंबई नागरी विकास प्रकल्प-फिरता निधीसाठी अंशदान	०.००	३०२.३६
६.	मेगासिटी योजना - फिरता निधीसाठी अंशदान/अनुदान		
	i) राज्य शासनाकडून अंशदान	०.००	४६०.२९
	ii) राज्य शासनाकडून अनुदान	०.००	०.८१
	iii) केंद्र शासनाकडून अंशदान	०.००	४३९.६२
	iv) केंद्र शासनाकडून अनुदान	०.००	१.१४
	एकूण	०.००	१२४२.९७

२) प्राधिकरणाचा सन २०२१-२२ या वर्षाचा लेख्याप्रमाणे संक्षिप्त जमा/खर्च खालीलप्रमाणे आहे.

		(₹ कोटीत)	
जमा		२०२०-२१	२०२१-२२
अ) भांडवली जमा			
१) जमिन अधिमूल्य		२४२.८४	१०६६.०८
२) विकासन आकार		३४.८७	१०९.४४
३) कर्ज परतफेड		८७.७९	९१.९३
४) राज्य शासनाकडून अनुदान — मेट्रो प्रकल्प		३०८.२८	२०९.८२
५) केंद्र शासनाकडून अनुदान - वसई विरार पाणीपुरवठा		१०५.००	---
६) केंद्र शासनाकडून अनुदान — मिरा भाईंदर पाणीपुरवठा		१५.००	३९.००
७) अंतरराष्ट्रीय संस्थाकडून कर्ज (JICA)		१३८१.२४	२३३४.००
८) अंतरराष्ट्रीय संस्थाकडून कर्ज (ADB आणि NDB)		७१६.४९	५५८.००
९) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर		---	२२८.७२
१०) ठेवी /विकसन आकार (एस आर ए)		१.०८	०.६२
११) सुरक्षा ठेवी व इतर जमा		११२२.१५	१११९.८६
		४०१४.७४	५७५७.४७
ब) महसूली जमा			
१) ठेवीवरील व्याज		५२८.५६	१७१.९९
२) कर्जावरील व्याज		७२.५६	६५.११
३) भू-भाडे/इतर भाडे		५९.८३	३०.८१
४) इतर जमा		७२.७६	१६५.३९
		७३३.७१	४३३.३०
	एकूण जमा	४७४८.४५	६१९०.७७
खर्च		२०२०-२१	२०२१-२२
क) भांडवली खर्च			
१) भांडवली खर्च (संपत्ती)		५.५३	१६.०५
२) योजना/प्रकल्पांवरील खर्च		७५१९.०६	९६८८.९५
३) मुं.ना.पा.सु. (MUIP) वरील खर्च		९२१.९५	७३६.०९
४) सुरक्षा ठेवी व इतर		८२१.७६	३६१.०४
		९२६८.३०	१०८०२.१३
ड) महसूली खर्च			
१) प्रशासकीय खर्च		४८५.३१	३०१.१६
२) सर्वेक्षण व अभ्यास		१.५५	३.९१
३) अनुदान		११२.९६	७९.४६
४) घसारा तरतूद		१२.१४	२३४.७३
		६११.९६	६१९.२६
	एकूण खर्च	९८८०.२६	११४२१.३९

३) प्राधिकरणाने सन २०२१-२२ या वर्षात प्रकल्पावर खालीलप्रमाणे खर्च केलेला आहे.

		(₹ कोटीत)
अ.क्र	प्रकल्पाचे नाव	२०२१-२०२२
१.	वांद्रे-कुर्ला संकुलाचा विकास	३५.६४
२.	वडाळा भारवाहक तळ	५.७५
३.	मेट्रो रेल्वे प्रकल्प	४२६७.२१
४.	मुंबई पायाभूत सुविधा प्रकल्प (MUIP)	७३६.०९
५.	इतर प्रकल्प	५३८०.३५
६.	विविध संस्थांना प्रकल्पांसाठी दिलेली अनुदाने - निर्मल अभियान व इतर	७९.४६
एकूण		१०५०४.५०

४) प्राधिकरणाने सन २०२१-२२ या वर्षात पायाभूत सुविधांत वाढ करण्याकरिता स्थानिक व इतर संस्थांना कर्ज दिले त्याचा तपशिल पुढीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र	संस्थेचे नाव	शिल्लक कर्ज	शिल्लक कर्ज
		३१.०३.२०२१ पर्यंत	३१.०३.२०२२ पर्यंत
१.	वसई-विरार नगरपालिका	९०.१०	८६.५६
२.	कुळगाव बदलापूर नगरपालिका	६२.१२	५८.१५
३.	महाराष्ट्र राज्या रस्ते विकास महामंडळ	५०५.११	५०५.११
४.	पर्यावरण सुधारणा/वास्तुवारसा संरक्षण संस्था	५.००	५.००
५.	ठाणे महानगरपालिका	१६४.५०	१४२.७१
६.	मुंबई महानगर पालिका पाणीपुरवठा योजना - ३ अ	१२०.६८	१०७.५४
७.	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ (एम.टी.डी.सी.)	०.७७	०.७७
८.	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका	२५६.१४	२३३.८६
९.	नवी मुंबई महानगरपालिका	१४०.१८	११५.२६
१०.	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	४१.७६	३९.४८
एकूण		१३८६.३६	१२९४.४४

*****

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला एकत्रित ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दाखिले		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
७.७७	अंशदान / कर्ज राज्य शासन नियम १८ (१) (अ)		७.७७		कायम मालमत्ता		
३.५०	राज्य शासन नियम १८ (१) (ब)		३.५०	१५०.४५	कार्यालयीन मालमत्ता (विवरणपत्र - अ)		२,६८२.४४
०.४६	कर्ज मेगासिटी निधी		०.००	१.०४	भांडवली मालमत्ता (विवरणपत्र - ब)		११.७५
५६९५.५०	जायका बँकेकडून मुंबई पार बंदर करीता कर्ज		८,०२९.५४		भू - मूल्य आणि जमीन विकसन खर्च		
४२६.२५	राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (दुय्यम कर्ज)		६३६.०७	१४५.८८	वांदि कुलां समूह	१४५.८८	
९७२.१८	राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (ADB कर्ज)		१,४५७.४८	०.०४	चितळसर मानपाडा	०.०४	
३७४.४२	राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (NDB कर्ज)		४४७.१२	२२४.५५	जमिन विकास व अधिमूल्य भाडे	२२४.५५	
७४८०.०८				०.८२	ठाणे पाचपाखाडी	०.८२	
				४.६२	वडाळा ट्रक टर्मिनल	१.५६	
	चालू दाखिले व तरतूद			३७५.९१			३७२.८५
	जमिनीचे अधिमूल्य						
१२,४७२.७०	वांद्रे - कुलां समूह	१३,१६१.६०		२.७२	पूर्ण झालेले प्रकल्प/अध्यास (विवरणपत्र - क)		२.६५
१४६.०९	वांद्रे - कुलां संकुलामध्ये अतिरिक्त तळघरासाठी	१४६.०९					
८,०३९.६३	वांद्रे - कुलां समूह - अतिरिक्त एफ. एस. आय. साठी	८,०७९.८८					
०.४०	कल्याण समूह	०.४०					
०.५५	चितळसर मानपाडा	०.५५					
३७७.९९	ओशिवरा जिल्हा केंद्र	६३२.२९		३४.९४	ओशिवरा जिल्हा केंद्र क्षेत्रविकास योजना	१९.३६	
२,३७४.७७	वडाळा ट्रक टर्मिनल	२,३७४.७७		८९.६१	वांद्रे कुलां समूह	१०९.५४	
१.२३	ठाणे पाचपाखाडी	१.२३		१६०.८१	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक	२०२.२१	
०.०३	नरीमन पॉईंट	०.०३		-	वजा - राज्य शासनाकडून अनुदान	२०२.२१	
४८.००	अतिरिक्त एफ. एस. आय. आऊटर एरिया	१२९.८६		२,८९९.८६	मुंबई नागरी वाहतूक प्रकल्प - २	२,८९९.५७	
२०.१७	अंबरनाथ बदलापूर अतिरिक्त एफ. एस. आय.	२०.१९		८६४.५३	वजा जागतिक बँकेकडून मिळालेली प्रतिपूर्ती	८६४.५३	२०३५.०४
२.६७	निलजे	२.६७		-	मुंबई नागरी वाहतूक प्रकल्प - ३	५२.३५	
९.८५	बी. वी. आर. एस. एरिया	९.८५		-	राज्य शासनाकडून अनुदान	५२.३५	
२३४९३.२८			२४५५९.३६				
				१०,२८६.३२	मुंबई मेट्रो रेल्वे	१४,०४४.३१	
				४७५.९९	वजा केंद्र शासनाकडून अंशदान एमआरटीएस	४७५.९९	१३५६८.३१
				९,८१०.३३			
१,१९२.०३	ठेवी	१,२६९.५५					
०.२८	सुरक्षा ठेवी	०.२८		३,०२४.९८	मोनो रेल्वे प्रकल्प	२४९.६०	
२.३९	महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान संस्था	२.३९		३२९.३७	वडाळा ट्रक टर्मिनल	३३५.१२	
०.५७	वडाळा ट्रक टर्मिनल	०.५७		८,०२४.२६	मुंबई ट्रान्स हॉर्बर लिंक	१२,३७६.५०	
३४.२९	घाऊक कपडा बाजारपेठ	३३.६७		४५.५९	मल्टीमोडल कारीडोअर	-	
१२.११	देखभाल ठेवी (संस्था निधी व इतर)	१२.११					
०.३८	मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमान प्राधिकरण	०.३८					
	वजा - विमान पत्तन झोपडपट्टी पुनर्वसनावरील खर्च						
१,२४१.२९			१३१८.२०				
	विकास आकार व तपासणी फी			१६.३८	पाण्याच्या साधनांचा विकास :-		
०.१०	वसई - विरार अधिसूचित क्षेत्र (विकास आकार व तपासणी फी)	०.१०		१,२५१.०८	शाई प्रकल्प	१,५१८.८१	१६.३८
३८.९०	मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमान प्राधिकरण (विकास आकार)	३८.९०		१८९.२९	सूर्य प्रकल्प	१८९.२९	
०.०२	वसई - विरार अधिसूचित क्षेत्र (विकास आकार)	०.०२		३५.४७	वजा - केंद्र / राज्य शासनाकडून अनुदान- वसई-विरार	७४.४७	१२५५.०५
८४.६०	पनवेल - उल्हासनगर / अंबरनाथ - बदलापूर इ. (विकास आकार)	१०१.१५		११२.४७	वजा - केंद्र / राज्य शासनाकडून अनुदान - मिरा-भाईंदर	७४.४७	११२.४७
२९.४०	कल्याण २७ गावे (विकास आकार)	२९.४०		०.०९	काळू प्रकल्प	४.९९	
१६.३०	भिर्वंडी (विकास आकार)	२०.०८			होमगाई इमारत बांधकाम (क्रॉस मैदान)		
१.९४	बॅकवे रिक्लमेशन (विकास आकार)	१.९४		२.२७	राष्ट्रीय स्मारकस्वर्गीय बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक	४८.२९	
-	विकास शुल्क - महत्त्वपूर्ण प्रकल्प	६४.३२		२४,७१२.६०			३०१३०.६६
२४.०९	भाडेतत्वावरील घरासाठी (विकास आकार)	२४.०९					
१२४.८३	झोपडपट्टी पुर्नविकास प्राधिकरण (पायाभूत सुविधा)	१२५.३८					
४०.४७	वजा - झोपडपट्टी पुर्नविकास प्राधिकरण खर्च	४०.४७					
२७९.६२			३६४.८३				
६.८७	परिरक्षण निधी - बॅकवे रिक्लमेशन	६.८७					

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला एकत्रित ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
३८३.१६	हस्तांतरणीय विकास हक्क विक्री (राज्य शासनास देय)		३८३.१६		चालू मालमत्ता, कर्ज, अग्रिम, ठेवी		
	मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प				ठेवी		
१.७२	म्हाडास देय (मुं.ना.प.प्र.)	१.७२		०.०८	प्राधिकरणाची कार्यालयीन इमारत	०.०८	
११.४३	सुरक्षा ठेवी (मुं.ना.प.प्र.)	११.४३		०.२०	मुं. ना. प. प्र.	०.२०	
०.२३	इतर दायित्वे (मुं.ना.प.प्र.)	१७.४१		०.०६	एम एस इ डी सी	०.०६	
८५६.६५	महाराष्ट्र शासनास देय (मुं.ना.प.प्र.)	८५६.६५		०.२०	मुंबई महानगरपालिका	०.२०	
१.११	एस पी पी एल ला देय	१.११		६.५०	एमआरव्हीसी - स्कायवॉक	-	
८७१.१३			८८१.११	७.०५			०.५५
	इतर दायित्वे			२६.६१	ट्रान्सफर ऑफ फंड (महानगर विकास प्रकल्प-फिरता निधी)		३.०६
६४८.७६	खर्चाची अदत्त दायित्वे	१,०४०.२०		-	ट्रान्सफर ऑफ फंड (एम.यु.टी.पी.)		०.२९
१४.३५	म. रा. र. वि. म. - विस्तारीत - स्कायवॉक	१४.३५		०.०१	दिल्ली राष्ट्रीय ग्राहक आयोग	०.०१	
१६.५४	आगाऊ रक्कम/अग्रिम भाडे, सेवाआकार व इतर	७१.९१		०.००	ग्राहक न्यायालयाकडे ठेवी	-	
६४८.४९	बँक हमीपत्राचे रोखीत रूपांतर	६४८.४९		२.६८	इतर	३.३१	
५.१४	अनुदान - विकास रायगड जिल्हाकरीता	४.७५		०.०२	महानगर टेलिफोन निगम लि.	०.०२	
२.५८	सहार उन्नत मार्गाकरीता	२.५८		०.२७	रिलायंस एनर्जी	०.२७	
१३३५.८५			१७८२.२८	२०.५४	उच्च न्यायालयाकरीता (LTSE Arbitration)	२०.५४	
				४.२३	मोनो रेल करीता (MSSC)	४.२३	
				०.२८	उच्च न्यायालयाकरीता (Case W P No. ११७२८/२०१७)	०.२८	
				५५.८२	मुंबई पोर्ट ट्रस्ट / मुंबई ट्रान्स हबॅर लिंक करीता	५५.८२	
				०.०१	मोनो रेल (स्टेशन ठेवी)	-	
				-	विविध प्राधिकरणांकडे जमा करा	२७.५३	
				८३.८४			११२.००
०.०१	देय व्याज - मेगासिटी		-		कर्ज व अग्रिम		
				०.७७	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ	०.७७	
				१२०.६८	मुंबई महानगरपालिका - पाणीपुरवठा योजना ३ अ	१०७.५३	
				९०.१०	वसई - विरार महानगरपालिका - सुर्या प्रकल्प	८६.५६	
५,१३५.८५	प्राप्तोचे खर्चावरील आधिक्य	३,२६६.४२		२५६.१४	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका (जेएनएनयू आरएम काम)	२३३.८६	
				५०५.११	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	५०५.११	
				१४०.१८	नवी मुंबई महानगरपालिका	११५.२६	
				६२.१२	कुळगाँव - बदलापुर	५८.१५	
				२.५०	मुं.म.प्र. पर्यावरण सुधारणा संस्था (बिनव्याजी)	२.५०	
				२.५०	मुं.म.प्र. वास्तुवारसा संरक्षण संस्था (बिनव्याजी)	२.५०	
				१६४.५०	ठाणे महानगरपालिका	१४२.७१	
				४१.७६	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	३९.४८	
				१३८६.३६			१,२९४.४२

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला एकत्रित ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
				६४४.७२ २,०९३.७२ ०.२९ २७३८.७३	गुंतवणूक राज्य शासन आणि सार्वजनिक उपक्रमांकडे ठेवी इतर ठेवी भाग भांडवलात गुंतवणूक	६४४.७२ २,३४१.७२ ०.२९	२९८६.७३
				४५५.७७	ठेवी वरील उपार्जित व्याज		३३४.२८
				८३५.१९	आयकर कपात (टीडीएस) - ठेवीवरील व्याज		८५९.४८
				१४९.१८	आयकर कपात (टीडीएस) - भाडे व इतर		१५५.३१
				५८.०३	आयकर कपात (टीडीएस) - कर्जावरील व्याज		६२.०३
				१९४.१८	आयकर कपात (टीडीएस) - प्रलंबित व्याज		१९६.३२
					कर्जावरील उपार्जित व्याज		
				०.८१	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	०.७६	
				१०.८६	महाराष्ट्र शासन - महानगर फिरता निधीसाठी	१०.८६	
				४.८३	मुंबई महानगरपालिका - पाणीपुरवठा योजना ३ अ	४.३०	
				६.००	नवी मुंबई परिवहन	४.९४	
				२५.३८	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	२५.३८	
				०.०६	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ	०.०६	
				६.८९	ठाणे महानगरपालिका	६.००	
				१.०१	कुळगांव बदलापूर महानगरपालिका	०.९४	
				१२.४३	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका	१५.०९	
				६८.२६			६८.३३

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला एकत्रित ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
					इतर प्राप्य रक्कमा		
				५.३६	कर्मचा-यांना अग्रिम : घरबांधणी, संगणक खरेदी इत्यादीसाठी	७.३४	
				१,७५३.७९	कंत्राटदारांना अग्रिम (मुं.ना.सु.प्र.)	१,०४३.३२	
				२५.५९	कार्यालयीन इमारतीचे भाडे (वांदि-कुर्ला संकुल/वडाळा ट्रक टर्मिनल व इतर)	२१.३५	
				०.२५	भुई भाडे (वांदि-कुर्ला संकुल/वडाळा ट्रक टर्मिनल)	०.२८	
				२१.४५	इतर किरकोळ येणे बाकी (भाडे व इतर)	९०.८३	
				०.१७	आगाऊ केलेला खर्च	३.५५	
				१७.२३	शिल्लक केंद्रीय उत्पादन शुल्क	११.९१	
				३.६३	आगाऊ अग्रिम (पुरवठादार/सेवा पुरविणारे)	३.८२	
				१.९४	एमएमओपीएल (आय ड पेमेंट)	५.०१	
				०.०७	मालमत्ता कर (स्पाईस अॅन्ड ग्रेन्स)	०.०७	
				०.४६	तात्पुरत्या वापरसाठी दिलेल्या जमीनीचे भाडे	०.४६	
				९५४.४६	राज्य शासनाकडून (ADB कर्ज)	१२०.३२	
				३६९.२२	राज्य शासनाकडून (NDB कर्ज)	०.००	
				०.९४	इतर रक्कमा (Sundry Recoverables)	८६.४५	
				४.६५	आगाऊ आयकर	४.६५	
				३,१५९.२१			१३९९.३५
					रोख व बँकेतील शिल्लक		
				१,५२८.३२	रोख व बँकेतील शिल्लक	६०२.५७	
				४,२९५.३०	बँकेतील ठेवी	१,८७७.४५	
				५८२३.६२			२४८०.०२
४०,२२८.७६	एकूण		४३,१५२.५२	४०,२२८.७६	एकूण		४३,१५२.५२

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सहो/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सहो/-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा एकत्रित प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
७४.५६	पगार व भत्ते (विवरणपत्र - ड)	८२.२७		५२८.५७	डेवीवरील व्याज		१७१.९९
६.०८	कर्मचारी कल्याण खर्च (विवरणपत्र - ड)	६.९८			कर्जावरील व्याज		
१.५५	अन्वेषण व सर्वेक्षण आकार	३.९१		३.३१	मिरा भाईदर महानगरपालिका	३.१४	
१४.७५	जमिनीची सुरक्षा / संरक्षणावरील खर्च	२१.५९		१०.१४	मुंबई महानगरपालिका	९.१३	
१८८.२८	प्रशासन खर्च (विवरणपत्र - ड)	१८८.८६		५.६५	वसई विरार महानगरपालिका	५.४१	
२८५.२२			३०३.६१	२२.६२	कल्याण डॉंबिवली महानगरपालिका	२०.४९	
१.६४	व्याज - एस आर ए ठेवी		१.४५	१४.६०	ठाणे महानगरपालिका	१२.८८	
६०.३९	मेट्रो लाईन १ (देखभाल व इतर)		१७.५६	४.१५	कुळगांव - बदलापुर	३.९०	
८१.६२	मोनोरेल (देखभाल व इतर)		६४.२७	१२.०९	नवी मुंबई महानगरपालिका	१०.१५	
	अनुदान - सहाय्य			७२.५७			६५.१०
३७.४०	कुळगाव बदलापूर महानगरपालिका (बाहय रस्ता)	१५.६६					
-	खोपोली महानगर पालिका	४.१६		२४.१६	व्याज कंत्राटदारांना दिलेले अग्रीम		३२.७३
२.१०	महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान संस्था	२.७६		१५.२५	व्याज (इतर)		४७.८६
१९.०७	ठाणे जिल्हा परिषद (बाहय)	२१.३६		६.८५	सदनिका विक्री (भाडेतत्वावरील घरे - कर्मचारी)		३.८४
२.६०	जिल्हा परिषद रायगड - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	३.२२		४.०७	सदनिका विक्री - म्हाडा (गिरणी कामगार)		२०.९९
-	उमा नंदनवन ते काळू नदी-KDMC	१.१४					
१.२५	नॅसॅकम टेक्नोलॉजी अॅन्ड लिडरशिप	-		१.०४	तिक्किट विक्री (मोनोरेल)		२.६६
१.४५	उरण नगरपालिका - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	१.२९					
-	अंबरनाथ कोविड-१९ रुग्णालय	८.०४					
१०.०८	कर्जत महानगरपालिका (बाहय रस्ता)	४.८९					
१.९५	मुंबई शहरी पायाभूत सुविधा प्रकल्प- विस्तारीत	८.०४					
३.८१	भिर्वंडी - बाह्या क्षेत्र रस्ते सुधारणा (मुं.म.प्र.)	५.३५					
४.४८	कल्याण डॉंबिवली (केबिन ब्रिज ऑबेडकर चौक)	३.०१					
१.८९	पेण महानगर (बाह्य क्षेत्र रस्ते)	-					
२४.९९	ठाणे महानगरपालिका (कोव्हिड हॉस्पिटल)	-		३२.८६	भुई भाडे (वांटे-कुर्ला संकुल/व.भा.स./ओ.जि.के.)	२१.७८	
०.७९	उरण महानगरपालिका (रस्ते पुनर्विकास आणि विस्तार)	-		१.३६	तात्पुरत्या वापरसाठी दिलेल्या जमिनीचे भाडे	२.०५	
१.१०	जिल्हा परिषद पालघर - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	०.५४		२७.४३	भाडे (इतर)	६.८०	
११२.९६			७९.४६	१९.५४	संकीर्ण जमा	५०.७९	
				०.०९	लामांश	०.०२	
				८१.२०			८१.४४
१,०२७.७९	विविध प्रकल्पावरील खर्च		१,३८१.१५				
१२.१४	घसारा (विवरणपत्र ब व क)		७९.००				
५७.४६	कोव्हिड हॉस्पिटल खर्च		७३.८७				

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुं. म. प्र. वि. निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा एकत्रित प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
०.००	मालमत्ता विक्रीवरील तोटा		०.०१	१०५.४३	चालू वर्षातील तूट		१,५७३.७८
१,६३९.१४	एकूण		२,०००.३९	१,६३९.१४	एकूण		२,०००.३९
१०५.४३	चालू वर्षातील तूट		१,५७३.७८	६,०४१.३८	मागील वर्षाचे आधिक्य		५,१३५.८५
०.९४	पूर्व कालावधी खर्च (इतर)		३०४.२७	०.८३	पूर्व कालावधी प्राप्ती (इतर)		३.३९
५,१३५.८५	आधिक्य ताळेबंदकाडे वर्ग		३,२६६.४२	०.०१	पूर्व कालावधी प्राप्ती (व्याज)		५.२३
६,०४२.२२	एकूण		५,१४४.४७	६,०४२.२२	एकूण		५,१४४.४७

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दाखिले		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
७.७७ ०.४६ ५,६१५.५० ४२६.२५ ९७२.१८ ३७४.४२	अंशदान / कर्ज राज्य शासन नियम १८ (१) (अ) कर्ज मॅगासिटी निधी जायका बँकेकडून मुंबई पार बंदर प्रकल्पाकरीता कर्ज राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (दुय्यम कर्ज) राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (ADB कर्ज) राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता (NDB कर्ज)	७.७७ ०.०० ८,०२९.५४ ६३६.०७ १,४५७.४८ ४४७.१२			कायम मालमत्ता कार्यालयीन मालमत्ता (विवरणपत्र - अ) भोंडवली मालमत्ता (विवरणपत्र - ब) भू - मूल्य आणि जमीन विकसन खर्च वांद्रे कुर्ला समूह चितळसर मानपाडा जमिन विकास व अधिमूल्य भाडे ठाणे पाचपाखाडी वडाळा ट्रक टर्मिनल	१५०.४५ १.०४ १४४.६८ ०.०४ २२४.५५ ०.०२ ४.६२	२,६८२.४४ ११.७५
७४७६.५८	चालू दाखिले व तरतूद जमिनीचे अधिमूल्य वांद्रे - कुर्ला समूह वांद्रे - कुर्ला संकुलामध्ये अतिरिक्त तळघरासाठी वांद्रे - कुर्ला समूह - अतिरिक्त एफ. एस. आय. साठी कल्याण समूह चितळसर मानपाडा ओशिवरा जिल्हा केंद्र वडाळा ट्रक टर्मिनल ठाणे पाचपाखाडी नरीमन पॉइंट अतिरिक्त एफ. एस. आय. आऊटर एरिया अंबरनाथ बदलापूर अतिरिक्त एफ. एस. आय. निलजे बी. बी. आर. एस. एरिया	१३,१६१.६० १४६.०९ ८,०७९.८८ ०.४० ०.५५ ६३२.२९ २,३७४.७७ ०.०२ ०.०३ १२९.८१ २०.१९ २.६७ ९.८५	१०५७७.९९	३७३.९२ २.७२	पूर्ण झालेले प्रकल्प/अभ्यास (विवरणपत्र - क) चालू प्रकल्प व अभ्यास प्रकल्पावरील खर्च ओशिवरा जिल्हा केंद्र क्षेत्रविकास योजना वांद्रे कुर्ला समूह डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक वजा - राज्य शासनाकडून अनुदान मुंबई नागरी वाहतूक प्रकल्प - २ वजा-जागतिक बँकेकडून मिळालेली प्रतिपुर्ती मुंबई नागरी वाहतूक प्रकल्प - ३ वजा-राज्य शासनाकडून अनुदान	१४४.६८ ०.०४ २२४.५५ ०.०२ १.५६ ३४.९४ ८९.६१ १६०.८१ - २,८९९.८६ ८६४.५३ - - २०२.२१ २०२.२१ २,८९९.५७ ८६४.५३ ५२.३५ ५२.३५	३७०.८५ २.६५
२३४९२.०८	ठेवी सुरक्षा ठेवी महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान संस्था वडाळा ट्रक टर्मिनल घाऊक कपडा बाजारपेठ देखभाल ठेवी (संस्था व इतर) मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमान प्राधिकरण वजा - विमान पतन झोपडपट्टी पुनर्वसनावरील खर्च	१,२६९.५५ ०.२८ २.३९ ०.५७ ३४.२९ १२.११ ०.३८	२४५५८.१६	१०,२८६.३२ ४७५.९९ ९,८१०.३३ ३,०२४.१८ ३२९.३७ ८,०२४.२६ ४५.५१	मुंबई मेट्रो रेल्वे वजा केंद्र शासनाकडून अंशदान एमआरटीएस मोनो रेल्वे प्रकल्प वडाळा ट्रक टर्मिनल मुंबई ट्रान्स हॉबॅर लिंक मल्टीमोडल कॉरीडोर	१४,०४४.३१ ४७५.९९ २४९.६० ३३५.१२ १२,३७६.५० -	
१२४१.२९	विकास आकार व तपासणी फी वसई - विरार अधिसूचित क्षेत्र (तपासणी फी) मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमान प्राधिकरण (विकास आकार) वसई - विरार अधिसूचित क्षेत्र (विकास आकार) पनवेल - उल्हासनगर / अंबरनाथ - बदलापूर इ. (विकास आकार) कल्याण २७ गावे (विकास आकार) भिबंदी (विकास आकार)	०.१० ३८.९० ०.०२ १०१.१५ २९.४० २०.०८	१३१८.२०	१,२५१.०८ १८९.२९ ३५.४७ ११२.४७ ०.०९ २.२७ २४,७१२.६०	शाई प्रकल्प सूर्या प्रकल्प वजा - केंद्र शासनाकडून अनुदान वसई-विरार वजा - केंद्र शासनाकडून अनुदान मिरा भाईदर काळू प्रकल्प होमगार्ड इमारत बांधकाम (क्रॉस मैदान) राष्ट्रीय स्मारकरवगाय बाबासाहेब आंबेकर स्मारक	१,५१८.८१ १८९.२९ ७४.४७ १२५५.०५ ४.९९ ४८.२९	३०,१३०.६६

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी	३१.०३.२०२१ रोजी	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी
असलेल्याप्रमाण			असलेल्याप्रमाण	असलेल्याप्रमाण			असलेल्याप्रमाण
१.९४	बॅंकेचे रिकलेमेशन (विकास आकार)	१.९४			चालू मालमत्ता, कर्जे, अग्रिम, ठेवी		
-	विकास शुल्क - महत्त्वपूर्ण प्रकल्प	६४.३२			ठेवी		
२४.०१	भाडेतत्वावरील घरासाठी (विकास आकार)	२४.०१		०.०८	प्राधिकरणाची कार्यालयीन इमारत	०.०८	
१२४.८३	झोपडपट्टी पुर्णविकास प्राधिकरण (विकास व आकार)	१२५.३८		०.२०	मुं. ना. प. प्र.	०.२०	
४०.४७	वजा - झोपडपट्टी पुर्णविकास प्राधिकरण खर्च	४०.४७		०.००	मुंबई महानगरपालिका	०.००	
२७९.६२			३६४.८३	०.०६	एम एस इ डी सी	०.०६	
६.८७	परिरक्षण निधी - बॅंकेचे रिकलेमेशन		६.८७	०.२०	मुंबई महानगरपालिका	०.२०	
३८३.९६	हस्तांतरणीय विकास हक्क विक्री		३८३.९६	६.५०	एमआरव्हीसी - स्कायवॉक	-	
				७.०५			०.५५
				२६.६१	ट्रान्सफर ऑफ फंड (महानगर विकास प्रकल्प-फिरता निधी)		३.०६
				-	ट्रान्सफर ऑफ फंड (MUTP)		०.२९
					ठेवी (मालमत्ता)		
				०.०१	दिल्ली राष्ट्रीय ग्राहक आयोग	०.०१	
				०.००	ग्राहक न्यायालयाकडे ठेवी	-	
				२.६८	ठेवी इतर	३.३१	
१.७२	महाडास देय (मुं.ना.प.प्र.)	१.७२		०.०२	महानगर टेलिफोन निगम लि.	०.०२	
११.४३	सुरक्षा ठेवी (मुं.ना.प.प्र.)	११.४३		०.२७	रिलायंस एनर्जी	०.२७	
०.२३	इतर दायित्वे (मुं.ना.प.प्र.)	१७.४०		२०.५४	उच्च न्यायालयाकरीता (LTSE Arbitration)	२०.५४	
८५६.६५	महाराष्ट्र शासनास देय (मुं.ना.प.प्र.)	८५६.६५		४.२३	मोनो रेल करीता	४.२३	
१.९१	एस पी पी एल ला देय	१.९१		०.२८	उच्च न्यायालयाकरीता (Case W P No. ११७२८/२०१७)	०.२८	
८७१.९३			८८९.११	५५.८२	मुंबई पोर्ट ट्रस्ट / मुंबई ट्रान्स हब रेलिक करीता	५५.८२	
				०.०१	मोनो रेल (स्टेशन ठेवी)	-	
				-	विविध प्राधिकरणांकडे जमा करा	२७.५३	
				८३.८५			११२.००
					कर्ज व अग्रिम		
६४८.७६	खर्चाची अदत्त दायित्वे	१,०४०.२०		०.७७	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ	०.७७	
१४.३५	म. रा. र. वि. म. - विस्तारीत - स्कायवॉक	१४.३५		१२०.६८	मुंबई महानगरपालिका - पाणीपुरवठा योजना ३ अ	१०७.५३	
१६.५४	आगाऊ रक्कम/अग्रिम भाडे, सेवा आकार व इतर	७१.९१		९०.१०	वसई - विरार महानगरपालिका - सूर्या प्रकल्प	८६.५६	
६४८.४९	बँक हमीपत्राचे रोखीत रुपांतर	६४८.४९		२५६.१४	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका (जेएनएनयूआरएम काम)	२३३.८६	
५.१४	अनुदान - विकास रायगड जिल्हाकरीता	४.७५		५०५.११	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	५०५.११	
२.५८	सहार उन्नत मार्गाकरीता	२.५८		१४०.१८	नवी मुंबई महानगरपालिका	११५.२६	
१३३५.८५			१७८२.२८	६२.१२	कुळगांव - बदलापुर	५८.१५	
				२.५०	मुं.म.प्रा. पर्यावरण सुधारणा संस्था (बिनव्याजी)	२.५०	
०.०१	देय व्याज - मेगासिटी		-	२.५०	मुं.म.प्रा. वास्तुवारसा संरक्षण संस्था (बिनव्याजी)	२.५०	
५,०६५.०३	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		३,१९२.८५	१६४.५०	ठाणे महानगरपालिका	१४२.७१	
				४१.७६	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	३९.४८	
				१३८६.३६			१२९४.४२

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
				गुंतवणूक	
			६४४.७२	राज्य शासन आणि सार्वजनिक उपक्रमांकडे ठेवी	६४४.७२
			२,०९३.७२	इतर ठेवी	२,३४१.७२
			०.२९	भाग भांडवलात गुंतवणूक	०.२९
			२७३८.७३		२९८६.७३
			४५४.५६	ठेवी वरील उपर्जित व्याज	३३३.२२
				आयकर उत्पन्न	
			८३४.९४	आयकर कपात (टीडीएस) - ठेवीवरील व्याज	८५९.००
			१४९.१८	आयकर कपात (टीडीएस) - भाडे व इतर	१५५.३१
			५८.०३	आयकर कपात (टीडीएस) - कर्जावरील व्याज	६२.०३
			१९४.१८	आयकर कपात (टीडीएस) - प्रलंबित व्याज	१९६.३२
				कर्जावरील उपर्जित व्याज	
			०.८९	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	०.७६
			१०.८६	महाराष्ट्र शासन - महानगर फिरता निधीसाठी	१०.८६
			४.८३	मुंबई महानगरपालिका - पाणीपुरवठा योजना ३ अ	४.३०
			६.००	नवी मुंबई परिवहन	४.९४
			२५.३८	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	२५.३८
			०.०६	महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ	०.०६
			६.८९	ठाणे महानगरपालिका	५.९९
			१.०९	कुळगांव बदलापूर महानगरपालिका	०.९४
			१२.४३	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका	१५.०९
			६८.२६		६८.३२

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दाखिले		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
					इतर प्राप्य रककमा		
				५.३६	कर्मचा-यांना अग्रिम : घरबांधणी, संगणक खरेदी इत्यादीसाठी	७.३४	
				१,७५३.७९	कंत्राटदारांना अग्रिम (मु.ना.सु.प्र.)	१,०४३.३२	
				२५.५९	कार्यालयीन इमारतीचे भाडे (वांद्रे-कुर्ला संकुल/वडाळा ट्रक टर्मिनल)	२१.३५	
				०.२५	भुई भाडे (वांद्रे-कुर्ला संकुल/वडाळा ट्रक टर्मिनल)	०.२८	
				२१.४५	इतर किरकोळ येणे बाकी (भाडे व इतर)	१०.८३	
				०.१७	आगाऊ केलेला खर्च	३.५५	
				१७.२३	शिल्लक केंद्रीय उत्पादन शुल्क	११.९१	
				३.६३	आगाऊ अग्रिम (पुरवठादार/सेवा पुरविणारे)	३.८२	
				१.९४	एमएमओपीएल (आय इ पेमेंट)	५.०१	
				०.०७	मालमत्ता कर (स्पाईस अॅन्ड ग्रेन्स)	०.०७	
				०.४६	तात्पुरत्या वापरासाठी दिलेल्या जमीनीचे भाडे	०.४६	
				९५४.४६	राज्य शासनाकडून (ADB कर्ज)	१२०.३२	
				३६९.२२	राज्य शासनाकडून (NDB कर्ज)	०.००	
				०.९४	इतर रककमा (Sundry Recoverables)	८६.४५	
				४.६५	आगाऊ आयकर	४.६५	
				३१५९.२१			१३९९.३५
					रोख व बँकेतील शिल्लक		
				१,५२८.२९	रोख व बँकेतील शिल्लक	६०१.९३	
				४,२२३.२६	बँकेतील ठेवी	१,८०३.३५	
				५७५१.५५			२४०५.२९
४०,१५३.२४	एकूण		४३,०७४.२५	४०,१५३.२४	एकूण		४३,०७४.२५

टिप : राखाव निधी लेखे हे अवशिष्ट विकास निधीचा एक भाग आहे.

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा एकत्रित प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
७४.५६	पगार व भत्ते (जोडपत्र - ड)	८२.२७		५२४.८६	डेवीवरील व्याज		१६९.२५
६.०८	कर्मचारी कल्याण खर्च (जोडपत्र - ड)	६.९८					
१.५५	अन्वेषण व सर्वेक्षण आकार	३.९१					
१४.७५	जमिनीची सुरक्षा / संरक्षणावरील खर्च	२१.५९					
१८८.२८	प्रशासन खर्च (जोडपत्र - ड)	१८८.८६					
२८५.२२			३०३.६१	३.३१	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	३.१४	
				१०.१४	मुंबई महानगरपालिका	९.१३	
				५.६५	वसई विरार महानगरपालिका	५.४९	
१.६४	व्याज - एस आर ए डेवी		१.४५	२२.६२	कल्याण डॉबिवली महानगरपालिका	२०.४९	
६०.३९	मेट्रो लाईन १ (देखभाल व इतर)		१७.५६	१४.६०	ठाणे महानगरपालिका	१२.८८	
८१.६२	मोनोरेल (देखभाल व इतर)		६४.२७	४.१५	कुळगांव - बदलापुर महानगरपालिका	३.९०	
				१२.०९	नवी मुंबई महानगरपालिका	१०.१५	
	अनुदान - सहाय्य			७२.५७			६५.११
३७.४०	कुळगांव बदलापुर महानगरपालिका (बाहय रस्ता)	१५.६६					
-	खोपोली महानगर पालिका	४.१६					
२.१०	महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान संस्था	२.७६					
१९.०७	ठाणे जिल्हा परिषद - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	२१.३६		२४.१६	व्याज कंत्राटदारांना दिलेले अग्रीम		३२.७३
२.६०	जिल्हा परिषद रायगड - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	३.२२					
-	उमा नंदनवन ते काळू नदी-KDMC	१.१४		१५.२५	व्याज (इतर)		४७.८६
१.२५	नॅस्कॅम टेक्नोलॉजी अॅन्ड लिडरशिप	-					
१.४५	उरण नगरपालिका - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	१.२९		६.८५	सदनिका विक्री (भाडेतत्वावरील घरे - कर्मचारी)		३.८४
-	अंबरनाथ कोविड-१९ रुग्णालय	८.०४		४.०७	सदनिका विक्री - म्हाडा (गिरणी कामगार)		२०.९९
१०.०८	कर्जत महानगरपालिका (बाहय रस्ता)	४.८९		१.०४	तिक्तिकट विक्री (मोनोरेल)		२.६६
१.९५	मुंबई शहरी पायाभूत सुविधा प्रकल्प- विस्तारीत	८.०४					
३.८१	मिर्चडी - बाह्य क्षेत्र रस्ते सुधारणा (मुं.म.प्र.)	५.३५					
४.४८	कल्याण डॉबिवली (केबिन ब्रिज ओबेडकर चौक)	-					
१.८९	पेण महानगर (बाह्य क्षेत्र रस्ते)	३.०१					
२४.९९	ठाणे महानगरपालिका (कोव्हिड हॉस्पिटल)	-					
०.७९	उरण महानगरपालिका (रस्ते पुर्नविकास आणि विस्तार)	-					
१.१०	जिल्हा परिषद पालघर - बाहय क्षेत्रातील सुधारणा	०.५४					
११२.९६			७९.४६				

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
३१ मार्च, २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा एकत्रित प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
-			-		इतर जमा		
१,०२७.७१	विविध प्रकल्पावरील खर्च		१,३८१.१५	३२.८६	भुई भाडे (वांद्रे-कुर्ला संकुल/व.भा.स./ओ.जि.के.)	२१.७८	
१२.१४	घसारा (विवरणपत्र ब व क)		७९.००	१.३६	तालपुरत्या वापरासाठी दिलेल्या जमिनीचे भाडे	२.०५	
५७.४६	कोव्हिड हॉस्पिटल खर्च		७३.८७	२७.४३	भाडे (इतर)	६.८०	
०.००	मालमत्ता विक्रीवरील तोटा		०.०१	०.०१	मालमत्ता विक्री नफा	-	
				१९.५४	संकीर्ण जमा	५०.७९	
				०.०१	लाभांश	०.०२	
				८१.२०			८१.४४
				९०९.१२	चालू वर्षातील तूट		१,५७६.५३
१,६३९.१४	एकूण		२,०००.३९	१६३९.१४	एकूण		२०००.३९
९०९.१२	चालू वर्षातील तूट		१,५७६.५३	५,९७४.२६	मागील वर्षाचे आधिक्य		५,०६५.०३
०.९४	पूर्व कालावधी खर्च (इतर)		३०४.२७	-	चालू वर्षाचे आधिक्य		-
५,०६५.०३	आधिक्य ताळेबंदाकडे वर्ग		३,१९२.८५	०.८३	पूर्व कालावधी प्राप्ती (इतर)		३.३९
				०.०१	पूर्व कालावधी प्राप्ती (व्याज)		५.२३
५,९७५.१०	एकूण		५,०७३.६५	५९७५.१०	एकूण		५०७३.६५

टिप : राखीव निधी लेखे हे अवशिष्ट विकास निधीचा एक भाग आहे.

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही/-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
२०२१-२०२२ सालातील प्रशासकीय खर्चाचा तपशील

(रुपये कोटीत)

२०२०-२०२१	तपशील		२०२१-२०२२
	पगार व भत्ते		
४७.७७	वेतन	४४.७९	
७.३१	महागाई भत्ता	११.२१	
०.०१	महागाई वेतन	०.०१	
७.९१	घरभाडे भत्ता	८.२१	
०.२०	स्थानिक पूरक भत्ता	०.२०	
०.६१	वाहतूक भत्ता	०.६३	
०.७५	इतर भत्ते	०.६९	
१.३३	रजेचे रोखीकरण	४.८८	
०.६७	निवृत्ती वेतन / रजेचे रोखीकरण	०.७५	
०.३२	रजा प्रवास सवलत	०.५२	
५.३१	भविष्य निर्वाह निधीला अंशदान	५.३०	
-	कंत्राटी कर्मचारी आणि इतर खर्च	०.००	
-	कर्मचारी सहभाग	-	
०.२१	उपदान	२.७९	
२.०९	सानुग्रह अनुदान	२.२५	
०.०७	कर्मचा-यांना गणवेश	०.०४	
-	मुलांचा शैक्षणिक भत्ता	०.०१	
-	अप्रेंटिसला स्टायपेंड	०.००	
७४.५६	कर्मचारी कल्याण खर्च		८२.२७
५.४९	वैद्यकीय खर्च	५.१७	
०.४६	कर्मचारी उपहारगृह	१.७४	
०.०४	प्रशिक्षण खर्च	०.००	
०.०९	कर्मचारी कल्याण खर्च	०.०७	
६.०८	प्रशासकीय खर्च		६.९८
	इतर खर्च		
३.९०	जाहिरात खर्च	२.९२	
-	समिती सदस्यांना भत्ता	०.००	
०.०७	लेखा परिक्षण शुल्क	०.०९	
०.४०	पुस्तके व नियतकालिके	०.२१	
४.५२	वाहन खर्च	३.९९	
१०.२६	विज आकार	१८.१०	
१२.१५	कायदेविषयक खर्च	११.१९	
०.२०	बैठकीचे मानधन	०.०८	
०.३१	अतिथ्य / बैठकीवरील खर्च	०.१५	
०.५२	संकीर्ण खर्च	०.१६	
०.०३	टपाल खर्च	०.०३	
०.८४	मुद्रण व लेखन सामग्री	१.०८	
२२.२५	भाडेपट्टी व कर	१४.३६	
१.४५	दुरुध्वनी वरील खर्च	१.२३	
०.१७	प्रवास खर्च	०.२८	
०.०१	प्रवास खर्च (विदेश दौरा)	०.००	
१.०२	भूमी पूजन / उद्घाटन खर्च	०.४९	
४.३४	वेतन - बाह्यसेवा	३.७७	
०.०१	व्याज / दंड खर्च	०.१६	
-	बँक शुल्क	०.३२	
	दुरुस्ती व देखभाल :-		
२.८२	मालमत्ता	२.७३	
१५.५८	कार्यालयीन इमारत व विमा	१२.६१	
१०६.७६	वा.कु.सं., व.ट.ट., ओ.जि.कें., पु.द्रु.म, प.द्रु.म.	११४.१२	
	प्रशासकीय गाड्यांवरील खर्च		
०.४१	इंधन	०.५७	
०.०५	विमा	०.०५	
०.२२	देखभाल / दुरुस्ती	०.१९	
१८८.२८			१८८.८६

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी
दिनांक ३१ मार्च २०२२ रोजी असलेल्या मालमत्ता व घसारा आकाराचे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	तपशिल	०१.०४.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे घसारा मूल्य	वर्षातील खरेदी २०२१-२२	वर्षातील विक्री २०२१-२२	एकूण ३१.०३.२०२२	मागील वर्षाचा घसारा	घसारा २०२१-२२	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे घसारा मूल्य
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	कार्यालयीन इमारत	३.३९	०.८१	-	४.२०	-	०.१४	४.०६
२	कार्यालयीन नवीन इमारत	७४.४१	१.१४	-	७५.५५	-	१.६२	७३.९३
३	कार्यालयीन निवासी इमारत	१५.४३	-	-	१५.४३	-	०.३७	१५.०६
४	उपहारगृह इमारत - बीकेसी	८.५६	-	-	८.५६	-	०.१९	८.३८
५	प्रशिक्षण इमारत	९.९९	-	-	९.९९	-	०.२३	९.७६
६	कर्मचारी निवासस्थाने	१.३५	-	-	१.३५	-	०.०४	१.३१
७	वाहने	०.८६	-	-	०.८६	-	०.२३	०.६३
८	फर्निचर व जोडकाम	६.९१	०.२६	-	७.१७	-	१.३४	५.८३
९	कार्यालयीन सामुग्री	१४.३२	१.०९	०.०१	१५.४०	-	३.०९	१२.३१
१०	संगणक व संगणकीय उपकरणे	४.६०	५.७६	०.०१	१०.३५	०.९७	१.७४	७.६३
११	संगणक व संगणकीय उपकरणे (नवीन इमारत)	०.२०	-	-	०.२०	-	-	०.२०
१२	ई-बसेस	१०.४३	-	-	१०.४३	-	३.१०	७.३३
१३	मोनोरेल - नागरी मार्गदर्शिका संरचना, स्थानके)	-	१,३२७.०८	-	१,३२७.०८	-	११.२९	१,३१५.७९
१४	मोनोरेल - भूसंपादन	-	०.१६	-	०.१६	-	-	०.१६
१५	मोनोरेल - प्लांट आणि यंत्रसामुग्री	-	७९४.३५	-	७९४.३५	-	३४.९१	७५९.४३
१६	मोनोरेल - रोलिंग स्टॉक	-	४८१.२७	-	४८१.२७	-	२०.६४	४६०.६३
	एकूण	१५०.४६	२६११.९१	०.०२	२७६२.३५	०.९७	७८.९३	२६८२.४४

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
अवशिष्ट विकास निधी

दिनांक ३१ मार्च २०२२ रोजी असलेल्या भांडवली मालमत्ता (चालू इमारत) विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	तपशिल	०१.०४.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे घसारा मूल्य	वर्षातील खरेदी २०२१-२२	वर्षातील विक्री २०२१-२२	एकूण ३१.०३.२०२२	घसारा २०२१-२२	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे घसारा मूल्य
१	२	३	४	५	६	७	८
१	कार्यालयीन इमारत - नवीन (चालू इमारत) चितळसर मानपाडा	०.०२	-	-	०.०२	-	०.०२
२	मेट्रो स्टाफ क्वॉटर्स - मंडाळे, मालवणी	०.८५	१०.७१	-	११.५६	-	११.५६
३	संगणक व संगणकीय उपकरणे (Business Process Automation - CWIP)	०.१७	-	-	०.१७	-	०.१७
	एकूण	१.०४	१०.७१	-	११.७५	-	११.७५

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण

अवशिष्ट विकास निधी

दिनांक ३१ मार्च २०२२ रोजी असलेल्या मालमत्ता (पूर्ण झालेले प्रकल्प/अभ्यास) व घसारा आकाराचे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	तपशील	०१.०४.२०२१ रोजी असल्याप्रमाणे एकूण	वर्षातील खरेदी	वर्षातील विक्री	३१.०३.२०२२ रोजी असल्याप्रमाणे एकूण	३१.०३.२०२२ पर्यंत एकूण घसारा	चालू वर्षासाठी घसारा २०२१-२२	३१.०३.२०२२ रोजी असल्याप्रमाणे एकूण घसारा	३१.०३.२०२१ रोजी असल्याप्रमाणे शिल्लक मूल्य	३१.०३.२०२२ रोजी असल्याप्रमाणे एकूण शिल्लक
१	२	३	४	५	६	७	८	९ (७+८)	१० (३-७)	११ (६-९)
अ	पंपींग स्टेशन आणि पाणी वितरण योजना	१.२९	-	-	१.२९	-	-	-	१.२९	१.२९
ब	महाराष्ट्र निसर्ग उद्यान	१.४३	-	-	१.४३	०.०७	-	०.०७	१.४३	१.३६
	एकूण	२.७२	-	-	२.७२	०.०७	-	०.०७	२.७२	२.६६

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
राखीव निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
२१५.०९	संचित ठेवी		२१५.०९	१९०.४४	ट्रान्सफर ऑफ फंड (अविशिष्ट विकास निधीकडून)		६७७.९९
६२०.२७	संचित ठेवी वरील व्याज (अंशदान)	६३२.००					
११.७४	प्रारंभिकी शिल्लक	८.००			२०.२४		२६.२४
	चालू वर्षातील शिल्लक व्याज		६४०.००	४७.९७	आयकर कपात (टीडीएस) - ठेवीवरील व्याज		
६३२.००							३१.५८
९५५.९९	प्राप्तीचे खर्चावरील अधिक्व		१,००८.२१	०.१५	ठेवीवरील उपर्जित व्याज		
				१,५४४.२८	बँकेतील शिल्लक	८.६३	
				१५४४.४३	बँकेतील ठेवी	१,११८.८७	
							११२७.५०
१८०३.०९	एकूण		१८६३.३१	१८०३.०९	एकूण		१८६३.३१

टिप : राखीव निधी लेखे हे अविशिष्ट विकास निधीचा एक भाग आहे.

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

१४९

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
राखीव निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
६७.८५	प्राप्तीचे खर्चावरील अधिक्क		५२.४३	६७.८४	मुदत ठेवीवरील व्याज		५२.४३
				०.०१	कर्जावरील व्याज नवी मुंबई म्युनिसिपल परिवहन		-
६७.८५	एकूण		५२.४३	६७.८५	एकूण		५२.४३
-	पूर्व कालावधी खर्च		०.२१	८८८.१४	मागील वर्षाचे आधिक्क		९५५.९९
९५५.९९	आधिक्क ताळेबंदाकडे वर्ग		१,००८.२१	६७.८५	चालू वर्षाचे आधिक्क		५२.४३
९५५.९९	एकूण		१००८.४२	९५५.९९	एकूण		१००८.४२

टिप : राखीव निधी लेखे हे अवशिष्ट विकास निधीचा एक भाग आहे.

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
३.५०	राज्य शासनाकडून अंशदान - नियम (१८) (१) (ब)		३.५०		जमिनीची किंमत व जमीन विकसन खर्च वांद्रे - कुर्ला समूह		
१.२१	जमिनीचे अधिमूल्य, ठाणे पाचपाखाडी		१.२१	१.२०	जी ब्लॉकमधील जमीनीचे विकसन पाचपाखाडी, ठाणे	१.२०	
७०.८२	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		७३.५७	०.४६ ०.३४	जमिनीची किंमत विकसन खर्च	०.४६ ०.३४	
				१.९९	चालू मालमत्ता		१.९९
				१.२१	ठेवीवरील उपर्जित व्याज		१.०६
				०.२६	आयकर कपात (टीडीएस) - ठेवीवरील व्याज		०.४८
				०.०३	बँकेतील शिल्लक		
				७२.०४	बँक खात्यात	०.६३	
				७२.०७	बँक ठेवी	७४.१०	
							७४.७३
७५.५३	एकूण		७८.२७	७५.५३	एकूण		७८.२७

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
३.७०	प्राप्तीचे खर्चावरील अधिक्व		२.७४	३.७०	बँक / ठेवीवरील व्याज		२.७४
३.७०	एकूण		२.७४	३.७०	एकूण		२.७४
७०.८२	आधिक्व ताळेबंदाकडे वर्ग		७३.५७	६७.१२	मागील वर्षाचे आधिक्व		७०.८२
				३.७०	चालू वर्षाचे आधिक्व		२.७४
७०.८२	एकूण		७३.५७	७०.८२	एकूण		७३.५७

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी
सुधारीत अर्थसंकल्पाचे ३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या लेख्यांशी तुलना करणारे विवरणपत्र

भाग - १

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	जमा	मूळ अर्थसंकल्प २०२१-२२	सुधारीत अर्थसंकल्प २०२१-२२	लेख्याप्रमाणे २०२१-२२	आधिक्य/बचत
१	२	३	४	५	६
१	जमिनीचे अधिमूल्य	८२०.६५	१,६९८.२८	१,०६६.०८	(६३२.२०)
२	विकसन आकार	१३.१०	१.८६	१०९.४४	१०७.५८
३	राज्य शासनाकडून दुय्यम कर्ज - मेट्रो प्रकल्प	३६०.००	६२३.९३	२०९.८२	(४१४.११)
४	आंतरराष्ट्रीय संस्थाकडून कर्ज (ADB/NDB) मेट्रो	३,१००.००	१,०९५.३०	५५८.००	(४५७.३०)
५	आंतरराष्ट्रीय संस्थाकडून कर्ज (JICA) MTHL	२,३८०.२५	४,०८३.००	२,३३४.००	(१,७४९.००)
६	इन्फ्रास्ट्रक्चर चार्जेस - रेन्टल हौसिंग	५१.२५	२१.११	-	(२१.११)
७	कर्जाची परतफेड	९५.७५	९५.३५	९१.९३	(३.४२)
८	सुरक्षा अनामत / इसारा रक्कम	२५०.००	२५०.००	१,११९.८६	८६९.८६
९	झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण - ठेवी	१.००	१.००	०.६२	(०.३८)
१०	केंद्र शासनाकडून अर्थसहाय्य - वसई विरार आणि मिरा भाईंदर पाणी पुरवठा - सुर्या प्रकल्प	५०.००	-	३९.००	३९.००
११	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर राष्ट्रीय स्मारक महाराष्ट्र शासन अनुदान	-	-	२२८.७२	२२८.७२
१२	नागरी परिवहन निधी	५००.००	-	-	-
१३	ठेवीवरील व्याज (राखीव निधीसह)	२९०.००	२९०.००	१७१.९९	(११८.०१)
१४	कर्जावरील व्याज	६८.५०	६८.५०	६५.११	(३.३९)
१५	भू - भाडे / इतर भाडे	६०.५५	५६.९५	३०.८१	(२६.१४)
१६	जाहिरात हक्क (स्कायवॉक / बस क्यु शेल्टर)	१.००	१.९६	-	(१.९६)
१७	संकीर्ण जमा रक्कम	१,०६७.०५	४५४.८४	१६२.७३	(२९२.११)
१८	मोनोरेल टिकिट विक्री	२९.२५	९.८२	२.६६	(७.१६)
१९	मुंबई महा मुंबई मेट्रो ऑपरेशन कॉरपोरेशन लि. (MMMOPL-M३)	२३९.००	०.१०	-	(०.१०)
२०	हस्तांतरणीय विकास हक्क विक्री (Sale of TDR)	४५६.४०	-	-	-
	एकूण :	९८३३.७५	८६७२.००	६१९०.७७	(२४८१.२३)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी
सुधारीत अर्थसंकल्पाचे ३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या लेख्यांशी तुलना करणारे विवरणपत्र

भाग - २

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	खर्च	मूळ अर्थसंकल्प २०२१-२२	सुधारीत अर्थसंकल्प २०२१-२२	लेख्याप्रमाणे २०२१-२२	आधिक्य/बचत
१	२	३	४	५	६
१	प्रशासकीय खर्च अनुदान (तपशील भाग ३ मध्ये)	५२६.०५	४८८.३६	६१९.२५	१३०.८९
२	भांडवली खर्च (तपशील भाग ३ मध्ये)	५७.४५	८६.२५	१६.०५	(७०.२०)
३	विकास लेख्यांकडे विनियोजन अनुदान	११,६७१.२०	१३,५५२.८१	१०,४२५.०४	(३,१२७.७७)
४	मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प (MUTP I & II)	३००.००	२५.००	-	(२५.००)
५	इतर विनियोजने (कर्ज)	१४०.४५	८५.०५	-	(८५.०५)
६	सुरक्षा ठेवी परतावा व इतर	२७३.२०	३५०.५५	३६१.०४	१०.४९
	एकूण :	१२९६८.३५	१४५८८.०२	११४२१.३८	(३१६६.६४)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई महानगर प्रदेश विकास निधी
सुधारीत अर्थसंकल्पाचे ३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या लेख्यांशी तुलना करणारे विवरणपत्र

भाग - ३

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	खर्च	मूळ अर्थसंकल्प २०२१-२२	सुधारीत अर्थसंकल्प २०२१-२२	लेख्याप्रमाणे २०२१-२२	आधिक्य/बचत
१	२	३	४	५	६
१	वेतन व भत्ते	८३.६०	७७.४५	८२.२७	४.८२
२	कर्मचा-यांच्या कल्याणकारी कार्यक्रमांवरील व वैद्यकीय खर्च	२३.१५	२१.९०	६.९८	(१४.९२)
३	अभ्यास व सर्वेक्षणे	३४.९०	२७.९७	३.९१	(२४.०६)
४	सुरक्षा खर्च	२८.००	२५.००	२१.५९	(३.४१)
५	अनुदान	१४०.४५	८५.०५	७९.४६	(५.५९)
६	इतर आस्थापना खर्च	१९४.५०	२२९.८९	१८८.८६	(४१.०३)
७	मेगासिटी कर्जावरील व्याज	२.१०	२.१०	०.०१	(२.०९)
८	एसआरए ठेवीवरील व्याज	१.२०	१.००	१.४५	०.४५
९	घसारा आणि इतर	१८.१५	१८.००	२३४.७३	२१६.७३
	एकूण :	५२६.०५	४८८.३६	६१९.२६	१३०.९०
	भांडवली खर्च				
१	कार्यालयीन मालमत्ता	५१.२५	७९.७५	९.०५	(७०.७०)
२	अग्रीम रक्कमा (कर्मचारी वर्ग)	६.२०	६.५०	७.००	०.५०
	एकूण :	५७.४५	८६.२५	१६.०५	(७०.२०)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
२०२१-२०२२ सालातील निधीची साधने / विनियोग दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	निधीची साधने	रक्कम	अनु.क्र.	निधीचा विनियोग	रक्कम
१	प्रारंभीची शिल्लक रोख / बँक	५८२३.६३	१	कर्जाची व व्याजाची परतफेड - मेगासिटी	०.४८
२	जमिनीचे अधिमूल्य वांद्रे - कुर्ला समूह इतर	७२९.१४ ३३६.९४	२	ठेवीची परतफेड व इतर कंत्राटदारांना अग्रिम सुरक्षा / प्रतिभूती ठेवी	५७५.६१ ४३७.५६
३	सुरक्षित कर्ज ADB- मेट्रो करीता NDB - मेट्रो करीता जायकाकडून कर्ज - एमटीएचएल करीता राज्य शासनाकडून मेट्रो प्रकल्पाकरीता दुय्यम कर्ज	१,३१९.४५ ४४१.९२ २३३४.०४ २०९.८२	३	समभाग MMOCL	२९६.००
४	ठेवी कंत्राटदारांकडून अग्रिम परतफेड सुरक्षा / प्रतिभूती ठेवी मेन्टेनन्स ठेवी (संस्था, निधी व इतर)	११९१.१० ३३७.७२ -	४	स्थिर मालमत्तेची खरेदी	४५.१५
५	विकास आकार पनवेल/उल्हासनगर महानगरपालिका/इतर विकास शुल्क - महत्त्वपूर्ण प्रकल्प झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण भिंवंडी महानगरपालिका वांद्रे - कुर्ला समूह ओशिंवरा	२०.७३ ६०.१४ ०.५५ ३.७८ ३.९८ २०.८२	५	विविध योजनांवरील खर्च वांद्रे - कुर्ला समूह वडाळा ट्रक टर्मिनल ओशिंवरे जिल्हा केंद्र मुंबई पायाभूत सुविधा प्रकल्प बाह्य क्षेत्रातील रस्ते सुधारणा मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प मुंबई मेट्रो रेल्वे एम. टी. एच. एल. पाण्याच्या साधनांचा विकास होम गार्ड इमारत राष्ट्रीय स्मारक स्वर्गीय बाळासाहेब ठाकरे डॉ. आंबेडकर स्मारक	३३.६७ ५.९४ ७.२२ १३१०.१७ ६८.५४ ५२.३५ ३४५१.६७ ३९९८.४१ २३५.३५ ४.९८ ४०.६१ ५९.०३
६	अंशदान / अनुदान केंद्र शासनाकडून अंशदान - मिरा भाईंदर पाणी पुरवठा राज्य शासनाकडून अनुदान - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक केंद्र शासनाकडून अंशदान - ई-बसेस	३९.०० २२८.७२ ५२.३५	६	खर्च प्रशासकीय खर्च सुरक्षा व इतर सर्वेक्षण व अभ्यास	६३२.५५ २०.६१ ३.२६
७	कर्जाची परतफेड मुंबई महानगरपालिका पाणीपुरवठा - ३ अ वसई विरार नगरपालिका कल्याण - डॉ.बिबली महानगरपालिका कुळगांव - बदलापूर महानगरपालिका मीरा-भाईंदर महानगरपालिका ठाणे महानगरपालिका नवी मुंबई महानगरपालिका	१३.१५ ३.५३ २२.२८ ३.९७ २.२८ २१.७९ २४.९३			९२६७.९४

अनु.क्र.	निधीची साधने		रक्कम	अनु.क्र.	निधीचा विनियोग		रक्कम
८	कर्जावरील व्याज नवी मुंबई महानगरपालिका परिवहन मीरा-भाईंदर महानगरपालिका मुंबई महानगरपालिका - पाणीपुरवठा - ३ अ ठाणे महानगरपालिका कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका वसई विरार महानगरपालिका कुळगाव बदलापूर महानगरपालिका			७	विविध संस्थांना अनुदाने		७९.४६
			६१.०४				
९	भाडे संकीर्ण भाडे - कार्यालयीन इमारत भूई भाडे - वांद्रे कुर्ला संकुल व वडाळा ट्रक टर्मिनल तात्पुरत्या वापरासाठी दिलेल्या जमीनीचे भाडे						
			८९.९४				
१०	व्याज व इतर प्राप्ती ठेवीवरील व्याज कंत्राटदारांना अग्रिम						
			२५७.१०				
			६३.६५				
११	तिकिट विक्री (मोनोरेल व ई बसेस)			८	अखेरची शिल्लक रोख / बँक		
			२.६६				
१२	सदनिका विक्री (भाडेतत्वावरील घरे आणि म्हाडा गिरणी कामगार)						
			२४.८२				
१३	संकीर्ण जमा						
			७०.१०				
१४	निधी हस्तांतरण मेगासिटी						
			२३.५५				
	एकूण		१३८३८.६५		एकूण		१३८३८.६५

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
	अंशदान				नगरपालिकांना दिलेले कर्ज		
७८.३२	सिडको	७८.३२		४०.२०	अंबरनाथ	३७.०३	
६०.१०	कल्याण - डोंबिवली महानगरपालिका	६०.१०		४७.११	भिवंडी - निजामपूर	३८.०५	
६९.४४	मुंबई महानगरपालिका	६९.४४		०.०६	कुळगांव - बदलापूर	०.०३	
७०.७६	महाराष्ट्र गृहनिर्माण क्षेत्रविकास प्राधिकरण	७०.७६		६६.८४	मीरा - भाईंदर	५९.८४	
२३.७४	ठाणे महानगरपालिका	२३.७४		४७.८२	उल्हासनगर	४७.८२	
३०२.३६			३०२.३६	१,१८८.५६	महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (समृद्धी)	१,१८८.५६	
				१३९०.५९			१३७१.३३
१,३९१.४७	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		१,४१९.१२	०.७०	नगरपालिकांना दिलेल्या कर्जावरील उपर्जित व्याज		
				८.२२	अंबरनाथ	०.६५	
				१.५६	भिवंडी - निजामपूर	५.७०	
				१.०६	मीरा - भाईंदर	१.४१	
				११.५५	उल्हासनगर	५.१३	
							१२.८९

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
				१.३५ १४.१७	ठेवीवरील उपर्जित व्याज आयकर कपात (टीडीएस) - ठेवीवरील व्याज		१.६५ १४.३५
				०.७० २७५.४७	बँक खात्यात बँकेतील ठेवी	२१५.७३ १०५.५४	३२१.२७
				२७६.१७			
१६९३.८३	एकूण		१७२१.४८	१६९३.८३	एकूण		१७२१.४८

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
३०.४४	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		२७.६५	१३.७८	ठेवीवरील व्याज		१२.८०
					नगरपालिकांना दिलेल्या कर्जावरील व्याज		
				२.९२	अंबरनाथ	२.७०	
				२.७९	भिवंडी - निजामपूर	२.१४	
				०.०१	कुळगांव - बदलापूर	०.००	
				६.५३	मीरा - भाईंदर	५.९४	
				४.४२	उल्हासनगर	४.०७	
				१६.६६			१४.८५
३०.४४	एकूण		२७.६५	३०.४४	एकूण		२७.६५
१,३९१.४७	आधिक्य ताळेबंदाकडे वर्ग		१,४१९.१२	१,३६१.०३	मागील वर्षाचे आधिक्य		१,३९१.४७
				३०.४४	चालू वर्षाचे आधिक्य		२७.६५
१३९१.४७	एकूण		१४१९.१२	१३९१.४७	एकूण		१४१९.१२

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी
अर्थसंकल्पाचे ३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या लेख्यांशी तुलना करणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	तपशिल	मूळ अर्थसंकल्प २०२१-२२	सुधारीत अर्थसंकल्प २०२१-२२	लेख्याप्रमाणे २०२१-२२	आधिक्य / बचत
१	२	३	४	५	६
१	प्राप्ती	२१४.९५	४२.१५	४६.९१	४.७६
२	खर्च	१०.००	-	-	-

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
मुंबई नागरी विकास प्रकल्प - फिरता निधी
२०२१-२०२२ सालातील निधीची साधने / विनियोग दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	निधीची साधने		रक्कम	अनु. क्र.	निधीचा विनियोग		रक्कम
१	प्रारंभीची शिल्लक		२७६.१७	१	अखेरची शिल्लक		३२१.२७
	रोख / बँक	०.७०			बँक	२१५.७३	
	ठेवी	२७५.४७			ठेवी	१०५.५४	
२	नगरपालिकांना / संस्थांना दिलेल्या कर्जाची परतफेड		१९.२६				
	अंबरनाथ	३.१७					
	भिवंडी	९.०६					
	कुळगांव - बदलापूर	०.०४					
	मिरा - भाईंदर	७.००					
३	नगरपालिकांना / संस्थांना दिलेल्या कर्जावरील व्याज		१३.५२				
	अंबरनाथ	२.७६					
	कुळगांव - बदलापूर	०.०१					
	मिरा - भाईंदर	६.०९					
	भिवंडी	४.६६					
४	ठेवीवरील व्याज		१२.३२				
	एकूण		३२१.२७		एकूण		३२१.२७

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
महानगर विकास प्रकल्प - फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता		३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
४३९.६२ ४६०.२९ ८९९.९१	अंशदान केंद्र सरकार कडून अंशदान राज्य सरकार कडून अंशदान	४३९.६२ ४६०.२९ ८९९.९१		२०९.२८ ३२.६१ ०.६९ ०.४६ ४६.२७	कर्ज मीरा - भाईंदर महानगरपालिका भिवंडी - निजामपूर महानगरपालिका सिडको मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण कुळगांव - बदलापूर	१९४.२२ ३१.२७ - - ४१.१०	
३.०९ १७.५८ ३.५६ १०.११ ८.३९ १५.५८	वजा - अनुदान : बी. ई. एस. टी. सिडको कल्याण - डोंबिवली महानगरपालिका मुंबई महानगरपालिका नवी मुंबई महानगरपालिका ठाणे महानगरपालिका	३.०९ १७.५८ ३.५६ १०.११ ८.३९ १५.५८		२८९.३२			२६६.५९
८४१.६१	अनुदान - सहाय्य केंद्र सरकार कडून अनुदान राज्य सरकार कडून अनुदान		८४१.६१	३.२७ ०.०१ ४.९१ ०.८१ ०.०१	दिलेल्या कर्जावरील उपर्जित व्याज मीरा - भाईंदर महानगरपालिका सिडको भिवंडी - निजामपूर महानगरपालिका कुळगांव - बदलापूर मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण	४.४३ - ५.८८ ०.७२ -	
१.९५			१.९५	१.०१			११.०३
२६.६१	ट्रान्सफर ऑफ फंड (अविशिष्ट विकास निधीकडून)		३.०६	६६.६० ०.२१	आयकर कपात (टीडीएस) - टेवीवरील व्याज आयकर कपात (टीडीएस) - कर्जावरील व्याज टेवीवरील उपर्जित व्याज	७३.७३ ०.२१	
२,२०५.३५	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		२,३३९.७४	७०.५८ १.०६ २,६३८.७३ २६३९.७९	बँकेतील शिल्लक बँक खात्यात ठेवी	१,१८९.१९ १,५९७.४७	२७८६.६६
३०७५.५१	एकूण		३१८६.३५	३०७५.५१	एकूण		३१८६.३५

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
महानगर विकास प्रकल्प - फिरता निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती		३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
१६८.७९	प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य		१३९.४१	१४६.८०	ठेवीवरील व्याज कर्जावरील व्याज		११४.३१
				१४.९१	मीरा - भाईंदर महानगरपालिका	१९.३९	
				२.७२	भिवंडी - निजामपूर महानगरपालिका	२.४४	
				०.०६	सिडको	०.०२	
				०.०२	मुंबई महानगरपालिका	-	
				०.५३	मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण	०.०१	
				३.४१	कुळगांव - बदलापूर महानगरपालिका	३.०६	
				०.१३	ठाणे महानगरपालिका	-	
				२१.७८			२४.९३
				०.२१	कर्जावरील विलंब व्याज		०.१७
१६८.७९	एकूण		१३९.४१	१६८.७९	एकूण		१३९.४१
-	पूर्व कालावधी खर्च (इतर)		५.०२	२,०३६.५६	मागील वर्षाचे आधिक्य		२,२०५.३५
२,२०५.३५	आधिक्य ताळेबंदाकडे वर्ग		२,३३९.७४	१६८.७९	चालू वर्षाचे आधिक्य		१३९.४१
२२०५.३५	एकूण		२३४४.७६	२२०५.३५	एकूण		२३४४.७६

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही /-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही /-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
महानगर विकास प्रकल्प - फिरता निधी
सुधारीत अर्थसंकल्पाचे ३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या लेख्यांशी तुलना करणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु.क्र.	तपशिल	मूळ अर्थसंकल्प २०२१-२२	सुधारीत अर्थसंकल्प २०२१-२२	लेख्याप्रमाणे २०२१-२२	आधिक्य / बचत
१	२	३	४	५	६
१	प्राप्ती	५२.६८	४८.३०	१५७.११	१०८.८१
२	खर्च	६२.९२	३०.००	-	(३०.००)

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
महानगर विकास प्रकल्प - फिरता निधी
२०२१-२०२२ सालातील निधीची साधने / विनियोग दर्शविणारे विवरणपत्र

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	निधीची साधने		रक्कम	अनु. क्र.	निधीचा विनियोग		रक्कम
१	प्रारंभीची शिल्लक बँक ठेवी	१.०६ २६३८.७३	२६३९.७९	१	निधीचे हस्तांतरण		२३.५५
२	कर्जाची परतफेड सिडको भिवंडी - निजामपूर मिरा - भाईंदर कुळगांव - बदलापूर मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण	०.६९ १.३४ १५.०६ ५.१७ ०.४६	२२.७३				
३	ठेवीवरील व्याज		१२४.६०				
४	कर्जावरील व्याज सिडको मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण कुळगांव - बदलापूर भिवंडी निजामपूर मिरा - भाईंदर	०.०२ ०.०२ ३.१५ १.४८ १८.२४	२२.९२	२	अखेरची शिल्लक बँकेतील शिल्लक ठेवी	१,१८९.१९ १५९७.४७	२७८६.६६
५	कर्जावरील विलंब व्याज		०.१७				
	एकूण		२८१०.२१		एकूण		२८१०.२१

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
कर्मचारी अंशदायी भविष्य निर्वाह निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी असलेला ताळेबंद

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	दायित्वे	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे	३१.०३.२०२१ रोजी असलेल्याप्रमाणे	मालमत्ता	३१.०३.२०२२ रोजी असलेल्याप्रमाणे
३६.५५	१) सभासद वर्गणी लेखा (अनुसुची - ब)	४१.६५	८१.५०	१) गुंतवणूक (अनुसुची - अ)	९३.४९
४०.६४	२) प्राधिकरणाचा अंशदान लेखा (अनुसुची - क)	४७.४०	१.९७	२) गुंतवणूकीवरील उपर्जित व्याज (अनुसुची - अ प्रमाणे)	२.०९
६.७८	३) प्राप्तीचे खर्चावरील आधिक्य	६.७५		टी. डी. एस.	
			-	टी. डी. एस.	-
			-	टी. डी. एस. (२०१३-१४)	-
			-	टी. डी. एस. (२०१४-१५)	०.०३
			०.०३	टी. डी. एस. (२०१५-१६)	-
				३) बँकेतील शिल्लक	०.०३
			-	बँक ऑफ महाराष्ट्र	०.१६
			०.४७	स्टेट बँक ऑफ इंडिया	०.०३
८३.९७	एकूण	९५.८०	८३.९७	एकूण	९५.८०

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही/-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
कर्मचारी अंशदायी भविष्य निर्वाह निधी
३१ मार्च २०२२ रोजी संपलेल्या वर्षाचा प्राप्ती व खर्च लेखा

(रुपये कोटीत)

३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	खर्च	३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	३१.०३.२०२१ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी	प्राप्ती	३१.०३.२०२२ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी
२.३३	प्राधिकरणाच्या अभिदानावरील व्याज	२.६३	५.१४	गुंतवणूकीवरील व्याज (अनुसूची - अ)	५.४३
२.६३	प्राधिकरणाच्या अंशदानावरील व्याज	२.९०	०.०८	बचत खात्यावरील व्याज	०.०५
०.२६	प्राप्तीचे खर्चावरील अधिक्व	-	-	खर्चाचे प्राप्तीवरील अधिक्व	०.०५
५.२२	एकूण	५.५३	५.२२	एकूण	५.५३
-	खर्चाचे प्राप्तीवरील अधिक्व	०.०५	६.५२	मागील वर्षाचे आधिक्व	६.७८
६.७८	आधिक्व ताळेबंदाकडे वर्ग	६.७४	०.२६	चालू वर्षाचे आधिक्व	०.००
			-	आधीच्या कालावधीचे व्याज (contribution)	०.०९
६.७८	एकूण	६.७९	६.७८	एकूण	६.७९

मुंबई
दिनांक : २६ ऑगस्ट, २०२२

सही/-
डॉ. अंकुश रा. नवले
वित्तीय सल्लागार

सही/-
एस.व्ही.आर. श्रीनिवास
महानगर आयुक्त

अनुसूची - अ :-

(रुपये कोटीत)

अनु. क्र.	संस्था	३१.०३.२०२२ पर्यंत झालेली गुंतवणूक	सन २०२१-२२ मध्ये प्राप्त झालेले व्याज	(वजा) ३१.०३.२०२१ पर्यंतचे उपर्जित व्याज	(अधिक) ३१.०३.२०२२ पर्यंतचे उपर्जित व्याज	एकूण व्याज (२-३+४) २०२१-२२
		१	२	३	४	५
१	केंद्र सरकारचे रोखे	२७.१५	२.२४	०.५३	०.५१	२.२२
२	राज्य सरकारचे रोखे	१.२६	०.३५	०.१२	०.०१	०.२४
३	स्टेट बँक ऑफ इंडिया मधील विशेष ठेव योजना	१.७७	०.१३	०.०४	०.०३	०.१२
४	एम. एच. पी. व्ही. सी. कर्ज रोखे	०.२०	०.०२	०.०१	०.०१	०.०२
५	कॅनरा बँक	५.४८	०.६३	०.३१	०.२१	०.५३
६	पंजाब नॅशनल बँक	-	१.०५	०.६७	-	०.३८
७	इंडियन ओवरसीस बँक	३९.०१	-	-	०.६१	०.६१
८	सिडीकेट बँक	-	०.३३	०.२५	-	०.०८
९	आय.डी.बी.आय. बँक	२.९९	-	-	०.०२	०.०२
१०	युनियन बँक ऑफ इंडिया	१५.६३	०.५६	०.०४	०.६९	१.२१
	एकूण	९३.४९	५.३१	१.९७	२.०९	५.४३

(रुपये कोटीत)

अनुसूची ब :-

अ)	प्रारंभिक शिल्लक १-४-२०२१ रोजी		३६.५५
	अधिक : वर्षभरातील वर्गणी (अभिदान)		५.५०
	एकूण		४२.०५
ब)	अधिक :		
	अग्रीमाची परतफेड		०.०८
	विना अंशदान भ. नि. नि.		१.०२
	सभासदांच्या खात्यात अभिदानावरील व्याज		२.६३
	एकूण		३.७३
क)	वजा :		
	नोकरी संपुष्टात आल्यानंतर परत केलेली रक्कम		
	अभिदान	२.८७	
	अभिदानावरील व्याज	०.१६	
	सभासदांना अदा केलेली अग्रीम		३.०३
अंतिमत : काढून घेतलेली रक्कम		१.१०	
	एकूण		४.१३
(अ+ब-क)	सभासद वर्गणी लेखा		४१.६५

अनुसूची क :-

अ)	प्रारंभिक शिल्लक १-४-२०२१ रोजी		४०.६४
	अधिक : वर्षभरातील वर्गणी (अंशदान)		५.६२
	एकूण		४६.२६
ब)	अधिक :		
	सभासदांच्या खात्यात अभिदानावरील व्याज		२.९०
	एकूण		२.९०
क)	वजा :		
	नोकरी संपुष्टात आल्यानंतर परत केलेली रक्कम		
	अंशदान	१.३२	
	अंशदानावरील व्याज	०.०९	१.४१
	अंतिमत : काढून घेतलेली रक्कम		०.३४
	एकूण		१.७५
(अ+ब-क)	सभासद वर्गणी लेखा		४७.४१

सन २०२१-२२ या वर्षाचे लेखा बाबतचे धोरण व लेख्यावरील टिप्पणी

१. लेख्याची मुलतत्वे

अ) लेखा पध्दत

प्राधिकरणाचा वास्तव खर्च (Historical Cost) लेखा पध्दतीच्या संकेतानुसार सर्वसाधारणपणे उपर्जित तत्वावर तयार करण्यात आले आहेत. कर्ज, ठेवी, जमिनीचे अधिमूल्य व वाढीव बांधकाम चटई क्षेत्र अधिमूल्य इ. रक्कमेवरील विलंब आकाराचे लेखांकन रोख तत्वावर करण्यात आले आहे.

ब) मालमत्ता आणि घसारा

१) मालमत्तेची किंमत घसारा वजा करून दर्शविण्यात आली आहे.

२) मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण (वित्तीय) विनियम, १९७६ अन्वये घसारा-याची तरतूद सरळ पध्दतीने करण्यात आली आहे. विनियमात अंतर्भूत नसलेल्या मालमत्तेवर, मालमत्तेचे अंदाजित आयुष्य विचारात घेऊन घसारा आकारण्यात आलेला आहे. ज्या वर्षी मालमत्ता विकत घेतली त्या वर्षी संपूर्ण वर्षाचा घसारा आकारला आहे. तसेच ज्या वर्षी मालमत्ता विकली आहे त्या वर्षीचा घसारा आकारण्यात आलेला नाही.

क) प्रकल्पावरील खर्च

१. प्राधिकरणाने विविध प्रकल्पावर केलेल्या खर्चामधून प्राधिकरणाची स्वतःच्या उपयोगाकरीता कोणतीही मालमत्ता तयार होत नाही. तसेच प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर ते संबंधित संस्थेकडे हस्तांतरित केले जातात. त्यामुळे हा खर्च महसूली खर्च म्हणून जमा व खर्च लेख्यामध्ये दाखविण्यात आलेला आहे.

२. प्राधिकरणाने केलेल्या प्रकल्प खर्चामधून प्राधिकरणाच्या वापराकरीता मालमत्ता निर्माण झाल्यास हा प्रकल्प खर्च चालू कामे म्हणून (work in progress) दाखविण्यात येत आहे. प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर भांडवली खर्च म्हणून दाखविण्यात येईल.

ड) निवृत्तीचे फायदे

- १) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधीतील अंशदान (Contribution) खर्च व प्राप्ती लेख्यात खर्च म्हणून दाखविण्यात आलेला आहे.
- २) उपदानाचा खर्च भारतीय जीवन विमा महामंडळाच्या समूह उपदान योजनेप्रमाणे अदा करण्यात येतो आणि उपदानाचा विमा हप्ता खर्च व प्राप्ती लेख्यात दाखविण्यात आलेला आहे.
- ३) प्राधिकरणाकडे प्रतिनियुक्तीवर आलेल्या कर्मचा-यांच्या रजेच्या रोखीकरणाचा तसेच निवृत्तीवेतनाचा उपदानाचा दर संबंधित कार्यालयाकडून प्राधिकरणास प्राप्त होत नाही. त्यामुळे यावरील खर्च रोख तत्वावर दाखविण्यात आला आहे.

इ) विदेशी चलनांचे व्यवहार

- १) विदेशी चलनांचे व्यवहार हे व्यवहार केलेल्या दिवसाच्याविनियम दराने घेण्यात येतात. तसेच विदेशी चलनांची दायित्व अदा करताना विनियम दराच्याफरकाची रक्कम ही प्रकल्प खर्च म्हणून त्यावर्षी दाखविण्यात येते.
- २) वर्ष अखेरीस विदेशी चलनांमधील मत्ता व दायित्वे त्या दिवसांच्या विनियम दराने दाखविण्यात येतात. यामधील विनियम दराच्या फरकाची रक्कम प्रकल्प खर्च म्हणून दाखविण्यात येते.

२) लेख्यावरील टिप्पणी

- १) प्राधिकरणाकडे असलेल्या अतिरिक्त निधीपैकी ₹६४४.७२ कोटी इतकी रक्कम (मागील वर्षी ₹६४४.७२ कोटी) राज्य सरकारच्या सार्वजनिक उपक्रमाकडे व महाराष्ट्र शासन यांचेकडे अल्प मुदतीकरीता ठेव रुपाने गुंतविण्यात आली आहे. उर्वरित ठेवी देय दिनांकास शासनाकडून व सार्वजनिक उपक्रमांकडून प्राधिकरणास परत मिळालेल्या नाहीत.तसेच या वर्षात खालील संस्थांकडे असलेल्या ठेवीवरील ₹६८.५५ कोटी (मागील वर्षी ₹६८.५५ कोटी) व्याजाची तरतूद लेख्यामध्ये करण्यात आलेली नाही.

(₹ कोटीत)

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	ठेव रक्कम	ठेवीवरील व्याज (लेख्यात न दाखविलेले)
१	महाराष्ट्र राज्य कापूस उत्पादन पणन महासंघ	३३५.००	४०.०३
२	महाराष्ट्र कृषणा खोरे विकास महामंडळ	१८०.००	१८.००
३	महाराष्ट्र राज्य वित्तीय महामंडळ	४०.००	५.१४
४	महाराष्ट्र शासन – शिवशाही पुनर्वसन	८९.७२	५.३८
	एकूण	६४४.७२	६८.५५

२) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाने कर्ज परतफेड अनुसूचीनुसार कर्ज व त्यावरील व्याजाची परतफेड न केल्यामुळे ₹०.०७ कोटी (मागील वर्षी ₹०.०७ कोटी) इतक्या कर्जावरील व्याजाची तरतूद लेख्यात दाखविण्यात आलेली नाही.

३) प्राधिकरणाने ५५,४५१ चौ. मी. जागा ठाणे महानगरपालिकेला प्रकल्प बाधित व्यक्तित्ते पुनर्वसनाकरीता हस्तांतरित केलेली आहे आणि त्याप्रमाणे नगर रचना विभागाने ठरविल्याप्रमाणे जागेचे मुल्य ₹१२,५५,५२,०६०/- भरण्याबाबत ठाणे महानगर पालिकेस कळविले आहे. त्याच्या बदल्यात प्राधिकरणाने हस्तांतरित क्षेत्राच्या समतुल्य टीडीआरची मागणी केली आहे. टीडीआर मंजूर करण्याची प्रक्रिया अद्याप अंतिम झालेली नाही आणि त्यामुळे जमिनीची मालकी टीएमसीकडे हस्तांतरित करण्यात आली नाही. तथापि ठाणे महानगर पालिकेकडून याबाबत काहीही कळविले नसल्याने लेख्यात दाखविण्यात आलेली नाही.

४) प्राधिकरणाने वांद्रे-कुर्ला संकुल, वडाळा ट्रक टर्मिनल इ. ठिकाणी पायाभूत सुविधांची कामे ठेव (Deposit Work) तत्वावर करण्याकरीता मुंबई महानगरपालिका, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, दिल्ली मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन(DMRC), केंद्रीय जलविद्युत व संशोधन संस्था इ. यांचेकडे ठेव म्हणून काही रक्कमा देण्यात आलेल्या आहेत. सदरहू रक्कमा चालूमत्ता, कर्ज आणि

अग्रीम या शिर्षाखाली लेख्यांमध्ये दाखविण्यात आलेल्या आहेत. चालू वर्षात ₹११३०.०२ कोटी इतकी रक्कम (मागील वर्षी ₹१८६६.७० कोटी) संबंधीत प्रकल्प लेख्यांमध्ये वर्ग करण्यात आलेली आहे. उपरोक्त संस्थाकडून प्राप्त झालेल्या विवरणपत्रे व माहितीनुसार खर्च नोंदविण्यात आला आहे.

५) मुं.म.प्र.वि.प्राधिकरण अधिनियम, १९७४ मधील कलम १८(१)(अ) अंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेश विकास योजना राबविण्याकरीता सन १९९३-९४ पर्यंत ₹२७.६२ कोटी (निव्वळ) अंशदान प्राप्त झालेले होते. सदरहू अंशदानापैकी ₹१९.८५ कोटी सिडको, जिल्हा परिषद रायगड, ठाणे आणि इतर संस्थांना विकास व पायाभूत सुविधा निर्माण करण्याकरीता अनुदान म्हणून देण्यात आलेले आहे. सदरहू अनुदानातून विकास व प्रकल्पाची कामे पूर्ण करण्यात आली आहेत व सदर प्रकल्पाची मालकी संबंधित संस्थांकडे आहे. त्यामुळे अंशदानातून अनुदानाची रक्कम कमी करून निव्वळ अंशदान लेख्यात दाखविण्यात आले आहे.

६) मेल्ट्रॉन लिमिटेड या कंपनीकडून सन २००२-०३ पासून भाड्याची रक्कम ₹१,१६,२४,१४७/- प्रलंबित आहे. ही कंपनी आजारी असल्यामुळे थकबाकीच्या वसूलीला विलंब होत आहे. संबंधित विभागाकडून वसूलीकरीता पाठपुरावा होत आहे.

७) प्राधिकरणामार्फत वरळी-वांद्रे जोडरस्ता प्रकल्प, बांधा, वापरा आणि हस्तांतरीत करा या खाजगी तत्वावर आय.एल.एफ.एस. कडे देण्यात आला होता. शासन निर्णयाप्रमाणे सदरहू प्रकल्प महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांचेकडे वर्ग करण्यात आला आहे. आय.एल.एफ.एस यांनी सदर प्रकल्पावर केलेला खर्च ₹ २.११ कोटी प्रतिपूर्तीसाठी महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडे अग्रेषित केला आहे. सदर रक्कम महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळास देण्यात आलेल्या कर्जाच्या रक्कमेतून समायोजित करण्यात आलेली आहे. परंतू हा विषय महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडून निकालात काढल्यामुळे या रक्कमेची कपात करण्यात येऊ नये अशी विनंती महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने

केली आहे. त्यामुळे सन २००७-०८ या वर्षापासून सदर रक्कम महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळास देय म्हणून दाखविण्यात आली आहे.

८) प्राधिकरणाने महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांच्याकडून ₹९.७३ कोटी इतकी रक्कम प्रलंबित व्याजापोटी व ₹२.४८ कोटी इतकी रक्कम दंडनीय व्याजापोटी वसूल केली आहे. सदरहू रक्कम कर्ज अदा करताना समायोजित करण्यात आली आहे. परंतु हा विषय महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाकडून निकालात काढण्यात आला असल्यामुळे सदर रक्कम समायोजित करण्यात येऊ नये अशी विनंती केल्यामुळे सन २००७-०८ या वर्षापासून ही रक्कम लेख्यामध्ये महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळास देय म्हणून दाखविण्यात आली आहे.

९) महाराष्ट्र शासनाने प्राधिकरणास एकूण ४७४.८५ हेक्टर इतकी जमिन विकास करण्याकरीता हस्तांतरीत केली आहे. यापैकी १५.५८ हेक्टर जमिनीचा विकास करण्यात आलेला नाही व ५.०४ हेक्टर जमिन अतिक्रमणीत आहे व ४.१२ हेक्टर जमिन झोपडपट्टी पुनर्वसन योजने अंतर्गत करण्यात आली आहे.

१०) प्राधिकरणाने प्रकल्प बांधितांच्या पुनर्वसनाकरीता घरे बांधिली आहेत. माहे मार्च, २०२२ अखेर एकूण बांधलेल्या ६८५७४ घरांपैकी ६३६०५ घरे प्रकल्पबांधितांना वितरीत करण्यात आली आहेत. २२८५ घरे प्रकल्पाकरीता राखीव ठेवण्यात आली असून, उर्वरित २६८४ घरे प्राधिकरणाच्या ताब्यात आहेत.

११) चालू वर्षात प्राधिकरणाने विविध प्रकल्पावर (एमयुटीपी समाविष्ट) केलेल्या ₹१३,८१,१४,९५,७५५/- (मागील वर्षी ₹१०,२७,७०,८७,५०५/- अंशदान वजा करून) इतक्या खर्चामधून प्राधिकरणाची स्वतःच्या उपयोगाकरीता कोणतीही मालमत्ता निर्माण होत नसल्यामुळे हा खर्च महसूली खर्च म्हणून जमा व खर्च लेख्यामध्ये दाखविण्यात आला आहे. याबाबतचा तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

सन २०२१-२०२२ या चालू वर्षात प्राप्ती व खर्च लेख्यामध्ये दाखविण्यात आलेल्या प्रकल्प खर्चाचा तपशील

(रु. कोटीत)

अनु. क्र.	तपशील	प्रकल्पावरील ३१.०३.२०२१ पर्यंतचा खर्च	केंद्र/राज्य शासन/ एमआयएएल कडून ३१.०३.२०२१ पर्यंत प्राप्त अंशदान	०१.०४.२०२१ अखेर निव्वळ खर्च	प्रकल्पावरील चालू वर्षाचा खर्च २०२१-२२	केंद्र/राज्य शासन/ एमआयएएल कडून चालू वर्षात मिळालेले अंशदान २०२१-२२	चालू वर्षाच्या प्राप्ती व खर्च लेख्यामध्ये दाखविण्यात आलेला निव्वळ खर्च	प्रकल्पावरील ३१.०३.२०२२ अखेर खर्च (अंशदान वजा करुन)
१	मुंबई नागरी सुविधा प्रकल्प अंतर्गत खर्च							
१	पूर्व मुक्त मार्ग	१,०६५.६२	-	१,०६५.६२	-	-	-	१,०६५.६२
२	सहार उन्नत मार्ग	१३२.२५	-	१३२.२५	-	-	-	१३२.२५
३	बी आर टी एस	०.५३	-	०.५३	-	-	-	०.५३
४	धारावी क्रिडा संकुलाचा विकास	२५.७४	-	२५.७४	-	-	-	२५.७४
५	विस्तारीत मुं. ना. सु. प्रकल्प	४,०६२.३४	-	४,०६२.३४	७४३.७४	-	७४३.७४	४,८०६.०८
६	विस्तारीत मुं. ना. सु. प्रकल्प अंतर्गत उड्डाणपूल (मरारविमं)	४६४.७५	-	४६४.७५	-	-	-	४६४.७५
७	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत उड्डाणपूल (मरारविमं)	१८३.१७	-	१८३.१७	-	-	-	१८३.१७
८	डॉ. आंबेडकर रोड वरील उड्डाणपूल	४१६.४७	-	४१६.४७	-	-	-	४१६.४७
९	मरीन ड्राईव्ह प्रकल्प	०.६३	-	०.६३	-	-	-	०.६३
१०	मिठी नदीचा विकास	५५७.९४	-	५५७.९४	२.४५	-	२.४५	५६०.३९
११	वाहतुक नियंत्रण/मार्गदर्शक पट्टे व वाहतुक नियंत्रण फलक	३४.००	-	३४.००	-	-	-	३४.००
१२	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत रस्ते	३,३९४.५७	-	३,३९४.५७	४३५.२१	-	४३५.२१	३,८२९.७८
१३	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत पुनर्वसन व पुनर्वसाहत खर्च	१२३.७४	-	१२३.७४	१३१.५७	-	१३१.५७	२५५.३१
१४	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत पु. व पु. (सुविधा खर्च)	२९९.५४	-	२९९.५४	-	-	-	२९९.५४
१५	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत स्कायवॉक	६४५.८०	-	६४५.८०	-	-	-	६४५.८०
१६	मुं. ना. सु. प्र. अंतर्गत स्कायवॉक (मरारविमं)	२५१.३०	-	२५१.३०	-	-	-	२५१.३०
	एकूण	११६५८.३८	-	११६५८.३८	१३१२.९७	-	१३१२.९७	१२९७१.३५

(रु. कोटीत)

अनु. क्र.	तपशील	प्रकल्पावरील ३१.०३.२०२१ पर्यंतचा खर्च	केंद्र/राज्य शासन/ एमआयएएल कडून ३१.०३.२०२१ पर्यंत प्राप्त अंशदान	०१.०४.२०२१ अखेर निव्वळ खर्च	प्रकल्पावरील चालू वर्षाचा खर्च २०२१-२२	केंद्र/राज्य शासन/ एमआयएएल कडून चालू वर्षात मिळालेले अंशदान २०२१-२२	चालू वर्षाच्या प्राप्ती व खर्च लेख्यामध्ये दाखविण्यात आलेला निव्वळ खर्च	प्रकल्पावरील ३१.०३.२०२२ अखेर खर्च (अंशदान वजा करुन)
२	इतर प्रकल्पावरील खर्च							
१	चितळसर मानपाडा परिसराचा विकासाचा खर्च	०.८६	-	०.८६	-	-	-	०.८६
२	बॅकबे रेक्लमेशन खर्च	२२.३९	-	२२.३९	-	-	-	२२.३९
३	वांद्रे कुर्ला रेल लिंक रोड	०.६५	-	०.६५	-	-	-	०.६५
४	जलस्रोताचा विकास खर्च	७.०२	-	७.०२	-	-	-	७.०२
५	इनोव्हेशन पार्क खर्च	१.४४	-	१.४४	-	-	-	१.४४
६	आंतरराज्य बस टर्मिनल (वडाळा ट्रक टर्मिनल)	०.६२	-	०.६२	-	-	-	०.६२
७	कामराज नगर धारावी मधील जमिनीचा विकास	०.३५	-	०.३५	-	-	-	०.३५
८	कांजूरमार्ग येथील खार जमिनीचा खर्च	०.५८	-	०.५८	-	-	-	०.५८
९	घनकचरा व्यवस्थापन खर्च	५.५४	-	५.५४	-	-	-	५.५४
१०	घाऊक कापड बाजारपेठ खर्च	०.३६	-	०.३६	-	-	-	०.३६
११	अनंत काणेकर मार्गाच्या रुंदीकरणाचा खर्च	२.६८	-	२.६८	-	-	-	२.६८
१२	जलविज्ञान प्रकल्पावरील खर्च	४.५६	-	४.५६	-	-	-	४.५६
१३	कल्याण ग्रोथ सेंटर	०.१६	-	०.१६	-	-	-	०.१६
१४	माथेरान रेल्वे	९.३३	-	९.३३	-	-	-	९.३३
१५	वांद्रे कुर्ला संकुलात दुकाने	०.२०	-	०.२०	-	-	-	०.२०
१६	बाहय क्षेत्रातील रस्ते सुधारणा	२९२.५५	-	२९२.५५	६८.१८	-	६८.१८	३६०.७३
१७	आय एन एस विक्रांत	-	-	-	-	-	-	-
१८	मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प	३९८.३९	-	३९८.३९	-	-	-	३९८.३९
१९	मुंबई वायफाय प्रकल्प - सीसीटिवी	-	-	-	-	-	-	-
	एकूण	७४७.६७	-	७४७.६७	६८.१८	-	६८.१८	८१५.८५
	एकूण (१ + २)	१२४०६.०६	-	१२४०६.०६	१३८१.१५	-	१३८१.१५	१३७८७.२०

१२) बहुमजली कार पार्किंग (i) सी-५६, जी ब्लॉक-बीकेसी (८५० क्षमता) (ii) सी आर २, नरीमन पॉईंट (२५० क्षमता) (iii) आर जी-१ ए, जी ब्लॉक-बीकेसी (१००० क्षमता) (iv) आर जी-२ ए, जी ब्लॉक-बीकेसी (७६ क्षमता), प्राधिकरणाला भाडेकरूंद्वारे विनामूल्य सुपूर्द केले गेले, म्हणून संरक्षण खात्याच्या नियंत्रक जनरलच्या मार्गदर्शक नोटनुसार, प्रत्येक मालमत्तेसाठी ₹१/- मूल्य आहे.

१३) महाराष्ट्र शासनाने प्राधिकरणास भाडे तत्वावरील घरे हा प्रकल्प राबविण्याकरीता सन २००८ मध्ये कार्यान्वयन संस्था म्हणून नियुक्त केले आहे. महाराष्ट्र शासन आदेश क्र. TPS-१२०८/MMR/CR-३९३/०८/UD-१२, दिनांक २१ ऑगस्ट, २००८ अन्वये विकासकाने प्राधिकरणास अदा केलेल्या विकास आकाराच्या रक्कमेमधून ९०% रक्कम स्थानिक नागरी संस्थांना द्यावी आणि १०% रक्कम प्राधिकरणाने स्वतःकडे ठेवून घ्यावी असा निर्णय झाला आहे.

१४) प्राधिकरणाने कंत्राटदारांना आगाऊ रक्कम (Mobilisation Advance) व्याजाने दिली आहे. परंतु या आगाऊ रक्कमेवरील व्याज जेव्हा रक्कमेची वसूली होईल त्यावेळी लेख्यांमध्ये दाखविण्यात येईल.

१५) राखीव निधी हा प्राधिकरणाच्या अविशिष्ट विकास निधीचाच एक भाग आहे. राखीव निधीचे ताळेबंद आणि खर्च व प्राप्ती लेखा वेगळा तयार करण्यात आला आहे.

१६) प्राधिकरणाने देना बँक, मलबार हिल शाखेमध्ये ₹३५०.०० कोटीची रक्कम ठेव म्हणून ठेवली होती. दरम्यान देना बँकेच्या मलबार हिल शाखेमध्ये ठेवीचा गैरव्यवहार / अपहार करण्यात आला. सदर बाब प्राधिकरणास समजतास चौकशी करण्यात आली व प्राधिकरणाची ठेव परत मिळविण्याकरीता देना बँके सोबत पत्रव्यवहार करण्यात आला. यावर प्राधिकरणाच्या ठेवी सुरक्षित असून त्यावर कोणत्याही प्रकारचा Lien नाही अशी लेखी हमी देना बँकेतर्फे प्राधिकरणास देण्यात आली. त्यामुळे प्राधिकरणाने याबाबत लेख्यामध्ये संभाव्य तोट्याची कोणतीही तरतूद केली नव्हती. दरम्यान प्राधिकरणातर्फे देना बँकेच्या ठेवी परत मिळण्याबाबत राष्ट्रीय ग्राहक हक्क कमीशन (NCRDC) यांच्याकडे दावा दाखल करण्यात आला. यावर सुनावणी होऊन प्राधिकरणाच्या ठेवी व्याजासह परत करण्यात याव्या असे आदेश NCRDC यांनी दिला. तथापि, देना बँकेने NCRDC च्या निर्णया विरोधात सर्वोच्च न्यायालय यांच्याकडे अपिल दाखल

केले. सर्वोच्च न्यायालयात यावर सुनावणी होऊन त्यांनी ₹ २९४.०० कोटीच्या ठेवी प्राधिकरणास व्याजासह परत करण्याचे व ₹ ५६.०० कोटीच्या ठेवी अंतिम निर्णय लागेपर्यंत देना बँकेकडे ठेवण्याचे आदेश देना बँकेस दिले. हे प्रकरण निकालात निघाले नसून सर्वोच्च न्यायालयात प्रलंबित आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार लेख्यामधील नोंदी बाबत कार्यवाही करण्यात येईल.

१७) प्राधिकरण गेल्या काही वर्षांपासून एम. यु. टी. पी. व एम. यु. आय. पी. इ. प्रकल्प राबवित आहेत. महाराष्ट्र शासनाने प्रकल्प बाधितांकरीता पुनर्वसन व पुनर्वसाहत धोरण निर्धारित केले आहे. या धोरणानुसार प्रकल्प बाधितांकरीता घरे बांधण्यात आली आहेत. या अंतर्गत प्राधिकरणास निर्माण झालेले हस्तांतरणीय विकास हक्क (TDR) जे मुंबई महानगरपालिकेने मान्य केले आहे. त्याचा तपशील खालील प्रमाणे आहे :-

अ. क्र.	विकास हक्क प्रमाणपत्र क्रमांक	फोलियो क्रमांक व दिनांक	विक्रीसाठी उपलब्ध हस्तांतरणीय विकास हक्क (चौ.मी.)	जमिनीचा तपशील
१.	एसआरए/६७२/ कन्स्ट्र	टीडीआर/एसआरपी/डब्ल्युएस/पीएस-१२ वॉर्ड फेज-१, दिनांक १८-०५-२००७.	९,९७०.४९	मौजे-गोरेगाव (नेस्को प्लॉट) सी. टी. एस.नं. २२३ए या जमिनीवरील झोपडपट्टी पुनर्वसन योजना.
२.	एसआरए/६७८/ कन्स्ट्र	टीडीआर/एसआरपी/डब्ल्युपी/केड-२ वॉर्ड फेज-फायनल/कन्स्ट्र, दिनांक ३१-०५-२००७.	४५,६१५.०१	मौजे-मजास, जोगेश्वरी (पूर्व) आजगावकर प्लॉट, सी.टी. एस.नं. ५०(पै), ५१ (पै) आणि ५२ (पै) या जमिनी वरील झोपडपट्टी पुनर्वसन योजना.
३.	एसआरए/६८५/ कन्स्ट्र	टीडीआर/एसआरपी/डब्ल्युएस/ पीएस-१३, वॉर्ड फेज-१, दिनांक ०२-०७-२००७.	१०,५७४.७६	मौजे-गोरेगाव, निर्लोन प्लॉट, सी.टी.एस.नं.२५७/डी या जमिनीवरील झोपडपट्टी पुनर्वसन योजना.
४.	एसआरए/६९९/ कन्स्ट्र	टीडीआर/एसआरपी/इएस/एस-७ वॉर्ड फेज-१/कन्स्ट्र., दिनांक १४-०८-२००७.	३३,५२४.२८	मौजे-हरियाली-कांजूरमार्ग, सी.टी. एस.नं.१२०(पै) या जमिनीवरील झोपडपट्टी पुनर्वसन योजना.
५.	एसआरए/७०९/ कन्स्ट्र	टीडीआर/एसआरपी/इएस/एन-१६ वॉर्ड फेज-१, दिनांक १८-१०-२००७	२,४५३.३३	मौजे-घाटकोपर, सी.टी.एस.नं.१९४ए(पै), झोपडपट्टी पुनर्वसन योजना.
एकूण			१,०२,१३७.८७	

प्राधिकरणातर्फे उपरोक्त TDR ची ई - निविदा प्रक्रियेद्वारे दिनांक ३१ मार्च, २०१८ अखेर पर्यंत विक्री करण्यात आली. या TDR विक्री करीता राखीव किंमत ₹ ३६,३५०/- प्रति चौ. मि. इतकी ठेवण्यात आली. TDR च्या विक्रीपोटी मिळालेली रक्कम लेख्यामध्ये शासनास देय रक्कम म्हणून दाखविण्यात आली आहे.

१८) प्राधिकरणाने मेट्रो वन प्रा. लि. यांचे सोबत मेट्रो रेल कॉरीडॉर (वर्सोवा- अंधेरी- घाटकोपर) च्या अंमलबजावणीसाठी Concession करारनामा केला आहे. त्याबाबतच्या अटी व शर्ती खालील प्रमाणे आहेत.

तपशील	करारनाम्यानुसार अटी व शर्ती
Concession कालावधी	३५ वर्षे (नेमणूकीच्या दिनांकापासून बांधकाम कालावधी समाविष्ट)
बांधकाम कालावधी	५ वर्षे
तफावत निधी (VGF)	₹ ६५० कोटी
प्रकल्पाची अंदाजित रक्कम	₹ २,३५६ कोटी
वित्तीय Structure	a) Debt - Equity Ratio is 70 : 30 b) Authority will hold 26% Equity in the SPV

१९) प्राधिकरणाने शासनातर्फे मुंबई मेट्रो रेल कॉ. लि. यांना ₹ २९६ कोटीची रक्कम (मागील वर्षी ₹ ३०० कोटी) भाग भांडवल म्हणून दिली आहे. सदर रक्कम लेख्यामध्ये गुंतवणूक म्हणून दाखविण्यात आली आहे. आतापर्यंत प्राधिकरणाने शासनातर्फे मुंबई मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन लिमिटेड यांना एकूण ₹ २२०३.६० कोटी इतकी रक्कम भाग भांडवल म्हणून दिलेली आहे.

२०) प्राधिकरणाने बेस्ट (BEST) सोबत २५ वातानुकूलित हायब्रिड / इलेक्ट्रिकल बसेस वांद्रा – कुर्ला संकुल व इतरत्र चालविण्याकरीता सामजंस्य करार केला आहे. सदर २५ बसेस BEST कडे हस्तांतरीत करण्यात आल्या आहेत. नुकत्याच झालेल्या निर्णयानुसार सदर बसेस देखभालदुरुस्ती व चालविण्याकरीता कायमस्वरूपी BEST कडे हस्तांतरीत करण्यात येणार आहेत. यावर्षी ई बसेसच्या तिकिटांच्या विक्रीचा तपशील तसेच या बसेसचा चालविण्याचा व दुरुस्तीच्या खर्चाचा तपशील बेस्ट (BEST) कडून प्राप्त न झाल्याने या पोटी कोणतेही उत्पन्न वा खर्च लेख्यामध्ये घेण्यात आलेला नाही.

२१) प्राधिकरणाने विविध पायाभूत प्रकल्पांसाठी उदा. मेट्रो, मोनो, उड्डाणपूल, कारडेपो इ. करीता विविध कंत्राटदाराबरोबर करार केले आहेत. मेट्रो रेल, मोनो रेल, कार डेपोचे बांधकाम, उड्डाणपूल इ. कामकाजाच्या असमाधानकारक कामगिरीमुळे आणि जनहिताच्या दृष्टीने, प्राधिकरणाने या कामाचा कंत्राट दाराबरोबर

केलेला करार संपुष्टात आणला आहे आणि त्यांच्या रुनिरंक कोटीच्या बँक हमीचे (Bank Guarantee) (मागील वर्षी ₹८.०२ कोटी) रोखीकरण केले आहे. रोखीकरण केलेल्या बँक हमीमधून देय / वसूल करण्यायोग्य रकमेची आणि कंत्राटदाराचे Counter Claim विविध स्तरावर प्रलंबित असल्याने ते पुर्ण झाल्यावर लेख्यामध्ये योग्य त्या नोंदी घेण्यात येतील.

२२) चालू वर्षा दरम्यान JICA, ADB आणि NDB यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या कर्जावरील व्याज / इतर शुल्क प्रकल्पावरील खर्च म्हणून दाखविण्यात आलेला आहे.

२३) प्राधिकरणाने हाती घेतलेल्या विविध प्रकल्पांसाठी बँकांनी प्राधिकरणाच्यावतीने हमी दिली आहे. मार्जिन मनी ठेवी म्हणून ठेवलेल्या मुदत ठेवी आणि बँक गॅरंटीचे तपशील खाली दिले आहेत

अनु. क्र.	पक्षाचे नाव	रक्कम	गॅरंटी कव्हरची शेवटची तारीख	संबंधित करार	मुदत ठेवी
१	भारत सरकारचे, वाणिज्य मंत्रालय, माहिती तंत्रज्ञान, दूरसंचार विभाग, समाचार भवन, २० अशोला रोड, नवी दिल्ली ११०००१	१,००,०००/-	२९/०५/२०१६ मुतदवाढ. ३०/५/१७ पर्यंत मुतदवाढ ३०/५/२३ पर्यंत	मोनोरेल प्रकल्पासाठी कॅप्टिव्ह मोबाईल रेडिओ ट्रॅकिंग सेवेसाठी (CMRTS) परवाना	महाराष्ट्र बँकेत मुदत ठेव
२	E.E, PWD, पालघर	३,०२,०००/-	१०-०४-२०२०परिपक्वता १०.०४.२०२१	सुर्या पाणी पुरवठा योजना – पाण्याची पाईप-लाईन टाकणे – कवळस ते सुर्यानगर	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुदत ठेव ₹ ४,००,०००/-
३	E.E, PWD, पालघर	१९,५२५/-	१०-०४-२०२०परिपक्वता १०.०४.२०२१	सुर्या पाणी पुरवठा योजना – पाण्याची पाईप-लाईन टाकणे – कवळस ते सुर्यानगर	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुदत ठेव ₹ ४,००,०००/-
४	प्रकल्प संचालक, पीआययूसुरत (द्रुतगती मार्ग) राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण	३,१२,७०,०००/ -	२०.१२.२०२० परिपक्वता २०.१२.२०२२	सुर्या पाणी पुरवठा योजना – पाण्याची पाईप-लाईन टाकणे – घोळ ते सुर्यानगर	इंडस इंड बँक मुदत ठेव ₹ ३,१२,७०,०००/-
५	बृहन्मुंबई महानगरपालिका	५०,००,०००/-	परिपक्वता १५.०७.२०२१ नूतनीकरण दिनांक ०६.०७.२१ परिपक्वता दिनांक ३१.१२.२२	प्रस्तावित बांधकाम कै.बाळासाहेब ठाकरे राष्ट्रीय स्मारक	
६	महापालिका आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई होमगार्ड)	१२,५०,०००/-	३१.१२.२०२२ परिपक्वता तारीख १८.१०.२२	प्रशासकीय बांधकाम बॉम्बेहॉस्पिटलजवळ होमगार्डसाठी इमारत आणि प्रशिक्षण केंद्र	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुदत ठेव

७	मुंबई बंदराचे विश्वस्त मंडळ (मुंबई बोर्ड पोर्ट ट्रस्ट) ५ कोटी ५ कोटी ५ कोटी ५ कोटी	२०,००,००,०००/- दि. २६.११.२०२० दि. ०४.१२.२०२० दि. ०७.१२.२०२० दि. ०८.१२.२०२०	२६.०९.२०२३ पर्यंत दावा वैध परिपक्वता २६.११.२०२२ ०४.१२.२०२२ ०७.१२.२०२२ ०८.१२.२०२२	मुंबई बोर्ड पोर्ट ट्रस्टला आगाऊ पेमेंट संभाव्य नुकसानीच्या दिशेने	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुदत ठेव — प्रत्येक मुदत ठेव ५ कोटी रुपये
८	मुंबई बंदराचे विश्वस्त मंडळ (MBPT) ₹ १,४७,०६,५०५/- ₹ १,१४,४३,५७८/- ₹ ४,५४,८३,३७३/-	७,१६,३३,४५६ दि. २७.०७.२१ दि. २७.०७.२१ दि. २७.०७.२१	२७.०७.२०२४ पर्यंत दावा वैध परिपक्वता २७.०७.२३ २७.०७.२३ २७.०७.२३	मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक कामासाठी अतिरीक्त जमिनीसाठी मुंबई पोर्ट ट्रस्टला पेमेंट	इंडसट्रिज बँक मुदत ठेवी
९	मुंबई बंदराचे विश्वस्त मंडळ (MBPT)	१,२२,१९,४७४	२७.०२.२०२५ पर्यंत दावा वैध परिपक्वता दि. २७.०२.२०२४	मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक कामासाठी अतिरीक्त जमिनीसाठी मुंबई पोर्ट ट्रस्टला पेमेंट	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुदत ठेवी

२४) लेख्यामध्ये दाखविण्यात आलेल्या देय रक्कमा तसेच कर्ज व इतर संस्थाकडून मिळणाऱ्या रक्कमांची खात्री करण्याच्या अधीन राहून (confirmation) करून घेण्यात आलेली आहे.

२५) प्राधिकरणाच्या विरुद्ध असलेल्या न्यायालयीन प्रकरणाबाबत दायित्व निश्चित करणे शक्य नसल्यामुळे कोणतेही दायित्व दाखविण्यात आलेले नाही.

२६) मागील वर्षाचे आकडे ह्या वर्षाच्या आकड्यांशी तुलना करण्यासाठी आवश्यक त्या ठिकाणी पुनर्गठित व पुनर्रचित करण्यात आलेले आहेत.

*****

गोपनीय
CONFIDENTIAL

भारतीय लेखापरीक्षा और लेखा विभाग
INDIAN AUDIT AND ACCOUNTS DEPARTMENT
प्रधान महालेखाकार (लेखापरीक्षा)-I का कार्यालय
OFFICE OF THE PRINCIPAL ACCOUNTANT GENERAL (AUDIT)-I,
प्रतिष्ठा भवन, १०१, महर्षी कर्वे मार्ग, मुंबई - ४०० ०२०
PRATISHTHA BHAVAN, 101, MAHARSHI KARVE MARG, MUMBAI - 400 020

क्र./ No. गोपनीय

दिनांक/ Date :
पत्र संख्या/एस.ए.आर./एम.एम.आर.डी.ए./2021-22/

सेवा मे,
अतिरिक्त मुख्य सचिव
नगर विकास विभाग,
महाराष्ट्र शासन,
मंत्रालय, मुंबई 400 032.

विषय : मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (MMRDA) के 2021-22
के लेखाओं की पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन।

महोदय,

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण के 2021-22 लेखाओं की सत्यापित प्रति के साथ
पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन इस पत्र के साथ प्रेषित है ।

भारत के नियंत्रक महालेखापरीक्षक के (कर्तव्य, शक्तियाँ और सेवा की शर्तें) अधिनियम,
1971 के धारा 20 (1) के अंतर्गत मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण की लेखापरीक्षा
का सौपने के नियमों एवं शर्तों के अनुसार वार्षिक लेखा के साथ पृथक लेखापरीक्षा
प्रतिवेदन विधान सभा के पटल पर रखना आवश्यक है। कृपया, इस कार्यालय को, विधान
सभा में लेखाओं और पृथक लेखापरीक्षा प्रतिवेदन के प्रस्तुत करने की तिथि सूचित करते
हुए, विधान सभा में प्रस्तुत किए गए दस्तावेजों की पांच प्रतियाँ प्रेषित करने की व्यवस्था
की जाए।

कृपया उपरोक्त दस्तावेजों की प्राप्ति की पावती भेजी जाए ।

भवदीय,

(पी.वी.हरि कृष्णा)
महालेखाकार

दिनांक ३१ मार्च, २०२२ अखेरच्या वर्षासाठी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई यांच्या लेख्यांवर भारताचे नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षक यांचा स्वतंत्र लेखापरीक्षण अहवाल

आम्ही दिनांक ३१ मार्च, २०२२ रोजी मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण (प्राधिकरण), मुंबईच्या संलग्न एकत्रित ताळेबंदाचे लेखापरीक्षण केले आहे आणि नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षक (कर्तव्य, अधिकार आणि सेवा शर्ती) अधिनियम, १९७१ च्या कलम २०(१) अंतर्गत त्या तारखेला संपलेल्या वर्षाच्या उत्पन्न आणि खर्च खात्याचे लेखापरीक्षण केले आहे. दिनांक ३१ मार्च, २०२४ पर्यंतच्या कालावधीसाठी हे लेखापरीक्षण भारताचे नियंत्रक आणि महालेखापरीक्षकांकडे सोपवण्यात आले आहे. ही आर्थिक विवरणपत्रे प्राधिकरणाच्या व्यवस्थापनाची जबाबदारी आहे. आमच्या लेखापरीक्षणाच्या आधारे या वित्तीय विवरणांवर मत व्यक्त करणे ही आमची जबाबदारी आहे.

२. या स्वतंत्र लेखापरीक्षण अहवालात भारताचे नियंत्रक आणि महालेखा परीक्षक (कॅंग) च्या Accounting Treatment वर केवळ वर्गीकरण, सर्वोत्तम लेखा पद्धतींशी सुसंगतता, लेखा मानके आणि प्रकटीकरण मानदंड इत्यादींच्या संदर्भात टिप्पण्या समाविष्ट आहेत. आर्थिक व्यवहारांवरील लेखापरीक्षण निरीक्षणे कायदा, नियम आणि विनियमांचे पालन करण्यासाठी (औचित्य आणि नियमितता) आणि कार्यक्षमता-सह-कामगिरी पैलू इ. असल्यास, तपासणी अहवाल/CAG च्या लेखापरीक्षण अहवालांद्वारे स्वतंत्रपणे नोंदवले जातात.

३. आम्ही आमचे लेखापरीक्षण भारतात सामान्यतः स्वीकारल्या जाणाऱ्या लेखापरीक्षण मानकांनुसार केले आहे. या मानकांसाठी आम्ही आर्थिक विधाने भौतिक चुकीच्या विधानांपासून मुक्त आहेत की नाही, याबद्दल वाजवी खात्री मिळवण्यासाठी आम्ही लेखापरीक्षण योजना आखणे आणि पार पाडणे आवश्यक आहे. लेखापरीक्षणामध्ये चाचणीच्या आधारावर, रकमेचे समर्थन करणारे पुरावे आणि वित्तीय विवरणांमध्ये प्रकटीकरण यांचा समावेश होतो. लेखापरीक्षणामध्ये वापरलेल्या लेखा तत्त्वांचे मूल्यांकन करणे आणि व्यवस्थापनाद्वारे केलेले महत्त्वपूर्ण अंदाज तसेच वित्तीय विवरणांच्या एकूण सादरीकरणाचे मूल्यमापन करणे समाविष्ट आहे. आमचा विश्वास आहे की, आमचे लेखापरीक्षण आमच्या मताला वाजवी आधार प्रदान करते.

४. आमच्या लेखापरीक्षणाच्या आधारे, आम्ही अहवाल देतो की,

४.१ आम्ही सर्व माहिती आणि स्पष्टीकरणे प्राप्त केली आहेत, ज्यासाठी आमच्या लेखापरीक्षणाच्या उद्देशासाठी आमच्या सर्वोत्तम ज्ञान आणि विश्वासाची आवश्यकता होती.

४.२ मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण अधिनियम, १९७४च्या कलम २२(१) अंतर्गत या संदर्भात केलेल्या नियमांनुसार या अहवालाद्वारे हाताळलेले एकत्रित ताळेबंद आणि उत्पन्न आणि खर्च खाते तयार केले गेले आहेत. दिनांक २१ ऑक्टोबर, २०२२ रोजी झालेल्या १५१ व्या बैठकीत प्राधिकरणाने २०२१-२०२२ या वर्षाच्या वार्षिक लेख्यांना मान्यता दिली आहे.

४.३ आमच्या अशा पुस्तकांच्या तपासणीतून असे दिसून आले आहे की, आमच्या मते, प्राधिकरणाने लेख्यांसंबंधित योग्य पुस्तके आणि इतर संबंधित नोंदी, टिप्पणी वगळता आतापर्यंत सांभाळून ठेवले आहे.

आम्ही पुढे अहवाल देतो की:

५. ताळेबंद

५.१ दायित्वे

५.१.१ चालू दायित्वे आणि तरतुदी : ₹२४,५५९.३६ कोटी

(१) वरीलमध्ये सन २०२१-२०२२ या कालावधीत कंत्राटदार/पुरवठादार/सेवा प्रदात्यांनी हाती घेतलेल्या कामांवरील ₹१,२१७.७९ कोटी रुपयांच्या देयतेच्या तरतुदीचा समावेश केलेला नाही. परंतु, माहे एप्रिल ते जुलै, २०२२ या कालावधीत अदा केलेला आहे. यामुळे दायित्वे आणि मालमत्तेचे ₹१,२१७.७९ कोटी रुपयांनी कमी झाली आहे.

(२) वरीलमध्ये सन २०२१-२०२२ मधील ₹३०.१० कोटी महसुली खर्चाची तरतूद समाविष्ट नव्हती. परंतु, माहे एप्रिल ते जुलै, २०२२ या कालावधीत अदा करण्यात आली. यामुळे दायित्वे आणि तूट ₹३०.१० कोटी रुपयांनी कमी झाली आहे.

५.२ मालमत्ता

५.२.१ जमिनीची किंमत : ₹३७२.८५ कोटी

वरील खाते शीर्षकामध्ये ₹२३४.६८ कोटी रुपयांच्या जमिनीची किंमत समाविष्ट नव्हती. (मालकीची जमीन: ₹१४१.९८कोटी; भाडेतत्वावर दिलेली जमीन: ₹९२.७० कोटी) कारण ती प्रगतीपथावरील कामे या खात्यात चुकीच्या पद्धतीने खर्च म्हणून दाखविण्यात आली. यामुळे जमिनीची किंमत ₹२३४.६८कोटी रुपयांनी कमी करण्यात आली आणि प्रगतीपथावरील कामे या खात्यात अतिवृद्धि झाली.

५.२.२. प्रगतीपथावरील कामे आणि अभ्यास आहेत: ₹३०,१३०.६६ कोटी

५.२.२.१ MUTP-II : ₹२,०३५.०४ कोटी

वरीलमध्ये मुंबई नागरी परिवहन प्रकल्प- II (MUTP-II) साठी मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन लिमिटेड (MRVC) च्या योगदानाचा समावेश आहे. या प्रकल्पाला केंद्र आणि राज्य सरकारने समान अर्थसहाय्य केले होते आणि महाराष्ट्र सरकार, प्राधिकरण आणि मुं.रे.वि.का. यांच्यात (माहे सप्टेंबर, २०१०) झालेल्या करारानुसार राज्य सरकारच्या जबाबदाऱ्या प्राधिकरणाने पूर्ण करावयाच्या होत्या. राज्य सरकारच्यावतीने प्राधिकरणाने केलेले योगदान हे प्रकल्पाच्या मालमत्ता आणि कमाई/नफ्यावर कोणतेही अधिकार न ठेवता खर्चाच्या स्वरूपामध्ये होते. खर्चाच्या चुकीच्या भांडवलीकरणामुळे प्रगतीपथावरील कामे आणि अभ्यास यात वृद्धि झाली आणि तूट ₹२,८९९.५७ कोटी ने कमी दाखवली गेली.

५.२.२.२ मोनो रेल प्रकल्प: ₹२४९.६० कोटी

वरील लेखाशिर्षात तीन गाड्यांच्या किमतीचा समावेश आहे. ज्यांना आगीच्या घटनेमुळे ₹८८.२९ कोटीचे नुकसान झाले आहे आणि कंत्राटदाराने अनधिकृतपणे सुट्टे भाग वापरले गेले आहे, ज्याचा हिशेब नाही. त्यामुळे प्रगतीपथावर असलेली कामे आणि अभ्यास यामध्ये अधिक्य झाले आणि तूट ₹ ८८.२९ कोटी ने कमी झाली.

६. सर्वसामान्य

६.१ विकासकांनी प्राधिकरणाला मोफत दिलेले दोन कायमस्वरूपी पार्किंग क्षेत्र, लेखा खात्यामध्ये घेतले गेले नाही. हे मागील वर्षी (२०१९-२०२०) व्यवस्थापन पत्राद्वारे निदर्शनास आणून दिले असले

तरी, संबंधित दुरुस्त्या केल्या गेल्या नाहीत. यामुळे स्थिर मालमत्ता लेखापरीक्षणात परिगणित करता येत नसलेल्या रकमेने कमी दाखविण्यात आली आहे. या मालमत्तेचा तपशील जसे कि, हस्तांतरित केल्यावेळची परिस्थिती, मालमत्तेचे बाजार मूल्य इत्यादींचा उल्लेख योग्यरित्या खात्यांवरील नोट्समध्ये केलेला नाही.

६.२ खात्यांवरील टिप्पणीच्या परिच्छेद २.XXIV नुसार असे उघड करण्यात आले की काही प्राप्त करण्यायोग्य शिल्लक पुष्टीकरणाच्या अधीन होते. तथापि, प्राधिकरणाने पुष्टीकरणाच्या असलेली खाती परिगणित केलेली नव्हती. नियमित शिल्लक पुष्टीकरण प्राप्त करण्याची प्रणाली अस्तित्वात नसल्यामुळे ₹१,२९४.४२ कोटी रुपयांच्या प्राप्तीची पुष्टी झाली नाही. कर्जदारांकडून पुष्टीकरणाच्या अभावामुळे, लेखापरीक्षणात या प्राप्तियोग्यतेची अचूकता तपासली जाऊ शकली नाही. त्यामुळे नॉन-बँक प्राप्तकर्त्यांकडून शिल्लक पुष्टीकरणाच्या संदर्भात अंतर्गत नियंत्रण प्रणाली कमकुवत होती.

६.३ मूल्यांकन वर्ष २००९-२०१० आणि मूल्यांकन वर्ष २०१६-२०१७ ते २०१८-२०१९ या कालावधीसाठी ₹३,२५९.६१ कोटी रुपयांची प्राप्तिकराची मागणी करण्यात आली होती आणि जे उच्च न्यायालयात आणि आणि आयकर आयुक्त (अपील) यांच्याकडे अपीलाखाली होती, खात्यावरील टिप्पणीमध्ये हे उघड करण्यात आले नव्हते.

६.४ प्राधिकरण वेळोवेळी तिच्या अधिकारक्षेत्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांना बाह्य क्षेत्र रस्ते विकास योजनेंतर्गत विविध विकासात्मक रस्त्यांची कामे करण्यास सक्षम करण्यासाठी खर्चाचे अनुदान मंजूर करते, जे खर्च केल्याचा पुरावा सादर केल्यावरच वितरित केले जाते. ताळेबंदाच्या तारखेनुसार, ₹१२०.९३ कोटी रुपयांच्या मंजूर खर्च अनुदानासह ८९ नागरी कामे स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडून दाव्यांच्या प्रतिक्षेत आहेत. ज्यांचा वचनबद्ध दायित्व म्हणून खुलासा केला गेला पाहिजे.

६.५ प्राधिकरणाविरुद्ध दाखल करण्यात आलेले लवादाचे दावे ₹४,८३३.४० कोटी रुपये आणि प्राधिकरणाने दाखल केलेले प्रतिदावे ₹५,२६८.८९ कोटी रुपये होते. मागील SAR सन २०२०-२०२१ मध्ये, ही बाब निदर्शनास आणूनही, आवश्यक खुलासे करण्यात आले नाहीत.

६.६ सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (एमएसएमई) विकास कायदा, २००६ च्या कलम २२ नुसार प्रत्येक खरेदीदाराने वार्षिक खात्यांमध्ये (१) सूक्ष्म, लघु आणि माध्यम व्यावसायिकाला देय असलेली मूळ रक्कम व त्यावरील व्याज लेखा वर्ष अखेरीस अदा करणे आवश्यक आहे; (२) खरेदीदाराने दिलेली व्याजाची रक्कम आणि खरेदीदाराने केलेल्या विलंबाने अदा केलेल्या रक्कमा; (३) विलंबित व्याजाची रक्कम आणि देय इ. प्राधिकरणाने सूक्ष्म, लघु आणि माध्यम व्यावसायिकांची यादी ठेवली नाही आणि एमएसएमईडी कायदा, २००६च्या तरतुदीनुसार आवश्यक खुलासे केले नाहीत आणि कलम २७ अंतर्गत दंडात्मक तरतुदी आकर्षित केल्या नाहीत.

७. अनुदान

वर्षभरात प्राप्त झालेल्या एकूण ₹ २६७.७२ कोटी रुपयांच्या अनुदानापैकी (ज्यात आरंभीची शिल्लक रुपये शून्य कोटी आहे) प्राधिकरणाने दिनांक ३१ मार्च, २०११ पर्यंत ₹ २६.५१ कोटी शिल्लक ठेवून वर्षभरात ₹ २४१.२१ कोटींचे अनुदान वापरले.

८. लेखांवर लेखापरीक्षण टिप्पण्यांचा परिणाम

उपरोक्त परिच्छेदांमध्ये दिलेल्या लेखापरीक्षण टिप्पण्यांचा निव्वळ परिणाम असा आहे की, दायित्वे ₹ १,२४७.८९ कोटी ने कमी दाखवली गेली, मालमत्ता ₹ १,७७०.०७ कोटींनी जास्त दाखवली केली गेली आणि तूट ₹ ३,०१७.९६ कोटीने कमी दाखवली केली गेली आहे.

९. व्यवस्थापन पत्र

लेखापरीक्षण अहवालात समाविष्ट न केलेल्या त्रुटी उपचारात्मक / सुधारात्मक कारवाईसाठी स्वतंत्रपणे जारी केलेल्या व्यवस्थापन पत्राद्वारे प्राधिकरणाच्या निदर्शनास आणून दिल्या आहेत.

१०. मागील परिच्छेदातील आमच्या निरीक्षणांच्या अधीन राहून, आम्ही अहवाल देतो की, या अहवालाद्वारे हाताळलेले एकत्रित ताळेबंद आणि उत्पन्न आणि खर्च खाते लेखांच्या पुस्तकांशी सहमत आहेत.

११. आमच्या मते आणि आमच्या सर्वोत्कृष्ट माहितीनुसार आणि आम्हाला दिलेल्या स्पष्टीकरणानुसार, सदर आर्थिक विवरणे लेखा धोरणा आणि खात्यावरील टिप्पणीसह एकत्र वाचली

आहेत. वर नमूद केलेल्या महत्त्वपूर्ण बाबींच्या अधीन राहून, भारतात सामान्यतः स्वीकारल्या जाणाऱ्या लेखा तत्वांच्या अनुषंगाने सदर आर्थिक विवरणे एक खरा आणि वाजवी दृष्टिकोन देतात. सदर आर्थिक विवरणे दिनांक ३१ मार्च, २०२२ पर्यंत मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या कामकाजाच्या स्थितीच्या एकत्रित ताळेबंदाशी संबंधित आहे.

सदर आर्थिक विवरणे दिनांक ३१ मार्च, २०२२ या तारखेला संपलेल्या वर्षातील तुटीच्या उत्पन्न आणि खर्च खात्याशी संबंधित आहे.

भारतीय कॅंग यांच्या वतीने व करिता
<स्वाक्षरी/->
(पी. व्ही. हरी कृष्ण)
महालेखापाल (लेखापरिक्षण)- १, महाराष्ट्र

ठिकाण : मुंबई

दिनांक : ०९/०३/२०२३

परिशिष्ट

१. **मालमत्ता आणि यादीची भौतिक पडताळणी**
प्राधिकरणाकडून मालमत्तेची प्रत्यक्ष पडताळणी करण्यात आली नाही.
२. **अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणा आणि अंतर्गत लेखापरीक्षणाची पर्याप्तता**
प्राधिकरणाचे अंतर्गत लेखापरीक्षण सनदी लेखापालांकडून करण्यात आले. तथापि, अंतर्गत लेखापरीक्षणाने पायाभूत सुविधा प्रकल्प खर्च, भूसंपादन प्रक्रिया, निविदा प्रक्रिया, शहराचे देश नियोजन, कर्ज देणारे उपक्रम, प्राप्ती व्यवस्थापन, परदेशी कर्ज लेखा, स्थानिक संस्थांना अनुदान, लवादाच्या बाबी, भरती इत्यादीसारख्या कामकाजाच्या मुख्य क्षेत्रांची तपासणी केली नाही. मागील वर्षांच्या अनिश्चित आक्षेपांचा तपशील ठेवण्यात आला नाही. जमिनीच्या घटक स्तरावरील मास्टर डेटाची देखभाल न करणे, कर्जदारांची शिल्लक पुष्टी करण्यासाठी प्रणालीचा अभाव, प्रगती नोंदवहीमध्ये तपशीलवार कामाची देखभाल न करणे अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणेतील कमकुवतपणा दर्शविते.
३. **वैधानिक देय देयकेमध्ये नियमितता**
दिनांक ३१ मार्च, २०२२ नंतरच्या सहा महिन्यांत कोणतीही वैधानिक देणी रक्कम प्रलंबित नाही.

वरिष्ठ लेखापरीक्षण अधिकारी/एस.ए.आर.

खात्यांवर लेखापरिक्षण टिप्पण्यांचे परिणाम

ताळेबंदपत्रक

दायित्वे :

परिच्छेद	(₹ कोटीत)
५.१.१(१)	१,२१७.७९
५.१.१(२)	३०.१०
एकूण	१,२४७.८९

दायित्वे ₹१२४७.८९ कोटीने कमी केली.

मालमत्ता :

परिच्छेद	(₹ कोटीत)
५.२.२.१	२,८९९.५७
५.२.२.२	८८.२९
एकूण	२९८७.८६

परिच्छेद	(₹ कोटीत)
५.१.१ (१)	१,२१७.७९
एकूण	१,२१७.७९

मालमत्ता ₹१,७७०.०७ कोटी रुपयांनी वाढली आहे.

तूट :

परिच्छेद	(₹ कोटीत)
५.१.१ (२)	३०.१०
५.२.२.१	२,८९९.५७
५.२.२.२	८८.२९
एकूण	३,०१७.९६

तूट ₹३,०१७.९६ कोटी रुपयांनी कमी आहे.

वरिष्ठ लेखापरीक्षण अधिकारी/एस.ए.आर.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाचे प्रमुख अधिकारी
(दिनांक ०१ एप्रिल, २०२१ ते दिनांक ३१ मार्च, २०२२)

अ.क्र.	पदनाम	अधिका-यांचे नाव	कालावधी
१	महानगर आयुक्त	श्री. आर.ए.राजीव डॉ. सोनिया सेठी श्री. एस. व्ही.आर.श्रीनिवास	०१.०४.२०२१ ते ३१.०५.२०२१ ०१.०६.२०२१ ते ०२.०६.२०२१ ०३.०६.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२	अतिरिक्त महानगर आयुक्त / प्रकल्प संचालक (मुं.ना.प.प्रकल्प)	डॉ. सोनिया सेठी	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३	अतिरिक्त महानगर आयुक्त	डॉ. के.एच. गोविंदराज	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
४	सह महानगर आयुक्त	श्री. बी.जी.पवार श्री. ना. कों. भोसले श्री. राहूल कर्डिले	०१.०४.२०२१ ते २०.०५.२०२१ २१.०५.२०२१ ते ०४.०८.२०२१ ०२.०८.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
५	संचालक (प्रकल्प) मेट्रो	श्री. पी.आर.के.मुर्ती श्री. प्रमोद अहुजा	०१.०४.२०२१ ते ३०.०६.२०२१ ०१.०७.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
६	संचालक (प्रणाली) मेट्रो	श्री. राजीव अग्रवाल	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
७	वित्तीय सल्लागार	श्री. माधव नागरगोजे श्रीमती. नि.रा. मसुरकर डॉ. अंकुश नवले	०१.०४.२०२१ ते ३०.०८.२०२१ ०१.०९.२०२१ ते ०१.११.२०२१ ०२.११.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
८	प्रमुख, नियोजन विभाग	श्री. पी. एम. यादव	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
९	प्रमुख, नगर व क्षेत्र नियोजन विभाग	श्री. शं.चं.देशपांडे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१०	प्रमुख, परिवहन व दळणवळण विभाग	श्री. मृत्युंजय देवरु	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
११	प्रमुख, सामाजिक विकास कक्ष	श्रीमती अनिता मेश्राम-वानखेडे श्रीमती रचना इंदुलकर	०१.०४.२०२१ ते २२.१२.२०२१ २३.१२.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१२	प्रमुख अभियांत्रिकी, अभियांत्रिकी विभाग	रिक्त श्री. सुनिल अ. वांढेकर	०१.०४.२०२१ ते ११.०५.२०२१ १२.०५.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१३	प्रमुख, नगर नियोजन	श्री. मोहन गु. सोनार	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१४	प्रमुख, नगर रचना	श्री. पी. एम. यादव	२८.०५.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१५	मुख्य अभियंता, अभियांत्रिकी विभाग	डॉ. द. तु. ठुबे श्री. यतिन साखळकर श्री. ए. पी. नागरगोजे	०१.०४.२०२१ ते ०७.०४.२०२१ ०८.०४.२०२१ ते १५.१२.२०२१ १६.१२.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१६	मुख्य अभियंता, अभियांत्रिकी विभाग	श्री. म. शां. नारकर श्री. सुनिल अ. वांढेकर श्री. प्र. जि. भांगरे	०१.०४.२०२१ ते ३०.०६.२०२१ ०१.०७.२०२१ ते ११.०८.२०२१ १२.०८.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१७	मुख्य अभियंता (स्थापत्य) मेट्रो	श्री. ब. मा. भद्रगोंड श्री. वि. र. मानकामे श्री. म. रा. खरात	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२ ०९.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२ ०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२

अ.क्र.	पदनाम	अधिका-यांचे नाव	कालावधी
१८	मुख्य अभियंता (रेलपथ)	रिक्त श्री. म. रा. खरात	०१.०४.२०२१ ते १३.०९.२०२१ १४.०९.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
१९	मुख्य लेखा अधिकारी	श्री.रा.म.गोटाफोडे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२०	मुख्य लेखा परिक्षण अधिकारी (अंकेक्षण व कर)	श्रीमती नि.रा.मसुरकर	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२१	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, मुंबई मोनोरेल प्रकल्प अंमलबजावणी शाखा	डॉ.डि.एल.एन.मुर्ती	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२२	अति. प्रमुख (परिवहन नियोजन)	श्री. सिध्दार्थ गोंधळे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२३	अति. प्रमुख (एकिकृत मुंबई महानगर परिवहन प्राधिकरण)	श्री. मृत्युंजय सि. देवरु रिक्त	०१.०४.२०२१ ते ३०.०३.२०२२ ३१.०३.२०२२
२४	अति. प्रमुख, नगर व क्षेत्र नियोजन विभाग	रिक्त श्री. महादेव द. माने	०१.०४.२०२१ ते २३.०९.२०२१ २४.०९.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२५	अति. प्रमुख, (अर्बन डिझाईन)	श्री. पी. एम. यादव रिक्त	०१.०४.२०२१ ते २७.०५.२०२१ २८.०५.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२६	अतिरिक्त मुख्य अभियंता	श्री. ए. के. पहल	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२७	अतिरिक्त मुख्य अभियंता- रेलपथ	श्री.म.रा.खरात रिक्त	०१.०४.२०२१ ते १३.०९.२०२१ १४.०९.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२८	उप महानगर आयुक्त (भूमि व मिळकत)	रिक्त	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
२९	सह प्रकल्प संचालक (जनसंपर्क)	रिक्त	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३०	सह प्रकल्प संचालक (नगर नियोजन)	श्री.शं.चं.देशपांडे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३१	सह प्रकल्प संचालक (विधी)	श्रीमती योगिता अ. परळकर	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३२	सचिव, कार्यकारी समिती	श्रीमती सु.भू.पेदे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३३	कर्मचारीवर्ग अधिकारी	श्री.म.शं.भोई	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३४	प्रशासकीय अधिकारी	श्रीमती. नं. ह. झाडे	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२

**मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाच्या कार्यकारी समितीचे सदस्य
दिनांक ०१ एप्रिल, २०२१ ते ३१ मार्च, २०२२**

अ.क्र.	पदनाम	नाव	कालावधी
१.	मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन	श्री. सीताराम कुंटे श्री. देबाशिष चक्रवर्ती श्री. मनुकुमार श्रीवास्तव	०१.०४.२०२१ ते ३०.११.२०२१ ०१.१२.२०२१ ते २८.०२.२०२२ ०१.०३.२०२२ ते ३१.०३.२०२२
२.	महापालिका आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका	श्री. आय.एस.चहल	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
३.	अपर मुख्य सचिव(१), नगर विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन	श्री. भूषण गगराणी	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
४..	महानगर आयुक्त, मुं.म.प्र.वि. प्राधिकरण	श्री. आर.ए.राजीव (कंत्राटी) डॉ. सोनिया सेठी (अति. कार्यभार) श्री. एस.व्ही.आर.श्रीनिवास	०१.०४.२०२१ ते ३१.०५.२०२१ ०१.०६.२०२१ ते ०२.०६.२०२१ ०३.०६.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
५..	प्रधान सचिव, गृहनिर्माण विभाग, महाराष्ट्र शासन	श्री. एस.व्ही.आर.श्रीनिवास श्री. मिलिंद म्हैसकर	०१.०४.२०२१ ते ०२.०६.२०२१ ०३.०६.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
६.	व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको	डॉ. संजय मुखर्जी	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२
७. ८. ९.	नगर नियोजन आणि विकास या क्षेत्रातील शासन नियुक्त तीन विशेषज्ञ सदस्य	श्री. जयंतकुमार बाँठिया श्री. ना. वि. मेराणी (रिक्त) डॉ. शिरीष संख्ये	०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२ ०१.०४.२०२१ ते २४.०५.२०२१ २५.०५.२०२१ ते ३१.०३.२०२२ ०१.०४.२०२१ ते ३१.०३.२०२२